BRČKO DISTRIKT BOSNE I HERCEGOVINE

Strategija razvoja Brčko distrikta BiH 2021–2027.

Strategija razvoja Brčko distrikta Bosne i Hercegovine *pripremljena je uz potporu* ***Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP), zajedničkog projekta Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP), koji se provodi u partnerstvu sa domaćim vlastima u Bosni i Hercegovini****.*
Sadržaj ovog dokumenta, kao i nalazi prikazani u njemu, ne odražavaju nužno stavove ILDP-a, Vlade Švicarske ili Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP).

SADRŽAJ

1 UVOD 7

2 SITUACIONA ANALIZA 9

2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNE KARAKTERISTIKE 9
2.2 DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE I KRETANJA 10
Stanovništvo i gustina naseljenosti 10
Procjene struktura stanovništva 11
Prirodno kretanje stanovnika 12
Migracije 12
Ključni demografski izazovi 13
2.3 PREGLED STANJA I KRETANJA U EKONOMIJI 14
Regulatorni okvir 14
Bruto domaći proizvod 15
Broj i struktura poduzeća 16
Kretanje ukupnih prihoda po područjima djelatnosti poduzeća 17
Industrijska proizvodnja 18
Mala i srednja poduzeća 19
Vanjskotrgovinska razmjena 23
Investicije 25
Poslovna infrastruktura i potpora razvoju gospodarstva 26
Poljoprivreda 29
Turizam i ugostiteljstvo 33
Posljedice krize izazvane pandemijom COVID-19 36
Ključni izazovi ekonomskog razvoja 37
2.4 PREGLED STANJA I KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA 38
Zaposlenost 38
Nezaposlenost 40
Neto plaće 42
Umirovljenici 44
Ključni izazovi razvoja tržišta rada 44
2.5 PREGLED STANJA I KRETANJA DRUŠTVENOG RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BIH 45
Javna uprava i pružanje javnih usluga u Brčko distriktu BiH 45
Obrazovni sustav 47
Usklađenost obrazovanja sa tržištem rada 57
Zdravstvena zaštita 57
Socijalna zaštita 65
Civilno društvo i nevladin sektor 72
Sport i kultura 73
Mladi 77
Javna sigurnost 78
Kapitalna izdvajanja u sektor društvenog razvoja 81
Zaštita braniteljske populacije i civilnih žrtava rata 84
Rezime stanja društvenog sektora Brčko distrikta BiH 85
2.6 ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE/OKOLIŠA 88
Regulatorni okvir Brčko distrikta BiH u oblasti zaštite životne sredine/okoliša 88
Upravljanje kvalitetom zraka 88
Upravljanje vodama 89
Zaštita zemljišta 91
Upravljanje otpadom 92
Očuvanje biološke raznovrsnosti i zaštita prirode 97
Energetska učinkovitost, smanjenje emisije stakleničkih plinova i klimatske promjene 99

Stanje prostorno-planske dokumentacije *102*
2.7 TRANSPORTNA I KOMUNALNA INFRASTRUKTURA 102
Cestovna transportna infrastruktura *102*
Vodena transportna infrastruktura *104*
Željeznička transportna infrastruktura *105*
Hidrotehnička infrastruktura *106*
Elektroenergetska infrastruktura *116*
Poštanska i telekomunikacijska infrastruktura *117*
Ostala komunalna infrastruktura *118*
Razvojne perspektive u oblasti zaštite životne sredine/okoliša i komunalne infrastrukture *119*
2.8 ANALIZA PRORAČUNA I PROJEKCIJE SREDSTAVA ZA FINANCIRANJE REALIZACIJE STRATEGIJE 121
Analiza javnih prihoda i rashoda u razdoblju 2015 2019. godina *121*
Indikativni financijski okvir *125*
Projekcije sredstava za financiranje realizacije strategije razvoja *129*

3 STRATEŠKA ORIJENTACIJA 134

3.1 SWOT ANALIZA I STRATEŠKO FOKUSIRANJE 134
3.1.1. Pregled unutrašnjih i vanjskih faktora – SWOT analiza *134*
3.1.2 Strateško fokusiranje *136*
3.2 VIZIJA RAZVOJA I STRATEŠKI CILJEVI 140
3.2.1 Vizija razvoja – Brčko distrikt BiH 2030 ..... *140*
3.2.2 Strateški ciljevi sa indikatorima *141*

4 PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA 146

4.1 PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA 1. STRATEŠKI CILJ 146
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA *148*
Mjera 1.1.1. Potpora za poslovanje gospodarstva i oporavak od posljedica pandemijske krize *148*
Mjera 1.1.2. Sustavna potpora poduzetništvu mladih i poduzetništvu žena *149*
Mjera 1.1.3. Potpora inovacijama i digitalizaciji poduzeća *149*
Mjera 1.1.4. Potpora izvozno orijentiranim sektorima i poduzećima *150*
Mjera 1.1.5. Usklađivanje i unapređivanje poslovnog okruženja *150*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA *150*
Mjera 1.2.1. Potpora za unapređenje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje *151*
Mjera 1.2.2. Poboljšanje zemljišne politike i konsolidacija zemljišta *151*
Mjera 1.2.3. Mobilizacija lokalnih resursa za razvoj ruralnih područja *151*
Mjera 1.2.4. Organizacijski i kadrovski razvoj sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja *152*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.3. RAZVOJ TURIZMA *152*
Mjera 1.3.1. Strateško profiliranje i turističko brendiranje BDBiH *152*
Mjera 1.3.2. Organizacijsko i kadrovsko jačanje sektora turizma *152*
Mjera 1.3.3. Izgradnja turističko-rekreativne infrastrukture *153*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA *153*
Mjera 1.4.1. Opremanje prioritetnih poslovnih zona *153*
Mjera 1.4.2. Marketing lokacije za investitore *154*
Mjera 1.4.3. Aktivno uključivanje iseljeništva u gospodarski razvoj BDBiH *154*
Mjera 1.4.4. Aktivno učešće u programima regionalne suradnje, EU i Zapadnog Balkana *154*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA *154*
Mjera 1.5.1. Stručno usavršavanje nezaposlenih osoba koje aktivno traže zaposlenje *155*
Mjera 1.5.2. Program zapošljavanja nezaposlenih osoba iz kategorija teže zapošljivih i žena *155*
Mjera 1.5.3. Usklađivanje tržišta rada i sustava obrazovanja kroz karijerno usmjeravanje i savjetovanje *155*
Mjera 1.5.4. Potpora samozapošljavanju u gospodarstvu i poljoprivredi *155*
4.2 PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA 2. STRATEŠKI CILJ 157
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA *158*

Mjera 2.1.1. Jačanje visokog obrazovanja i razvoj znanosti *159*
Mjera 2.1.2. Potpora obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju (prekvalifikacija/doškolovanje) u skladu sa potrebama tržišta rada *159*
Mjera 2.1.3. Potpora dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja *160*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI *160*
Mjera 2.2.1. Razvoj i potpora sustava mješovitog pružanja socijalnih i stambenih usluga u socijalnoj zaštiti *160*
Mjera 2.2.2. Osnivanje Centra za socijalni rad *161*
Mjera 2.2.3. Razvijanje socijalnog poduzetništva *161*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA *162*
Mjera 2.3.1. Jačanje primarne zdravstvene zaštite kroz razvoj službe Hitne medicinske pomoći i koncepta porodične/obiteljske medicine *162*
Mjera 2.3.2. Kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundardne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu neophodne opreme *163*
Mjera 2.3.3. Razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) i poticanje kvaliteta zdravstvene zaštite *163*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE *164*
Mjera 2.4.1. Razvoj sustava preventivnog djelovanja od nesreće *164*
Mjera 2.4.2. Programi potpore nevladinim organizacijama prepoznatim u sustavu zaštite i spašavanja *165*
Mjera 2.4.3. Deminiranje preostalog područja kontaminiranog minama i neeksplodiranim sredstvima *165*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH *165*
Mjera 2.5.1. Potpora biznis Start-up projektima i samozapošljavanju mladih *166*
Mjera 2.5.2. Izgradnja studentskog kampusa za mlade *166*
Mjera 2.5.3. Osnivanje Odsjeka za mlade *167*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.6. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU SA EUROPSKIM STANDARDIMA *167*
Mjera 2.6.1. Unapređenje stanja sporta i školskog sporta *168*
Mjera 2.6.2. Razvoj kulturno-umjetničke tradicije *168*
4.3 PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA 3. STRATEŠKI CILJ 170
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.1. UNAPREĐENJE POSTOJEĆEG STANJA ZAŠTITE PRIRODE, TLA, VODE I ZRAKA *171*
Mjera 3.1.1. Zaštita prirode, tla, vode i zraka prilagođena najboljim praksama EU *171*
Mjera 3.1.2. Održivo rješenje upravljanja otpadom *171*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.2. UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM *171*
Mjera 3.2.1. Prostorno planiranje usklađeno sa principima dobrog upravljanja, korištenja i optimalne organizacije prostora *172*
Mjera 3.2.2. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne i kanalizacijske infrastrukture *172*
Mjera 3.2.3. Izgradnja i rekonstrukcija elektroenergetske i plinske infrastrukture *172*
Mjera 3.2.4. Izgradnja i opremanje prometne i druge komunalne infrastrukture *173*
PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.3. UČINKOVITO KORIŠTENJE ENERGIJE *173*
Mjera 3.3.1. Unapređenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i objekata *173*
Mjera 3.3.2. Smanjenje energetske zavisnosti zajednice i emisije plinova *174*

5 VEZA SA PLANSKIM DOKUMENTIMA DRUGIH RAZINA VLASTI 175

6 INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE 180

7 OKVIR ZA PROVOĐENJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJU STRATEGIJE RAZVOJA 189

8 PRILOG: DETALJAN PREGLED MJERA 193

8.1 DETALJAN PREGLED MJERA ZA 1. STRATEŠKI CILJ 193
8.2 DETALJAN PREGLED MJERA ZA 2. STRATEŠKI CILJ 222
8.3 DETALJAN PREGLED MJERA ZA 3. STRATEŠKI CILJ 244

LISTA SKRAĆENICA

BDBiH	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BDP	Bruto domaći proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
BiH	Bosna i Hercegovina
EU	Europska unija
FAO	Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
ha	Hektar
ILDP	Projekt integriranog lokalnog razvoja
KD	Klasifikacija djelatnosti
KM	Konvertibilna marka (BAM)
km	Kilometar
m	Metar
MMSP	Mikro, mala i srednja poduzeća
MSP	Mala i srednja poduzeća
RS	Republika Srpska
SBA	Small Business Act (Akt o malom biznisu)
SLGL	Službeni glasnik
t	Tona
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih naroda
ZB	Zapadni Balkan
ZzZ	Zavod za zapošljavanje
BAT	Best Available Technologies
ZŽS	Zaštita životne sredine/okoliša
JP	Javno poduzeće
JU	Javna ustanova
RJ	Radna jedinica
LČ (PM)	Lebdeće čestice
GV	Granična vrijednost
MES i NUS	Minsko-eksplozivna i neeksplodirana ubojna sredstva
BEI	Bazni inventar emisije (Baseline Emission Inventory)

1 UVOD

Strategija razvoja Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021-2027. godina predstavlja ključni strateško-planski dokument kojim se usmjerava i potiče razvoj Brčko distrikta BiH (u daljnjem tekstu: BDBiH) u predstojećem sedmogodišnjem razdoblju. Njenom realizacijom treba da se omogući novi razvojni iskorak BDBiH u vremenu punom izazova u svim razvojnim oblastima. Polazeći od tih izazova i dostignute razine razvoja BDBiH, strategija objedinjuje odgovarajuće ciljeve, prioritete i mjere kojima Brčko može u dugom roku da unaprijedi svoju poziciju u domaćem i regionalnom okruženju i da poboljša glavne pokazatelje ekonomskog rasta, kvalitete života i održivog razvoja, doprinoseći njihovom poboljšanju u Bosni i Hercegovini kao cjelini, u procesu njene integracije u Europsku uniju. Da bi se to osiguralo, ova strategija je usklađena sa relevantnim strateškim okvirom u BiH, kao i sa globalnim okvirom za održivi razvoj i specifičnim okvirom EU za pojedine oblasti.

U skladu sa Zakonom o proračunu BDBiH, na temelju ove strategije razrađivat će se sektorske strategije i srednjoročni planovi razvoja, te godišnji planovi rada u koje će biti uključeni strateški prioriteti sa odgovarajućim mjerama i aktivnostima. U tome je i glavna razlika u odnosu na prethodno razdoblje, u kojem je nedostajala takva objedinjujuća strateška orijentacija. Ukoliko se osigura njeno kvalitetno provođenje i praćenje, u narednom razdoblju može se očekivati značajan napredak u svim razvojnim oblastima i znatna razina ostvarene vrijednosti u odnosu na sredstva koja će se utrošiti za njenu realizaciju.

Izrada Strategije razvoja inicirana je prethodnom odlukom Skupštine BDBiH, dok je pristup i proces reguliran odgovarajućim protokolom o suradnji između Vlade BDBiH i projekta Integriranog lokalnog razvoja (ILDP), koji implemetira Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP).

Proces izrade strategije razvoja uspješno je koordiniran od strane Sektora za opće poslove i strateško planiranje – Odsjeka za strateško planiranje pri Uredu gradonačelnika BDBiH. U tom procesu aktivnu ulogu je imao Odbor za razvoj, koji je Vlada Brčko distrikta BiH formirala kao operativno tijelo za provođenje procesa izrade i provedbe strategije razvoja do 2027. godine. Odbor čine predstavnici osamnaest institucija, uključujući Skupštinu Brčko distrikta BiH, Ured gradonačelnika, resorna odjeljenja i institucije BDBiH, predstavnike privrednih asocijacija i mladih. Iako se proces pripreme strategije odvijao u otežanim okolnostima zbog pandemijske krize i niza ograničenja uvedenih radi zaštite zdravlja, osigurano je sudjelovanje niza predstavnika javnog, privatnog i nevladinog sektora, kako u predlaganju onoga što bi trebalo da se uključi u dokument, tako i u komentiranju onoga što je u radnim verzijama pripremano. Uz to, nacrt Strategije razvoja postavljen je na sajt Vlade Brčko distrikta BiH 20. 10. 2020. radi obavljanja javnih konzultacija, a svi komentari i sugestije koji su primljeni do 21. 11. 2020. godine uzeti su u obzir i u znatnoj mjeri ugrađeni u finalnu verziju nacrta.

Pri izradi dokumenta korištena je unaprijeđena verzija standardizirane metodologije za integrirano planiranje lokalnog razvoja, koja je prilagođena specifičnostima BDBiH kao jedinstvene administrativne i teritorijalne cjeline u Bosni i Hercegovini. Metodologija je zasnovana na ekonomskoj i okolišnoj održivosti i socijalnoj uključenosti kao vodećim principima.

Na osnovu dosadašnjih trendova i sadašnjeg stanja u ključnim razvojnim oblastima, identificirane su prednosti, slabosti, prilike i prijetnje, koje određuju glavne pravce i tempo razvoja u narednom razdoblju.

Nova strateška orijentacija za naredno sedmogodišnje razdoblje (strateški fokusi, vizija i ciljevi sa odgovarajućim indikatorima) utvrđena je na osnovu ključnih nalaza stečenih u tijeku situacione analize, koja je uključila niz pokazatelja i trendova ostvarenih u prethodnih pet godina, kao i na osnovu procjene internih snaga i slabosti i eksternih prilika i prijetnji, objedinjenih u SWOT analizi. Na osnovu tako utvrđene strateške orijentacije, određeni su prioriteti i mjere u okviru svakog od tri postavljenja strateška cilja, predložen indikativni financijski okvir za njihovu realizaciju, te analiziran i preporučen okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije. Izvršena je i kontrola koherentnosti indikatora koji su definirani na razini strateških ciljeva, prioriteta i mjera.

Uz viziju razvoja, utvrđena su 4 strateška fokusa i 3 strateška cilja. Za prvi strateški cilj, koji se odnosi na ekonomski razvoj, definirano je 5 prioriteta razvoja i ukupno 21 mjera za njihovo ostvarivanje. Za drugi strateški cilj, kojim se usmjerava društveni razvoj, definirano je 6 razvojnih prioriteta i ukupno 18 mjera. Za treći strateški cilj, koji se odnosi na zaštitu životne sredine i komunalnu infrastrukturu, definirana su 3 prioriteta i 8 mjera sa nizom projekata za njihovo ostvarivanje. Za svaki cilj, prioritet, mjeru i projekt definirani su odgovarajući indikatori na osnovu kojih može da se prati ostvareni napredak.

Predloženi indikativni financijski okvir za provedbu strategije uklapa se u indikativni financijski okvir i financijske projekcije koji su utvrđeni u fazi izrade situacione analize na osnovu analize proračunskih dokumenata za prethodno, tekuće i naredno plansko razdoblje, te analize utroška sredstava na razvojne aktivnosti i projekte u prethodnih pet godina.

Utvrđeno je da postoji i solidan institucionalni okvir i organizacijski kapacitet za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije, uz preporuke za unapređivanje kapaciteta. To je potreban, ali ne i dovoljan uvjet za učinkovito i kvalitetno provođenje strategije. Za to su neophodni i puno razumijevanje i potpora ključnih donositelja odluka, u Vladi i Skupštini BDBiH, kao i rukovoditelja institucija.

Na temelju strategije razvoja za razdoblje 2021-2027. godina izrađen je odgovarajući akcijski plan za prve tri godine implementacije (2021-2023), sa dinamikom realizacije aktivnosti i projekata u okviru planiranih mjera, okvirnim troškovima i izvorima financiranja, te nositeljima realizacije.

2 SITUACIONA ANALIZA

U situacionoj analizi prikazano je sadašnje stanje u nizu oblasti važnih za razvoj BDBiH, polazeći od geografskog položaja i prirodnih karakteristika, preko demografskih karakteristika i kretanja, stanja i kretanja u oblastima ekonomije, tržišta rada, društvenog razvoja, zaštite životne sredine, do transportne i komunalne infrastrukture.

Zbog specifičnog administrativnog statusa Brčko distrikta BiH u odnosu na druge jedinice lokalne samouprave u BiH, ali i u cijeloj regiji zapadnog Balkana, nije vršena komparativna analiza sa drugim gradovima i općinama u okruženju, jer bi dobiveni nalazi i poređenja bili zasnovani na značajno različitim pretpostavkama (znatno veći obim nadležnosti BDBiH u odnosu na druge jedinice lokalne samouprave), čime se onemogućuje izvođenje pouzdanih i kvalitetnih zaključaka.

Zbog metodoloških i vremenskih ograničenja nije bilo dovoljno prostora da se izvrši detaljna kritička analiza društveno-ekonomskog razvoja BDBiH za proteklo razdoblje. Uz to, prethodna strategija razvoja nije pružala odgovarajuće podloge za kvalitetno izvođenje takve analize. Ipak, urađena situaciona analiza u značajnoj mjeri ukazuje na odgovarajuće trendove u svim važnim oblastima razvoja BDBiH u prethodnom razdoblju.

2.1 Geografski položaj i prirodne karakteristike

Brčko distrikt BiH predstavlja zasebnu administrativnu cjelinu u Bosni i Hercegovini, pored dva entiteta: Federacije BiH i Republike Srpske. Prema odredbama Konačne arbitražne odluke, Brčko distrikt Bosne i Hercegovine predstavlja kondominij dva entiteta pod izravnim suverenitetom države. Brčko distrikt BiH je formiran na cjelokupnoj teritoriju nekadašnje Općine Brčko.

Nalazi se uz samu granicu sa Republikom Hrvatskom, članicom Europske unije, od koje ga dijeli rijeka Sava. Brčko distrikt BiH se nalazi na desnoj obali rijeke Save i zauzima površinu od 493,3 km², što predstavlja manje od 1% ukupne površine Bosne i Hercegovine (51.129 km²). Površina centralnog gradskog područja je 183 km². Prema unutrašnjim administrativnim granicama u Bosni i Hercegovini, Brčko distrikt BiH graniči sa više općina Republike Srpske i sa dva od deset županija Federacije Bosne i Hercegovine, Tuzlanskim kantonom na jugozapadu i Posavskom županijom na sjeverozapadu.

Smješteno u Posavini, u podnožju Majevice, Brčko se nalazi u prilično niskoj riječnoj dolini koja čini dio bazena rijeka Save, Brke i Velike Tinje. Nadmorska visina se, zavisno od terase koju formiraju rijeke, kreće od 85 m do 200 m (85%). Jedini izuzetak su sjeverni obronci planine Majevice u južnom dijelu Distrikta s nadmorskom visinom od 200 do 400 m.

Brčko distrikt BiH predstavlja značajno čvorište ključnih prometnica u pravcima istok-zapad i sjever-jug i rijedak je multimodalni transportni čvor (ceste, plovna rijeka, željeznica) u BiH. Brčko predstavlja izlaz u Hrvatsku i preko nje u centralnu Europu, i prilaz do rijeke Save i dalje Dunavom do zapadne i istočne Europe. Udaljenost glavnih gradova, Sarajeva, Zagreba i

Beograda je oko 200 kilometara; puno je manja udaljenost od regionalnog centra Tuzle, oko 50 kilometara; regionalni centar Slavonije, Osijek je udaljen oko 100 kilometara, a centar Semberije, Bijeljina, udaljena je oko 40 kilometara. Izlazak na regionalnu autocestu Zagreb – Beograd udaljen je oko 20 km, točnije nalazi se kod grada Županje. Izgrađena je obilaznica, a postoje planovi da kroz BDBiH prođu dvije trase autoceste, jedna je Banja Luka – Bijeljina, a druga eventualno račvanje budućeg koridora Vc. Od velikog značaja je i riječna luka na rijeci Savi koja je važna u gospodarskom smislu.

S druge strane, prema raspoloživim podacima i istraživanjima, Brčko distrikt BiH ne raspolaže značajnijim prirodnim resursima i nalazištima, osim vodenog puta i poljoprivrednog zemljišta. Osnovna hidrografska karakteristika Brčko distrikta BiH je rijeka Sava. Uz to na ovom području se nalazi i veći niz manjih rijeka, kanala i drugih vodotoka. Izvorišta ovih vodotoka se nalaze uglavnom na području planine Majevice. U kompleksu podzemnih voda nalaze se velike rezerve za snabdijevanje stanovništva i gospodarstva. Na obroncima Majevice postoje istraženi i potvrđeni izvori pitke vode. U početnim bušenjima je utvrđen kapacitet izvora od 185 do 200 litara u sekundi, što je u granicama europskih standarda. Posebno važno je da se radi o vodi visokog kvaliteta, ali se sa sigurnošću ne može potvrditi kontinuiranost kapaciteta.

Klima je umjereno-kontinentalna sa visokim ljetnim temperaturama. Srednja godišnja temperatura je oko 11 stupnjeva celzija. Godišnja količina padavina je 760 mm. Rijeka Sava je plovna više od 310 dana u godini.

2.2 Demografske karakteristike i kretanja

Stanovništvo i gustina naseljenosti

Prema zvaničnoj procjeni broja stanovnika, u Brčko distriktu BiH je u 2018. godini živjelo 83.234 stanovnika u 26.763 domaćinstava[1], dok je prema popisu stanovništva iz 1991. godine u tadašnjoj općini Brčko živjelo 87.332 stanovnika. Procjena broja stanovnika za 2018. godinu pokazuje povećanje broja stanovnika za 1% u odnosu na broj stanovnika iz 2013. godine. Gustina naseljenosti u 2018. godini na području distrikta iznosi 169 st./km^2, što Distrikt svrstava u kategoriju gušće naseljenih teritorija (prosječna gustina naseljenosti u BiH 69 st./km^2).

Prosječna veličina kućanstva u Brčko distriktu BiH je nešto veća u odnosu na prosječnu veličinu kućanstva u BiH i u 2018. godini je iznosila 3,11 člana po kućanstvu (3,04 u BiH).

Tabela 1: Procjena broja stanovnika 2013-2018.[2]

Godina	Ukupno	Broj domaćinstava
2013	82410	26820
2014	83309	26787
2015	83236	26764
2016	83254	26770

[1] Izvor podataka: „Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina“, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
[2] Na osnovu rezultata popisa stanovništva, kućanstava i stanova u BiH 2013. godine, bez podataka o vanjskim migracijama

2017	83243	26766
2018	83234	26763

Izvor podataka: „Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina“, Agencija za statistiku BiH

Procjene struktura stanovništva

Prema procjeni spolne strukture, u Brčko distriktu je u 2018. godini živjelo 50,63% žena i 49,37% muškaraca. Procjena u 2018. godini pokazuje da je učešće žena u strukturi stanovnika nešto veće u odnosu na učešće žena u strukturi stanovnika u 2013. godini (50,02).

Tabela 2: Spolna struktura stanovnika 2013-2018.

Godina	Žene	Žene, u %	Muškarci	Muškarci, u %
2013	41219	50.02	41191	49.98
2014	42190	50.64	41119	49.36
2015	42131	50.62	41105	49.38
2016	42150	50.63	41104	49.37
2017	42149	50.63	41094	49.37
2018	42141	50.63	41093	49.37

Izvor podataka: „Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina“, Agencija za statistiku BiH

Prosječna starost stanovništva u Brčko distriktu u 2018. godini bila je 39,81 godina (muškaraca 38,5 i žena 41,1 godina)[3]. Prosječna starost stanovništva u BiH prema Popisu stanovništva 2013. godine je iznosila 39,51, dok je za Brčko distrikt iznosila 39,67 godina.

Indeks starosti u Brčko distriktu BiH, koji predstavlja odnos starog (60 godina i više) i mladog (0-19 godina) stanovništva, na osnovu podataka iz Popisa stanovništva 2013. godine, iznosi 94% i nešto je veći od indeksa starosti Bosne i Hercegovine koji je u 2013. godini iznosio 92% (radi poređenja, indeks starosti u Federaciji BiH je 80% dok u Republici Srpskoj iznosi 118%)[4].

Promjene u starosnoj strukturi stanovništva u 2018. u odnosu na 2013. godinu se ogledaju kroz povećanje učešća starog (65+ godina) stanovništva u ukupnom broju stanovnika Brčko distrikta BiH. Broj starije skupine stanovništva je povećan za 5,03%, dok je broj stanovnika starosne skupine od 15 do 64 godina manji za 1,49% stanovnika. Broj mladih se nije značajnije mijenjao (manji je u 2018. godini za 0,20% stanovnika).

Podatci o starosnoj strukturi prema polu pokazuju da je učešće žena u strukturi stanovništva veće zbog većeg učešća žena u strukturi starijeg stanovništva (65 i više godina) koje je u 2018. bilo 58,40%, dok je u ostale dvije starosne skupine (mlađi od 15 godina i 15-64) veći broj muškaraca.

Tabela 3: Broj stanovnika 2013. i procjena prisutnog stanovništva 2018. po starosnim skupinama i spolu

	2013	2013 (u %)	2018	2018 (u %)	2018/2013	2018, žene	2018, žene u %
Ukupno	83516	100,00%	83234	100,00%	-0.34%	42141	50,63%

[3] Izvor podataka: „Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina“, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
[4] Izvor podataka: Bilten Popis stanovništva u BiH 2013, Agencija za statistiku BiH

0-14	13081	15.66%	13055	15.68%	-0.20%	6195	47,45%
15-64	58299	69.81%	57432	69.00%	-1.49%	28502	49,63%
65 i više	12136	14.53%	12747	15.31%	5.03%	7444	58,40%

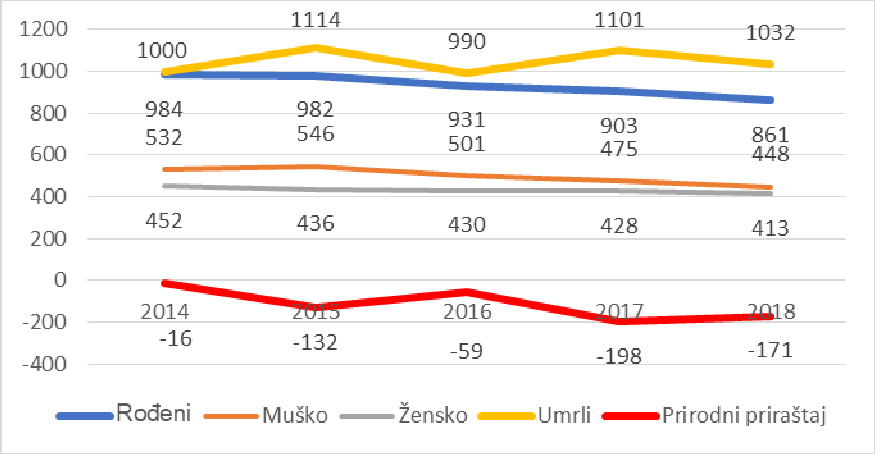
Izvor podataka: Isto

Prirodno kretanje stanovnika

Podatci o prirodnom priraštaju stanovništva pokazuju negativan prirodni priraštaj, uz kontinuirano smanjenje broja rođenih u proteklom razdoblju. Prema podacima o prirodnom kretanju stanovnika, Distrikt je u posljednjih pet godina na osnovu negativnog prirodnog priraštaja izgubio 576 stanovnika, što predstavlja 0,7% stanovnika iz 2013. godine.

Podatci o spolnoj strukturi rođenih pokazuju veći broj rođene muške u odnosu na rođenu žensku djecu u posljednjih pet godina.

Slika 1: Prirodno kretanje stanovništva (po spolu) krajem godine za razdoblje 2014-2018.

Izvor podataka: „Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina“, Agencija za statistiku BiH

Migracije

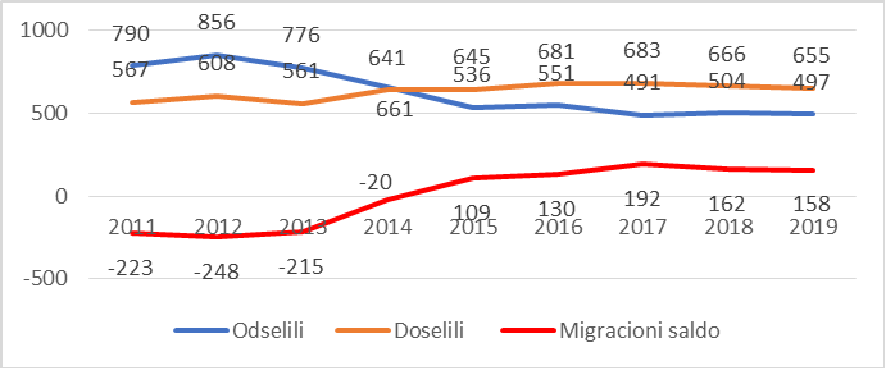
Podatci o vanjskim migracijama stanovnika su raspoloživi iz Popisa stanovništva 2013. godine[5], prema kojima 1337 osoba, koje imaju prebivalište u Brčko distriktu, živi u inozemstvu. Najveći broj živi u Njemačkoj (20%), zatim u Austriji (15%), Australiji (14%) i SAD (12%). Radi poređenja, prema istim podacima, od ukupnog broja osoba sa prebivalištem u BiH koje žive u inozemstvu (63.014 osoba), najveći broj živi u Njemačkoj 16%, Hrvatskoj 15%, Švedskoj 12% i Austriji 9%.

Najčešće navođeni razlog boravka u inozemstvu je posao 31%, zatim prinudni razlozi 27% i obiteljski razlozi 16%. Školovanje je kao razlog navelo 7% osoba.

Podatci o unutrašnjim migracijama pokazuju pozitivan migracijski saldo Brčko distrikta BiH od 2015. godine, koji je od 2011. do 2013. godine bio izrazito negativan.

[5] Izvor podataka: Popis 2013 – Popis osoba koje žive u inostranstvu, Agencija za statistiku BiH.

Slika 2: Unutrašnja migraciona kretanja

Izvor podataka: Bilteni u unutrašnjim migracijama, Agencija za statistiku BiH

Na osnovu podataka o broju doseljenih i odseljenih iz Distrikta, možemo primijetiti da je pozitivan migracijski saldo nastao zbog smanjenja broja osoba koje su odselile iz Distrikta s obzirom da je broj doseljenih u Distrikt stabilan tijekom proteklih godina. Ipak, ovaj podatak treba uzeti sa velikom rezervom, jer ni Brčko distrikt BiH vjerojatno nije izuzetak u pogledu pojačanog iseljavanja mladih, posebno onih sa odgovarajućim kvalifikacijama za rad u inozemstvu.

Podatci o iseljeništvu se još uvijek ne prikupljaju i ne vode. Strategijom razvoja suradnje sa iseljeništvom Brčko distrikta BiH za razdoblje 2020-2024.[6] predviđeno je *kreiranje baze podataka (registra) iseljenika i iseljeničkih organizacija i udruženja koja okupljaju iseljenike iz Distrikta ili žele da surađuju sa Distriktom*. Predviđeno je da će se Registar ažurirati na osnovu dobrovoljnih prijava iseljenika preko portala Vlade BDBiH, a služit će kao resursna i informacijska baza podataka za provođenje aktivnosti suradnje sa iseljeništvom, za informiranje iseljeništva i kao osnova za kreiranje budućih aktivnosti. U sklopu projekta D4D[7] već su počele aktivnosti na uspostavljanju registra iseljenika u Distriktu.

Ključni demografski izazovi

U demografskom pogledu, Brčko distrikt BiH suočava se sa nekoliko izazova, koji su karakteristični i za druge sredine u zemlji. Radi se o sljedećim problemima:

- Pogoršanje starosne strukture stanovništva;
- Negativan prirodni priraštaj, uz konstantno smanjivanje broja novorođenih;
- Nedostatak podataka o iseljeništvu, uz pretpostavku o pojačanom odlasku mladih i obrazovanih u zemlje Europske unije.

[6] Strategija je usvojena 13. 2. 2020. i objavljena u Službenom glasniku Distrikta broj 6 od 24.2.2020.
[7] D4D = Diaspora for Development, Projekat „Dijaspora za razvoj“ koji financira Vlada Švicarske a provode UNDP i IOM.

2.3 Pregled stanja i kretanja u ekonomiji

Regulatorni okvir

Amandmanom I Ustava BiH utvrđeno je da Brčko distrikt BiH predstavlja jedinicu lokalne samouprave (JLS) koja raspolaže vlastitim institucijama, zakonima, propisima, nadležnostima i statutom. Brčko distrikt BiH je nadležan za reguliranje svih pitanja koja nisu u isključivoj ustavnoj nadležnosti Bosne i Hercegovine.

Oblast ekonomije regulirana je odgovarajućim zakonima BDBiH. U tabeli ispod navedeni su neki od tih zakona:

	Zakon	Predmet zakona
Gospodarstvo	Zakon o poticaju u gospodarstvo BDBiH (SLGL BDBiH, broj 23/2016)	Zakonom su propisani način ostvarivanja poticaja u gospodarstvo i vrste olakšica koje uživaju domaća i strana poduzeća, poduzetnici i podružnice na teritoriju BDBiH.
	Zakon o planiranju, projektiranju i razvoju BDBiH (SLGL BDBiH, broj: 12/2019, 23/2019 i 34/2019)	Zakonom se osniva Zavod za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH, utvrđuju djelatnosti, zadaci, obveze i ovlaštenja Zavoda, organi upravljanja i rukovođenja Zavodom, prava i obveze Zavoda, nadzor nad radom Zavoda i druga pitanja značajna za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH.
	Zakon o trgovini (SLGL BDBiH, broj: 40/2004, 19/2007 i 11/2020)	Zakonom su uređeni uvjeti za osnivanje i obavljanje trgovine, oblici trgovine, otkup poljoprivrednih proizvoda, trgovinske usluge, zaštita potrošača, konkurencija, inspekcijski nadzor i druga pitanja.
Poljoprivreda i šumarstvo	Zakon o poljoprivrednom zemljištu (SLGL BDBiH“, broj: 32/2004, 20/2006, 10/2007 i 19/2007)	Zakonom su uređeni poljoprivredno zemljište: zaštita, korištenje, unapređivanje, uređenje poljoprivrednog zemljišta, promet i zakup kao i druge agrarne operacije u BDBiH.
	Zakon o poticaju u poljoprivrednoj proizvodnji (SLGL BDBiH“, broj: 1/2006, 19/2007 i 15/2010)	Zakonom su uređeni se poticaji u poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju: izvor i visina sredstava, osobe koje ostvaruju pravo na poticaj, namjena i korištenje sredstava, struktura poticaja, nadzor nad provođenjem zakona, kaznena i druga pitanja u vezi s poticajima.
	Zakon o zemljoradničkim zadrugama BDBiH (SLGL BDBiH“, broj: 19/2002, 19/2007 i 2/2008)	Zakonom su uređeni osnivanje, upravljanje, imovina i poslovanje zadruga, prestanak zadruga i druga pitanja.
	Zakon o šumama BDBiH (SLGL BDBiH“, broj: 14/2010 i 26/2016)	Zakonom se propisuju očuvanje, zaštita i jačanje općekorisnih funkcija šuma, planiranje u šumarstvu, upravljanje šumama, ekonomske funkcije, financiranje obnove i unapređenje šuma na teritoriju BDBiH, nadzor nad provođenjem zakona i druga pitanja vezana za upravljanje šumama.

	Zakon o vinu i rakiji (SLGL BDBiH“, broj: 35/2005 i 19/2007)	Zakonom se uređuju proizvodnja vina i rakije od grožđa i voća, zakonska zaštita vina i rakije proizvedenih na određenom geografskom području koje se odlikuje posebnim klimatskim, zemljišnim i ostalim uvjetima, kao i uvjeti za stavljanje u promet vina i rakije. Odredbama zakona uređuju se i proizvodnja i uvjeti za stavljanje u promet drugih alkoholnih pića koja se proizvode uz upotrebu destilata (od grožđa, voća i vina), kao i rafiniranog etil-alkohola.
Turizam i ugostiteljstvo	Zakon o turističkoj djelatnosti (SLGL BDBiH, broj: 32/2004, 20/2006, 10/2007 i 19/2007)	Zakonom su uređeni način i uvjeti za obavljanje turističke djelatnosti.
	Zakon o ugostiteljstvu (SLGL BDBiH, broj: 31/2005, 19/2007 i 11/2020)	Zakonom se uređuju način i uvjeti pod kojima pravne i fizičke osobe mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost.
	Zakon o boravišnoj pristojbi (SLGL BDBiH, broj 37/2015)	Zakonom se propisuju obveza plaćanja boravišne pristojbe, obveznici plaćanja i naplate pristojbe, način raspoređivanja i korištenja sredstava prikupljenih po osnovu naplate boravišne pristojbe u BDBiH.

Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) Brčko distrikta BiH u 2018. godini je iznosio 813 milijuna KM što predstavlja 2,4% BDP Bosne i Hercegovine. BDP po glavi stanovnika Brčko distrikta BiH u 2018. godini je iznosio 9.566 KM i bilježi kontinuiran rast u proteklih pet posmatranih godina, u kojima je konstantno veći od BDP po stanovniku BIH.

Tabela 4: Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu, za razdoblje 2014–2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Bruto domaći proizvod Brčko distrikt (u milijuima KM), tekuće cijene	670	730	768	791	813
Bruto domaći proizvod BiH (u milijuima KM), tekuće cijene	27359	28589	29904	31376	33444
Učešće Brčko distrikta u BDP BiH	2.4%	2.6%	2.6%	2.5%	2.4%
Procjena broja stanovnika	83309	83236	83254	83243	83234
BDP po stanovniku Brčko distrikt (u KM)	8042	8774	9228	9507	9770
BDP po stanovniku BiH (u KM)	7759	8127	8517	8954	9566

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BIH, 17.03.2020

U strukturi BDP, najveću bruto dodanu vrijednost (BDV) ostvaruju poduzeća iz područja trgovine (22,21% BDV u 2018. godini), poljoprivrede, lova i šumarstva (9,01% u 2018. godini) i prerađivačke industrije (8,33% u 2018. godini). Primjetan je trend povećanja učešća poduzeća iz

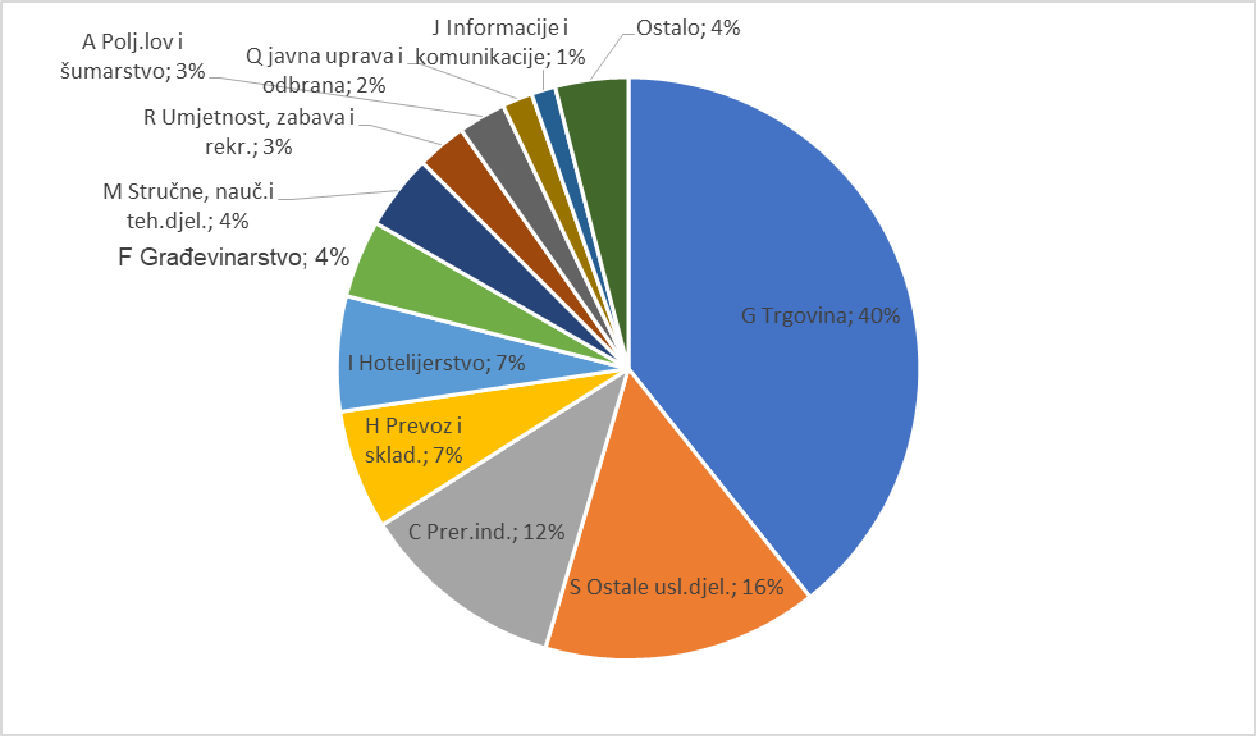
područja trgovine i poljoprivrede i smanjenja učešća prerađivačke industrije u strukturi BDP u 2018. u odnosu na 2014. godinu (u 2014. godini trgovina 18,15%, poljoprivreda, lov i šumarstvo 5,93% i prerađivačka industrija 9,75% BDV)[8].

Broj i struktura poduzeća

Na području distrikta je na dan 31.12.2019. godine registrirano 4020 poslovnih subjekata, od čega 2054 pravnih osoba i 1966 poduzetnika, što je za 3,8% više poduzeća u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći broj poduzeća je registriran u sektoru trgovine (39% u 2019. godini), zatim slijede poduzeća iz područja ostalih uslužnih djelatnosti (15% u 2019. godini) i poduzeća iz područja prerađivačke industrije (11% u 2019. godini).

Slika 3: Struktura poslovnih subjekata prema djelatnosti

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

U 2019. godini, pored trgovine (35%), pravna lica najviše posluju u području ostalih uslužnih djelatnosti (21%) i prerađivačkoj industriji (12%), dok poduzetnici (1.966 registriranih u 2019. godini), pored trgovine (44%), naviše posluju u području hotelijerstva i ugostiteljstva (13%) i prerađivačke industrije (11%).

[8] Izvor podataka: Bilten „Nacionalni računi - Bruto dodana vrijednost i bruto domaći proizvod za Brčko distrikt BiH za 2018. godinu“, Agencija za statisitku BiH, 30. rujan 2019. godine

Podatci o broju aktivnih poduzeća za prethodno razdoblje pokazuju blago povećanje broja aktivnih poduzeća u 2019. i vraćanje na broj poduzeća iz 2015. godine.

Tabela: Broj aktivnih poduzeća za razdoblje 2011–2019. godina

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aktivna poduzeća	3.894	2.601	2.407	2.356	2.310	2.275	2.273	2.255	2.341

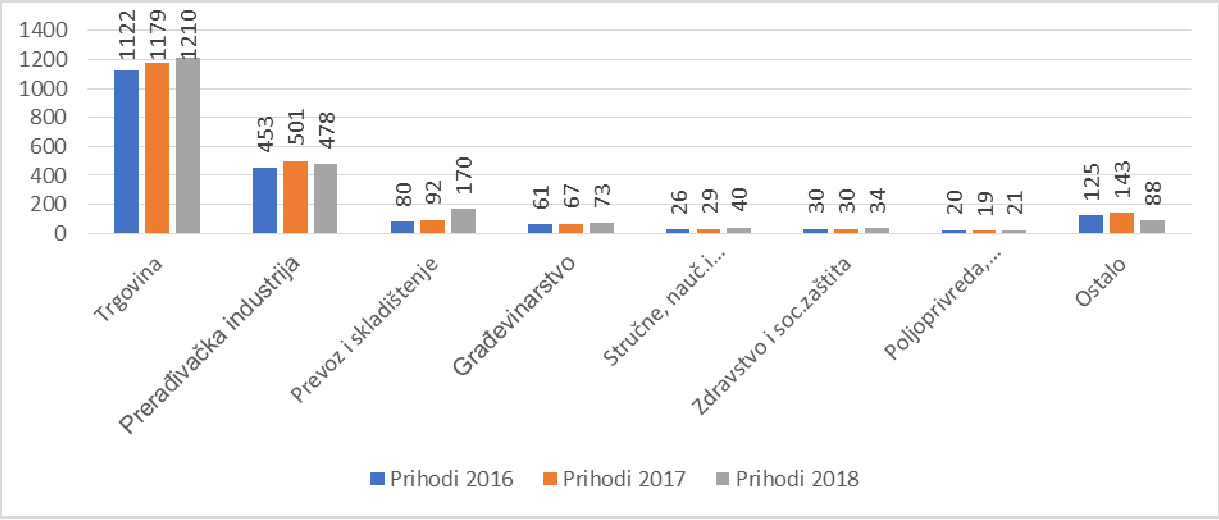
Izvor podataka: Publikacija - Društveni i ekonomski razvoj Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (2000-2020)

Kretanje ukupnih prihoda po područjima djelatnosti poduzeća

Kretanje ukupnih prihoda poduzeća distrikta pokazuje rast u razdoblju 2016-2018. godina[9]. Ukupni prihodi poduzeća na području distrikta u 2018. godini su iznosili 2,114 milijarde KM i za 2,6% su veći u odnosu na 2017. godinu kada su iznosili 2,06 milijarde KM i 10,3% u odnosu na 2016. godinu (1,917 milijardi KM). Povećanje prihoda se uglavnom odnosi na povećanje ukupnih prihoda poduzeća iz područja trgovine i prijevoza i skladištenja.

Kao i u većini gradova i općina u BiH, trgovina dominira u ukupnim ostvarenim prihodima distrikta, sa ostvarenjem od 57,3% ukupnih prihoda poduzeća Distrikta u 2018. godini. Uz trgovinu, još dva sektora ostvaruju veći dio prihoda općine: prerađivačka industrija koja je u 2018. godini ostvarila 22,6% prihoda i poduzeća iz područja prijevoza i skladištenja koja su u 2018. godini ostvarila oko 8,0% prihoda. U sektoru trgovine i prijevoza i skladištenja je zabilježen trend rasta prihoda u razdoblju 2016–2018. godina, dok je u prerađivačkoj industriji ukupan prihod u 2018. godini smanjen u odnosu na prethodnu godinu za 4,5%.

Slika 4: Prihodi poduzeća prema području djelatnosti 2016-2018, u milijunima KM

Izvor podataka: Obrada prema podacima Direkcije za financije Brčko distrikta BiH

[9] Izvor podataka: Obrada prema podacima Direkcije za financije Brčko distrikta BiH

Ukupna dobit poduzeća na teritoriju BDBiH u 2018. godini je iznosila 88,75 milijuna KM. Najveću dobit u 2018. godini su ostvarila poduzeća iz sektora trgovine (63,4%), prijevoza i skladištenja (15,5%) i stručnih naučnih i tehničkih djelatnosti (8,7%). Poduzeća iz područja prerađivačke industrije su u 2018. godini, i pored velikih prihoda, ostvarili 1,7% ukupne dobiti.

Industrijska proizvodnja

Obim industrijske proizvodnje u Brčko distriktu BiH u 2019. godini je za 7,2% veći u odnosu na 2018. godinu, dok je u 2018. smanjen za 4,9% u odnosu na prethodnu godinu, što predstavlja prvo zabilježeno smanjenje obima proizvodnje u razdoblju od posmatranih pet godina.
Sve tri oblasti prerađivačke industrije (proizvodnja prehrambenih proizvoda, proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa i proizvodnja namještaja) bilježe fluktuacije obima proizvodnje u proteklom razdoblju, od izrazitog rasta do izrazitog pada obima proizvodnje u pojedinim godinama.
Stopa promjene obima prerađivačke industrije bilježi rast od 8,1% u 2019. godini i pozitivna je u svim posmatranim godinama, osim u 2018. godini kada je stopa promjene iznosila -5,3% što je rezultat smanjenja obima proizvodnje prehrambenih proizvoda za 27,5% u toj godini. U 2019. godini su zabilježena povećanje obima proizvodnje, prehrambene industrije (33,7%) i proizvodnje proizvoda od gume i plastike (8,0%), dok je proizvodnja namještaja zabilježila smanjenje obima proizvodnje od 8,7%.

Tabela 5: Godišnje stope promjena indeksa obima industrijske proizvodnje (kalendarski prilagođeni) prema područjima i oblastima KD BiH 2010, za razdoblje 2015–2019. godina, u %

	I-XII 2015 I-XII 2014	I-XII 2016 I-XII 2015	I-XII 2017 I-XII 2016	I-XII 2018 I-XII 2017	I-XII 2019 I-XII 2018
C Prerađivačka industrija	51,4%	4,7%	13,1%	-5,3%	8,1%
10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	47,9%	14,4%	-0,9%	-27,5%	33,7%
22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	14,4%	-10,1%	147,8%	15,8%	8,0%
31 Proizvodnja namještaja	153,2%	9,9%	-48,9%	6,9%	-8,7%
D Proizvodnja i opskrba električnom energijjom, plinom, parom i klimatizacija	5,5%	1,7%	2,5%	-2,5%	0,7%
UKUPNO INDUSTRIJA	43,6%	4,1%	11,5%	-4,9%	7,2%

Izvor podataka: Priopćenja Poslovne statistike – Indeks obima industrijske proizvodnje u Brčko distriktu, Agencija za statistiku BiH

Najznačajnija poduzeća prehrambene industrije su: Bimal, Studen Agrana, Bosnaplod, Voćar, Briž, Biljana, Žitopromet, Elektromlin Stokić, Mlin Vujičići, Mlin Bukvić sa proizvodnjom sljedećih

proizvoda: jestivo ulje, proteinska sačma, šećer, džemovi, sokovi, čajevi, suho voće, flips, čips, prerada žitarica.

Kada je u pitanju drvna industrija, najznačajnija poduzeća su: Malagić, Oglavina, Master Wood Simić, Duka Bosna, koje proizvode sljedeće proizvode: visokokvalitetni namještaj od masivnog drveta, pločasti i tapacirani namještaj, interijeri, stolarija.

Mala i srednja poduzeća

Prema podacima Direkcije za financije Brčko distrikta BiH o broju predanih završnih računa privrednih društava[10] u Brčkom je u 2018. godini poslovalo 99,6% malih i srednjih poduzeća (MSP) i 0,4% velikih poduzeća.

Podatci o poslovanju MSP u Brčko distriktu u 2017. i 2018. godini pokazuju povećanje broja zaposlenih i rast izvoza MSP, dok podatci koji se odnose na financijsko poslovanje MSP (dobit, prihod, BDV) bilježe stope smanjenja u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu. Prosječna bruto plaća u MSP je zabilježila rast od 0,9% u 2018. godini.

Tabela 6: Podatci o malim i srednjim poduzećima

	MSP		
	2017	**2018**	**2018/2017, u %**
Broj zaposlenih	6857	7064	3.0
Prihod, u mil. KM	1855,8	1834,8	-1.1
Izvoz, u mil. KM	188,6	190,4	1.0
Kumulativni fin. rezultat (u mil. KM)	99,5	69,3	-30.4
BDV, u mil. KM	209,7	182,1	-13.2
Izvoz u prihodu	10,2%	10,4%	2.0
Stopa dobiti	5,4%	3,8%	-29.6
BDV[11] po radniku, u KM	30581,9	25778,6	-15.7
Dobit pa radniku, u KM	14510,7	9810,3	-32.4
Bruto plaće, u KM	944,3	952,8	0.9

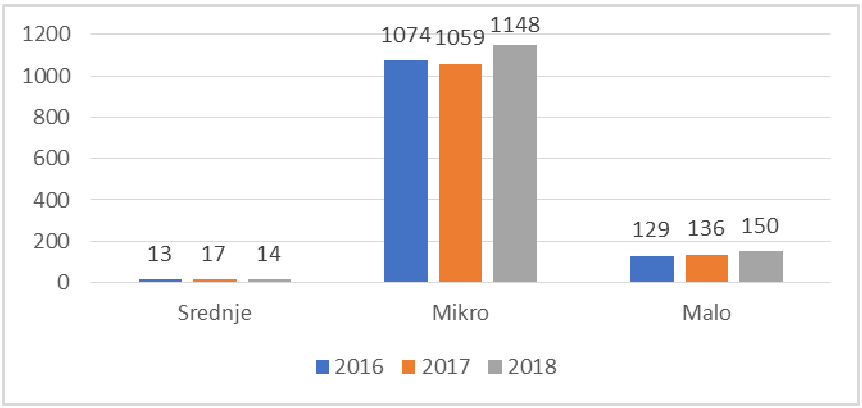
Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Struktura malih i srednjih poduzeća po veličini pokazuje da mikro poduzeća (manje od 10 zaposlenih) čine 87,2% MSP Brčko distrikta. Također je primjetan rast broja mikro i malih poduzeća, broj mikro poduzeća u 2018. godini je veći za 8,4% u odnosu na prethodnu godinu, dok je rast broja malih poduzeća stabilan u razdoblju 2016-2018. godina.

[10] Obuhvaćeno 1.482 pravnih osoba

[11] Bruto dodana vrijednost=suma neto plata + dobit + amortizacija

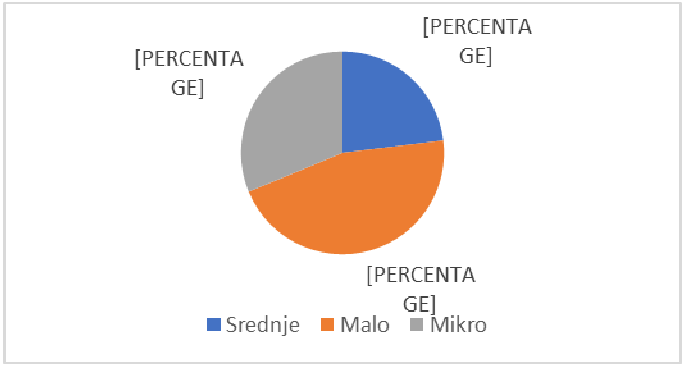
Slika 5: Struktura malih i srednjih poduzeća prema veličini za razdoblje 2016–2018.

Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Ukupan broj zaposlenih u MSP u 2018. godini (7.064) je 3,0% veći u odnosu na broj zaposlenih u MSP prethodnoj godini. Podatci o broju zaposlenih prema veličini MSP pokazuju povećanje broja zaposlenih u malih i mikro poduzećima u razdoblju 2016–2018. godina. Najveći broj zaposlenih u MSP zaposlen je u malim poduzećima (46% u 2018. godini), zatim u srednjim (31%) i najmanji broja u mikro poduzećima (23%).

Slika 6: Broj zaposlenih prema veličini MSP, 2018. godina

Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Prosječan broj zaposlenih prema veličini poduzeća pokazuje da mikro poduzeća u prosjeku imaju 2 zaposlena radnika, mala poduzeća oko 20 zaposlenih, dok prosječan broj zaposlenih u srednjim poduzećima pokazuje smanjenje u posmatranom razdoblju 2016-2018. godina, sa 123 zaposlena u 2016. na 116 zaposlenih u 2018. godini.

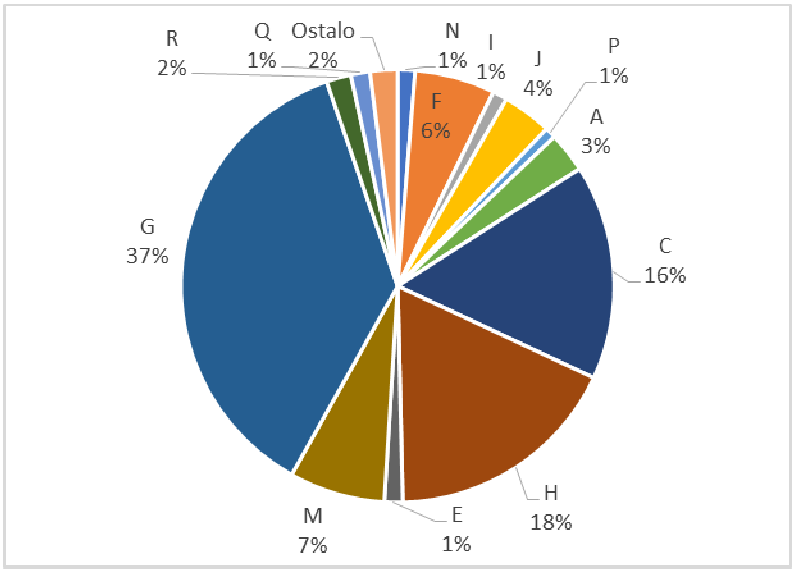
Tabela 7: Prosječan broj zaposlenih prema veličini MSP

	2016	2017	2018
Mikro	1.8	2.0	1.9
Malo	21.2	20.3	21.5
Srednje	123.2	118.2	116.3

Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Od ukupnog broja MSP u Brčko distriktu u 2018. godini (686), više od trećine je u sektoru trgovine (37%), zatim slijede MSP iz područja prijevoza i skladištenja (18%), 16% u području prerađivačke industrije i 7% MSP u sektoru stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti.

Slika 7: Struktura MSP po područjima djelatnosti, 2018.

Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Posmatrano prema izdvojenim pokazateljima poslovanja (broj zaposlenih, ukupan prihod, prihodi od izvora, dobit i bruto dodana vrijednost) prema područjima djelatnosti MSP, posebno se izdvajaju trgovina i prerađivačka industrija.

MSP iz područja trgovine i prerađivačke industrije zapošljavaju gotovo dvije trećine zaposlenih u MSP distrikta (trgovina 33,3%, prerađivačka industrija 30,7%), ostvaruju 80,6% prihoda MSP Distrikta (trgovina 57,4%, prerađivačka industrija 23,2%) i 63,0% bruto dodane vrijednosti (trgovina 40,8%, prerađivačka industrija 22,2%).

Najveće prihode od izvoza u 2018. godini su ostvarila MSP iz područja prerađivačke industrije (40,1%).

Pored ova dva područja djelatnosti, prema ostvarenim pokazateljima poslovanja u 2018. godini, izdvajaju se i sektori Prijevoza i skladištenja i Stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti.
Poduzeća iz sektora Prijevoza i skladištenja su u 2018. godini ostvarili gotovo trećinu prihoda od izvoza (29,6%) i 19,9% neto dobiti MSP Distrikta.

Poduzeća iz područja stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti su u 2018. godini ostvarila 11,2% neto dobiti MSP u Distriktu, što je najveća ostvarena dobit po područjima MSP, nakon poduzeća iz područja trgovine i prijevoza (trgovina 74,2%, prijevoz 26,6%).

Tabela 8: Mala i srednja poduzeća Brčko distrikta u brojkama, 2018.

		Broj zaposlenih		Prihod		Prihodi od izvoza		Neto dobit		BDV	
		Uku-pno	%	Uku-pno	%	Uku pno	%	Uku-pno	%	Uku-pno	%
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	131	1.9	21.3	1.2	0.7	0.3	1.3	1.9	3.3	1.8
B	Vađenje ruda i kamena	16	0.2	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
C	Prerađivačka industrija	2167	30.7	426.5	23.2	76.3	40.1	-3.1	-4.5	40.3	22.2
D	Proizvodnja i opskrba elek.energ, plinom parom i klim.	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.1	-0.1	0.0
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda	24	0.3	7.7	0.4	0.6	0.3	-1.0	-1.4	-0.5	-0.3
F	Građevinarstvo	584	8.3	72.5	4.0	2.3	1.2	2.3	3.3	10.0	5.5
G	Trgovina	2354	33.3	1054.0	57.4	48.2	25.3	43.1	62.2	74.2	40.8
H	Prijevoz i skladištenje	704	10.0	169.8	9.3	56.4	29.6	13.8	19.9	26.6	14.6
I	Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	39	0.6	5.3	0.3	0.0	0.0	0.3	0.4	0.8	0.4
J	Informacije i komunikacije	99	1.4	5.9	0.3	1.7	0.9	0.7	1.0	2.2	1.2
K	Fin.djel.i osiguranje	19	0.3	2.7	0.1	0.0	0.0	0.7	1.0	1.0	0.5
L	Poslovanje nekretninama	7	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	-0.6	-0.9	-0.3	-0.2
M	Stručne, znanstvene i teh.djel.	366	5.2	39.5	2.2	2.5	1.3	7.8	11.2	13.7	7.5
N	Admin.i pom.uslužne djel.	168	2.4	11.6	0.6	1.2	0.6	1.4	2.0	3.2	1.7
P	Obrazovanje	85	1.2	3.8	0.2	0.0	0.0	0.6	0.8	1.7	0.9
Q	Zdravstvo i socijalna zaštita	93	1.3	6.0	0.3	0.0	0.0	1.6	2.3	3.1	1.7
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	155	2.2	4.0	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	1.7	0.9
S	Ostale uslužne djel.	5	0.1	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
T	Djelatnost kućanstava	20	0.3	0.7	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.4	0.2
	UKUPNO	7064	100.0	1835	100.0	190	100.0	69	100.0	182	100.0

Izvor podataka: Obrada na osnovu podataka Direkcije za financije BD

Veličina sive ekonomije predstavlja poseban problem. Postoje razne procjene o nivou sive ekonomije BiH, i zaključci tih procjena su da se ona može kretati od 20-50%. Prema procjenama koje su uradile EC i Svjetska banka siva ekonomija obuhvata oko 36% ukupne ekonomije u zemlji. S obzirom na veličinu grada, postoji više kafića i mini trgovina mješovitom robom nego u većini drugih mjesta u BIH. Ove djelatnosti se suočavaju sa oštrom konkurencijom i niskom profitnom maržom, tako da one jedva opstaju, a ponekad samo nekoliko mjeseci. Iz sektorske perspektive, trgovinski sektor (bilo na nivou veleprodaje ili maloprodaje) je dominantan. Pored trgovine, prerađivačka industrija (posebno u prehrambenom i drvnom sektoru) se smatraju jakim. Međutim, velika većina MSP radi u sektoru trgovine[12].

[12] Izvor informacija: Prilagođeno iz Informacije za Biznis forum, 11.10.2017, Amra Abadžić

Vanjskotrgovinska razmjena

Ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene Brčko distrikta iznosio je 272 milijuna KM u 2019. godini i rastao je do 2018. godine kada je zabilježeno smanjenje od 20% u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenje obima vanjskotrgovinske razmjene u 2018. godini je nastalo zbog smanjenja izvoza za 25% i smanjenja uvoza za 18%, odnosno zbog smanjenja obima vanjskotrgovinske razmjene prerađivačke industrije, posebno poduzeća iz oblasti proizvodnje hrane i pića.
U 2019. godini je došlo do povećanja obima vanjskotrgovinske razmjene, koji još uvijek nije dostigao obim iz 2016. godine.
Pokrivenost uvoza izvozom je također rasla do 2018. godine i u 2017. godini je iznosila 52,1%, dok je u 2019. godini iznosila 49,6%.

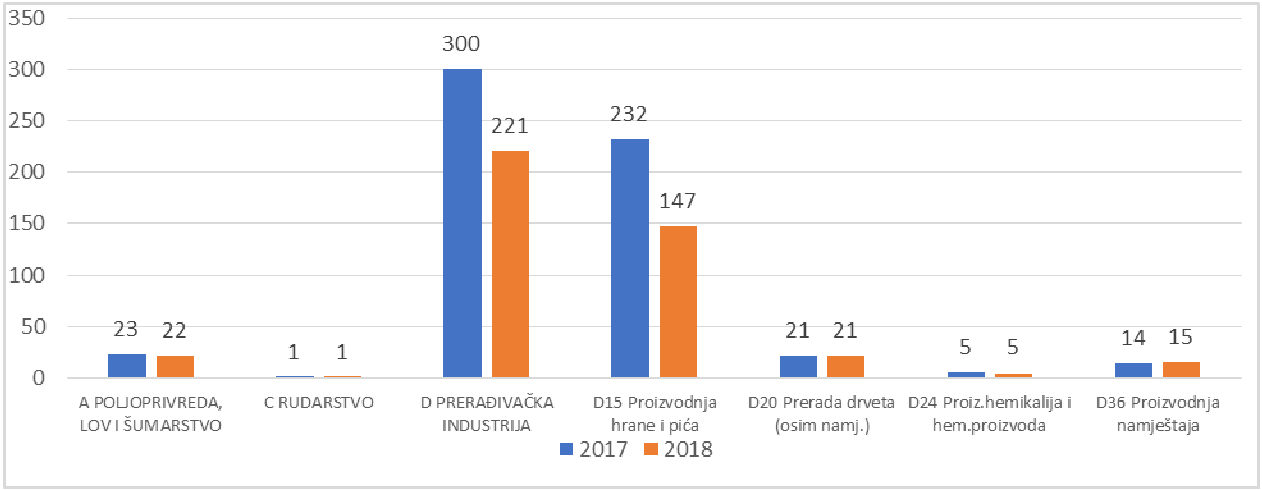
Tabela 9: Vanjskotrgovinska razmjena Brčko distrikta za razdoblje 2015–2019. (u 000 KM)

	Izvoz	Uvoz	Obim	Saldo	Pokrivenost uvoza izvozom
2015	220564	502601	723165	282037	43.9%
2016	287731	569678	857409	281947	50.5%
2017	324365	622541	946906	298176	52.1%
2018	243676	510518	754194	266842	47.7%
2019	267747	540051	807798	272304	49.6%

Izvor podataka: bilten, Statistički podatci Brčko distrikt BiH (2019. i 2018. godina), bilten "Statistika vanjske trgovine od 2015. do 2018. godine i I-VI 2019. godine", Agencija za statistiku BiH

Naredni grafikon pokazuje izvoz Brčko distrikta prema područjima i oblastima u kojima izvozna poduzeća posluju. Izvoz realiziraju poduzeća iz tri područja djelatnosti: prerađivačka industrija (sa najvećim učešćem poduzeća iz oblasti proizvodnje hrane i pića) poljoprivreda, lov i šumarstvo (većim dijelom iz oblasti poljoprivrede) i rudarstvo (oblasti vađenje uglja i treseta i vađenje ostalih ruda i kamena).

Slika 8: Izvoz po područjima djelatnosti KD 2010 BiH i glavnim oblastima izvoza, 2017. i 2018, u milijunima KM

Izvor podataka: bilten "Statistika vanjske trgovine od 2015. do 2018. godine i I-VI 2019. godine", Agencija za statistiku BiH

Najveće učešće u strukturi izvoza imaju poduzeća iz oblasti Proizvodnje hrane i pića i u 2018. godini su ostvarila 60% ukupnog izvoza poduzeća sa područja Brčko distrikta (72% u 2017. godini).

Zemlje sa najvećim učešćem u strukturi izvoza u 2018. godini (Turska, Hrvatska, Srbija, Njemačka, Austrija i Italija) predstavljaju 84,3% u 2018. godini, odnosno 83,2% u prvih šest mjeseci 2019. godine izvoznog tržišta poduzeća Brčko distrikta. Najveće učešće u strukturi izvoza ima Turska (38,3% u 2018. godini i 46,9% u I-VI 2019. godini).

Tabela 10: Glavni izvozni partneri prema sektorima, 2018. i I – VI 2019.

Zemlja	2018, u tisućama KM	2018, u %	I – VI 2019, u tisućama KM	I – VI 2019, u %
Ukupno	243675	100,00%	126183	100,00%
Turska	93275	38.28%	59198	46.91%
Hrvatska	32701	13.42%	14406	11.42%
Srbija	25876	10.62%	10411	8.25%
Njemačka	15811	6.49%	7856	6.23%
Austrija	17863	7.33%	7008	5.55%
Italija	19853	8.15%	6124	4.85%

Izvor podataka: bilten "Statistika vanjske trgovine od 2015. do 2018.godine i I-VI 2019. godine", Agencija za statistiku BiH

Struktura izvoza po glavnim izvoznim partnerima prema sektorima u 2018. godini pokazuje glavne izvozne proizvode Brčko distrikta. U Tursku se najviše izvoze proizvodi iz sektora životinjska i biljna ulja, masti i voskovi (89,2 milijuna KM izvoza u Tursku), koji čine 95,6% izvoznih proizvoda u Tursku i ujedno predstavlja najveću izvoznu skupinu proizvoda Brčko distrikta. Sljedeća grupa proizvoda prema vrijednosti izvoza je Hrana i žive životinje koje su u 2018. godini najviše izvezene u Italiju (15,6 milijuna KM izvoza u Italiju) i čine 78,7% izvoza u Italiju.

Tabela 11: Izvoz po zemljama prema sektorima SMTK (Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija), 2018, u tisućama KM

Izvozni partner	Ukupno	Hrana i žive živo-tinje	Pića i duhan	Sirove materije nejestive osim goriva	Mineral-na goriva, maziva	Životinj-ska i biljna ulja, masti i voskovi	Kemijski proizvodi	Proizvodi razvrstani prema materijalu	Mašine i transp. sredstva	Razni ind. proiz.
Turska	93275	720	0	3130	0	89223	0	176	26	0
Hrvatska	32701	8649	289	7239	18	1321	108	2537	110	12439
Srbija	25876	8454	0	5827	227	24	1984	2123	1687	5550
Italija	19853	15628	201	1504	0	0	556	854	171	939
Austrija	17863	1334	512	2129	0	9128	1292	1858	33	1577
Njemačka	15811	5742	1054	717	0	1150	0	1152	5638	358

Izvor podataka: bilten "Statistika vanjske trgovine od 2015. do 2018. godine i I-VI 2019. godine", Agencija za statistiku BiH

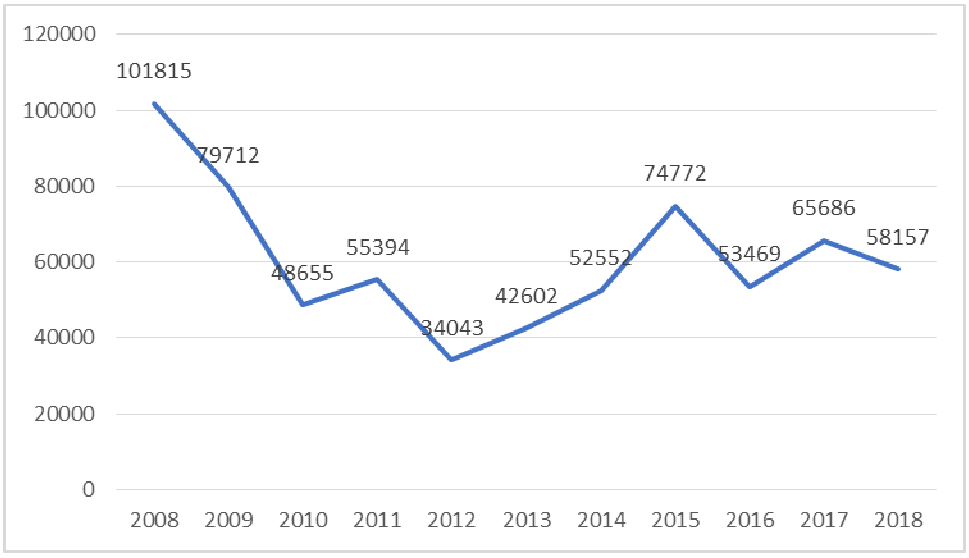
Ukupan uvoz u prvih šest mjeseci 2019. godine je iznosio 261,5 milijuna KM. Zemlje iz kojih je uvezeno najviše proizvoda u tom razdoblju su Srbija (34,9% uvoza), Turska (15,7%), Kina (8,5%), Brazil (7,6%) i Njemačka (7,6%). U prvih šest mjeseci 2019. godine najviše su uvezeni proizvodi iz sektora životinjska i biljna ulja, masti i voskovi (15,4% ukupnog uvoza) i iz sektora raznih industrijskih proizvoda (13,1%).

Investicije

Ukupna vrijednost investicija u stalna sredstva poslovnih subjekata u Brčko distriktu BiH je u 2018. godini iznosila 58,16 milijuna KM i iznosi 57% investicija koje su ostvarene u 2008. godini (prije globalne ekonomske krize).
U strukturi izvora za investiciju, u 2018. godini najveće učešće imaju vlastita sredstva investitora (46,36%), zatim sredstva iz fondova i proračuna (29,04%) i sredstva iz financijskih kredita (23,23%).

Prema djelatnosti investitora, najveće isplate za investicije u 2018. godine su realizirali investitori iz trgovine (41,21%, od čega 62,62% iz vlastitih sredstava i 37,22% iz kredita), zatim poslovni subjekti iz javne uprave (33,61%, od čega 86,41% iz sredstava fondova i proračuna). Sljedeći prema visini investicija su poslovni subjekti iz područja prerađivačke industrije (5,03%, 67,07% iz vlastitih sredstava i ostalo iz kredita), poljoprivrede, lova i šumarstva (4,73%, od čega 58,61% iz vlastitih sredstava, ostalo iz kredita) i stručnih, naučnih i tehničkih usluga (3,45%, 100% iz vlastitih sredstava).

Slika 9: Investicije u stalna sredstva za razdoblje 2008-2018, u tisućama KM

Izvor podataka: Bilteni Statistika investicija u Brčko distriktu, Agencija za statistiku BiH

Tabela 12: Nove značajnije investicije u posljednje četiri godine

Investitor	Visina investicije	Broj novih radnih mjesta
„BOSNAPLOD“ uzgoj i prerada voća	24,00 mil. KM	72
Tržni centar „BELAMIONIX““	16,00 mil. KM	110 direktno + 149 indirektno
„BRČKO GAS“autoservis sa lakirnicom i teh. pregledom vozila B	9,50 mil. KM	46
„HAS COMERC“ Tvornica za proizvodnju montažnih kuća	5,50 mil. KM	40
„FAM“ proizvodnja PVC stolarije	5,40 mil. KM	135
“YAVUZ” - proizvodnja PVC stolarije	2,50 mil. KM	70

Izvor: Odjel za gospodarski razvitak,šsport i kulturu BDBiH

Jednu od strateški važnih tvrtki u Brčko distriktu BiH iz oblasti prehrambene proizvodnje, tvrtku Bosnaplod, kupila je kompanija Zeraa Investment iz Dubaija u vrijednosti od šest milijuna konvertibilnih maraka. Cilj ovog projekta je da se napravi najveći poljoprivredni proizvođač u BiH, što se može vidjeti po ulaganjima u ovoj tvrtki prethodnih godina. Uz to, u najavi su višemilijunske investicije od strane grupacije Studen Agrana.

Poslovna infrastruktura i potpora razvoju gospodarstva

Prostornim planom Brčko distrikta BiH definirano je 14 industrijskih zona, što pruža dobre mogućnosti za razvoj gospodarstva, kako za domaće tako i za strane investitore.

Poslovni park “Baza McGovern” je trenutno najperspektivnija zona sa velikim razvojnim potencijalom. Zona je izabrana kao jedna od 10 najperspektivnijih u BiH (EUSESBI), te ima izrađenu studiju izvodljivosti, analizu troškova i koristi, idejno rješenje te marketinški plan. Poslovni park “Baza McGovern” se nalazi u blizini ulaza u grad Brčko, tri kilometra od centra grada. Također je u blizini novoizgrađene obilaznice Orašje — Tuzla čime se povećava protok prometa. U Zoni ‘’Baza McGovern’’ se nalazi fabrika za proizvodnju namještaja DOO „Malagić“ Brčko i dva objekta u kojima je smješten **Poslovni inkubator**, kao i pet objekata koji služe, trenutno, za potrebe JP „Komunalno Brčko“. Površina zone 170 ha, prometno je vezana na regionalnu cestu Brčko – Cerik i tangira obilaznicu.

Pored zone „Baza McGovern“, u Brčko distriktu je definirano još 13 zona, od kojih 5 djelomično izgrađenih i 8 na neizgrađenim lokalitetima.

Tabela 13: Poslovne zone u Brčko distriktu BiH

Zona	Površina	Opis	Prometna povezanost
Poslovni park "Baza McGovern"	170 ha	trenutno najperspektivnija zona sa velikim razvojnim potencijalom	prometno je vezana na regionalnu cestu Brčko – Cerik, tangira obilaznicu
Zona „Brka - Gajine"	71 ha	neizgrađen lokalitet	prometno je vezana na regionalnu cestu Brčko – Cerik
Zona „Donji Rahić - Ulović"	88 ha	neizgrađen lokalitet	tangira trasu željeznice
Zona „Brdo Šterac"	35,9 ha	djelomično je izgrađena, u zoni se nalazi više objekata privatnih pravnih osoba (pretežno proizvodnja)	uz regionalnu cestu i prometno je vezana na regionalnu cestu Brčko – Cerik
Zona „Bukvik - Jug 1"	126 ha	neizgrađen lokalitet	prometno vezana na regionalnu cestu Brčko – Cerik
Zona „Arizona"	36,5 ha	djelomično izgrađen lokalitet	prometno vezana na magistralnu cestu
Zona „Boderište"	20,8 ha	neizgrađen lokalitet	prometno vezana na lokalnu cestu
Zona „Gredice - Kobilić"	36,5 ha	neizgrađen lokalitet	prometno vezana na lokalnu cestu (prolazi planirana autocesta)
Zona „Pirometal - Interplet"	49,15 ha (sa izgrađenim) i 20,7 ha	djelomično izgrađena	prometno vezana na magistralnu cestu Brčko – Bijeljina
Zona „Krepšić"	11,5 ha	neizgrađen lokalitet	cestovno vezana na lokalni put
Zona „Gredice - Gaj"	44,3 ha	neizgrađen lokalitet	prometno vezana na magistralni put Brčko –Bijeljina, tangira obilaznicu
Zona „LUKA Brčko"	37 ha	djelomično izgrađena	prometno vezana na lokalnu cestu
Zona „Brezovo Polje"	33,5 ha	djelomično izgrađen lokalitet (devastirani objekti)	prometno vezana na lokalnu cestu
Zona „Ražljevo"	31,3ha; P=14,3ha; P=13,6ha	neizgrađen lokalitet (3 lokacije)	prometno vezana na lokalnu cestu

Izvor: Vodič za investitore Brčko distrikta BiH

„Luka Brčko" je jedina međunarodna riječna luka u BiH, sa vezom sa lukama Crnomorskog sliva (Dunav).

Gospodarsko vijeće Brčko distrikta BiH je osnovano 2018. godine, s ciljem uspostavljanja javno-privatnog dijaloga u gospodarstvu, gdje su akteri, osim predstavnika vlasti, i civilno društvo, poslovna zajednica, sindikat, obrazovne institucije i ostali segmenti društva koji treba da sagledaju situaciju u gospodarstvu, predlažu mjere za napredak i prate efekte tih mjera. Gospodarsko vijeće ima 21 člana.

Razvojno-garantni fond Brčko distrikta BiH („RGFBD" BiH) je osnovan 2003. godine, sa portfoliom od 1.300.000 KM. Garancija se odobrava za djelatnosti iz sektora malih i srednjih poduzeća (MSP) i za individualne poljoprivredne proizvođače. Maksimalna garancija je na 50.000 KM (50%), rok otplate 60 mjeseci.

Posredstvom RGFBDBiH realizira se i program subvencioniranja dijela kamate za kredite poduzećima i poduzetnicima na području Brčko distrikta BiH. Za ove namjene u proračunu Brčko distrikta BiH izdvaja se oko 1.500.000 KM.

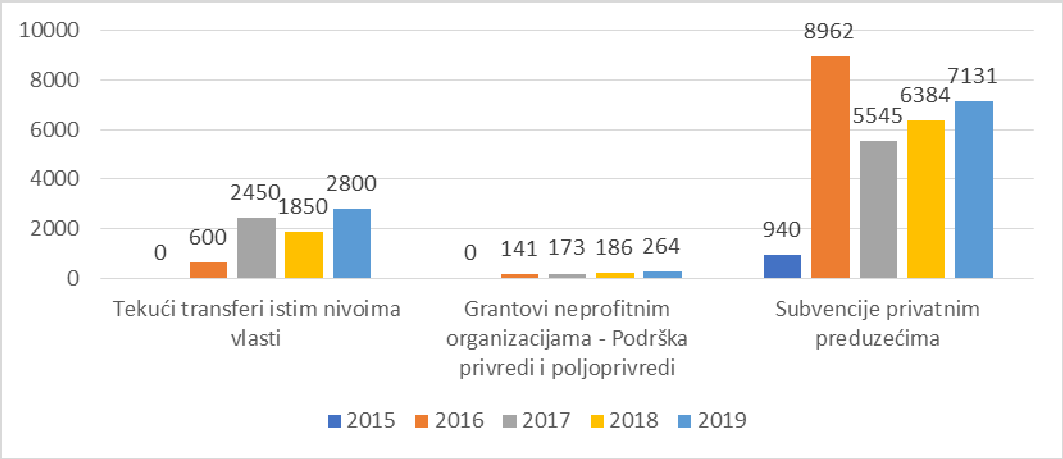
Porezne olakšice. Porezi u Brčko distriktu BiH su stimulativniji za nova ulaganja u odnosu na ostatak BiH i regije. Radi se o sljedećim olakšicama:

- Na nova ulaganja se vraća porez na dohodak;
- Za investicije u osnovna sredstva – poreznom obvezniku koji na teritoriju Distrikta izvrši ulaganje u zemljište, građevinske objekte, postrojenja i opremu, namještaj i transportna sredstva za obavljanje vlastite registrirane djelatnosti, porezna osnovica se umanjuje za iznos izvršenog ulaganja u toj godini, s tim što umanjenje porezne osnovice ne može biti veće od 50% oporezive osnovice;
- Proizvodnim tvrtkama porezna osnovica se umanjuje za iznos ukupno izvršenih ulaganja;
- U pogledu zapošljavanja, poreznom obvezniku koji u poreznoj godini zaposli nove radnike na neodređeno vrijeme, umanjuje se porezna osnovica u visini isplaćenih bruto plaća novozaposlenih radnika;
- Porezno oslobađanje po osnovu udjela prihoda od izvoza u ukupnom prihodu – obveznik koji je u godini za koju se utvrđuje porez na dobit izvozom ostvario određeni postotak od ukupno ostvarenog prihoda oslobađa se plaćanja poreza na dobit u dvostrukom iznosu, srazmjerno učešću prihoda od izvoza u ukupno ostvarenom prihodu;
- Pravo na ubrzanu amortizaciju – za strojeve i opremu, koji podliježu amortizaciji, poreznom obvezniku je dozvoljeno da primjeni obračun ubrzane amortizacije.

Olakšice za novo zapošljavanje. Poslodavcu se odobrava: 5.000 KM za svako novo zapošljavanje osoba sa SSS i nižom stručnom spremom i 7.000 KM za svako novo zapošljavanje osoba sa VŠS i VSS.
Gospodarstvenima i poljoprivrednicima u Brčko distriktu su na raspolaganju brojne **dotacije i subvencije** za potporu u poslovanju.
Potpora gospodarskom sektoru Brčko distrikta BiH ogledala se kroz:

- Primjenu Zakona o poticaju u privredu Brčko distrikta BiH;
- Realizaciju Programa subvencioniranja dijela kamate za kredite poduzećima, poduzetnicima, podružnicama i nositeljima poljoprivrednih gazdinstava na području Brčko distrikta BiH i izdavanje kreditnih garancija posredstvom Razvojno-garantnog fonda Brčko distrikta BiH (RGFBD);
- Realizaciju Programa aktivne politike zapošljavanja u Brčko distriktu BiH;
- Realizaciju Programa samozapošljavanja u Brčko distriktu BiH.

Slika 10: Vrijednost dotacija i subvencija, u 000 KM

Izvor: Izvješća Odjela za gospodarski razvitak, šport i kulturu o svim korisnicima dotacija i subvencija

Vrijednost dotacija i subvencija za potporu gospodarstvu i poljoprivredi je u 2019. godini iznosila 10,21 milijun KM, što je za 21,26% više u odnosu na prethodnu godinu. Najveći iznos (oko 70%) se izdvaja za subvencije privatnim poduzećima koje je u 2019. godini koristilo 1569 poduzeća u ukupnom iznosu od 7,13 milijuna KM, što je za 11,70% više u odnosu na prethodnu godinu.
Vrijednost subvencija privatnim poduzećima i broj korisnika potpore kontinuirano raste od 2017. godine, dok je u 2016. godini zabilježila najveće vrijednosti.
Transfer za Program subvencioniranja dijela kamata za kredite poduzećima, poduzetnicima, podružnicama i nositeljima poljoprivrednih gazdinstava Razvojno-garantnog fonda BD je sa 1,2 milijuna u 2018. povećan na 1,8 u 2019. godini.

Tabela 14: Dotacije i subvencije za potporu gospodarstvu i poljoprivredi

Vrsta potpore	Ukupan iznos, u 000 KM					Broj korisnika potpore				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Tekući transferi istim razinama vlasti: RGF BD i ZZZ BD		600,00	2450,00	1850,00	2800,00		2	2	2	2
Dotacije neprofitnim organizacijama - Potpora gospodarstvu i poljoprivredi		140,50	172,50	186,00	264,00		7	6	7	8
Subvencije javnim poduzećima: JP "Luka Brčko"		3,49	3,39	3,28	12,61		1	1	1	1
Subvencije privatnim poduzećima[13]	7499,94	8962,42	5544,66	6384,14	7130,84		1722	1191	1473	1569

Izvor: Izvješća Odjela za gospodarski razvitak, šport i kulturu o svim korisnicima dotacija i subvencija

Poljoprivreda

Brčko distrikt BiH posjeduje značajne prirodne resurse za primarnu poljoprivrednu proizvodnju. Poljoprivredno zemljište čini 35.282 ha, odnosno 71,52% zemljišta, koje pripada visoko kvalitetnom poljoprivrednom zemljištu i nalazi se najvećim dijelom uz obalu Save.
U Registar poljoprivrednih kućanstava ukupno su upisana 3.750 nositelja poljoprivrednih gazdinstava, u 2019. godini je upisano 243 nositelja poljoprivrednih kućanstava. Ukupan broj podnositelja zahtjeva za poticaj u poljoprivredi u 2019. godini je 2094 (kućanstva koja se bave

[13] Vrste subvencija: Nadoknada dijela iznosa uplaćenih sredstava za certifikate; Nadoknada namjenskih naknada, radova i usluga elektroenergetsku, vodovodnu i kanalizacijsku mrežu; Nadoknada novčanog iznosa za nove investicije radi nabave stalnih sredstava do visine utvrđenog i uplaćenog poreza na dobit u 2017. godini; Nadoknada plaćenih pristojbi; Nadoknada plaćenih troškova u visini razlike u cijeni električne energije i vode koju plaća poduzeće ili poduzetnik i cijene koju plaćaju kućanstva; Nadoknada sudskih pristojbi plaćenih za osnivanje poslovnog subjekta i upis promjena u sudski registar za pravne osobe; Naknada 1/3 novčanog iznosa za novo zapošljavanje nezaposlenih osoba; Naknada za obveze uplaćene po osnovu poreza i doprinosa iz plaće za vrijeme porodiljskog odsustva.

biljnom i stočarskom proizvodnjom, izgradnjom plastenika i staklenika, te podizanjem novih nasada voća).

Na 34.000 ha obradivih površina uzgajaju se kukuruz, pšenica, uljana repica, soja i druge poljoprivredne kulture sa visokim potencijalom usmjerenja primarne poljoprivredne proizvodnje prema prerađivačkim kapacitetima, naročito kod industrijskih kultura suncokreta, soje, uljane repice (Fabrika ulja „Bimal“ d. d.).

Najveći dio obradivih površina obrađuju individualni poljoprivredni proizvođači. Pravne osobe uzimaju učešće u proizvodnji sljedećih kultura: pšenica, zob, uljana repica, kukuruz i soja. Pravne osobe najveće učešće imaju u proizvodnji uljane repice, gdje je požnjevena površina pravnih osoba iznosila 44,83%. Požnjevene površine pravnih osoba kod ostalih kultura je oko 10% ukupnih površina.

Naredna tabela pokazuje da je u 2019. godini zabilježeno smanjenje požnjevenih površina ranih usjeva, posebno uljane repice za 30% u odnosu na prethodnu godinu i da je povećana proizvodnja kasnih usjeva (žita, industrijsko i povrtno bilje). Također je zabilježen novi zasad duhana na površini od 5 ha.

Tabela 15: Požnjevene površine, ranih i kasnih usjeva, 2018. i 2019.

Usjevi	**Požnjevene površine, ha**	
Godina	**2018**	**2019**
RANI USJEVI		
Pšenica	3812	3753
Ječam	700	700
Zob	584	585
Jagode	65	70
Maline	25	22
Uljana repica	417	290
KASNI USJEVI		
Žita	8748	9121
Industrijsko bilje	1064	1079
Suncokret sjeme	80	90
Soja zrno	984	984
Duhan		5
Ljekovito i arom. bilje		
Povrtno bilje	513	523
Stočno krmno bilje	835	825
Livade i pašnjaci	3330	3320
Međuusjevi, podusjevi i naknadni usjevi	52	52

Izvor podataka: Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo BDBiH i bilteni Agencije za statistiku BiH

Zemljište je pogodno i za uzgoj mnogih vrsta voća. Najveće površine voća su pod šljivama (450 ha u 2019. godini) i jabukama (58,83 ha) i površine pod ovim voćem su i najviše povećane u 2019. godini u odnosu na prethodnu godinu (šljive 8,4% i jabuke 18,8%). Višnje su obrane sa 50 ha površine koje su u 2019. godini povećane za 2,0%, nakon kojih slijede površine pod kruškama (26,13 ha u 2019. godini).

Tabela 16: Ostvareni prinosi ranog i kasnog voća, 2018. i 2019.

	Obrana površina, ha			Prinos (t)		
	2018	2019	2019/2018	2018	2019	2019/2018
RANO VOĆE						
Trešnje	18,00	19,00	105.6	270,00	285,00	105.6
Višnje	49,00	50,00	102.0	588,00	564,00	95.9
Kajsije	2,00	2,00	100.0	30,00	30,00	100.0
KASNO VOĆE						
Jabuke	49,50	58,83	118.8	841.50	1160,00	137.8
Kruške	26,00	26,13	100.5	390,00	432,00	110.8
Dunje	15,00	1,50	100.0	19.50	15,00	76.9
Šljive	415,00	450,00	108.4	9130,00	12150,00	133.1
Breskve	3,05	3,15	103.3	15,25	25,00	163,93
Orasi	11,00	11,00	100.0	231,00	308,00	133,33

Izvor podataka: Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta i bilteni Agencije za statistiku BiH

Dobro je razvijena i stočarska proizvodnja (tov goveda, svinja i peradi), što omogućava i razvoj industrije za preradu mesa.

Realizacija poticajnih mjera za poljoprivrednu proizvodnju je omogućena Zakonom o poticajima u poljoprivrednoj proizvodnji. Vlada Brčko distrikta BiH je 2011. godine donijela **Odluku o plasiranju novčanih sredstava kroz kreditne linije s ciljem razvoja poljoprivrede** na području Brčko distrikta BiH. Ovom odlukom i naknadnim izmjenama Odluke u 2012. godini odobreno je plasiranje novčanih sredstava u ukupnom iznosu od 2.332.598,00 KM putem kreditnih linija s ciljem razvoja poljoprivrede na području Brčko distrikta BiH. Novčana sredstva su plasirana putem kredita preko komercijalnih banaka. Od usvajanja Odluke plasirano je ukupno 4,11 milijuna KM namijenjenih za kreditiranje poljoprivredne proizvodnje od kojih je izvršen povrat u iznosu od 3,60 milijuna KM. Ugovori o financijskim uslugama kreditiranja razvoja poljoprivrede na području Brčko distrikta BiH su istekli tijekom 2016. i 2017. godine, ali povrat kredita po zaključenim ugovorima između korisnika i banaka još uvijek traje tako da stanje sredstava nije konačno i mijenja se u skladu sa dinamikom povrata sredstava. Najveći dio plasiranih kredita odnosio se na kupovinu mehanizacije (traktora i priključne opreme), kupovinu junadi, kupovinu muznih krava te za voćarsku i ratarsku proizvodnju. U skladu s Odlukom o usvajanju **Programa samozapošljavanja u poljoprivredi** na području Brčko distrikta BiH za 2018. godinu, Zavodu za zapošljavanje Brčko distrikta BiH prebačen je iznos od 500.000,00 KM. Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH sklopio je 24 ugovora o dodjeli dotacijskih sredstava u ukupnom iznosu od 445.400,00 KM.
U sljedećoj tabeli dat je pregled osiguranih sredstava poticaja za poljoprivrednu proizvodnju.

Tabela 17: Sredstva poticaja za poljoprivrednu proizvodnju 2013-2019.

Godina	Broj podnositelja zahtjeva	Broj zahtjeva	Kandidirano - podneseno zahtjeva	Osigurano proračunom
2013	1.725	4.791	8.754.733,19	7.009.500,00
2014	1.762	5.004	9.397.168,88	7.509.500,00
2015	1.716	4.277	8.297.285,86	12.215.282,21
2016	1.751	4.713	9.541.371,77	9.316.068,00
2017	1.877	5.123	11.833.366,05	10.688.000,00
2018	1.997	5.445	12.763.899,50	11.950.000,00
2019	2.094	5.632	13.950.376,45	13.580.000,00

U sedmogodišnjem razdoblju ukupno je osigurano proračunom 69.168.350,21 KM, uz godišnja variranja iznosa i rast sredstava od 50% na kraju razdoblja u odnosu na početak. Pritom je primjetan konstantan rast broja podnesenih zahtjeva i njihovih podnositelja.
Ovakva politika poticaja dala je dobre rezultate u pogledu stupnja obrađenosti oraničkog zemljišta (oko 75%), koji je viši nego u većini drugih dijelova BiH, kao i u pogledu stalnog rasta neformalne zaposlenosti u ruralnim dijelovima (u 2016. dostigla 27,6% ukupne zaposlenosti). S druge strane, nisu rađena posebna istraživanja i procjene drugih efekata korištenja ovih sredstava poticaja, tako da se ne može utvrditi u kojoj mjeri ona predstavljaju instrument socijalne politike, a u kojoj mjeri ekonomske politike, što bi trebalo da bude njihova prvenstvena i dominantna namjena. Također, nije još ispitano u kojoj mjeri ovakav način distribucije i korištenja poticaja doprinosi unapređivanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, kao i izraženom negativnom trendu usitnjavanja poljoprivrednih posjeda.
Na nivou Brčko distrikta BiH je urađen nacrt Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Brčko distrikta BiH za razdoblje 2019-2025, uz pomoć organizacije FAO. U njemu je kao osnovni problem za naredno strateško razdoblje identificirana **relativno niska produktivnost, kako po jedinici proizvodnje, tako i po gazdinstvu**, te predložen niz konzistentnih mjera za njegovo postepeno rješavanje i unapređivanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, kao i kvalitetniji razvoj ruralnih područja.

Državne šume zauzimaju površinu od 2463,00 ha sa drvnom zalihom od 373372,00 m³. Veća površina šuma Brčko distrikta BiH je privatna i zauzimaju površinu od 8410,45 ha, sa drvnom zalihom od 723209,42 m³.

Turizam i ugostiteljstvo

Na osnovu postojećih turističkih potencijala, kao i pratećih relevantnih faktora turizma i komplementarnih djelatnosti i grana dolazi se do *mogućih oblika turističkih kretanja* tj. karaktera turističke ponude[14]:

- *Tranzitni turizam* (Samim položajem Brčko predstavlja važnu raskrsnicu domaćeg ali i međunarodnog karaktera stvarajući time uvjete za svojevrstan turistički posjet)
- *Kulturno-manifestacijski turizam* (Kulturno-manifestacijski sadržaj u vidu *Kazališnih susreta BiH*, *Dječjeg muzičkog festivala, Sajma gospodarstva, koncerata, etnografskih priredbi i sl.)*
- *Sportsko-rekreativni turizam* (Brčko kao uspješan sportski grad sa značajnim rezultatima u mnogim sportovima te karakterom svojih sportsko-rekreativnih objekata ima odlične predispozicije za afirmaciju turizma. Odličan primjer međunarodne afirmacije je *Prohema – teniski turnir*, *internacionalni turnir u malom nogometu, Vidovdanska trka* koja je ušla u Kalendar Svjetske atletske federacije i dr. Rijeka Sava je drugi važan resurs koji može imati sportsko-rekreativnu dimenziju turizma.)
- *Lovni i ribolovni turizam* (Rasprostranjenost životinjskog lovnog fonda u okolini Brčkog kao i nekada afirmirana *Fazanerija* omogućavaju razvoj lovnog turizma dok bogatstvo ribljeg fonda rijeke Save treba iskoristiti u svrhu ribolovnog turizma)
- *Kongresni turizam* (Specifičnosti političko-pravnog statusa Brčko distrikta BiH kao administrativnog, političkog i kulturnog centra ovog dijela Bosne i Hercegovine definiraju jasne predispozicije za razvoj ovog vida turizma kao značajnog segmenta manifestacijskog turizma. Organiziranjem *kongresa, seminara, simpozija, savjetovanja, okruglih stolova* i sl. potvrdile bi se spomenute predispozicije.)
- *Vjerski turizam* (Brčko kao multikulturalna sredina sa bogatim duhovnim životom pravoslavne, islamske i katoličke vjeroispovijesti može razvijati i *vjerski turizam*. Sama religijska priroda Brčkog je predstavljena pravoslavnim, islamskim i katoličkim vjerskim objektima koje na pravi način treba promovirati i uvrstiti u turistički sadržaj. U njima je predstavljena duhovnost, arhitektura i kulturna dostignuća sva tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini.)
- *Seoski turizam* (Seoska naselja u okolini Brčkog pružaju specifična obilježja aktualne ruralne sredine te na taj način mogu biti atraktivna za iniciranje turističkih kretanja. U njima je predstavljena narodna nošnja i folklor, običaji, svetkovine, gastronomija, gostoljubivost stanovništva itd.)
- *Izletnički turizam* (Ovaj vid turizma može imati rekreativni i kulturni karakter. Prostrane zelene površine u okolini, šetalište pored Save kao i postojeće parkovske površine u gradu mogu imati rekreativnu funkciju izletničkog turizma. Kulturna funkcija se ogleda u posjeti spomeničkom naslijeđu u gradu i okolini.)
- *Riječni turizam* (Rijeka Sava sa svojim mogućnostima može sama po sebi biti turistički atraktiv u pogledu sportsko-rekreativnih, izletničkih, kupališnih, moto-nautičkih i drugih aktivnostima. Kapacitet *Luke Brčko* samo potvrđuje potencijale koji nisu adekvatno iskorišteni a koje treba imati u vidu u budućnosti.)

[14] Izvor informacija: Perspektive razvoja turizma u Brčko distriktu BiH, Dr. Aleksandar B. Đurić

- *Ekskurzioni turizam* (Kao unaprijed planiran i organiziran oblik kretanja, ekskurzije definiraju kulturne potrebe za upoznavanjem novih prostora i kulturnih vrijednosti u njima. Brčko distrikt može biti atraktivan za posjetu, naročito učeničke populacije, u vrijeme *Sajma gospodarstva*, *Kazališnih susreta, Dječjeg festivala, Vidovdanske trke* te raznih koncertnih manifestacija itd.)

Materijalnu bazu turizma u pogledu receptivnih sadržaja objekata hotelijerstva (hoteli: *Grand Posavina, Evropa i Jelena*) te objekata restoraterstva možemo ocijeniti veoma povoljnim za razvoj turizma. *Komunikacijski faktori* (opća prometna mreža), faktori turističke infrastrukture (vodovodna mreža, kanalizacijska mreža, elektrodistributivna mreža, parkovi, šetališta, objekti zdravstva, rekreativni objekti zatvorenog tipa, kongresne dvorane itd.) i *faktori turističke suprastrukture* (mreža trgovinskih i zanatskih radnji i ostalih privrednih djelatnosti u funkciji turizma) također možemo ocijeniti povoljnim sa aspekta razvoja turizma.
U djelatnosti smještaja je u 2019. godini ukupno bilo registrirano 4 pravne osobe i 7 poduzetnika, dok usluživanje hrane i pića (ugostiteljstvom) obavlja 12 pravnih lica i 239 poduzetnika[15]. U području pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2019. godini je bilo zaposleno 692 radnika.
Prema podacima Odjela za gospodarski razvitak, šport i kulturu Vlade Brčko distrikta BiH, turistička ponuda Brčko distrikta se sastoji od 273 smještajnih jedinica u sklopu 15 kolektivnih smještajnih objekata sa ukupno 655 kreveta.

Tabela 18: Smještajni kapaciteti

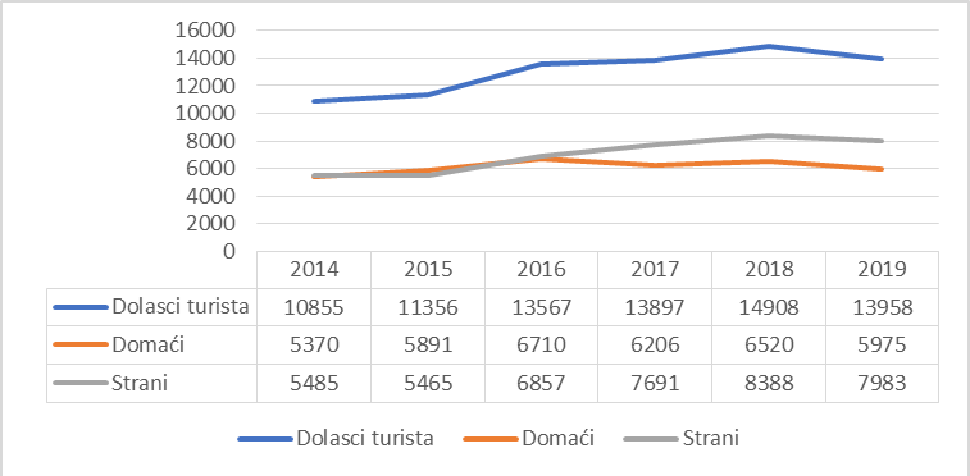
Vrsta objekta (naziv objekta)	Broj soba (apartmana)	Broj kreveta
Hoteli (Jelena, Evropa, Bakarni Lovac i Grand Posavina)	139	324
Butik Hotel (Nea)	6	10
Moteli (Bakarni, Laguna, Antunović, Majevička kuća, Lovac, Harmonija, MB Radić)	97	231
Apart Hotel (Park)	11	25
Pansioni (MD, Imidž)	20	35
UKUPNO	273	655

Izvor podataka: http://www.bdcentral.net/Members/gospodarstvo/turizambrcko/Hoteli/ august 2019.

Na osnovu zvaničnih podataka o broju dolazaka i noćenja u hotelima, u Brčko distrikt BiH je u 2019. godini došlo 13.958 turista, od čega je 57,2% stranih turista. Naredni grafikon pokazuje da je povećanje broja turista koji dolaze u Brčko distrikt nastalo uglavnom zahvaljujući povećanju broja stranih turista.

[15] Podatak na dan 31.12.2019. godine, Bilten 1 Statistički podaci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

Slika 11: Dolasci turista u Brčko distrikt

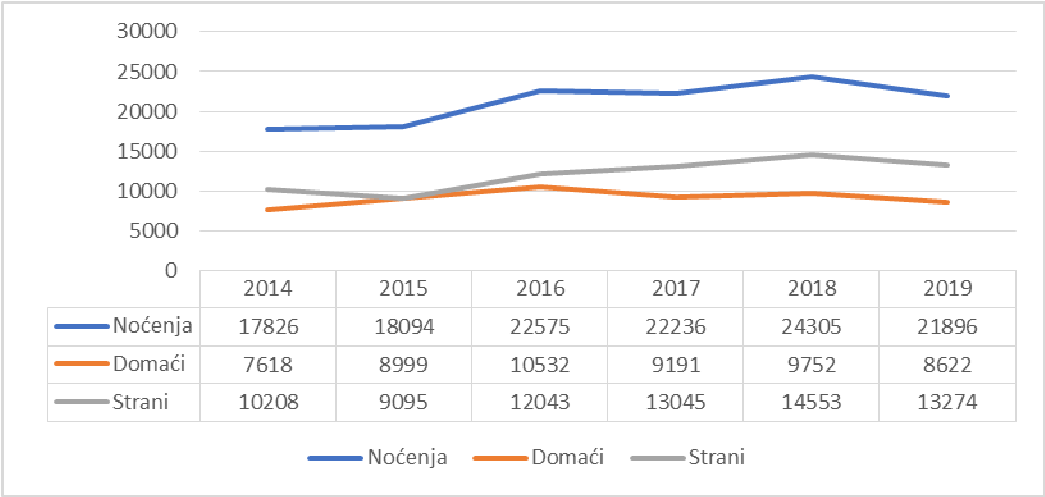

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dolasci turista	10855	11356	13567	13897	14908	13958
Domaći	5370	5891	6710	6206	6520	5975
Strani	5485	5465	6857	7691	8388	7983

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

Prosječan broj noćenja turista u posmatranom razdoblju od posljednjih šest godina je manji od dva noćenja (1,66 noćenja u 2019. godini) čak i kod stranih turista, što pokazuje da se turisti ne zadržavaju u Brčko distriktu BiH.

Slika 12: Noćenje turista u Brčko distriktu BiH

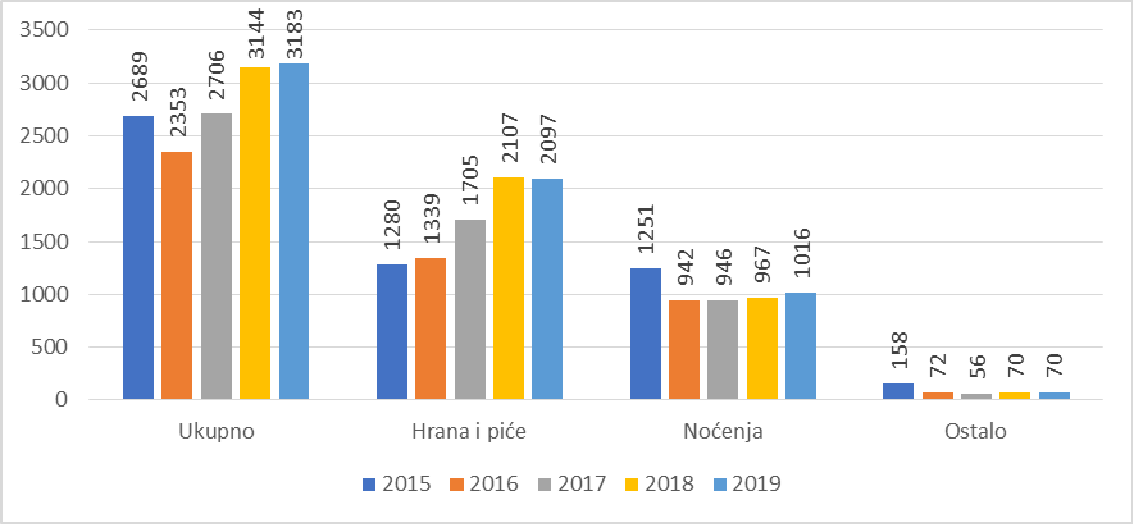
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Noćenja	17826	18094	22575	22236	24305	21896
Domaći	7618	8999	10532	9191	9752	8622
Strani	10208	9095	12043	13045	14553	13274

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

Posmatrano po mjesecima, strani turisti u Brčko distrikt najviše dolaze u prosincu i kolovozu, dok domaći turisti dolaze u ljetnim mjesecima, posebno u lipnju i srpnju.
Posmatrano prema strukturi zemalja iz kojih dolaze, najveći broj stranih turista u 2019. godini je došao iz Srbije (23,14%) i Hrvatske (21,30%), zatim iz Austrije (11,84%), Slovenije (9,80%) i Njemačke (5,80%). Ujedno su ovi turisti i ostvarili najveći broj noćenja u hotelima na području Brčko distrikta.

Ukupan promet u ugostiteljstvu u 2019. godini je iznosio 3,2 milijuna KM. Primjetno je povećanje ukupnog prometa u ugostiteljstvu u posljednjih pet godina, koje je najvećim dijelom nastalo zbog povećanja prometa hranom i pićem.

Slika 13: Promet u ugostiteljstvu prema vrstama usluge za razdoblje 2015–2019, u tisuć. KM

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020. i 28.02.2019.

Posljedice krize izazvane pandemijom COVID-19

Podatci i analize o posljedicama krize izazvane pandemijom COVID-19 i mjera koje su poduzete, radi zaštite zdravlja stanovništva, po ekonomiju BDBiH, nisu raspoloživi u trenutku pripreme ove analize. Dok se ne prikupe i obradi relevantni podatci i ne urade odgovarajuće analize, čine se razumnim sljedeće pretpostavke:

- najveći dio poduzetničkih i zanatskih djelatnosti, usmjerenih na lokalno tržište, pretrpio je višemjesečne negativne posljedice, uslijed nemogućnosti pružanja usluga, proizvodnje i prodaje;
- izvozno orijentirana poduzeća također su pretrpjela višemjesečne negativne posljedice, uslijed zastoja u globalnim lancima vrijednosti u kojima posluju, sa još uvijek neizvjesnim procjenama kada će, kako i u kojem obimu, uspjeti da povrate i održe svoju konkurentsku poziciju i obnove poslovanje;
- sektor turizma i ugostiteljstva, zbog višemjesečnog prekida poslovanja, također je izložen velikim negativnim posljedicama krize, neizvjesne procjene tempa oporavka.

Treba provjeriti da li je udar krize na gospodarstvo Brčko distrikta BiH bio nešto manji nego u drugim sredinama zbog dominacije trgovine u njegovoj cjelokupnoj strukturi, kao i zbog znatnog učešća prehrambene industrije u industrijskoj proizvodnji, s obzirom na to da su ove djelatnosti poslovale u nekoj mjeri i u doba krize.

Ključni izazovi ekonomskog razvoja

Pred gospodarstvom Brčko distrikta BiH stoji niz kratkoročnih i dugoročnih izazova.

Kratkoročni izazovi tiču se oporavka svih vrsta gospodarskih subjekata, u svim oblastima, od negativnih posljedica krize izazvane pandemijom. Pritom mjere potpore za oporavak treba da se prilagode specifičnostima svake ciljne skupine poduzetnika i tvrtki. Oporavak od negativnih posljedica treba da bude praćen podrškom za uvođenje preventivnih mjera prilagođavanja poslovanja u cilju smanjenja negativnih utjeaja sličnih kriza u budućnosti.

U relativno kratkom roku može i treba da se riješe i informacijski i regulatorni izazovi, prije svega:

- osiguranje boljih podataka i informacija neophodnih za donošenje ciljanih politika i instrumenata potpore u različitim oblastima ekonomskog razvoja (prvenstveno bolje strukturiranje i obrada podataka iz financijskih izvještaja pravnih osoba);
- osiguranje boljih podataka i informacija neophodnih za znatno intenzivnije uključivanje dijaspore u ekonomski razvoj BDBiH;
- usklađivanje Zakona o poticaju u privredu BDBiH sa preporukama Europske komisije u pogledu definicije malih i srednjih poduzeća i principa Akta o malim i srednjim poduzećima, kao i usklađivanje sa Zakonom o državnoj pomoći BiH i odgovarajućim direktivama EU;
- prijelaz na ciljane politike i instrumente poticanja razvoja poduzeća i privlačenja investicija, tako što će se postojeći sustav poticaja i olakšica uskladiti sa prioritetima i mjerama ekonomskog razvoja za razdoblje 2021-2027. u okviru ove strategije, kao i sektorskih strategija koje će se na njoj zasnivati (strategija razvoja malih i srednjih poduzeća, strategija razvoja poljoprivrede, strategija privlačenja investicija, i sl.).

U dužem roku pred ekonomskih razvojem BDBiH stoji nekoliko većih izazova:

- održavanje i jačanje pozicije izvozno orijentiranih poduzeća u globalnim lancima vrijednosti, kao motora razvoja lokalne ekonomije, u pravcu *pametnog rasta*[16], sa inovacijama, ne samo u fazi proizvodnje, već i prije i poslije proizvodnje, gdje se ostvaruje veća dodana vrijednost;
- povećanje učešća znanjem intenzivnih proizvoda/usluga i sektora u privrednoj strukturi, također na pravcu *pametnog rasta* i povećanja dodane vrijednosti;

[16] U skladu sa UN Agendom 2030 za održivi razvoj i Okvirom za održivi razvoj BiH: ***Pametni rast,*** *čiji je cilj osigurati pretvaranje inovativnih i produktivnih ideja u proizvode i usluge koje mogu dovesti do otvaranja visokokvalificiranih i visokoplaćenih radnih mjesta, što bi vodilo ka većoj produktivnosti, ubrzanom rastu, uz očuvanje prirodnog kapitala i smanjenje nejednakosti u društvu. Ovaj pravac podrazumijeva razvoj poduzetništva, industrijske politike i transformacije u ključnim sektorima udružene sa proaktivnim promocijama inovativnih kapaciteta i produktivnost, poticanje kompanija koje ostvaruju brzi rast, te uspostavu inovativnog sektora, kao neophodnih uvjeta za osiguranje prosperiteta koji dolazi primarno od stvaranja visokoplaćenih radnih mjesta.*

- osiguranje veće atraktivnosti poduzetničke karijere i zapošljavanja u malim i srednjim poduzećima za mlade ljude i za žene (jer su njihove preferencije sve snažnije izražene prema odlasku u inostranstvo i prema karijeri u javnom sektoru), uz istovremeno jačanje poduzetništva mladih i poduzetništva žena, kao važnih oslonaca ekonomskog razvoja;
- pretvaranje geografskih, prometnih i administrativnih prednosti u konkurentske prednosti, za privlačenje privrednih investitora, prvenstveno iz zemalja EU i iz dijaspore, kako bi se unaprijedio izvozni profil i rezultati, te ojačali lokalni lanci snabdijevanja;
- postepena integracija gospodarstva BDBiH u šire europske tokove digitalizacije i dekarbonizacije;
- veće i bolje korištenje ljudskog i financijskog kapitala dijaspore i povratnika;
- dostizanje višeg stupnja specijalizacije poljoprivredne proizvodnje i njeno snažnije integriranje u lance vrijednosti prerađivačke industrije, turizma i trgovine;
- strateško profiliranje turističke ponude (ključnih turističkih proizvoda) Brčko distrikta BiH u okviru šire regionalne ponude i osiguranje pretpostavki za kvalitetno upravljanje turističkom destinacijom.

Većina ovih izazova definirana je na osnovu uspoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ekonomiji BDBiH sa trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima sa nivoa BiH, sadržanim prvenstveno u *Okviru za održivi razvoj BiH 2030* i *Strateškim smjernicama za harmonizaciju potpore razvoju MSP i poduzetništva u BiH 2021-2027*, čija je izrada u tijeku.

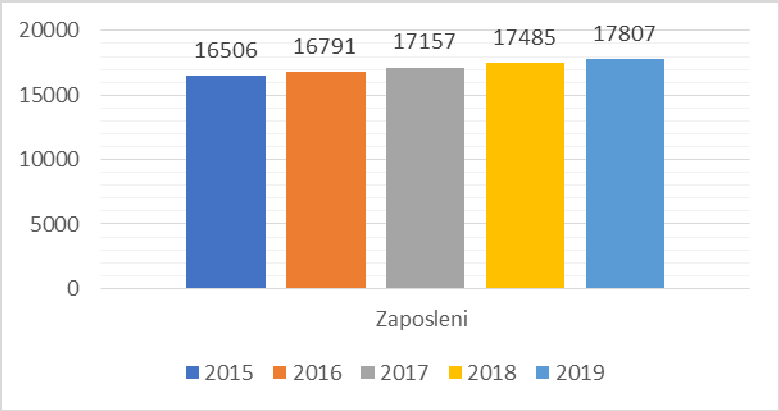
2.4 Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

Aktivna politika zapošljavanja Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH obuhvata: program potpore zapošljavanju teže zapošljivih osoba sa aktivne evidencije Zavoda (dugoročno nezaposlenih osoba, osoba starije životne dobi, lica mlađe životne dobi, osobe koje stječu prvo radno iskustvo, osoba sa invaliditetom, djece poginulih branitelja i RVI), programe samozapošljavanja, kao i programe pripreme za tržište rada kroz obuke i savjetovanja, u skladu sa potrebama tržišta rada.

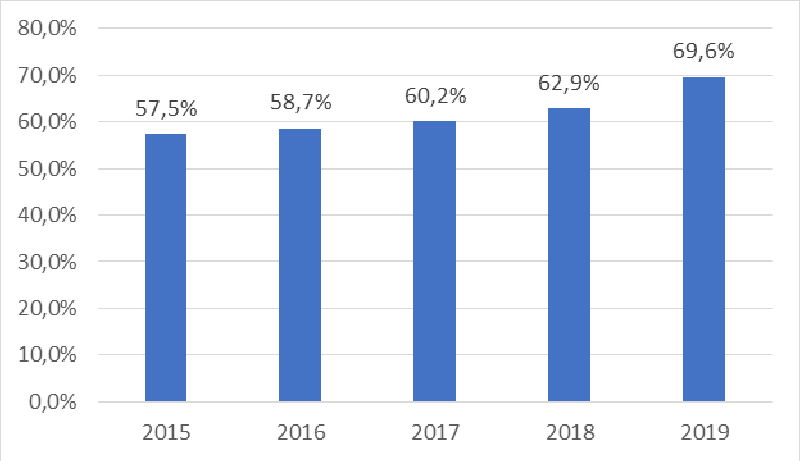
Zaposlenost

U Brčko distriktu je kod pravnih osoba i samostalnih poduzetnika u 2019. godini bilo zaposleno 17.807 osoba, što je za 1,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Trend broja zaposlenih pokazuje kontinuirano povećanje u posljednjih pet godina (povećanje broja zaposlenih od 7,9% u 2019. u odnosu na 2015. godinu). Formalna stopa zaposlenosti u 2019. godini je iznosila 69,6% i pokazuje trend rasta u posljednjih pet godina (57,5% u 2015. godini).

Slika 14: Broj zaposlenih za razdoblje 2015–2019. (godišnji prosjek)

Graf: Stope zaposlenosti za razdoblje 2015–2019. godina

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

Struktura zaposlenih kod pravnih osoba i samostalnih poduzetnika, pokazuje najveći broj zaposlenih u području trgovine (27,58% u 2019. godini), zatim slijedi prerađivačka industrija sa 20,17% zaposlenih u 2019. godini. Podatci po godinama pokazuju da se povećava učešće zaposlenih u prerađivačkoj industriji (sa 19,17% u 2015. na 20,17% u 2019. godini), dok se učešće zaposlenih u trgovini smanjuje (sa 28,70% u 2015. na 27,58% u 2019. godini).

Stope promjena (indeksi) po godinama ukazuju na nekoliko područja koja ne učestvuju značajnije u strukturi zaposlenih, ali su područja koja pokazuju potencijale zapošljavanja u narednom razdoblju, odnosno imaju najveće stope promjene zapošljavanja u odnosu na druga područja, što utječe na povećanje u strukturi zaposlenih tokom godina. Područja koja se izdvajaju po navedenim osobinama su poljoprivreda, lov i šumarstvo i poslovanje nekretninama. Područja informacija i komunikacija, kao i umjetnost, zabava i rekreacija su također područja koja pokazuju potencijale zapošljavanja u narednom razdoblju.

Tabela 19: Zaposlenost po područjima djelatnosti KD BiH 2011

Područje Djelatnosti	Prosjek 2015	2015, učešće	Prosjek 2018	2018, učešće	Prosjek 2019	2019, učešće	Indeks prosjek 2019 prosjek 2018	Indeks prosjek 2019 prosjek 2015
A Poljoprivreda, lov i šum.	88	0.53%	140	0.80%	193	1.08%	137.86	219.32
C Prer. industrija	3164	19.17%	3413	19.52%	3592	20.17%	105.24	113.53
D Opskrba el.energijom, plin…	266	1.61%	239	1.37%	258	1.45%	107.95	96.99
E Opskrba vodom, otpadne vode…	101	0.61%	132	0.75%	128	0.72%	96.97	126.73
F Građevinarstvo	923	5.59%	892	5.10%	880	4.94%	98.65	95.34
G Trgovina	4737	28.70%	5007	28.63%	4911	27.58%	98.08	103.67
H Prijevoz i sklad.	888	5.38%	935	5.35%	945	5.31%	101.07	106.42
I Hotelijerstvo	867	5.25%	758	4.33%	692	3.89%	91.29	79.82
J Informacije i komun.	137	0.83%	188	1.08%	181	1.02%	96.28	132.12
K Financijske djel.	298	1.81%	354	2.02%	352	1.98%	99.44	118.12
L Poslovanje nekretninama	24	0.15%	59	0.34%	66	0.37%	111.86	275.00
M Stručne, znanstvene i teh.djel.	468	2.84%	409	2.34%	469	2.63%	114.67	100.21
N Admin.i pom.uslužne djel.	401	2.43%	449	2.57%	430	2.41%	95.77	107.23
O Javna uprava i odbrana	1646	9.97%	1719	9.83%	1834	10.30%	106.69	111.42
P Obrazovanje	953	5.77%	1091	6.24%	1114	6.26%	102.11	116.89
Q Zdravstvo i soc. zaštita	756	4.58%	884	5.06%	908	5.10%	102.71	120.11
R Umjetnost, zabava i rekreacija	159	0.96%	166	0.95%	198	1.11%	119.28	124.53
S Ostale uslužne djel.	630	3.82%	651	3.72%	656	3.68%	100.77	104.13
Ukupno	**16506**		**17486**	**100.00%**	**17807**	**100.00%**	**101.84**	**107.88**

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, 17.03.2020 i Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH 2016. godina, Agencija za statistiku BiH

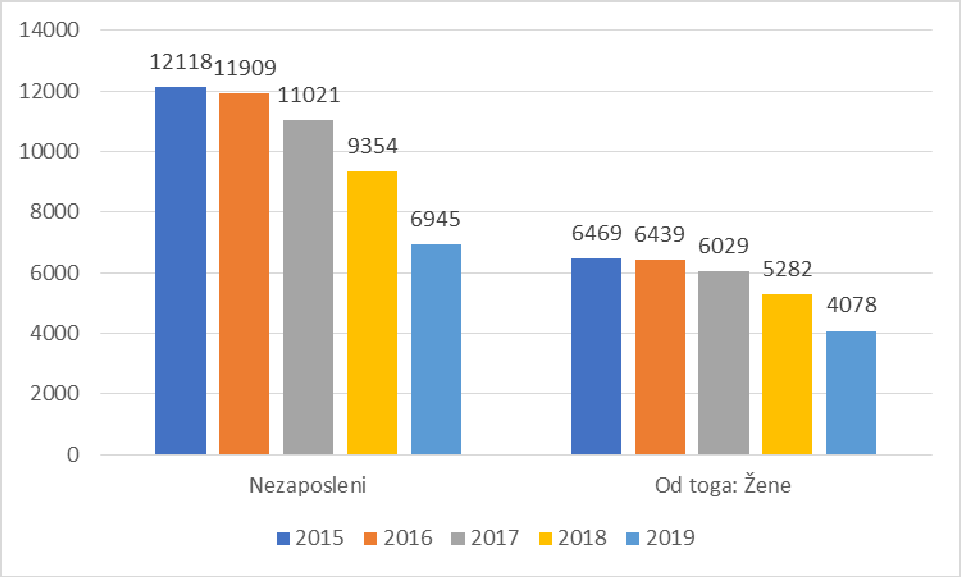
Nezaposlenost

Broj osoba koje traže zaposlenje (nezaposleni) pokazuje smanjenje u 2019. godini. Broj nezaposlenih na području distrikta krajem izvještajnog razdoblja za 2019. godinu je iznosio 6.945 (od čega 4.078 ili 58,72% žena), što je za četvrtinu (25,75%) manje u odnosu na kraj izvještajnog razdoblja prethodne godine kada je broj nezaposlenih bio 9.354.

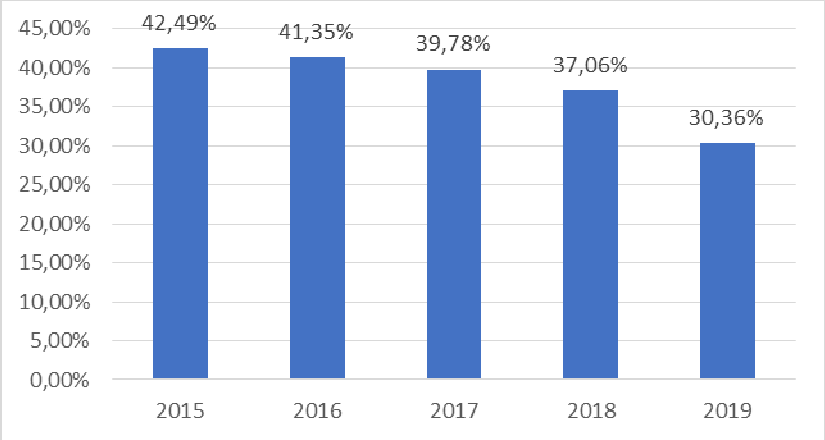
Podatci o broju zaposlenih ne pokazuju značajnije zapošljavanje u 2019. godini (322 zaposlenih više u odnosu na prethodnu godinu). Podatci o broju nezaposlenih osoba po mjesecima pokazuju mjesečni trend smanjenja broja nezaposlenih osoba koji je započeo u siječnju 2018. godine. S tim u vezi formalna stopa nezaposlenosti je u 2019. godini iznosila 30,36% dok je u prethodnoj godini bila 37,06%.

I pored smanjenja broja nezaposlenih žena, raste učešće žena u strukturi nezaposlenih sa 53,3% u 2015. godini na 58,7% u 2019. godini.

Slika 15: Broj nezaposlenih osoba po spolu na kraju izvještajnog razdoblja za razdoblje 2015–2019.

Slika 16: Formalna stopa nezaposlenosti za razdoblje 2015-2019. godina

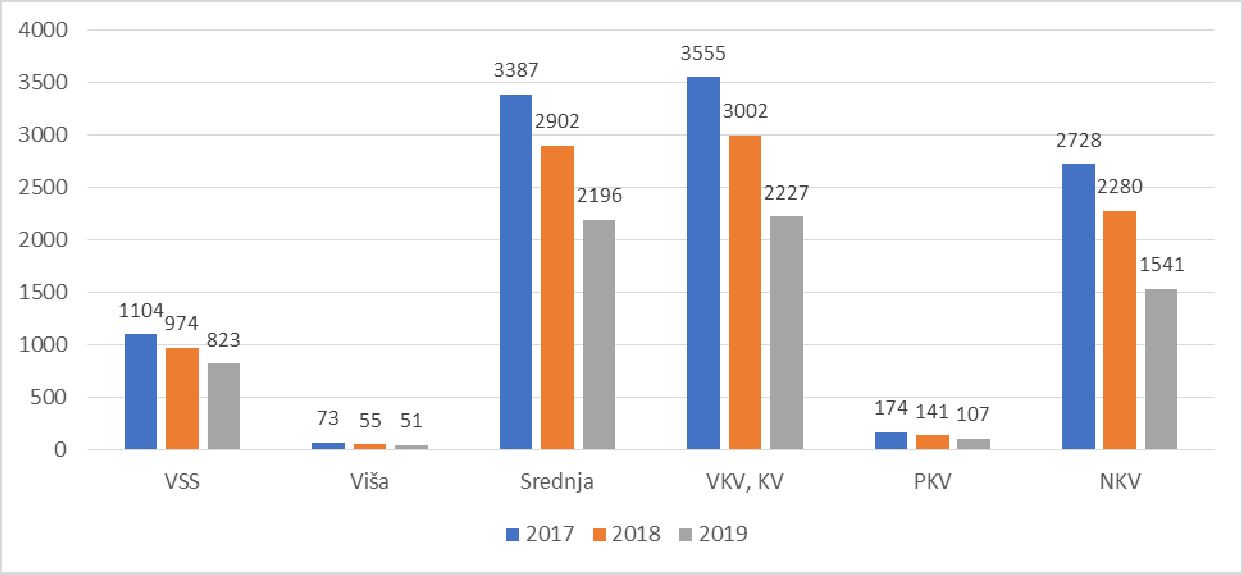
Izvor podataka: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

Kvalifikacijska struktura nezaposlenih osoba pokazuje da nezaposlene osobe sa srednjom školom i VKV i KV čine najbrojnije skupine u ukupnom broju nezaposlenih osoba u 2019. godini i njihovo učešće iznosi 31,6 % sa srednjom školom i 32,1% sa VKV i KV kvalifikacijama.
Podatci o kvalifikacijskoj strukturi nezaposlenih pokazuju da je najveće smanjenje broja nezaposlenih osoba u 2019. u odnosu na prethodnu godinu bilo u kategoriji nezaposlenih bez kvalifikacija (32,4%), zatim VKV i KV (25,8%) i nezaposlenih sa srednjom školom (24,3%).

Stopa smanjenja broja nezaposlenih osoba koje posjeduje VSS u 2019. godinu u odnosu na prethodnu godinu je najmanja u odnosu na druge kvalifikacijske skupine (15,5%), što je dovelo

do povećanja učešća ove kvalifikacijske skupine u ukupnom broju nezaposlenih, sa 10,4% u 2018. na 11,9% u 2019. godini.

Slika 17: Nezaposleni prema kvalifikacijskoj strukturi kraj izvještajnog razdoblja 2017–2019.

Izvor podataka: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

Spolna struktura nezaposlenih osoba prema kvalifikacijama pokazuje da žene dominiraju u svim stručnim spremama osim VKV i KV, gdje je učešće nezaposlenih žena (48,9%) manje od muškaraca. U strukturi nezaposlenih osoba prema stručnoj spremi, najveće je učešće nezaposlenih žena sa visokom stručnom spremom (67,8%) i srednjom stručnom spremom (67,8%).

Tabela 20: Spolna struktura nezaposlenih osoba prema kvalifikacijskoj strukturi, kraj izvještajnog razdoblja 2019.

	Nezaposlene osobe	Od toga: žene	Nezaposlene žene, u %
VSS	823	558	67.8
Viša	51	27	52.9
Srednja	2196	1489	67.8
VKV, KV	2227	1090	48.9
PKV	107	55	51.4
NKV	1541	859	55.7
Ukupno	**6945**	**4078**	**58.7**

Izvor podataka: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

Neto plaće

Prosječna neto plaća u Brčko distriktu BiH je u 2019. godini iznosila 914,87 KM i veća je za 4,9% u odnosu na prethodnu godinu, a manja je od prosjeka neto plaća isplaćenih u BIH za 0,67%.

Tabela 21: Usporedni pregled neto plaća u Brčko distriktu BiH sa entitetima i BiH, 2019.

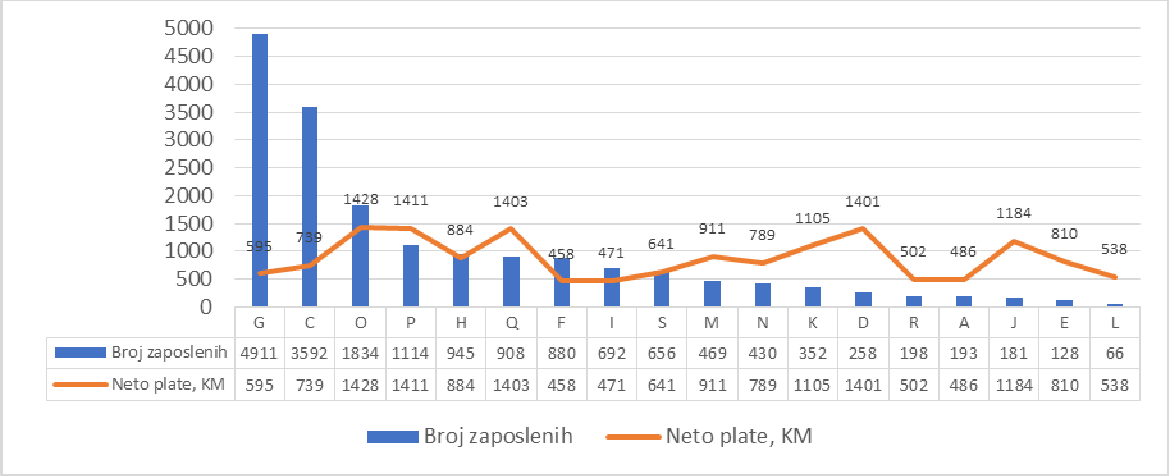
	Prosječna neto plata 2019	Brčko distrikt = 100
Brčko distrikt BiH	914,87	100,00
Republika Srpska	906,00	99,03
Federacija BiH	928,00	101,44
Bosna i Hercegovina	921,00	100,67

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

Isplaćene neto plaće i zaposlenost prema područjima djelatnosti[17] (prikazano u narednom grafikonu) pokazuju da se u poduzećima iz područja koja zapošljavaju najveći broj radnika u Brčko distriktu isplaćuju neto plaće koje su niže od prosječnih neto plaća u Brčko distriktu. U pitanju je područje G – Trgovina (4.911 zaposlenih i neto plata 595 KM) i C - Prerađivačka industrija 3.592 zaposlenih, neto plaća 739 KM).

Također, poduzeća iz područja F – Građevinarstva i I – Hotelijerstvo i ugostiteljstvo zapošljavaju veći broj radnika, ali isplaćuju najniže prosječne neto plaće u odnosu na poduzeća iz drugih područja djelatnosti (F – Građevinarstvo zaposleno 880 radnika, neto plaće 458 KM i 692 zaposlena u I – Hotelijerstvo i ugostiteljstvo sa prosječnom neto plaćom od 471 KM). Veći broj zaposlenih je također u poduzećima iz područja H – Prijevoz i skladištenje (908) koja su u 2019. godini isplatila prosječnu neto plaću u iznosu od 884 KM. Najveće prosječne neto plaće u 2019. godini isplaćene su u područjima javne uprave i javnim poduzećima (O – Javna uprava, P – Obrazovanje, Q – Zdravstvo i socijalna zaštita i D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom).

Slika 18: Prosječne neto plaće i broj zaposlenih prema područjima KD 2010, 2019.

Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podatci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

[17]Klasifikacija djelatnosti: A-Poljoprivreda, lov i šumarstvo, B-Vađenje ruda i kamena, C-Prerađivačka industrija, D-Proizv. i opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-Snadbijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, F-Građevinarstvo, G-Trgovina na veliko i malo, popravak motor. vozila i motocikala, H-Prevoz i skladištenje, I-Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo), J-Informacije i komunikacije, K-Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, L-Poslovanje nekretninama, M-Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N-Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, O-Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje, P-Obrazovanje, Q-Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite, R-Umjetnost, zabava i rekreacija, S-Ostale uslužne djelatnosti.

Umirovljenici

Na području Brčko distrikta BiH je u prosincu 2019. godine registrirano 11.849[18] umirovljenika, od toga 6.915 Republika Srpska i 4.934 Federacija BiH. Broj umirovljenika se povećava, sa prosječnom stopom povećanja od 1,70% u razdoblju prosinac 2015 – prosinac 2019. godina.

Isplaćena prosječna mirovina u prosincu 2019. godine je iznosila 361,17 KM. Prosječna stopa rasta mirovine u razdoblju prosinac 2015 – prosinac 2019. godina je 2,96%, sa najvećim stopama rasta u posljednje dvije godine, u 2019. godini 4,22% i u 2018. godini 5,38%.

Ključni izazovi razvoja tržišta rada

Izazovi razvoja tržišta rada usko su povezani sa ranije navedenom izazovima ekonomskog razvoja u sljedećem razdoblju. Mogu se sažeto izraziti na sljedeći način:

- oporavak od negativnih posljedica pandemijske krize u vidu pada zaposlenosti;
- postepeno podizanje razine plaća, poboljšanje uvjeta rada i upravljanja ljudskim resursima gospodarskim subjektima na teritoriju BDBiH, kako bi se zaustavili trendovi odlaska mladih i stručnih radnika u inozemstvo i u javni sektor;
- prelazak na zajedničko planiranje i djelovanje institucija javnog, privatnog i nevladinog sektora (odjeli Vlade BDBiH, Zavod za zapošljavanje BDBiH, srednjoškolske i visokoškolske obrazovne institucije, Gospodarska komora BDBiH, gospodarstvenici i njihove udruge, druge zainteresirane organizacije) radi određivanja ključnih elemenata obrazovne politike i politike zapošljavanja, na konceptu lokalnog partnerstva za obrazovanje i zapošljavanje;
- pravovremeno osiguranje stjecanja kvalitetnih poslovnih i stručnih vještina potrebnih za privlačenje novih privrednih investicija, digitalizaciju i dekarbonizaciju gospodarstva;
- uvođenje poduzetničkog učenja u srednjoškolskim i visokoškolskim institucijama, kako bi se u dugom roku osigurao stalan rast novih poduzetnika sa višim kvalifikacijama;
- smanjivanje učešća nezaposlenih žena u strukturi nezaposlenih osoba na evidenciji Zavoda za zapošljavanje BDBiH
- aktivaciju i zapošljavanje ranjivih kategorija na tržištu rada, uz potporu razvoju socijalnog poduzetništva, na pravcu ostvarivanja socijalne uključenosti, prema UN Agendi 2030 za održivi razvoj i Okviru za održivi razvoj Bosne i Hercegovine.

[18] Izvor podataka: Bilten 1 Statistički podaci Brčko distrikta BiH, Agencija za statistiku BiH, 17.03.2020.

2.5 Pregled stanja i kretanja društvenog razvoja Brčko distrikta BiH

Javna uprava i pružanje javnih usluga u Brčko distriktu BiH

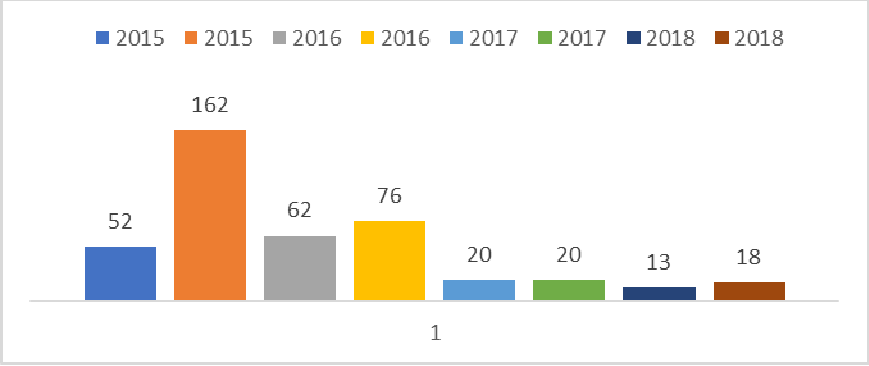
Za razliku od svih drugih jedinica lokalnih samouprava u BiH, Brčko distrikt BiH ima sasvim drugačiju ulogu u pravno-političkom sustavu države. Krenuvši od definicije stvarne pozicije u ustavno-pravnom sustavu države, Brčko distrikt BiH predstavlja jedinicu lokalne samouprave koja je pod izravnim suverenitetom države. Formiran je Konačnom arbitražnom odlukom Međunarodne arbitražne komisije 9. ožujka 1999. godine i obuhvaća područje nekadašnje općine Brčko, tj. 493,3 km², što čini 1% ukupne teritorija BiH. Sa oko (tadašnjih) 75.000 stanovnika je predstavljao jedan od gospodarskih, kulturnih i političkih centara sjeveroistočne BiH. Prema članku 45. Statuta Brčko distrikta BiH, Vladu Distrikta i javnu upravu sačinjavaju:
(1) Vladu Distrikta čine gradonačelnik, dogradonačelnik, glavni koordinator Vlade i predstojnici odjela.
(2) Javnu upravu čine:
(a) Odjeli Vlade Distrikta;
(b) Ured gradonačelnika;
(c) Direkcija za financije Distrikta;
(d) Ured za upravljanje javnom imovinom;
(e) Ured koordinatora za Brčko distrikta BiH pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i
(f) ostali organi uprave kada je to predviđeno zakonom.

U razvojnom smislu, Strategija razvoja Brčko distrikta BiH za razdoblje 2008-2017. godine je izrađena i usvojena od strane Skupštine Brčko distrikta BiH, ali ovaj dokument, prema mnogim akterima, ne predstavlja koherentan i realističan dokument sa preciziranom i detaljno razrađenom analizom okruženja, detaljno preciziranim strateškim i operativnim ciljevima, projektima, a od šireg učešća građana u samom procesu i implementaciji do sada nije bilo posebnih inicijativa. I kada bi se vodio diskurs o tome da li je Strategija predstavljala pravac razvoja Brčko distrikta BiH, neminovno je da se ona nije implementirala (izuzev dva projekta), nisu se definirali akcijski planovi za njezinu realizaciju niti je postojao usklađen sustav monitoringa i evaluacije. Brčko distrikt ima jasno definirane izvršne funkcije javne uprave, što bi, u poređenju sa svim drugim lokalnim zajednicama, trebalo da bude velika prednost, međutim, Distrikt ovu prednost koristi samo u određenoj mjeri, iako se Brčko distrikt ističe kao uspješan model u ispunjavanju obveza od strane (sub)nacionalnih razina vlasti. Nejasno definirani planovi kapitalnog investiranja koji su nerijetko planirani *ad hoc* na godišnjoj razini bez proaktivnog učešća javnosti u planiranju kapitalnog investiranja, nisu drugačiji od nekih drugih razina vlasti u BiH. Nadalje, Vlada Brčko distrikta BiH je davno donijela Odluku o metodologiji za identifikaciju, izbor i praćenje projekata, koja omogućava identifikaciju prioritetnih projektnih ideja važnih za razvoj Distrikta – ali koja se nije koristila u onoj mjeri u kojoj je navedeno u istoj. Na ovaj način nije omogućeno planiranje javnih investicija kroz usvajanje Programa javnih investicija sa identificiranim projektima koji bi se financirali iz različitih izvora uključujući proračun, sredstva EU i drugih donatora kao i međunarodnih financijskih institucija. Poseban izazov predstavlja izazov nedostatka adekvatnog planiranja zbog

nepovezanosti strateških i operativnih planova sa proračunom. Javna uprava Brčko distrikta BiH nema odgovarajuće mehanizme kako bi učinkovito nadgledala i upravljala radom javnog sektora u cjelini. Ova konstatacija ima svoje obrazloženje u činjenici da izvršna vlast Brčko distrikta nema nikakvu nadležnost u pogledu funkcioniranja javnih poduzeća jer je nadzor rada svakog javnog poduzeća izričito stavljena pod mandat upravnih odbora. Upravni odbor je odgovoran Skupštini Brčko distrikta za rad svakog javnog poduzeća, kao što je propisano odgovarajućim zakonom. Dakle, javna poduzeća su nezavisna od Vlade Distrikta i javne uprave, a odgovarajućim zakonima Distrikta se propisuje da svako javno poduzeće ima izvršna ovlaštenja koja su dovoljna za obavljanje njegovih funkcija i ostvarivanje ciljeva pružanja javnih usluga koji su joj preneseni u nadležnost.

Unutar javne uprave, u smislu pružanja javnih usluga, postupanje po procedurama na prigovore/podneske građana je pri Sektoru za informiranje, za koje je nadležan Službenik za etiku. Po žalbama građana rješava Apelacijsko povjerenstvo pri Uredu gradonačelnika Brčko distrikta BiH što predstavlja specifičnost Distrikta na druge organe javne uprave entiteta, jer je Povjerenstvo nadležno za žalbe na sva prvostupanjska rješenja donesena u prvostupanjskom upravnom postupku. Naravno, građani Brčko distrikta BiH se mogu obratiti i Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH[19], koja čak ima i Ured za Brčko distrikt BiH, u slučaju pritužbi koje se odnose na slabo funkcioniranje ili na povredu ljudskih prava počinjenu od strane bilo kojeg organa javne uprave Brčko distrikta BiH. Iako postoji mogućnost podnošenja pritužbe na rad Vlade Brčko distrikta BiH od strane građana ili interesnih grupa, u praksi nema posebnih primjera koji su rezultirali nekom promjenom u ovom smislu. Mali broj pritužbi, kao i mali broj pozitivno riješenih prigovora svjedoči o nepovjerenju građana u ovakav vid traženja pravednosti i/ili pravde, kao i o nedovoljnom kvalitetu i temeljitosti provjere i rješavanja ovih prigovora (*i zanemariv stupanj korištenja mogućnosti žalbe na šutnju administracije*). Zajedničko za najveći broj „žalbi“ je to da se uglavnom odnose na financijska davanja, koja su provođena po posebnim programima Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, za koje imaju posebne žalbene procedure u kojima se nakon objavljivanja preliminarne liste korisnika, nezadovoljnim strankama pruža mogućnost da ulože prigovor koji rješava posebno povjerenstvo, nakon čega se usvaja konačna lista po osnovu koje građani svoja prava mogu ostvariti putem suda.

Slika 19: Žalbe, pritužbe i obraćanja građana 2015-2018.

[19] Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine je nezavisna institucija uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je garantirano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava.

Izvor podataka: Izvješća o radu Vlade Brčko distrikta BiH 2015-2018.

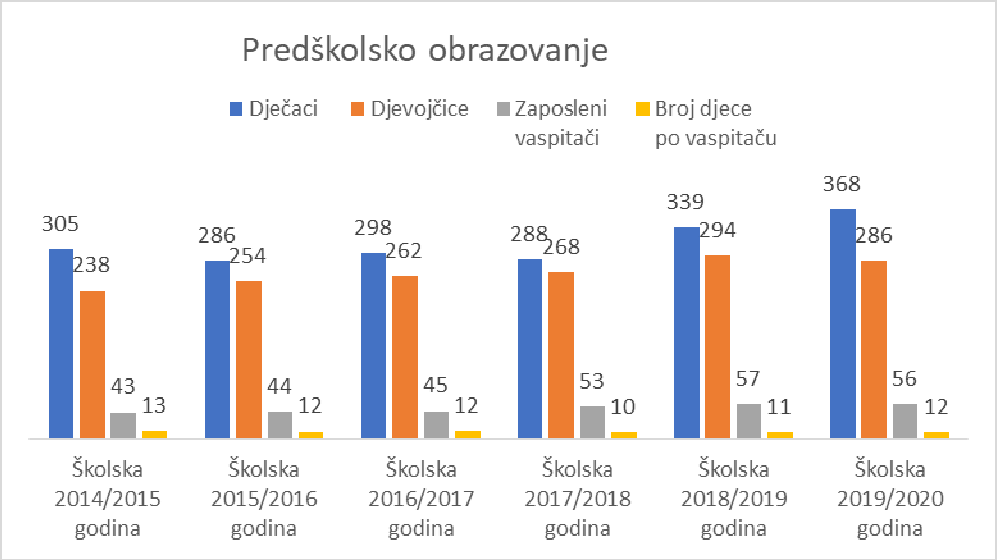
Posebno pitanje predstavlja i jedina praksa u lokalnim samoupravama BiH, „kombiniranja" pravnog instituta žalbe (*s obzirom na to da je žalba pravni lijek u upravnom postupku*) sa institutom pritužbe koji bi, u modernom razumijevanju ovog podneska, trebao da bude namijenjen ne samo postupanju prema nezadovoljnom građaninu, interesnoj skupini ili organizaciji, nego da bude mehanizam koji bi trebao da bude rukovođen stupnjem zadovoljstva stranke trenutnim statusom predmeta pritužbe, da na taj način poveća proaktivnu orijentiranost na korisnika usluga pri organizaciji usluga i rada Vlade, što bi u konačnici promoviralo inovativnu, učinkovitu i transparentnu lokalnu vlast.

Obrazovni sustav

Nadležnosti u oblasti obrazovanja u Distriktu su dodijeljene Odjelu za obrazovanje u Vladi Brčko distrikta BiH koji je odgovoran za provedbu obrazovnih zakona i propisa Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta BiH, za izradu nastavnog plana i programa/kurikuluma koji predlaže Pedagoška institucija Brčko distrikta BiH i za pružanje financijske, tehničke i kadrovske potpore obrazovnim institucijama u Distriktu. Pedagoška institucija, koje je sastavni dio Odjela za obrazovanje, obavlja stručno-pedagoški nadzor nad nastavnim procesom, realizacijom nastavnog plana i programa / kurikuluma i rezultatima rada nastavnika, učenika i školskih ravnatelja. Osnovne i srednje škole u Brčko distriktu BiH se, što podrazumijeva i opće i stručne srednje škole, osnivaju prema planu obrazovanja i potrebama Distrikta, koje određuje Vlada i Skupština Brčko distrikta BiH. Škole mogu osnovati domaće i strane fizičke i pravne osobe nakon ispunjenja uvjeta koji se odnose na broj učenika, financiranje, prostorije/objekte, nastavno osoblje, i druga posebna pitanja koja reguliraju obrazovne standarde i normative. Škole koje osnuje Distrikt imaju se financiraju se iz proračuna Distrikta, a nadležnosti rukovođenja u školama su dodijeljene školskom odboru i ravnatelju škole. Drugim riječima, u poređenju sa FBiH i RS, Brčko distrikt ima najkoncentriraniji model javne uprave u sektoru obrazovanja jer sve funkcije javne uprave u sektoru obrazovanja obavlja sami Odjel, a po određenim pitanjima surađuje sa Agencijom za standarde i ocjenjivanje BiH.
U funkcionalnom smislu, obrazovanje u Brčko distriktu je organizirano na četiri razine: predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje - sa 5 predškolskih (*JU Obdanište i zabavište „Naša djeca" i 4 privatna vrtića)*, 16 osnovnih škola (sa 19 područnih OŠ - ukupno 35), 4 srednje škole (gimnazija, ekonomska, tehnička, poljoprivredno-medicinska škola), te 4 visokoškolske ustanove.

Predškolsko obrazovanje - U razdoblju od 2014. do 2019. godine, broj djece pokrivenih predškolskim obrazovanjem ima trend rasta, kao što je slučaj i u okruženju Distrikta. Kada pogledamo pokrivenost djece predškolskim obrazovanjem, isto je na razini od 75% školske 2015./2016. do 77% školske 2019./2020., što znači da postoji 23% djece koja nisu uključena u program predškolskog obrazovanja i odgoja – što je niži procent u odnosu na razinu BiH, gdje na mjesto u predškolskim ustanovama i dalje čeka 4.316 djece, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 31,4%.

Slika 20: Broj djece i odgojitelja u predškolskom obrazovanju Distrikta

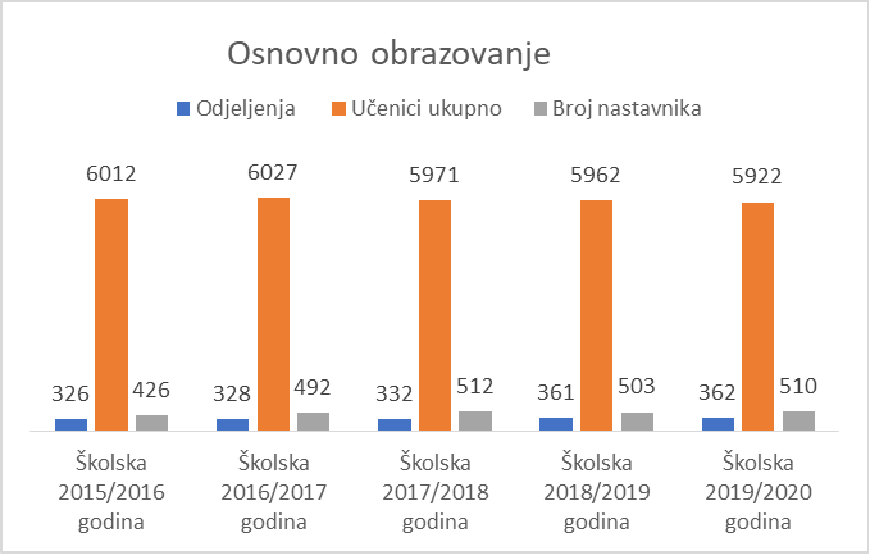

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Sa druge strane, može se procijeniti da oko 12% adekvatne dobne skupine djece u poređenju sa demografskim podacima ne upiše osnovnu školu u predviđeno vrijeme, dok je stupanj napuštanja osnovne škole oko 0,5% na godišnjoj razini (*150 djece u prosjeku napusti osnovno obrazovanje godišnje*), što je manje u odnosu na prosjek na razini BiH (0,8% razina BiH). U predškolskim ustanovama, od prosječno zaposlene 52 osobe u predškolskoj (javnoj i privatnoj) nastavi, više od 95% predstavljaju žene, a imajući u vidu pedagošku važnost i drugog spola, bilo bi korisno razmotriti (u skladu sa trendovima u zemljama EU), putem direktnog stipendiranja ili dodatnog bodovanja za javni sektor a financijsku stimulaciju zapošljavanja u privatnom predškolskom sektoru, povećanje broja nastavnika/pedagoga muškog spola u direktnoj predškolskoj nastavi – što bi doprinijelo i rodnoj ravnopravnosti u sustavu javnog obrazovanja. Sugestiji doprinosi i činjenica da je približno ravnomjeran odnos upisanih djevojčica i dječaka u sustavu. Sa druge strane, revidirajući starosne skupine nastavnika, vidljivo je da u privatnom sektoru dominiraju nastavnici do 40 godina starosti (cca 60%) dok je u javnom sektoru situacija obrnuta.

Osnovno obrazovanje – U 2019./2020. školskoj godini u osnovnim školama zaposleno je 510 nastavnika od čega čak 2/3 čine žene (366).

Slika 21: Broj odjela, djece i nastavnika u osnovnom obrazovanju Distrikta

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Od dopunskog osnovnog obrazovanja, Brčko distrikt ima osnovanu osnovnu glazbenu školu, koju pohađaju u prosjeku 150 učenika, sa trendom umjerenog povećanja broja učenika, posebno djevojčica (preko 70%). Uzevši u obzir ukupan broj učenika u osnovnim školama (5.922) u 2019./2020. godini, omjer nastavnika i učenika iznosi 1:11,6. Međutim, bitno je naglasiti da je ovaj omjer u poređenju sa 2014./2015. znatno smanjen sa 14,1 – osnovni razlog je povećanje broja zaposlenih nastavnika (sa 426 na 510), ali i napuštanje obrazovanja zbog migracija (*trend izražen u najvećem broju teritorija BiH, posebno pograničnih područja, kao što je Brčko*). Drugim riječima, povećanje broja zaposlenih je nesrazmjerno kontinuiranom trendu upisa u osnovne škole, što je u petogodišnjem razdoblju rezultiralo da je troje djece manje po jednom nastavniku.

U strukturi zaposlenih, gledajući po vrsti ugovornog radno-pravnog odnosa, uočljiv je određeni broj angažiranih nastavnika (prosječno 35 od 489 u osnovnom – 7% i 25 od 239 u srednjem obrazovanju – 10%) na određeno radno vrijeme, što je u razini sa prosječnim podacima u županijama (npr. Tuzlanski kanton 6,2% i entitetima RS i FBiH.

Nadalje, jedan od bitnih faktora osnovnog obrazovanja, ali i socijalne zaštite te ljudskih prava u cjelini (posebno imajući u vidu ratificiranu Konvenciju o pravima djece i UN Ciljeve održivog razvoja) jeste stupanj ranog napuštanja obrazovanja u Distriktu (posebno nacionalne manjine Romske populacije), čiji točan broj čak se i ne može identificirati. Međutim, u Odjelu za obrazovanje u okviru Pedagoške institucije je zaposlen Referent za romska pitanja, koji vodi brigu o učenicima romske populacije, provodeći Akcijski plan za obrazovanje Roma koji je

usvojen na razini države u okviru strategije za Rome, a Brčko distrikt je preuzeo obveze po istom. Izazovi po pitanja obrazovanja djece romske populacije je, prema pribavljenim informacijama, u najvećoj mjeri vezan za neažurnost popisa u nadležnosti Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH, kao i neažurnost spiskova Pododjela za socijalni rad o broju djece iz romske populacije. U praksi, Odjeljenje za obrazovanje, točnije referent za romska pitanje prilikom upisa djece u prve razrede, a na osnovu saznanja koja prikupi sa terena, vrši upis djece u prve razrede osnovne škole, a po saznanju da neko od djece ne pohađa obvezno obrazovanje, obavještava nadležne institucije. Dakle, imajući u vidu da je najveći broj ponovaca u osnovnom obrazovanju upravo u prvom razredu osnovne škole, te visok broj napuštanja osnovnog obrazovanja na godišnjoj razini, postoji sumnja da je ovaj izazov pravo vezan za nedostatak strukturiranih programa rane prevencije napuštanja obrazovanja, od inicijalne suradnje Pododjela za socijalni rad (posjedovanje evidencije disfunkcionalnih i socijalno ugroženih obitelji), Odjela za obrazovanje / Pedagoške institucije te Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH.

Opremljenost osnovnih škola računarima je, prema navodima Odjela za obrazovanje, na zadovoljavajućem nivou - ukupni broj od 459 računara u svim osnovnim školama, od čega je 61% namijenjeno učenicima, posmatrajući po broju učenika, dovodi do zaključka da je 1 računalo namijenjeno za 9,4 učenika u osnovnom obrazovanju bez pristupa internetu, te na 10,3 učenika sa internetom. Veoma slična situacija je u srednjoškolskom obrazovanju, gdje 5.169 učenika koristi 213 računala, gdje jedno računalo „pripada" na 24 učenika, a pristup internet je omogućen za 30 učenika po jednom računalu. Međutim, djelomično zabrinjava starost i moderna nefunkcionalnost značajnog procenta postojećeg broja računala, pa se preporučuje ozbiljni pristup ovom pitanju jer je računalna opremljenost učenika, ali i nastavnika, preduvjet razvoja sustava modernog obrazovanja. Posebno imajući u vidu situaciju koja je dovela do „snalaženja" zbog pandemije COVID-19 virusa sa „online" radom, ovakva preporuka dodatno dobiva na značaju.

S druge strane, bitno je naglasiti da je osnovno obrazovanje u Brčko distriktu u potpunosti besplatno, odnosno Vlada Brčko distrikta BiH snosi troškove učenika (i roditelja) u potpunosti, uključujući osiguranje besplatnih udžbenika, prijevoza za učenika preko 3 km, i druge izdatke.

Ne manje bitno, u narednih 10 godina, u slučaju da nema posebnih oscilacija u nastavnom procesu, bit će umirovljeno oko 10% trenutno zaposlenih nastavnika u osnovnom obrazovanju, a imajući u vidu da je broj nezaposlenih osoba sa pedagoškim profilom ili vokacijom koja odgovara na normative (učiteljski fakultet/nastavnici predmeta), dovodi se u pitanje strukturirano stipendiranje ovih profila *(posebno imajući u vidu vokaciju nezaposlenih osoba evidentiranih u Zavodu za zapošljavanje Brčko distrikta)*. S druge strane, s obzirom da je u prosjeku 152 djece sa posebnim potrebama uključeno u redovito osnovno obrazovanje, postoji potreba za zapošljavanjem i stipendiranjem studenata ovog obrazovnog profila. Situacija u srednjoškolskom obrazovanju je čak i značajnije viša, gdje će oko 30% profesora također biti umirovljeno u narednih 10 godina, ako ne i prije.

Pregled etničke i spolne strukture učenika osnovnih i srednjih škola je prezentiran u sljedećoj tabeli.

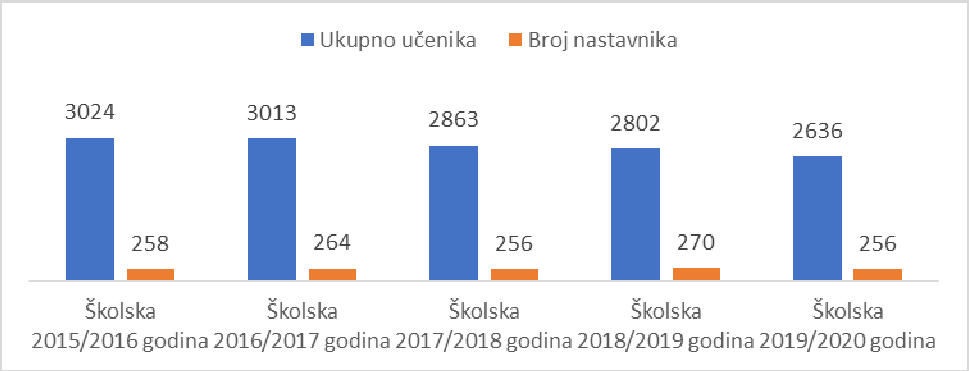
Tabela 22: Etnička i spolna struktura učenika osnovnih i srednjih škola

Obrazovna ustanova	Broj učenika u 2018/19. godini						
	Bošnjaci	**Hrvati**	**Srbi**	**Ostali**	**M**	**Ž**	**Σ**
JU Gimnazija "Vaso Pelagić" Brčko	158	32	259	3	166	286	**452**
JU Ekonomska škola Brčko	298	64	339	2	285	418	**703**
JU Tehnička škola Brčko	410	61	407	3	727	154	**881**
JU Poljoprivredna i medicinska škola Brčko	360	57	372	1	245	545	**790**
JU Prva osnovna škola Brčko	23	27	1445	2	792	708	**1500**
JU Druga osnovna škola Brčko	404	14	441	3	448	415	**863**
JU Treća osnovna škola Brčko	258	21	324	5	310	291	**601**
JU Četvrta osnovna škola Brčko	153	17	143	4	175	142	**317**
JU Peta osnovna škola Brčko	806	5	3	26	472	406	**878**
JU Šesta osnovna škola Brezovo Polje	21	0	85	3	59	50	**109**
JU Sedma osnovna škola Gornji Rahić	438	0	1	0	223	218	**441**
JU Osma osnovna škola Brka	178	5	0	0	93	90	**183**
JU Deveta osnovna škola Maoča	452	0	0	27	249	247	**496**
JU Deseta osnovna škola Bijela	13	197	18	0	111	118	**229**
JU Jedanaesta osnovna škola Zovik	6	85	1	0	51	41	**92**
JU Dvanaesta osnovna škola Ulice	2	18	2	0	12	10	**22**
JU Trinaesta osnovna škola Bukvik	4	0	5	0	3	6	**9**
JU Četrnaesta osnovna škola Krepšić	0	3	28	0	23	8	**31**
JU Petnaesta osnovna škola Šatorovići	113	0	0	0	60	53	**113**
Ukupno	4097	606	3873	79	4504	4206	8710

Izvor podataka: Odjel za obrazovanje Brčko distrikta BiH, 22.5.2020.

Srednje obrazovanje – Raspoloživi podatci o trendovima upisa i pohađanja u srednjem obrazovanju su veoma slični onima u osnovnom obrazovanju. Potrebno je naglasiti da se ovaj komentar odnosi eksplicitno na opća zanimanja, a ne tehnička i stručna, koja zadržavaju broj učenika po godinama prosječno istim (od 700 do 720 učenika).

Slika 22: Broj učenika i nastavnika u srednjem obrazovanju Distrikta

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

S druge strane, iako se broj učenika u posmatranom petogodišnjem razdoblju smanjio za 13% (sa 3.024 u školskoj 2015/2016. na 2.636 u 2019/2020.), broj nastavnika je ostao u sličnom omjeru, pa je omjer nastavnika i učenika trenutno 1:10,2 - dok je isti prije pet godina iznosio 11,4. Drugim riječima, smanjeni broj učenika srednjih škola se reflektirao i na prosječni broj učenika u odjelima sa 20 na 18, kao i na smanjenje broja odjela sa 154 na 144 u posmatranom razdoblju, kako je to prikazano u tabeli dolje.

Tabela 23: Pregled trendova u srednjem obrazovanju Brčko distrikta BiH

	Broj odjela	**Upisani učenici I razred**	**Ukupno**	**Učenici koji su završili obrazovanje**	**Prosjek broja učenika u odjelu**	**Broj nastavnika**	**Broj učenika po nastavniku**
Školska 2015./2016. godina	-	-	-	1003	-	-	-
Školska 2016./2017. godina	154	860	3013	793	20	264	11.4
Školska 2017./2018. godina	149	768	2863	709	19	256	11.1
Školska 2018./2019. godina	149	782	2802	765	19	270	10.3
Školska 2019./2020. godina	144	772	2636	-	18	256	10.2

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Međutim, treba naglasiti da je trend smanjenja broja učenika u srednjem obrazovanju od 13% znatno manje nego na razini entiteta (npr. 29% je za razinu FBiH), a prosječni broj učenika na

jednog profesora je malo viši u odnosu na prosjek entiteta RS i BiH u školskoj 2019./2020. (9,08% RS, 3,9% godišnje smanjenje učenika na BiH razini).

Prema udjelu zvanja zanimanja, 16% mladih upisuje opća zanimanja, 63,2% tehničke smjerove i 20,8% stručna zanimanja, što je u skladu sa prosjekom na razini BiH, gdje najveći broj učenika pohađa tehničke škole 55,3%, zatim gimnazije 22,3%, dok je u stručnim školama 19,1% učenika. Iako tržište rada zahtijeva specifična zanatska zanimanja, ona ne bilježe značajniji rast u broju upisa učenika i to bi u narednom razdoblju trebalo promijeniti. Prosječno 620 završenih osnovaca u Brčkom, u odnosu na 795 prosječno upisanih srednjoškolaca nam govori da oko 23% upisanih na godišnjoj razini dolazi van područja Distrikta, posebno u škole koje nisu osnovane u okolnim općinama, pa i iz Republike Hrvatske. Ne manje bitno jeste činjenica da je samo u školskoj 2018./2019. godini, 106 učenika napustilo srednjoškolsko obrazovanje, od čega preko 90% napuštanja je u tehničkim školama. U poređenju sa okruženjem, ovaj procent je sličan sa npr. entitetom FBiH gdje stupanj napuštanja srednjeg obrazovanja iznosi 0,49% ili pak RS, gdje je napuštanje malo preko 0,5% u odnosu na ukupni broj upisanih učenika.

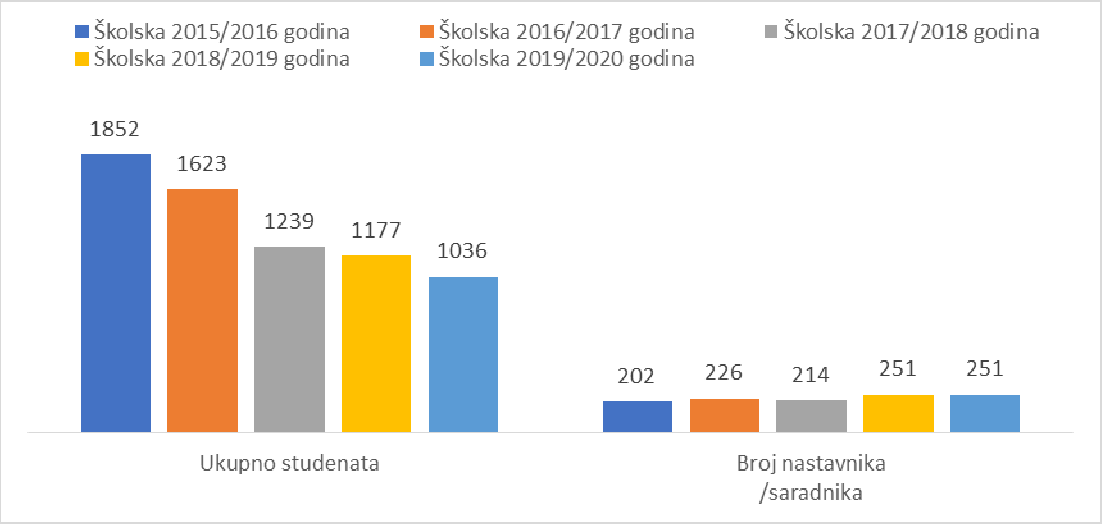
Neformalno i cjeloživotno učenje je u najvećoj mjeri definirano zakonskim i podzakonskim aktima, ali ne postoje posebno analize istih. Jedan od bitnih faktora jeste da praćenje rezultata obrazovanja u Distriktu nije dovoljno sistematizirano i harmonizirano, i ne omogućava informirano kreiranje obrazovne politike a usavršavanje nastavnika tokom službe nije dovoljno, kao i u drugim dijelovima BiH pa i šire.

Generalno stanje infrastrukture i opremljenosti objekata osnovnog i srednjeg obrazovanja na području Distrikta je na zadovoljavajućem nivou, a posebno se izdvaja opremljenost srednjih škola kabinetima (npr. kabineti mehatronike, robotike, CNC laboratorija, itd.), dakle, postoje dobre osnove za razvoj stručnih obrazovnih profila. Naravno, postoji potreba unapređenja pojedinih segmenata (*nepostojanje sportskih dvorana, nemogućnost pravilnog pristupa djeci s posebnim potrebama, osiguravanje sanitarnih uvjeta u svim školama, knjižnica i sl*.). Naime, prema pribavljenim podacima, od 19 osnovnih i srednjih škola, njih 9 nema vodu namijenjenu za piće, 7 škola nema sportsku (školsku) dvoranu namijenjenu školi, 6 nema knjižnicu te 7 škola nema omogućen fizički pristup djeci s posebnim potrebama. S druge strane, vrlo je bitno naglasiti da većina škola za zagrijavanje koristi lož-ulje, čija godišnja potrošnja se kreće oko 320,000 KM, dok je potrošnja električne energije na nivou preko 12,000,000 KM (sa 5.324 rasvjetnih tijela u objektima).

Visoko obrazovanje – u Brčko distriktu BiH je zasnovano na Zakonu o visokom obrazovanju a prema posljednjim objavljenim podacima iz školske 2019./2020. godine, u Brčkom funkcionira Ekonomski fakultet Brčko Univerziteta Istočno Sarajevo (sa tri studijska programa) te privatni Internacionalni univerzitet Brčko (sa sedam studijskih programa), Evropski univerzitet Brčko (sa

šest studijskih programa) i Visoka škola računarstva i poslovnih komunikacija „Empirica" (sa dva studijska programa). [20]

Slika 23: Broj studenata i nastavnika/suradnika u visokom obrazovanju u Distriktu

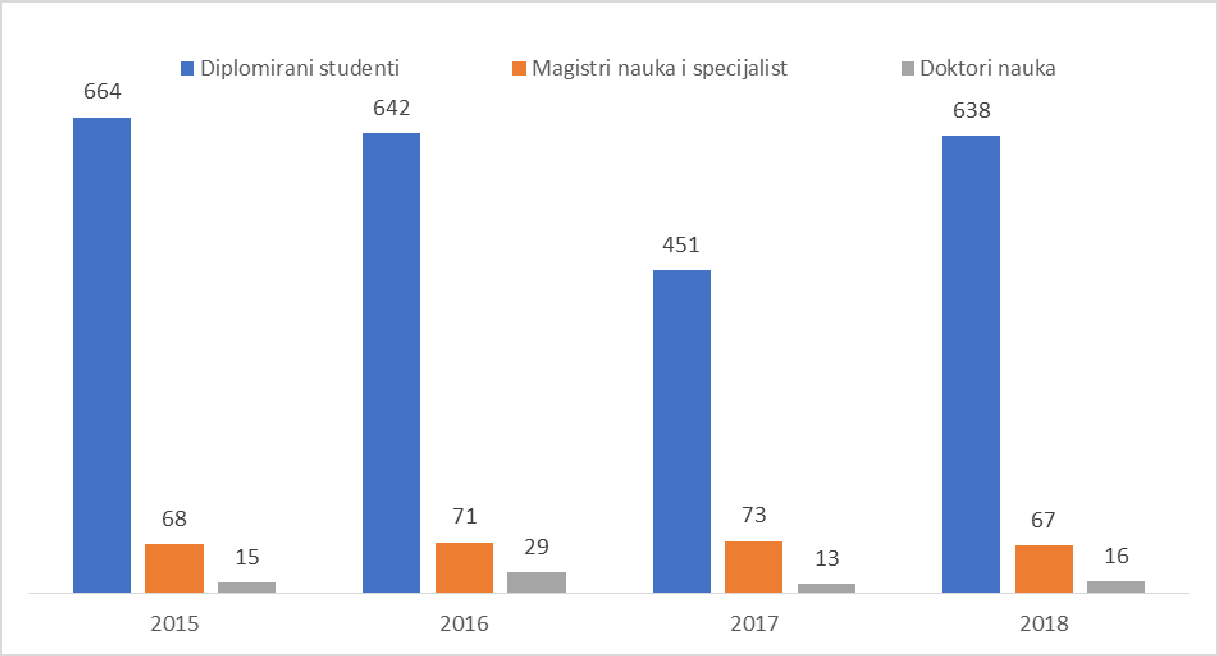

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Ukupan broj studenata koji za završili visoko obrazovanje u Brčkom u četverogodišnjem razdoblju iznosi 2.395, dok je ukupan broj upisanih 5.891 (od čega 1715 vanrednih – sa više od 90% studenata na daljinu). Od novoupisanih studenata, 27,2% pohađa Univerzitet Istočno Sarajevo, Ekonomski fakultet, 32,4% Internacionalni univerzitet Brčko, 16,1% Visoka škola računarstva i poslovnih komunikacija „Empirica" te 24,2% Evropski univerzitet Brčko. Najveći broj novoupisanih se odnosi na Evropski univerzitetu Brčko, a najveći broj registriranih apsolvenata je na Univerzitetu Istočno Sarajevo, Ekonomski fakultet.

[20] Pored gore navedenih, u Brčko distriktu funkcionišu i Univerzitet za poslovni inžinjering i menadžment Banjaluka te Sveučilište u Mostaru, organizacijska jedinica Brčko, ali podaci o istima nisu na raspolaganju u sustav statističke evidencije niti evidencije Pododjeljenja za visoko obrazovanje u Vladi Brčko distrikta BiH.

Slika 24: Diplomirani studenti, magistri i doktori znanosti u razdoblju 2015-2019.

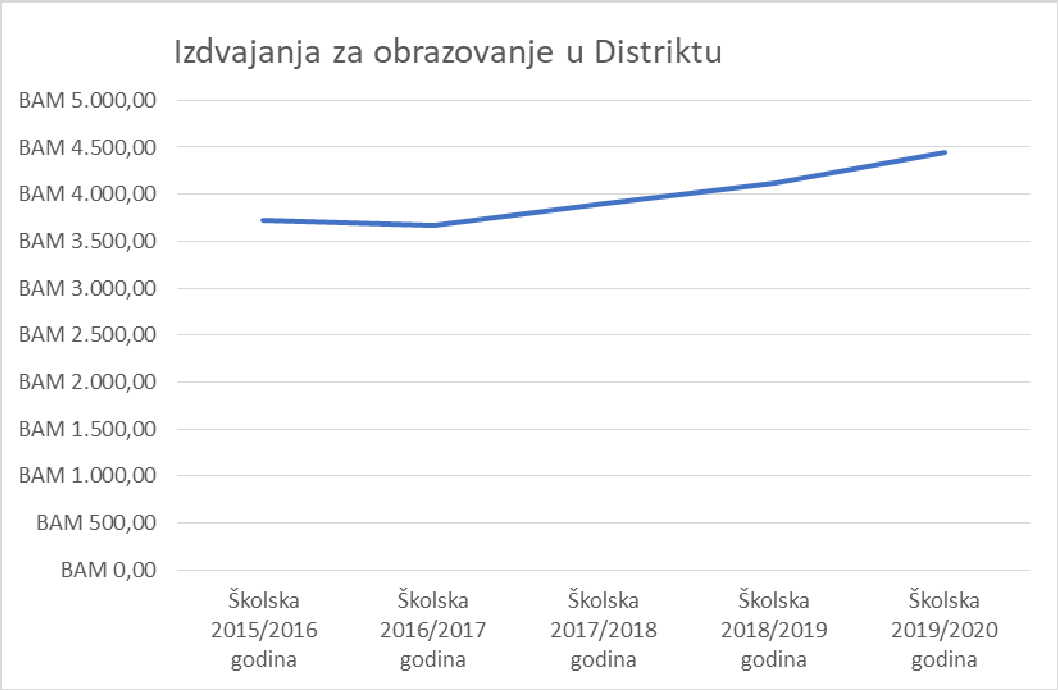

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika obrazovanja 2014-2020, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

U posmatranom razdoblju, ukupno 279 osoba je magistriralo/specijaliziralo (od upisanih 771) te je 73 osobe promovirano na čast doktora nauka (od upisanih 124). Prosječan stupanj završavanja dodiplomskih studija iznosi 40% a postdiplomskog obrazovanja 47%. S aspekta međunarodne ISCED 2011 klasifikacije, najveći broj diplomiranih osoba u svim nivoima visokog obrazovanja je u području ekonomije, administracije i prava, a najmanji u prirodnim i humanističkim/umjetničkim naukama. Kretanje broja studenata u odnosu na broj učenika u srednjem obrazovanju je teško posmatrati s obzirom da najveći broj studenata u Distrikta dolazi van Brčkog (procjena je da preko 80% osoba nije iz Brčkog) – međutim, na osnovu podataka o stipendiranim studentima od strane Vlade Brčko distrikta BiH, možemo zaključiti da preko 50% mladih koji izlaze iz srednje škole se nastavlja školovati na javnim univerzitetima u BiH (većinom u Tuzli, Sarajevu, Banjoj Luki i susjednim zemljama) – plus mladi koji nastavljaju samostalno financirati svoje studije nas navodi na procjenu da preko 60% mladih po završetku obrazovanja nastavlja s visokim obrazovanjem.

U Distriktu je uočena disproporcionalnost u izdvajanjima Vlade Brčko distrikta BiH po učeniku po godinama, gdje se izdvajanja mogu ocijeniti čak i dvostruko u odnosu na druga područja u okruženju, što apsolutno ne treba biti tumačeno kao negativna pojava nego nasuprot tome, posebno zbog programa stipendiranja studenata.

Slika 25: Analiza izdvajanja za obrazovanje po učeniku

Izvor podataka: Izvješća o izvršenju proračuna Distrikta 2014-2020, Direkcija za financije BDBiH

Kada govorimo o stipendiranju, Brčko distrikt BiH godišnje u prosjeku izdvaja oko 906.667 KM za prosječno 490 studenata – koji na godišnjem nivou dobiju prosječno 1.847 KM *per capita* (podatci za razdoblje 2017-2019). Specifičnije, trenutno se stipendira preko 300 studenta sa područja Brčko distrikta BiH u mjesečnom iznosu od po 200 KM, deset mjeseci godišnje.

Tabela 24: Utrošena sredstva iz proračuna Brčko distrikta po godinama i vrsti obrazovanja

	Utrošeni iznos 2014 u KM	Utrošeni iznos 2015 u KM	Utrošeni iznos 2016 u KM	Utrošeni iznos 2017 u KM	Utrošeni iznos 2018 u KM	Utrošeni iznos 2019 u KM
Predškolsko obrazovanje	1,598,535.99	1,588,575.76	1,653,001.95	1,737,319.29	2,269,279.35	1,783,879.33
Osnovno obrazovanje	22,546,718.09	21,177,749.08	20,955,134.54	22,106,610.65	23,659,701.26	23,037,505.84
Srednje obrazovanje	12,005,242.65	11,206,007.16	11,492,375.62	11,814,848.87	11,911,900.13	11,811,645.37
Visokoškolsko obrazovanje	578,719.21	708,719.21	1,811,692.44	1,807,095.37	1,703,462.26	1,596,612.25
Ostalo	2,402,902.03	2,366,992.93	834,502.26	964,123.82	981,670.51	1,042,928.64
Ukupno	**39,132,117.97**	**37,048,044.14**	**36,746,706.81**	**38,429,998.00**	**40,526,013.51**	**39,272,571.43**

Izvor podataka: Izvješća o izvršenju proračuna Distrikta 2014-2020, Direkcija za financije BDBiH

Kretanja troškova obrazovanja pokazuju nominalni porast tijekom proteklih 5 godina od 3.729 KM po učenika u 2014/2015. do 4.446 KM u 2019. godini, što u poređenju sa 2015. godinom predstavlja porast troškova obrazovanja od 17%. No, ne postoje detaljni podatci na osnovu kojih procjena i povezanosti s drugim sektorima se definira neophodni broj stipendija za mlade.

Usklađenost obrazovanja sa tržištem rada

Prema raspoloživim izvorima informacija može se uočiti djelomična neusklađenost kada je u pitanju planiranje obrazovnih politika sa lokalnim tržištem rada u Brčko distriktu. Naime, pored činjenice da nije moguće pronaći adekvatne informacije o tome na koji način se nositelj politike obrazovanja u Distriktu rukovodi lokalnim potrebama na tržištu rada, prema informacijama o nezaposlenim licima evidentiranim u Zavodu za zapošljavanje Distrikta, vidljivo je da se veća briga obraća od strane nadležnog Zavoda u odnosu na ove politike, što je posebno vidljivo kroz stipendiranje suficitarnih zanimanja te konstantan trend upisa u srednjoškolsko obrazovanje stručnih zanimanja, dok aktiva Zavoda prikazuje značajan broj i dugoročnost nezaposlenosti ovih osoba, posebno žena. Međutim, prema navodima Odjela za obrazovanje, Odjel za obrazovanje u suradnji sa Gospodarskom komorom Brčko distrikta BiH i potrebama tržišta, svake godine raspisuje Javni poziv za dodjelu stipendija studentima sa prostora Brčko distrikta BiH, pa se može zaključiti da se posvećuje određena pažnja o neophodnim kadrovima na tržištu rada. Međutim, postoji prostor za unapređenje međusektorske suradnje, odnosno dijalog ključnih aktera javnog (obrazovanje, socijalna zaštita i Zavod za zapošljavanje BD) i privatnog sektora, što se može posmatrati kao ključ rješenja kada je ova problematika u pitanju.

Zdravstvena zaštita

Zdravstvena zaštita u Brčko distriktu BiH je povjerena Javnoj zdravstvenoj ustanovi „Zdravstveni centar Brčko“ (nadalje: JZU Brčko) koji pruža javne zdravstvene djelatnosti i to: očuvanje i unapređenje zdravlja, otkrivanje i suzbijanje faktora rizika za nastanak oboljenja, stjecanje znanja i navika o zdravom načinu života, odnosno promociju zdravih stilova života, sprječavanje, suzbijanje i rano otkrivanje bolesti, trajno i nesmetano obavljanje specijalističko-konzultativne zdravstvene zaštite, urgentne medicinske pomoći, dijagnostike, mentalne zdravstvene zaštite, medicinske rehabilitacije i zdravstvene njege pacijenata. Drugim riječima, djelatnost Zdravstvenog centra obuhvaća opću medicinu - obiteljsku medicinu, zdravstvenu zaštitu žena i djece, školsku medicinu, zdravstvenu zaštitu nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja, zdravstvenu zaštitu radnika (medicina rada), higijensko-epidemiološku i zubozdravstvenu djelatnost, specijalističko-konzultativnu zdravstvenu zaštitu, dijagnostiku, mentalnu zdravstvenu zaštitu, liječenje, medicinsku rehabilitaciju, zdravstvenu njegu, boravak i prehranu pacijenta. JZU u svom sastavu ima upravu, Dom zdravlja te Bolnicu – koje sadržavaju sljedeće: Dom zdravlja (specijalističke i dispanzerske službe, Centar za rehabilitaciju u zajednici (CBR), Centar za mentalno zdravlje sa mentalno edukativno-rehabilitacijskim centrom, Služba stomatologije, Higijensko-epidemiološka služba i Služba hitne medicinske pomoći te 4 zdravstvene stanice), a Bolnica sadržava odjele kirurgije, ginekologiju i akušerstvo, otorinolaringologiju, Odjel za interne bolesti, Odjel za anesteziju, reanimaciju i intenzivnu njegu,

neuropsihijatriju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, pedijatriju, plućne bolesti i TBC, Služba za dijagnostiku, Specijalističko-konzultativne ambulante te Bolnička apoteka.

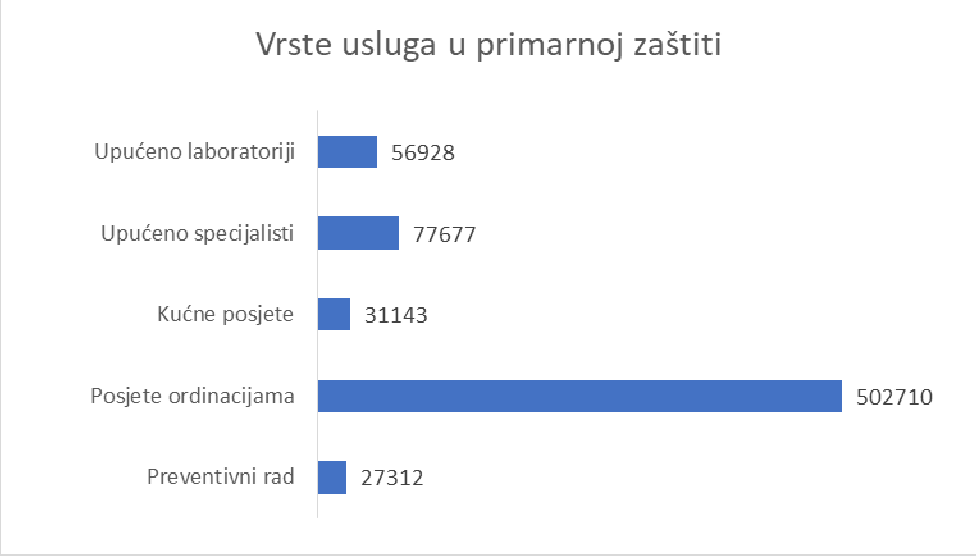
Tabela 25: Broj zaposlenih u JZU Brčko (podatci sa kraja 2018. godine)

	Svega	Doktori i specijalisti	Stomatolozi	Zdravstveni radnici	Administrativni i tehnički radnici
Primarna zdravstvena zaštita	252	71	11	153	-
Bolnička zdravstvena zaštita	297	72	-	211	-
Uprava	160	-	-	-	160
Ukupno JZU ZC Brčko	**709**	**143**	**11**	**364**	**160**

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Od ukupno 709 zaposlenih, 22% je zaposleno u upravi JZU (160 osoba), dok je 78% stručnog osoblja u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti (od 549 stručnih zaposlenih osoba, njih 54% pripada bolničkoj a 46% primarnoj zdravstvenoj zaštiti).

Slika 26: Prosječni broj i vrste usluga primarne zdravstvene zaštite 2014-2018.

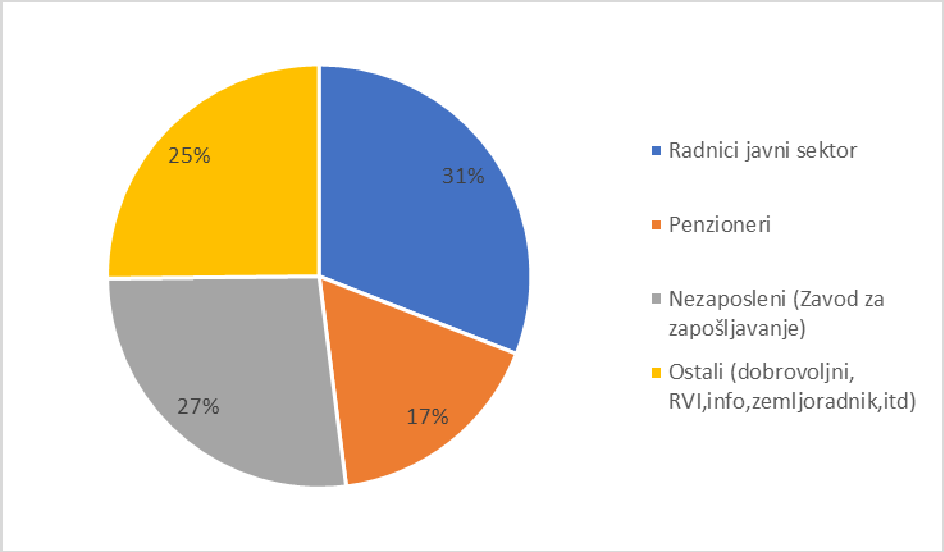

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

S druge strane, ovih 549 zaposlenika je obradilo ukupno 850.783 posjeta (*preventivni rad, rad u ordinacijama, savjetovalištima, ležanje/tretmani u bolnici, terenske/patronažne posjete*), na osnovu čega se da zaključiti da u tijeku jedne godine, jedan zaposlenik učestvuje u 1549 susreta sa pacijentima, odnosno 129 pacijenata mjesečno ili 4,3 dnevno. Gledajući po vrstama usluga koje se pružaju u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, najveći broj pacijenata posjećuje ordinacije (72%), preventivno se radi sa 3% korisnika, dok 19% pacijenata budu upućeni drugim službama

i/ili specijalistima u sekundarnoj zaštiti. Specificirajući, oko 500 tisuća posjeta se registrira kod liječnika opće prakse na godišnjem nivou, od čega u prosjeku oko 200.000 posjeta po prvi put, a oko 300.000 su ponovni pregledi. Drugim riječima, jedan građanin tijekom godine u prosjeku 6 puta posjeti liječnike opće prakse u cijelom Distriktu (*u skladu s procjenom stanovništva od 83.234 građanina).* U smislu ljudskih resursa, Brčko distrikt BiH u primarnoj zaštiti raspolaže s ukupno 71 liječnikom i specijalistom (oko 45% u ZC Brčko i SKS – dispanzer za žene), što je manje od prosjeka u okruženju, a čak četiri puta manje od europskog prosjeka od 3,2 liječnika na tisuću stanovnika.

Slika 27: Kategorije korisnika primarne zdravstvene zaštite

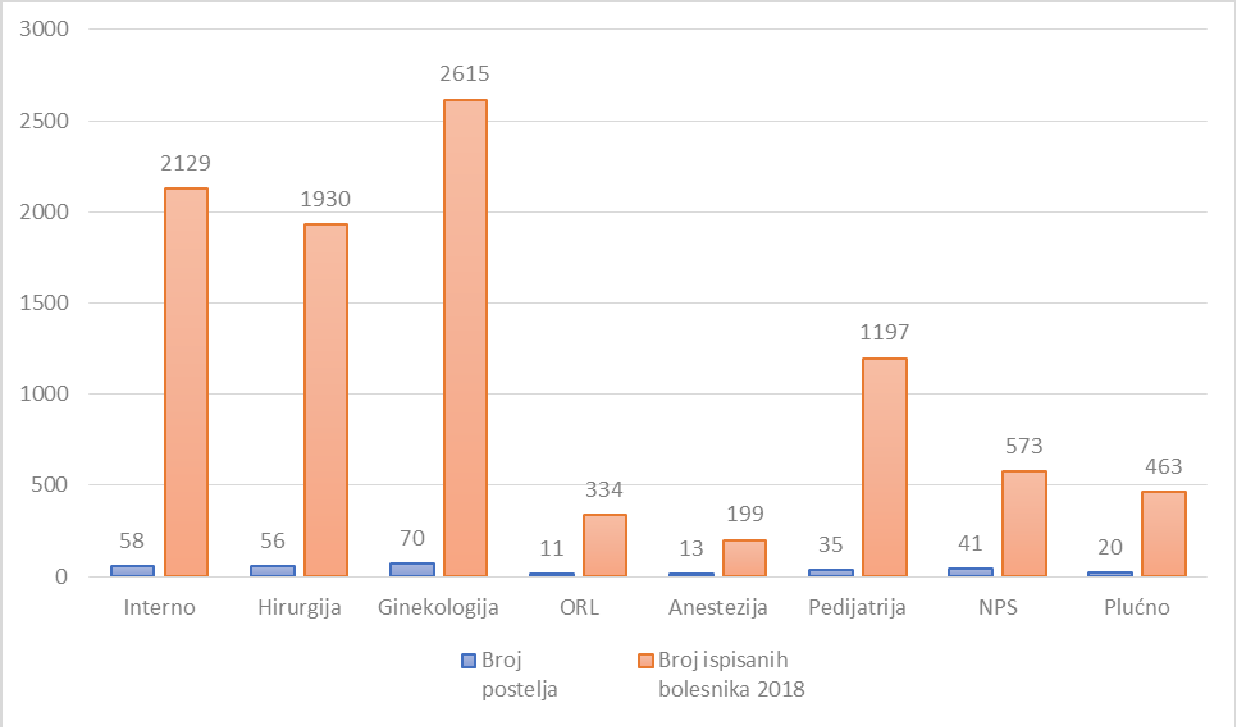
Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Gledajući po kategorijama osiguranja koji koriste primarne usluge, najveći broj korisnika primarne zdravstvene zaštite u Brčkom su nezaposlena lica (oko 40%), nakon čega slijede radnici, umirovljenici i socijalno ugrožena lica. Kada posmatramo specijalističke službe, nameće se nekoliko zaključaka. Naime, u zadnjih 5 godina prosječno se pruži oko 280.000 usluga u ovim službama, od čega dominiraju tri službe: laboratorija (sa oko 55%), očno (oko 16%), ATD (oko 13%) te sve ostale usluge (oko 16%) – međutim, zabrinjava broj zaposlenika u službi očnog liječnika, koju najčešće koriste osiguranici iz javnog sektora i umirovljenici, dok osiguranici zaposleni u privatnom sektoru skoro nikako ne koriste usluge, što je vidljivo i kod drugih službi. Osnovni registrirani izazovi prema informacijama iz izvještaja JZU Brčko jesu veoma visok stupanj fluktuacije zaposlenika (npr. 9 od 35 u službama porodične/obiteljske medicine u sve četiri ZS; Brčko, Bijela, Maoča i Brezik), a čak i angažirane zamjene, u svrhu održavanja procesa rada, također otišle na bolovanja. Nadalje se registrira da je broj zaposlenika „ispod optimalnog“, a posebno je u ovim službama problem prijem osoblja bez ili s vrlo malo iskustva i velika fluktuacija kadra (zamjena više ljekara u kratkom vremenu). Iz ovih razloga nivo kvaliteta liječničke usluge nije ujednačen i nije na željenom nivou, a stalni problem u proteklim godinama

za rad službe predstavlja nedostatak prostora i prostorna nepovezanost dijelova službe, odnosno nepovezanost službe u funkcionalnu cjelinu.

Govoreći o sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti u Distriktu (bolničko liječenje), isti su u prosjeku posmatranog razdoblja raspolagali sa ukupno 304 postelje, odnosno 3,5 na 1.000 stanovnika, (europski standard je šest postelja na 1.000 stanovnika), ali je ovaj podatak u nivou prosjeka entiteta i BiH. Tijekom 2018. godine, ukupno 9.440 pacijenta je ispisano sa bolničkog liječenja, što znači da se tijekom jednog mjeseca 786 osoba liječi u bolnici na 304 postelje. Međutim, izvješća JZU Brčko navode da je popunjenost kapaciteta i dalje niska i iznosi 40,1% te da broj kreveta je veći od broja koji predviđaju standardi i normativi, ali se nakon toga navodi da Brčko distrikt BiH nema usvojene standarde i normative, što dodatno komplicira situaciju oko racionalnog korištenja kapaciteta. Bolnički liječenih pacijenata je oko 9.000 u posmatranom razdoblju, te oko 45.000 dana bolno opskrbnih dana u prethodnih pet godina.

Slika 28: Broj postelja i ispisanih bolesnika 2018. godine

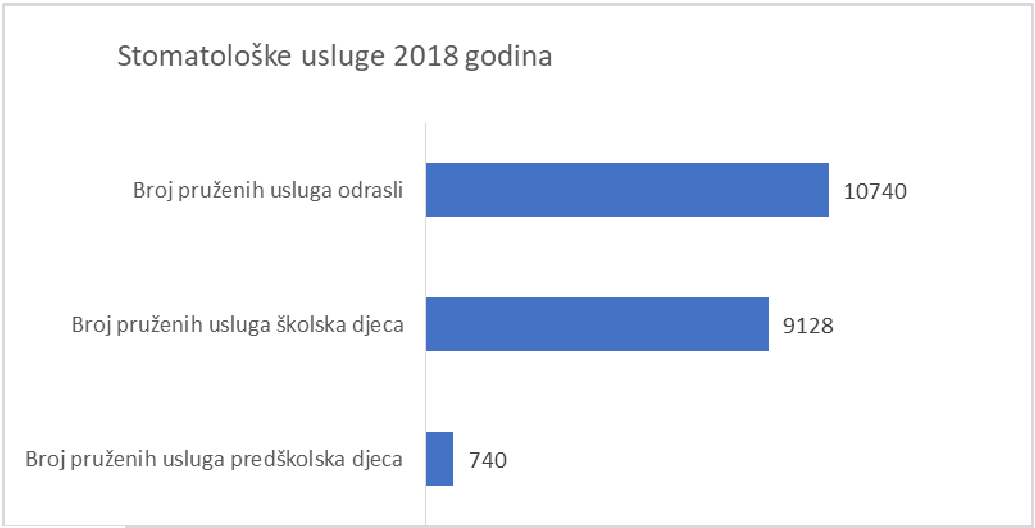
Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

U pogledu stručnog osoblja, Brčko distrikt u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti raspolaže sa ukupno 72 liječnika i specijalistom, što je također manje od prosjeka u okruženju, a veoma slično primarnoj zaštiti *(podatci sa krajem 2018. godine)*. Pored toga, u Brčko distrikt godišnje dolazi oko 20 vanjskih suradnika/konzultanata, koji pružaju značajan broj usluga građanima Distrikta – te je vrlo bitno procijeniti učinkovitost i efektivnost ovog pristupa s obzirom da neki konzultanti imaju registriranih po 120 dolazaka tisuće pregleda. U pogledu medicinskih sestara, situacija je još zabrinjavajuća, njihov je broj dosegao 2,8 sestara na 1.000 stanovnika, te se u tom smislu

može uporediti da Distrikt zaostaje za 300 posto u odnosu na europski standard od 7,8 sestara na 1.000 stanovnika. Što se tiče prosječne starosti zaposlenih, ista se u javnom zdravstvu povećala za šest godina, i danas iznosi 49,5 godina, a 38% ljekara je starije od 50 godina.

Prema podacima pribavljenim tokom analize za 2018. godinu, Distriktu nedostaje i stomatologa, sa stopom od 1,3 doktora dentalne medicine na 10.000 stanovnika, daleko ispod je europskog prosjeka od 6,6 stomatologa na 10.000 broj stanovnika – ali i prosjeka na razini entiteta i BiH gdje je prosjek oko 2,5 stomatologa na 10.000 stanovnika.

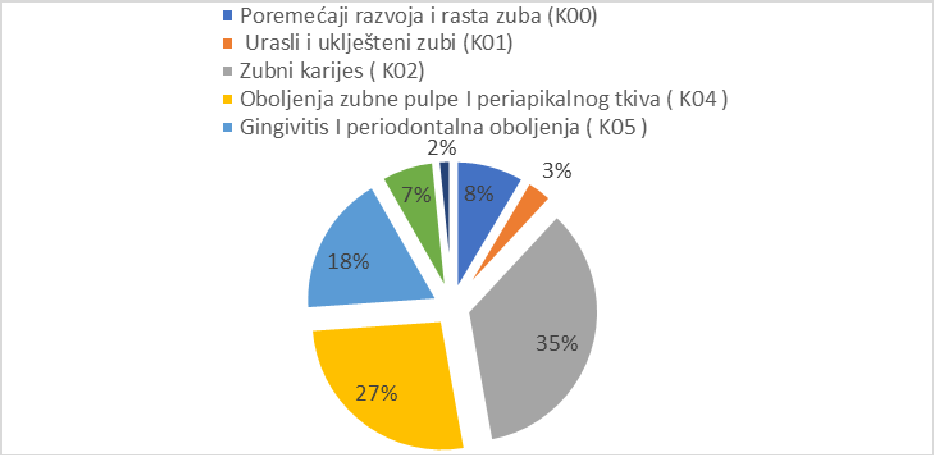
Slika 29: Broj stomatoloških pregleda

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura BDBiH

U smislu pružanja usluga, 7 radnih timova u prosjeku godišnje obavi oko 8.000 intervencija po prvi put, te oko 12.000 kontrola (cca 20.000 „pregleda", odnosno oko 60.000 administrativnih „usluga"), što predstavlja oko 8.500 usluga građanima po timu. Kada to interpretiramo naspram oko 220 radnih dana u godini, dobijemo podatak da u prosjeku 13 stomatoloških pregleda i 38 drugih administrativno-stomatoloških usluga bude pruženo u tijeku jednog radnog dana. Naravno, znajući činjenicu da je formalni broj zaposlenih vs. stvarno prisutnih drugačiji *(samo jedno radno mjesto predstavlja broj dana godišnjeg odmora svih zaposlenih*), te druga odsustva (poput bolovanja), dolazimo do podatka da preko 40 usluga dnevno se pruži u stomatološkim ambulantama širom Distrikta.

Slika 30: Najznačajnija stomatološka oboljenja

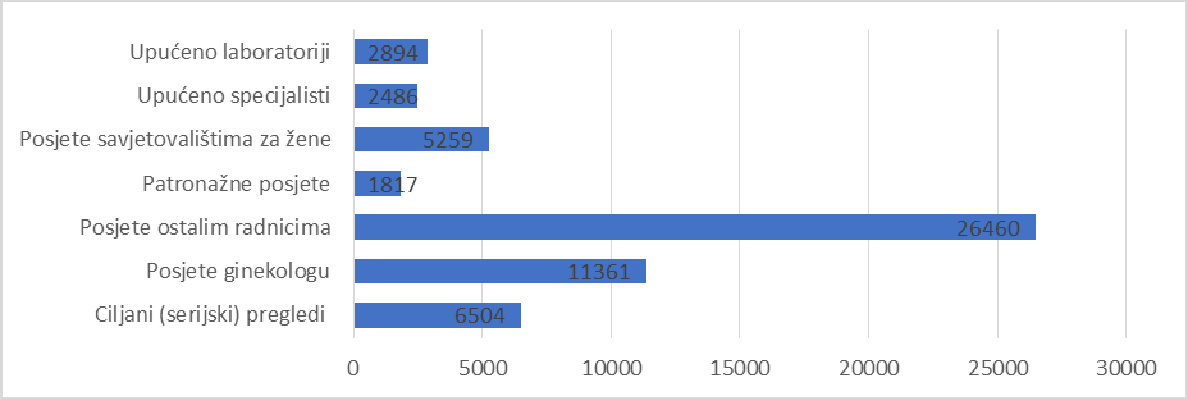
Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura BDBiH

Sav broj usluga se u prosjeku obavi za cca 48% djece i mladih (maloljetnih) te 52% odraslih (punoljetnih). Kada govorimo o oboljenjima, dominiraju oboljenja od zubnog karijesa, zubne pulpe i periapikalnog tkiva te Gingivitis i periodontalna oboljenja, što nam u rezimeu govori da je svjesnost stanovništva o prevenciji bolesti zuba još uvijek na niskom nivou. Dodatni problem predstavlja nemogućnost ikakve evidencije broja usluga privatnih stomatoloških ambulanti, koje je, prema određenim procjenama, više nego u nivou broja pružanja usluga u javnom zdravstvu.

Kada govorimo o pokrivenosti djece obaveznim cijepljenjem u Brčko distriktu BiH, ista varira od 70% cijepljene djece za Morbili-Rubeola-Parotitis RV do 100% cijepljenja protiv tuberkuloze. Neminovno je da postoje minimalno dva razloga koji značajno utiču na nizak stupanj cijepljenja kod određenog broja djece, a to su: nedostatak cjepiva zbog neefektivno /ili neefikasno obavljenog procesa javnih nabavki te neformalnog „antivakcinalnog" pokreta, koji aktivno zagovara anti-cijepljenje. S druge strane, Brčko distrikt BiH nema definirane mjere sankcioniranja nepoštovanja obveznog cijepljenja pa tijekom jedne godine u prosjeku oko 300 djece ne dobije tretman jedne od planiranih cjepiva (*70% MRP cjepivo nisu primila novorođene djece u prethodnih 5 godina, što predstavlja oko 300 djece*). Drugim riječima, primovakcinacije se provode uspješnije u odnosu na revakcinacije, a uzrok se treba tražiti u nemogućnosti adekvatnog praćenja obveznog cijepljenja. I značajniji procenti obveznog cijepljenja su uglavnom kod novorođene djece, a imajući u vidu da se u Distriktu u godišnjem prosjeku u bolnici dnevno rodi oko 2 djece, i ovaj broj predstavlja konstantu zadnjih 5 godina – može se očekivati sličan trend i u narednim godinama (god*išnji prosjek novorođenih u razdoblju 2014-2019. je 895 djece, od čega je 419 djevojčica – 46%*), kako u brojčanom tako i u rodnom segmentu. Od gore navedenih brojeva, značajan je podatak da se u prosjeku 286 djevojčica i dječaka godišnje rađaju (što predstavlja 32%) iz razvedenih brakova, a sama stopa prirodnog priraštaja u Distriktu je već godinama negativna unatrag i kreće se od -0,97% krajem 2014. godine pa do -2,43% početkom 2018. godine.

Nadalje, posmatrajući zdravstvenu zaštitu žena u zadnjih pet godina, prosječno se godišnje registruje oko 50.000 posjeta u službi za zdravstvenu zaštitu žena, što nam govori da jedna žena prosječno (izuzimajući porođaje) 1 godišnje posjeti ginekologa i/ili savjetovalište za žene.

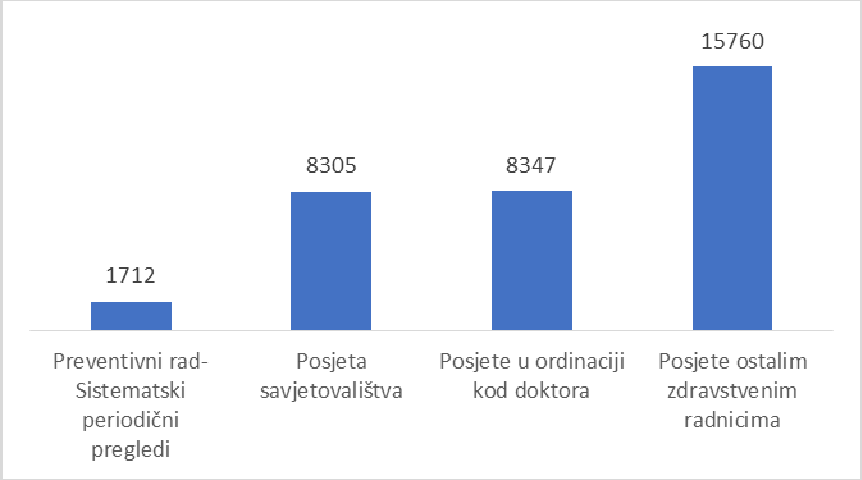
Slika 31: Pregled zdravstvene zaštite žena i djevojčica

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

S druge strane, 8 zaposlenih ginekologa u prosjeku obavi po 8 pregleda po radnom danu – te obave oko 500 porođaja u tijeku jedne kalendarske godine. Jedna od posebnih karakteristika pružanja javnih zdravstvenih usluga jesu usluge Centra za mentalno zdravlje u Brčko distriktu BiH. Naime, kako je to vidljivo s dijagrama, tijekom 2018. godine je registrirano 21.037 oboljenja i stanja (bez povreda) kroz 34.124 posjete Centru za mentalno zdravlje, što predstavlja procenat od 25% procijenjene populacije Distrikta.

Slika 32: Broj usluga Centra za mentalno zdravlje, 2018.

Izvor: Izvješća o radu JZU Brčko 2014-2018.

Iako je određeni procenat posjeta vezan za posjete kroz preventivni rad (najviše sistematski periodični pregledi), može se uočiti zabrinjavajući broj registriranih oboljenja u odnosu na opću populaciju kako je to prezentirano u sljedećoj tabeli.

Tabela 26: Vrste mentalnih oboljenja u 2018.

Šizofrenija, šizotipalni i sumaniti poremećaji (F20- F29)	3864
Osobe s potencijalnom opasnošću za zdravlje zbog socioekonomskih i psihosocijalnih okolnosti (Z55-Z65)	3686
Drugi mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja	2284
Poremećaji raspoloženja (afektivni) (F30- F39)	2233
Epilepsija (G40- G41)	2059
Neurotski sa stresom povezani I somatski poremećaji (F40-F49)	1579
Poremećaji nerava, nervnih korjenova i pleksusa	1073
Mentalna zaostalost (F70- F79)	1035
Cerebralna paraliza i drugi paralitički sindromi	945
Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani drugim psihoaktivnim supstancijama (F11- F19)	542
Druga oboljenja nervnog sustava	481
Ostala oboljenja	478
Multipla skleroza (G35)	235
Mentalni poremećaji ponašanja uzrokovani alkoholom	226
Parkinsonova bolest (G20)	119
Intrauter. hipoksija i asfiksija novorođenčeta pri porođaju	108
Demencija (F00- F03)	90

Izvor podataka: Agencija za statistiku, Statistika zdravstvene zaštite 2014-2018, Ekspozitura Brčko distrikt BiH

Drugim riječima, iako se kroz trend može uočiti povećani procenti obolijevanja stanovništva od mentalnih bolesti, Centar za mentalno zdravlje Distrikta, kroz multidisciplinaran pristup, te suradnju unutar zdravstvenog sektora kao i intersektorsku suradnju (npr. sa sektorom obrazovanja i socijalnog rada) mora značajnije poraditi na mentalnom zdravlju stanovništva, jer je stopa oboljelih viša nego u okruženju (1/5 stanovništva), gdje se procjenjuje da jedna četvrtina stanovništva boluje od mentalnih oboljenja, posebno kod djece i adolescenata.

Generalno gledajući oboljenja stanovništva u Brčko distrikta, prema oboljelim stanjima po godinama (2014-2019), u Brčkom prednjači broj oboljelih (*prema broju registriranih oboljelih stanja i povreda po X reviziji MKB*) od: 1. srčanih oboljenja, 2. bolesti i stanja štitne žlijezde (primarno žene), 3. endokrinih i metaboličkih poremećaja, 4. anemije, 5. dijareje i gastroenteritisa, 6. oboljenja nervnog sustava, 7. cistitisa i oboljenja urinarnog sustava (primarno žene) te 8. očiju i ušiju. No, pored činjenice da je veoma teško doći do podataka o privatnim zdravstvenim ordinacijama i ustanovama koje pružaju iste /ili slične usluge kao JZU Brčko, procjenjuje se da je još uvijek dominantna zdravstvena zaštita u javnom sektoru, posebno za osjetljive kategorije stanovništva (*umirovljenici, djeca, socijalno ugrožena populacija, manjine, žene*). Sve gornje navode možemo posebno potvrditi i kroz strukturu osiguranika koji koriste usluge JZU Brčko, gdje je procent zaposlenih iz privatnog sektora skoro pa zanemariv, što govori o tome, između ostalog, da je veoma potrebno raditi na izgradnji i jačanju primarne i sekundarne zdravstveno zaštite, uključujući adekvatno planiranje, jačanje

kapaciteta ljudskih resursa u javnom zdravlju (privlačenje i zapošljavanje, cjeloživotno učenje, specijalizacije), a posebno zadržavanje kadra i adekvatan monitoring visokog stupnja fluktuacije zaposlenika. Kada govorimo o obrazovanju i osiguranju zdravstvenih radnika, isto se u Distriktu vidi samo kroz postojanje Srednje medicinske škole – dakle, temeljem prethodno iznesenog, naglasak treba biti na tome da je neophodno znatno više investirati u osiguranje da se zdravstveni kadar stalno usavršava u skladu s medicinskim dostignućima te da se prati razvoj zdravstvenih tehnologija. Nadalje, iako JZU Brčko raspolaže određenim količinama kvalitetne medicinske opreme, jako je izražen problem dotrajale i zastarjele opreme. No, za razliku od okruženja, razlog ovome se ne treba gledati primarno u razlozima financijskih poteškoća koji bi eventualno uzrokovali nedovoljnu materijalno-tehničku opremljenost, kao i nedostatak educiranih zdravstvenih djelatnika i njihove sve češće fluktuacije – nego se osnovni razlozi mogu vidjeti u neučinkovitom i neefektivnom planiranju investicija u javno zdravstvo (*nekompletirani projekti koji se planiraju u kapitalnom investiranju*), otežanom provođenju procesa javnih nabavki (*jer je nekoliko važnih kapitalnih investicija formalno-pravno zaustavljeno od strane Ureda za žalbe Agencije za javne nabave*) te nedostatku volje svih aktera javnog zdravstva da strateški pristupaju razvoju javnog zdravstva. Jedan od primjera su navodi iz Izvješća o radu nadležnog Odjela koji, naprimjer, 5 godina ne uspijevaju da provedu nabavu suvremenih medicinskih uređaja poput magnetne rezonance, CT-a, smještaj RTG aparata i slično – iako za iste evidentno postoji potreba.

Socijalna zaštita

Nositelj socijalne zaštite na području Distrikta je Vlada Brčko distrikta BiH kroz Pododjel za socijalnu zaštitu – („Centar za socijalni rad") koji organizacijsko pripada Odjelu za zdravstvo i ostale usluge. Sredstva za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite osiguravaju se iz proračuna Distrikta, a svrha se ostvaruje putem socijalne, obiteljske i dječje zaštite. Korisnici usluga socijalne, obiteljske i dječje zaštite pri ovom pododjelu su: punoljetna lica – materijalno neosigurana i za rad nesposobna, stara lica bez obiteljskog staranja, lica sa onesposobljenjem, lica sa društveno negativnim ponašanjem, lica u stanju socijalne potrebe (posebne i izvanredne okolnosti), zlostavljana lica, samohrani roditelji, djeca bez roditeljskog staranja, djeca ometena u psihofizičkom razvoju, odgojno zanemarena i zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama i zlostavljana djeca. Pododjel se sastoji od tri službe koje obavljaju sljedeće poslove i zadatke: službi dječje zaštite (rad i zaštitu djece bez roditeljskog staranja, djece s posebnim potreba i djece s poremećajima ponašanja, utvrđivanje prava po osnovi Zakona o dječjoj zaštiti Brčko distrikta BiH), služba opće socijalne zaštite, zaštite braka i obitelji (uređenje obiteljsko-pravnih odnosa između bračnih partnera, roditelja i djece, odnosa između srodnika u bračnoj, vanbračnoj ili usvojeničkoj obitelji te postupci nadležnih organa u svezi s obiteljsko-pravnim odnosima i utvrđivanje prava po osnovi Zakona o socijalnoj zaštiti), te služba psihosocijalne zaštite (rad sa duševnim bolesnim licima, starateljstvo nad punoljetnim licima, pokretanje postupka za oduzimanje poslovne sposobnosti; zaštitu i postupanje s maloljetnicima u krivičnom postupku). Imajući gore navedeno u vidu, u kombinaciji s raspoloživim podatcima o trendovima broja korisnika i sustava socijalne zaštite, može se uočiti da Brčko distrikt posvećuje značajnu pažnju osjetljivim skupinama stanovništva.

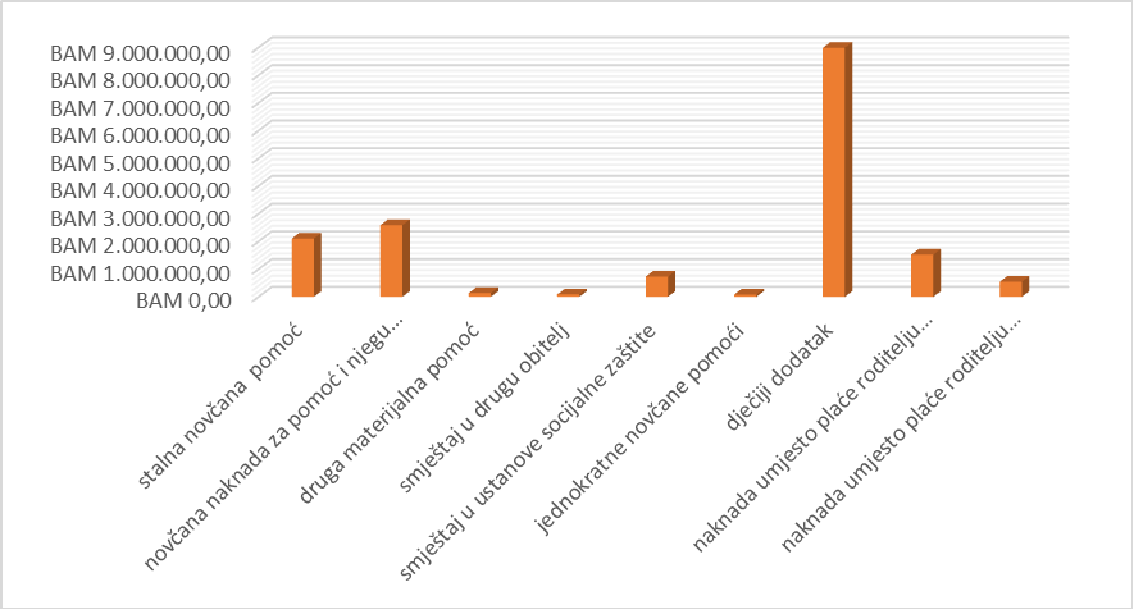
Tabela 27: Vrste i broj korisnika socijalne zaštite 2014-2019. (mjesečni prosjek broja korisnika)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stalna novčana pomoć	810	843	890	963	923	869
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	2036	2230	2456	2836	2693	2548
Druga materijalna pomoć	50	49	50	53	50	55
Smještaj u drugu obitelj	34	32	30	33	31	51
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	8	8	8	8	7	15
Jednokratne novčane pomoći	53	82	46	63	106	89
Kućna njega i pomoć u kući						51
Dječji dodatak	4515	4385	4205	4398	4136	3814
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	108	104	124	151	155	134
Naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	69	63	63	72	113	377

Izvor podataka: Pododjel za socijalnu zaštitu Odjela za zdravstvo Vlade Brčko distrikta BiH, 25. 5. 2020.

Iako Brčko distrikt posvećuje značajnu pažnju socijalnim kategorijama stanovništva, s druge strane, prezentovani podatci su poprilično, socioekonomski gledajući, zabrinjavajući. Naime, kao što je vidljivo u tabeli gore, prosječno 8.024 osobe mjesečno koriste (i imaju) prava iz socijalne zaštite – što implicira da oko 10% stanovništva Distrikta ima jednu od gore navedenih potreba. Drugim riječima, u prethodnih 5 godina u prosjeku oko 2.432 osoba mjesečno prima novčanu naknadu za pomoć i njegu druge osobe, stalnu novčanu pomoć oko 883 osobe prosječno, dok je prosječno 4.242 korisnika prava na dječji dodatak (za prosječno 7.930 djece).

Slika 33: Izvršene naknade za socijalnu zaštitu 2014-2019.

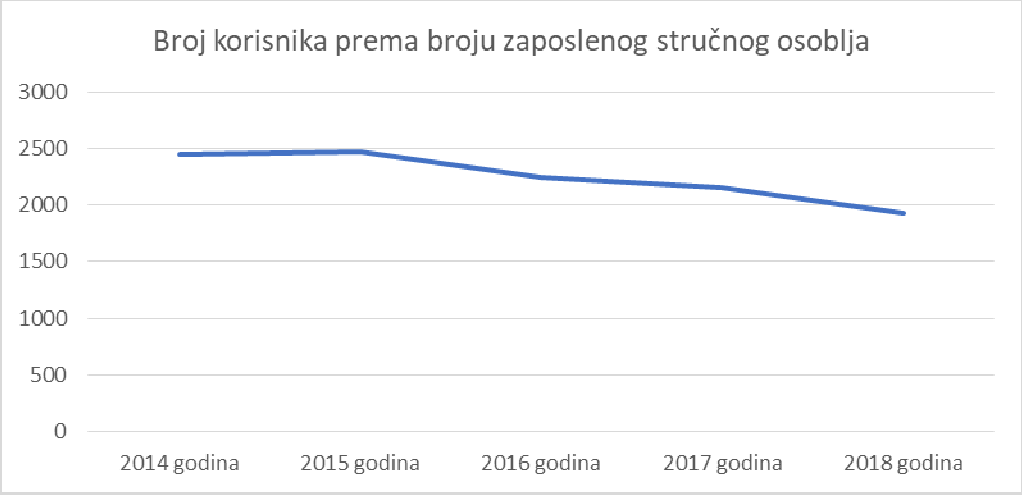
Izvor podataka: Pododjeljenje za socijalnu zaštitu Odjela za zdravstvo Vlade Brčko distrikta BiH, 25. 5. 2020.

Financijski gledajući, naknade predviđene vrstama socijalnu zaštite predstavljaju veoma značajan konzument proračuna Brčko distrikta BiH, gdje se u prosjeku za prethodnih 5 godina za socijalna davanja izdvaja u prosjeku 16,789,643.07 KM, dok iznos samo za dječiji dodatak godišnje prelazi iznose od 8,5 milijuna KM – kako je to vidljivo na grafikonu gore.

U segmentu broja korisnika prava u prethodnih pet godina vidljiv je trend povećanja korisnika stalne novčane pomoći za 7%, novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe za oko 25%, jednokratnih novčanih pomoći za 35%, ali s druge strane, i značajno smanjenje broja djece na osnovu kojih se ostvaruje pravo na dječiji dodatak sa 8.532 u 2014. godini, na 7.188 djece u 2019. godini. No, bitno je naglasiti da ovo smanjenje nije rezultat ekonomskog razvoja, nego procesa revizije prava na dječji dodatak – jer se broj zaposlenih osoba koji ostvaruju pravo na dječji dodatak uglavnom kreće od 900 do 1.090 osoba (dok je broj nezaposlenih koji ostvaruju pravo na dječji dodatak i penzionera značajno smanjio, posebno u razdoblju 2017-2018. godina.

Nadležni organ, Pododjel za socijalnu zaštitu, u promatranom razdoblju mjesečno obradi oko 32.640 slučajeva (korisnika usluga Pododjel), od kojeg broja je značajno više žena, i to 20.164 (ili 61%). Gledajući po kategorijama i starosti, sličan omjer obrađenih predmeta je vezan za djecu i mlade (14.263, od čega 55% djevojčica) te odrasle (18.138, od čega je 66% žena). Kada govorimo o broju stručnih zaposlenika u Pododjelu za socijalnu zaštitu koji rade direktno s korisnicima, vidljiv je opadajući broj korisnika prema jednom stručnom zaposleniku, s prosječno 2.444 korisnika na jednog zaposlenog tijekom 2014. godine, na 1.923 korisnika tijekom 2018. godine.

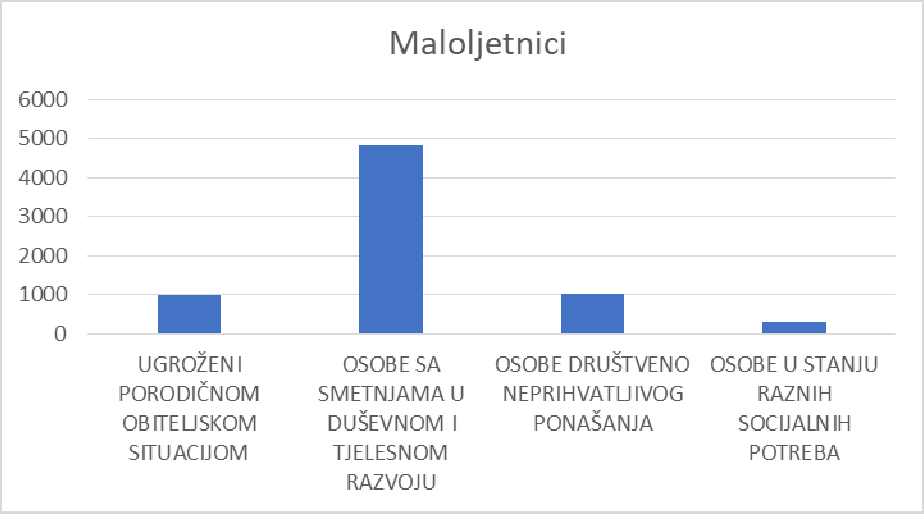
Slika 34: Broj korisnika po zaposlenom

Izvor podataka: Agencija za statistiku ekspozitura Brčko distrikta, publikacija Socijalna zaštita 2014-2019.

No, potrebno je naglasiti da ovaj trend nije rezultat značajnijeg jačanja kapaciteta Pododjela za socijalnu zaštitu, nego većinom revizije prava na novčane naknade. Bez obzira na navedeno, broj od preko 1.900 korisnika prava naspram 1 stručnog zaposlenika nisu u skladu (ispod prosjeka) sa općeprihvaćenim normativima u socijalnom radu u okruženju. Naime, na razini BiH broj korisnika po stručnom zaposlenom u prethodnih 5 godina je od 397 (2019) do 470 (2015), pa možemo zaključiti da se u Brčkom po jednom stručnom zaposlenom obradi 4 puta više korisnika u odnosu na razinu BiH.

Slika 35: Broj maloljetnih korisnika prema vrsti usluge 2014-2019.

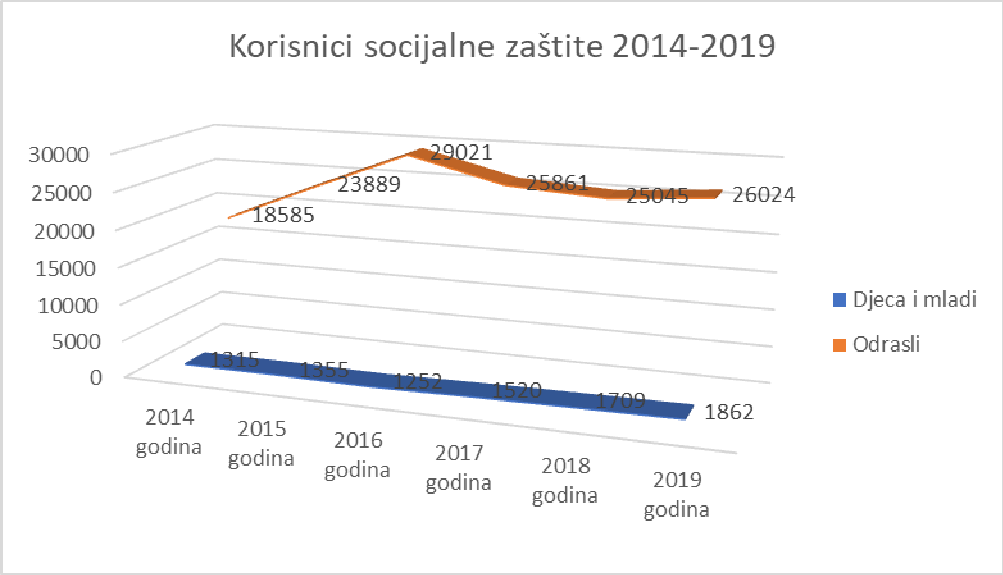
Izvor podataka: Agencija za statistiku ekspozitura Brčko distrikta, publikacija Socijalna zaštita 2014-2019.

Kada govorimo o broju maloljetnih korisnika, da se primijetiti da se najveći broj maloljetnih korisnika nalazi u adolescentnom razdoblju života, gdje je u prosjeku 300% više korisnika socijalne zaštite koji pripadaju adolescentom razdoblju života, nego mlađe djece, što govori o nedovoljnosti preventivnog individualnog rada. Tako na primjer, mladih s kombinovanim smetnjama od 17 do 18 godina starosti je više nego sve druge djece uzrasta do 17 godina starosti. S druge strane, kod odraslih/punodobnih korisnika usluga vidljivo je povećanje broja korisnika subvencioniranja troškova s 894 na 1.193, osobe društveno neprihvatljivog ponašanja sa 569 na 745, osoba u stanju raznih socijalnih potrebe sa 1.150 na 1.372 te osoba u stanju različitih socijalnih potrebe za čak 60% u odnosu na 2014. godinu. Interesantno je zabilježiti visok broj osoba sa smetnjama u tjelesnom ili duševnom razvoju te psihički bolesnih osoba, od kojih je najviši broj osoba starosti od 27 do 45 godina.

Prema situacijama u kojima se nalaze registrirani i obrađeni korisnici u razdoblju od 2014. do 2019, kod skoro svih skupina je vidljivo povećanje broja osobe u stanju socijalne potrebe oba spola. Tako je kod maloljetnih osobe izraženo povećanje broja maloljetnih osoba sa smetnjama u duševnom i tjelesnom razvoju, te maloljetnika sa društveno neprihvatljivim ponašanjem, dok je trend maloljetnika ugroženih porodičnom/obiteljskom situacijom kontinuiran u promatranom razdoblju.

Sumarno gledajući trend broja korisnika u razdoblju 2014-2018. možemo uočiti povećanje potrebe za socijalnom zaštitom kako maloljetnika, tako i punoljetnih osoba, gdje se posebno uočava povećanje broja ženskih osoba koje su u stanju različitih socijalnih potreba. Dakle, na grafikonu dolje je vidljivo povećanje broja maloljetnih korisnika sa 1.315 tijekom 2014. godine na 1.862 u 2019., te punodobnih korisnika sa 18.585 na 26.024.

Slika 36: Broj korisnika socijalne zaštite 2014-2019.

Izvor podataka: Agencija za statistiku ekspozitura Brčko distrikta, publikacija Socijalna zaštita 2014-2019.

Drugim riječima, tijekom prethodnih pet promatranih godina, broj građana koji su u nekom vidu potrebe socijalnu zaštite godišnje se kreće od 19.900 do 27.886 osoba – odnosno, Pododjel je radio sa prosječno 26.239 korisnika na godišnjoj razini, što predstavlja 31% procijenjenog broja stanovništva Distrikta koje je u jednom od stanja socijalne potrebe. Kada ove podatke uporedimo sa nivoom na razini BiH, vidljivo je da broj korisnika socijalne zaštite u Brčkom predstavlja 05% ukupnog broja korisnika na razini BiH, što nije srazmjerno broj stanovnika u odnosu na BiH, niti populacijski niti teritorijalno.

Iako je veoma teško procijeniti razinu ekstremnog siromaštva, očito je da postoji određeni stupanj građana koji žive ispod generalne linije siromaštva (određeni ukupni iznos potrošnje) jer imaju manje od 2.198 KM prihoda po osobi godišnje *(iznos je generalna linija siromaštva za BiH prema Agenciji za statistiku BiH dok je iznos za minimalne prehrambene potrebe, odnosno ekstremna linija siromaštva, 760 KM po osobi godišnje*), što je veoma bitno s aspekta Cilja 1. Održivog razvoja.

Kada govorimo o socijalnoj isključenosti djece u Distriktu, Pododjel za socijalnu zaštitu je definirao sljedeće izazove koji djecu dovode u stanje socijalne isključenosti:

- Nedovoljan broj programa za zapošljavanje i programa samopomoći (za staratelje i roditelje djece);
- Nepostojanje Protokola o postupanju i suradnji nadležnih institucija, nevladinih organizacija i drugih nosilaca socijalnog razvoja s ciljem jačanja socijalne zaštite i inkluzije socijalno isključene djece;
- Nepostojanje sveobuhvatne elektronske baze podataka o socijalno isključenoj djeci i institucionalnog sustavnog praćenja;
- Preventivni programi s ciljem rane identifikacije djece sa psihofizičkim su postojeći, ali se djelomično provode zbog nedostatka materijalno-tehničkih uvjeta provoditelja istih;
- Nedovoljan broj programa za specijalizaciju, profesionalno usavršavanje profesionalaca u smislu praćenja novih trendova u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece;
- Nedovoljno izdvajanje donatorskih sredstava za NVO koje provode projekte i programe iz oblasti socijalnog uključivanja i pružaju dodatnu potporu djeci iz socijalno isključenih obitelji
- Postojeći Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama ne predviđa produženi boravak kao djelatnost obrazovnih institucija;
- Nedovoljna edukacija djece po pitanju prevencije nasilja u školama od strane kompetentnih edukatora;
- Nedovoljan senzibilitet društva i postojanje predrasuda prema djeci iz socijalno isključenih kategorija.

Temeljni problem socijalne zaštite u Brčko distriktu BiH je njena neusmjerenost na sve potrebe korisnika te veoma mali utjecaj na smanjenje siromaštva. Socijalno zaštitne mjere nedovoljno utiču na smanjenje siromaštva. Ovaj prioritet podrazumijeva mjere i aktivnosti kojima bi se unaprijedio sustav i povećala učinkovitost upravljanja socijalnom zaštitom. Kvalitetnije upravljanje socijalnom zaštitom mora polaziti od potreba korisnika i mogućnosti pružanja usluga prema potrebama u vaninstitucionalnim oblicima i poduzimanja aktivnosti u pravcu prevencije socijalne isključenosti. Prije svega, treba uvesti sisteme i kriterije boljeg ciljanja korisnika, revizije i monitoringa te usklađivanje samog sustava s EU praksama.
Kada govorimo o **upravljanju socijalnom zaštitom u cjelini**, sustav baziran na stvarnim potrebama korisnika, unaprijediti sisteme registracije korisnika i stalnog praćenja njihovih potreba nije prisutan, stoga, mjere usmjerene na ovaj proces trebaju da osiguraju da se u Brčko distriktu BiH na svim nivoima i nadležnostima, gdje se sprovode mjere socijalne politike i pružaju usluge socijalne zaštite, pređe na sustav novčanih davanja I usluga prema specifičnim potrebama korisnika. Da bi se postigao ovaj cilj, neophodno je postojeći sustav unaprijediti u tom pravcu da pružaoci usluga znaju stvarne potrebe korisnika i da kontinuirano prate njihove potrebe, te u skladu s njima pružaju socijalnu zaštitu krajnjim korisnicima, potencijalno na način osnivanja Zavoda za razvoj socijalne, obiteljske i dječje zaštite. Druga potencijalna mjera dobre socijalne politike jeste upravo mjera koja se odnosi na osnivanje Centra za socijalni rad i razvijanje mješovitog sustava socijalne zaštite i njenih vaninstitucionalnih oblika u lokalnoj zajednici. Opravdanost ove mjere leži u činjenici da Centar za socijalni rad i drugi institucionalni oblici socijalne zaštite ne mogu uvijek pružiti potpunu i adekvatnu socijalnu zaštitu. Vaninstitucionalni oblici pružanja socijalne zaštite garantuju širu mogućnost i veću obuhvatnost

isključenih kategorija socijalnim uslugama. Imajući u vidu različitu strukturu osoba unutar socijalno isključene kategorije građana, prilikom realizacije ove mjere neophodno je osigurati intersektorsku suradnju sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i NVO. Svaki od sektora pored odgovornosti za stanje u svojoj oblasti mora osigurati da mjere koje poduzima budu kompatibilne s mjerama koje poduzimaju drugi sektori u okviru mreže socijalne zaštite i da kroz partnerstvo i dijalog zajednički dođu do najboljih rješenja kojima će se osigurati uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada.

Rezimirajući, sustav korištenja prava na socijalnu zaštitu, iako sveobuhvatan u svom kvantitativnom smislu, posjeduje izazove sveobuhvatnog uvida u sve vrste prava po pojedinom korisniku socijalne zaštite koje proizilaze iz Zakona o socijalnoj zaštiti Brčko distrikta BiH, što otvara mogućnosti potencijalne zloupotrebe prava u cjelini. S druge strane, Brčko distrikt BiH nema podatke o usvojenoj djeci prema kategorijama, spolu i starosti, a sam individualni rad sa djecom (kao posebnom kategorijom korisnika) je poprilično ograničen, primarno zbog nedostatka ljudskih resursa unutar nadležnog organa. Konačno, u kombinaciji s raspoloživim izvještajima drugih organizacija i institucija, registrirani su izazovi vezani za visok stupanj prosjačenja, indicija na fiktivno prijavljivanja na prava koja proizilaze iz relevantnih akata te nedostatak koordinacije drugih bitnih aktera sa Pododjeljenjem za socijalnu zaštitu, što bi se moglo prevazići boljom, samostalnijom organizacijom socijalne zaštite i koherentnijim pristupom u preventivnom (posebno individualnom) radu s obiteljima, posebno maloljetnicima.

2.5.1.1 Osobe sa invaliditetom

U Bosni i Hercegovini ne postoji konsenzus oko definicija invalidnosti i osoba sa invaliditetom. Zakonodavstvo u BiH definira prava osoba sa invaliditetom po stupnju invalidnosti i prema različitoj kategorizaciji i obimu prava kroz ustave, entitetske zakone sektora socijalne zaštite, braniteljsko-invalidske zaštite i rada, kao i relevantne pravilnike. Posebno ranjive skupine osoba sa invaliditetom su invalidi rada, djeca s invaliditetom i žene s invaliditetom. Specifičnost Brčko distrikta BiH je u tome što u ostvarivanju osnovnih prava invalida rata je u primjeni jedan od entitetskih zakona, dok je u nadležnosti Distrikta primjena Zakona o dodatnim pravima obitelji poginulih branitelja i ratnih vojnih invalida i Odluka o zaštiti civilnih žrtava rata.

Zaštita „civilnih" invalida je bila očekivana kroz reformu u sustavu socijalne zaštite. Reformski procesi su, između ostalog, dali za pravo da osobama sa većim stupnjom ovisnosti od druge osobe bude povećana naknada/izdatak za dodatak za njegu i pomoć od drugog lica, odnosno da lice ocijenjeno da je njegova onesposobljenost funkcionalnog stanja potpune ovisnosti 25%- u nominalnom iznosu za 2019. godinu, iznosi 218,00 KM, onesposobljenost funkcionalnog stanja teške ovisnosti 18% - u nominalnom iznosu za 2019. godinu, iznosi 157,00 KM, onesposobljenost funkcionalnog stanja umjerene ovisnosti 12%- u nominalnom iznosu za 2019. godinu, iznosi 105,00 KM, a za onesposobljenost funkcionalnog stanja male ovisnosti 7% - u nominalnom iznosu za 2019. godinu, iznosi 61,00 KM. Dobar primjer je i taj da je kroz proračun Brčko distrikta BiH za 2019. godinu osigurano da navedena prava budu izvršena odmah po reviziji svih predmeta korisnika prava na dodatak za njegu i pomoć od drugog lica (*prevođenje iz*

prethodnog prava u novo pravo). Osiguran je iznos od 4.648.100,00 KM, kao i sredstva na ime Pomoć za usluge personalne asistencije licima potpune i teške ovisnosti od drugog lica u iznosu od 900.000,00 KM (*po Vladinoj Odluci o proširenom pravu u socijalnoj zaštiti: Pomoć za uslugu personalne asistencije*).

Kada govorimo o osnovnim izazovima vezano za ovu oblast, socijalno uključivanje osoba sa invaliditetom ne može biti pitanje samo resornih ministarstava ili posebnih zakona. Po prirodi stvari, ova grupa stanovništva ima specifične izazove u svim oblastima i sferama života stoga je neophodno obratiti pažnju na razvijanje zakona, politika i proračuna senzitivnih za osobe sa invaliditetom u svim oblastima, čime će se omogućiti njihovo cjelovito socijalnu uključivanje. Nadalje, većina javnih ustanova u Brčkom nije fizički prilagođena adekvatnom pristupu te su prisutne razlike u osiguranju sveobuhvatnih mjera zdravstvene zaštite za lica sa invaliditetom zavisno od uzroka nastanka invaliditeta. Tako osobama sa invaliditetom koji je nastao kao posljedica rata osiguravaju se cjelovite mjera zdravstvene zaštite u okviru prava obaveznog zdravstvenog osiguranja i iznad obima zdravstvenog osiguranja, dok se licima sa civilnim invaliditetom osiguravaju samo mjere liječenja i rehabilitacije u okviru obaveznog zdravstvenog osiguranja. Ova situacija posebno pogađa osobe s višestrukim invaliditetom za koje je dodatna zdravstvena njega od posebne važnosti. Ne manje bitno, uključivanje osoba sa invaliditetom i socijalno isključenih kategorija stanovništva u aktivno tržište rada predstavlja jedan od najkvalitetnijih načina uključivanja tih kategorija u sve društvene i ekonomske tokove te je stoga neophodno poduzeti adekvatne mjere u skladu s EU praksom da se takvo stanje poboljša. Uključivanjem u tržište rada socijalno isključene kategorije postaju ekonomski nezavisne, čime se smanjuje teret i socijalna izdvajanja iz proračuna Brčko distrikta, a ujedno se doprinosi i njihovoj bržoj resocijalizaciji.

Dodatno, propisi koji predviđaju standarde pristupačnosti sredine osobama sa invaliditetom u Distriktu, kao što su Zakon o planiranju i uređenju prostora i Zakon o izgradnji, najčešće se ne poštuju u praksi. Novi objekti se ne prilagođavaju, a oni za koje se smatra da su prilagođeni nisu pristupačni za osobe sa invaliditetom. Sve doskora eventualni napori za uklanjanje arhitektonskih barijera bili su stihijski i kampanjski, prije svega na inicijativu organizacija osoba sa invaliditetom i uz potporu stranih donatora. Gestovni govor nije prepoznat kao zvanični jezik. Jedan od veoma izraženih problema je nedostupnost informacija osobama sa invaliditetom, posebno onima s oštećenjem vida i sluha. Također, broj kvalifikovanih nastavnika je nedovoljan u odnosu na potrebe djece i mladih koji žele da uče znakovni jezik i/ili Brailleovo pismo.

Civilno društvo i nevladin sektor

Upravljanje i nadzor civilnog društva i nevladinog sektora je decentralizovano s aspekta upravljanja javnim sredstvima, pa tako nekoliko Vladinih odjela ima mogućnost dodjele grantova i realizacije projekata civilnog društva. Generalno, na području Brčkog je registrirano 491 udruženje i fondacija[21], pa se da zaključiti da svaki 100-ti pravno sposobni građanin

[21] Prema podatcima sa zbirnog registra udruga i fundacija BiH, od čega više od 95% je registrirano u urbanom dijelu Distrikta.

Distrikta je jedan od osnivača nekog od udruga i/ili fundacije. Široko poznata činjenica, ne samo u Brčko distriktu nego i cijeloj BiH, jeste da veliki broj organizacija civilnog društva još uvijek ne predstavlja u dovoljnoj mjeri relevantan korektivni čimbenik u društvenom razvoju, niti relevantan korektiv u artikulaciji budućih pravaca razvoja i djelovanja. Ne postoje nikakve analize doprinosa organizacija civilnog društva naspram društvene koristi (provedeni projekti, broj korisnika i slično), niti se projekti organizacija civilnog društva biraju prema unaprijed definiranim kriterijima, jasnim transparentnim procedurama odabira, te se ne vrši nikakva revizija učinkovitosti grantova civilnom društva. Iako je Pododjel za potporu mjesnim zajednicama i nevladinim organizacijama formalno nadležno za civilno društvo, najveći procenat implementacije aktivnosti civilnog društva je u oblastima turizma, sporta i kulture – kako je to prezentovano dolje.

Sport i kultura

U prosjeku oko 400 udruga u svojoj registraciji imaju neku vrstu sportsko-turističke i/ili kulturne djelatnosti, u širokom rasponu od profesionalnih sportskih klubova do amaterskih udruženja, interesnih organizacija i grupa ljubitelja određenih turističkih, sportskih i/ili kulturnih segmenata u društvu. Najzastupljeniji sportovi su nogomet, košarka, rukomet, odbojka, vodeni sportovi (kajak-kanu, ribolov), borilački sportovi te planinarenje. U tijeku je realizacija brojnih projekata izgradnje sportskih dvorana, mahom uz školske objekte. Radi se o dvoranama u MZ Bukvik, MZ Omerbegovača, MZ Brod, dvorani uz JU Poljoprivredna i medicinska škola, te dvorani u MZ Potočari čija izgradnja treba početi u 2021. godini. Ipak, stanje sportske infrastrukture na području Distrikta u svim oblastima profesionalnog sporta još uvijek ne zadovoljava međunarodne i europske standarde, što je posebno izraženo u nekoliko grupnih sportova, kao što je odbojka – s obzirom da je nekoliko svjetski poznatih ženskih i muških odbojkaških klubova upravo iz Brčko distrikta. Tokom prethodne godine (2019. godine), ukupno 5.292.026,76 KM je isplaćeno za 395 ovakvih udruga, a tijekom 2018. godine ovaj iznos je bio nešto manji, 4.454.672,11 KM za ukupno 371 udrugu (*najveći broj svrhe potpore je definiran kao „Dotacija za pomoć u radu"*) kako je to prezentovano na sljedećem grafikonu.

Slika 37: Izdvajanja pododjela za turizam, sport i kulturu za razdoblje 2015-2019. neprofitnim organizacijama[22]

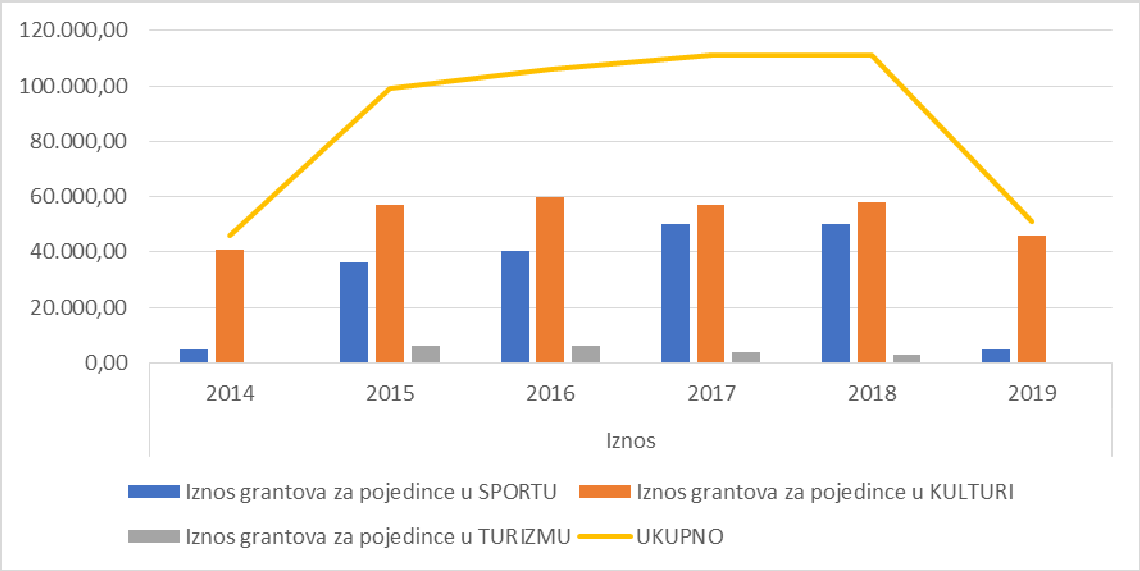
Izvor podataka: Izvješća o isplaćenim dotacijama i subvencijama 2014-2019.

Međutim, kao i kod dodjele sredstava za organizacije civilnog društva, ne postoji jasna i odgovarajuća regulativa u domenu razvoja individualnog i/ili grupnog sporta, jasnost u dodjeli potpore u radu, koja veoma često i ne oslikava stvarne doprinose, s obzirom da se kroz ove grantove realizuju i kapitalni projekti poput izgradnje svlačionica, objekata, sportske infrastrukture i slično tome.

U segmentima potpore pojedincima, u prosjeku se fizičke osobe podržavaju sa prosječno 65.000 KM godišnje, bez posebnih poziva za dodjelu sredstava, gdje prosječno 600 fizičkih osoba za prethodnih 5 godina dobije potporu za realizaciju sportskih, kulturnih i turističkih inicijativa (*kao što su glazba, ples, film, slikarstva, književnost*) – međutim, ne postoje podatci o koristima ovakve potpore za društveni razvoj Distrikta.

[22] Podatci ne uključuju grantove Pododjela za gospodarski razvitak Vlade Brčko distrikta BiH

Slika 38: Pregled financijske potpore pojedincima

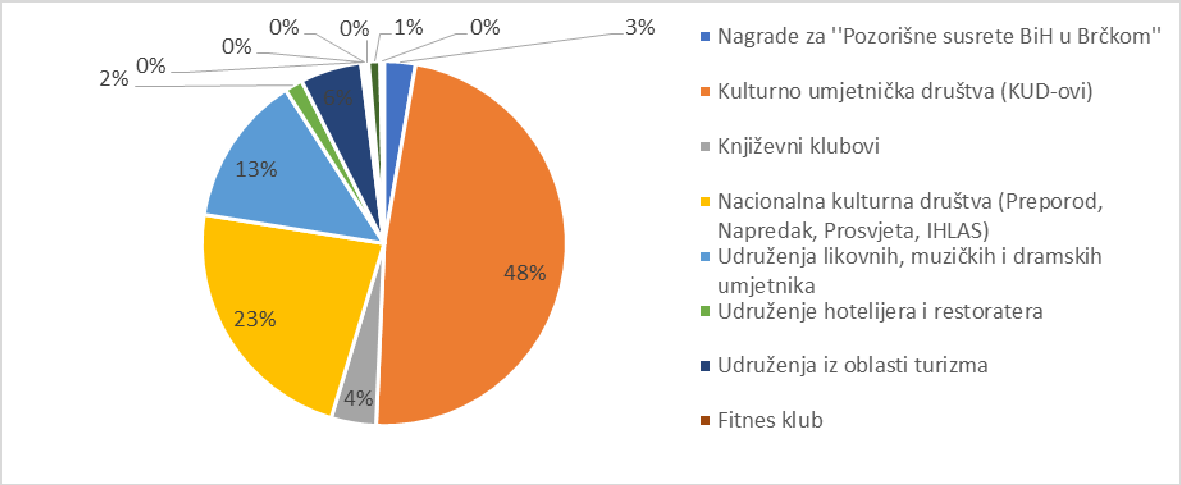

Izvor podataka: Izvješća o isplaćenim grantovima i subvencijama 2014-2019.

Iz oblasti kulture, glavne strukture koje postoje u Distriktu su locirane u gradu Brčkom, i to: Dom kulture, jedna biblioteka od oko 1.200 m², smještena u gradskim prostorima koji su u lošem stanju, jedna umjetnička galerija, smještena u gradskim prostorima koja pored izložbenog prostora ima i skladišni prostor i urede za administraciju, glazbena škola, jedan kulturni centar u kojem se održavaju pozorišni, glazbeni i kinematografski događaji u Distriktu te zgrada Arhiva kao jedini namjenski projektovan i izgrađen objekat ove vrste u novijoj povijesti Bosne i Hercegovine. U depou arhiva se nalazi preko 1.000 dužnih metara arhivske građe.[23] Pored ovoga, brojni objekti se nalaze i u ruralnim dijelovima Distrikta, kao što su Domovi kulture, zatim isturen odjel Gradske knjižnice u Gornjem Rahiću, Galerija Šimun i Muzej u Dubravama, Fundacija/Legat Ekmečić, nekoliko specijaliziranih knjižnica u gradu i ruralnim dijelovima. Nadalje, najvažnije kulturne djelatnosti u Distriktu su formalno i suštinski „dijelovi organa javnog upravljanja" pa je potrebno razmotriti opciju da Glazbena škola, Umjetnička galerija, Knjižnica i budući Gradski muzej se organizira kao javne ustanove. Brčko distrikt BiH ima usvojen Zakon o implementaciji odluka Povjerenstva za zaštitu spomenika i za sada 11 objekata i lokaliteta su proglašeni nacionalnim spomenicima kulture, kao dio kulturne baštine važne za identitet grada su temelj za razvoj i afirmaciju kulturnog turizma ali i kreativnih industrija. Brčko distrikt BiH nema reprezentativnu knjižaru, programe podsticaja za izradu suvenira.

[23] Arhivsku djelatnost u Brčko distriktu BiH obavlja Služba za arhiv, koja je u sastavu Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Posljednjih nekoliko godina ostvareni su značajni rezultati na sređivanju i digitalizaciji arhivskih fondova i cjelina, štampana informativna priručna sredstva te organizirano 7 izložbi među kojima i četiri koje tematiziraju važna pitanja iz kulturne historije Brčkog. Trenutno su u pripremi tri izložbe koje se odnose na historiju i kulturu Brčkog.

Slika 39: Potpora kulturnim društvima 20014-2019.

Izvor podataka: Izvješća o isplaćenim grantovima i subvencijama 2014-2019.

Kao što je vidljivo sa grafikona, kulturno-umjetnička društva u prosjeku godišnje dobiju oko 466 tisuća KM, dok nacionalna kulturna društva (Preporod, Napredak, Prosvjeta) dobiju prosječno 222 tisuće KM te udruženja likovnih, muzičkih i dramskih umjetnika sa oko 130 tisuća KM. Sumarno gledajući, u razdoblju 2014-2019. Brčko distrikt je kroz potporu kulturno-umjetničkim društvima utrošio preko 5,8 milijuna KM (*u prosjeku milion KM godišnje*). HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“ su institucije prosvjete i kulture u Brčko distriktu i BiH koje baštine tradiciju dužu od jednog stoljeća. Ova društva svojim djelovanjem „predstavljaju najznačajniju potvrdu afirmacije kulture različitosti u vremenu globalizacije i jačanje socijalne kohezije društva“, kao što je to navedeno u Strategiji kulturne politike u BiH iz 2008. godine.

Uopćeno govoreći, postojeći objekti kulture u Distriktu ne zadovoljavaju potrebe stanovništva, koje bi prema normativima trebale biti 2-3 m^2 po stanovniku. S druge strane, Brčko distrikt realizuje nekoliko kulturnih i/ili turističkih manifestacija za koje izdvaja značajna financijska sredstva preko udruženja građana registriranih u Brčkom (*primjer je Susret kazališta/pozorišta ili Zimski sajam*) koji doprinose razvoju kulture, tradicije, i na kraju turizma.

Osnovni definirani problemi se upravo vežu za pitanje definiranja sportskih klubova i kulturno-umjetničkih društava kao udruge građana, nedefiniranost državnog i privatnog udjela u osnivačkim pravima kroz prizmu financiranja javnog i privatnog u profesionalnom sportu i/ili kulturi/turizmu/umjetnosti, nedovoljno kvalitetan sportski menadžment na razini sportskih klubova u velikoj većini klubova, nedovoljna financijska sredstva za razvoj sporta u cjelini te nepostojanje planskog pristupa razvoju masovnog sporta i kulture u osnovnim i srednjim školama Distrikta. Druga, možda i najkritičnija točka u ovom sektoru, jeste nedostatak jedinstvenog sportskog i kulturnog centra velikih dimenzija koji je neophodan za organizaciju i podsticanje događaja i priredbi određene razine, ne samo za potrebe Brčko distrikta BiH nego i od općeg značaja. Pored toga kao što je već navedeno u tabelama o školskim institucijama, postoji nedostatak sportskih terena i terena za rekreaciju. Prema podatcima iz analitičkih tabela iz Procjene ugroženosti Brčko distrikta BiH od prirodnih i drugih nesreća se može očitati da u cijelom Distriktu postoji oko 8.000 m^2 dvorana (uz škole) i 43.133 m^2 uređenih sportskih igrališta. Ovo pokazuje veliki nedostatak sportskih površina, jer ako se uzme standard od 3 m^2

po stanovniku, trebalo bi postojati 225.000 m² sportskih struktura. Nadalje, ne postoje kriteriji na temelju kojih se prioritetizira potpora iz proračuna Distrikta prema sportskim klubovima i pojedincima koji ostvaruju značajnije uspjehe (prioritetiziranje prema stepenu uključivanja u entitetska/nacionalna ili internacionalna takmičenja). Razvoj sporta nije zasnovan na planskom pristupu razvoju masovnog sporta (niti u osnovnim i srednjim školama niti u sportskim kolektivima). Ne postoji analiza stanja sportske infrastrukture u odnosu na potrebe (stepene takmičenja određenih sportskih klubova I pojedinaca) niti analiza zakonodavnih akcija u smislu odvajanja sportskih kolektiva od sustava „nevladinih organizacija" koje su predmet Zakona o udruženjima i fondacijama. Konačno, ali ne manje bitno, posebnu pažnju je potrebno posvetiti djelovanju triju nacionalno kulturno-prosvjetnih društava i to HKD „Napredak", BZK „Preporod" i SPKD „Prosvjeta".

Mladi

Prava i obveze mladih, omladinsko organiziranje, briga za mlade, institucionalno sudjelovanje mladih u donošenju odluka i druga pitanja od interesa za život, položaj i djelovanje mladih u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je regulirano Zakonom o mladima iz 2017. godine. Ovo je posebno bitno imajući u vidu da Zakon reguliše unapređenje individualnog i socijalnog razvoja mladih i sprečavanje njihovog mogućeg zapostavljanja; provođenjem politika kojima se djeluje na negativne trendove po mlade; održavanjem i stvaranjem pozitivnih životnih uvjeta za mlade, kao i okruženja koje je ugodno za mlade; te zaštitom mladih od opasnosti karakterističnih za njihovu dob, a kojima mogu biti izloženi. Zakon predviđa donošenje i usvajanje Strategije za mlade Brčko distrikta, koja još uvijek nije izrađena, ali je proces u toku.

Međutim, s druge strane, osnovano je Vijeće/Savjet mladih Brčkog, koje je provelo dvije vrste istraživanja o problemima i potrebama mladih na području Brčko distrikta. Jedno istraživanje je provedeno za potrebe organizacije Konferencije u sklopu Susreta mladih Brčko 2019. odnosno izrade Akcijskog plana (nije usvojen), a drugo za izradu Strategije za mlade Brčko distrikta BiH 2021-2025. (u toku izrada). Prilikom uzorkovanja poštovani su kriteriji određenih demografskih karakteristika značajnih za poređenje rezultata, tako da se uzorak sastoji od približno jednakog broja žena i muškaraca te adekvatnog broja mladih koji žive u gradskim i vangradskim sredinama Brčko distrikta BiH, na uzorku od 386 mladih osoba (od 15 do 30 godina).

Pored podatka da većina mladih vidi svoju budućnost van Brčko distrikta BiH i BiH u cjelini, mladi većinom smatraju da današnji sustav obrazovanja ne pruža dovoljno znanja i mogućnosti za potrebe tržišta rada, da je potrebno znatno više praktične nastave i savremenije metode učenja, ali i više od pola anketiranih ne poznaju programe kojima Brčko distrikt BiH stimuliše društvene oblasti, odnosno djelatnosti od interesa za mlade. S druge strane, iako mladi imaju jasno definirana očekivanja po pitanju svoje budućnosti, smatraju (više od 60% anketiranih mladih) da je potrebno više od 2 godine da se dođe do zaposlenja, te skoro 90% mladih smatra da se za zaposlenje koristi „politički" angažman (tzv. „stranačko zaposlenje" – kako je to definirano anketom) ili rodbinske veze, što govori o generalnom stavu mladih po pitanju javnih politika neophodnih za ostvarivanje svojih osnovnih prava. Posebno zabrinjava stav mladih da većina njih smatra da će se ova negativna situacija i pogoršati, te da svoja prava mogu prije ostvariti van Brčkog, ukoliko se ne osiguraju bolji uvjeti za povećanje životnog standarda, smanjenje nacionalnih tenzija, zaposlenja, smanji diskriminacija mladih te političke nesigurnosti

za mlade. Imajući sve gore navedeno u vidu, Vijeće/Savjet mladih Distrikta je kreiralo Akcijski plan za mlade 2020-2022. (nije u primjeni), koji je preporučio 10 projekata/mjera u četiri prioritetne oblasti za mlade i to: zapošljavanje i poduzetništvo, stambena politika prema mladima, obrazovanje i stručno usavršavanje te institucionalno sudjelovanje mladih.[24]

S druge strane, istraživanje provedeno za potrebe izrade Strategije za mlade, koje se provelo u suradnji s Institutom za razvoj mladih „KULT", Odjeljenjem za stručne i administrativne poslove Vlade Brčko distrikta BiH *(koji je Zakonom o mladima Brčko distrikta BiH definiran kao nositelj izrade akta s programskim pristupom djelovanja prema mladima),* navedeno je da mladi u Brčko distriktu BiH imaju jednake ili približno jednake probleme i potrebe kao njihovi vršnjaci u geografski i sociološki sličnim zajednicama u Bosni i Hercegovini, pa i regiji. Kao ključni izazovi u ovoj bitnoj i relevantnoj analizi se navode odlazak mladih, nedostaci formalnog obrazovanja, neadekvatna kvaliteta zdravstvenog sustava, neizvjesna mogućnost zapošljavanja, otežano socioekonomsko osamostaljivanje te slabo uključivanje u procese društvenog i političkog odlučivanja te neinformiranost o postojećim programima. S druge strane, Brčko distrikt BiH kao administrativna jedinica ima niz prednosti za uspostavljanje mehanizama za bolji položaj mladih, koji zahtijeva višesektorski pristup i potrebnu suradnju nadležnih institucija za socijalnu politiku, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo, kulturu, sport te rad s mladima, a što je uvjet za održivu politiku njihove društvene uključenosti, a samim tim i razvoja zajednice.

Javna sigurnost

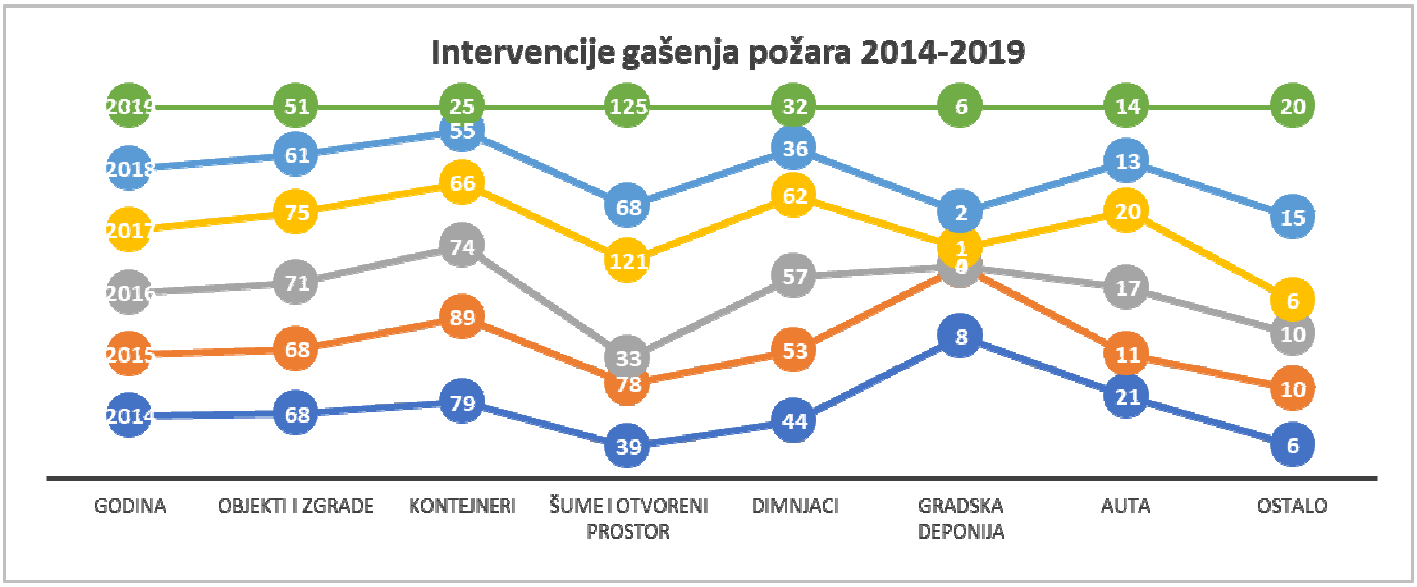
Planiranje zaštite od požara, zaštite od akcidentnih i drugih nesreća, civilne zaštite, zaštite spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda, deminiranja i uklanjanja i uništavanja NUS-a i MES-a, osmatranje i obavještavanje i fizičko-tehničko osiguranje objekata, kao bitni segmenti javne sigurnosti, dodijeljeni su u nadležnost Odjela za javnu sigurnost. U okviru Odjela je formiran Pododjel za zaštitu i spašavanje obavlja poslove zaštite od požara, zaštite od elementarnih nepogoda kao i akcidentnih situacija, autonezgoda, ostalih nezgoda, osiguranja u okviru svoje registrirane djelatnosti prilikom masovnog okupljanja stanovništva, pokretanja aktivnosti na organiziranju i održavanju dobrovoljnog vatrogastva te uvezivanje istog u sveobuhvatni sustav zaštite stanovništva i imovine Brčko distrikta BiH, afirmiranje Odsjeka civilne zaštite, njeno materijalno i kadrovsko jačanje, povezivanje sa upravama civilne zaštite u entitetima, organiziranje i edukacija stanovništva po MZ i poduzećima u slučaju pojave elementarne nepogode, materijalno i kadrovsko jačanje Odsjeka osmatranja i obavještavanja i fizičko-tehničkog osiguranja objekata Vlade Brčko distrikta BiH. Pododjeljenje za zaštitu i spašavanje u svom sastavu ima ukupno 3 odsjeka: Odsjek za zaštitu od požara i spašavanje, Odsjek civilne zaštite i Odsjek osmatranja i obavještavanja i fizičko-tehničkog osiguranja. Poslovi zaštite ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, elementarnim nepogodama, tehničkim nesrećama i akcidentnim situacijama, pružanje pomoći unesrećenim u saobraćajnim udesima i dr. vidovi pomoći iz djelokruga javne sigurnosti na području Brčko distrikta BiH organizacijski su povjereni Odsjeku za zaštitu od požara i spašavanje.

Odsjek za zaštitu od požara i spašavanje u svom sastavu, a na temelju Organizacijskog plana Odjela za javnu sigurnost, ima 3 niže organizacijske cjeline i to: služba zajedničkih poslova,

[24] *Izvor: Anketa Vijeća/Savjeta mladih Brčko distrikta (*https://vsmbd.org/, posjećeno 22.5.2020.)

profesionalna vatrogasna jedinica i jedinica za spašavanje i suzbijanje akcidentnih situacija. U razdoblju od 2014. do 2019., Odsjek je proveo 1.714 intervencija na poslovima gašenja požara, kako je to prezentovano na dijagramu.

Slika 40: Intervencije na gašenju požara 2014-2019.

Izvor informacija: Izvješća o radu Odjela za javnu sigurnost Vlade Brčko distrikta 2014-2019.

Pored navedenog, Odsjek pruža i druge usluge građanima i pravnim licima Brčko distrikta BiH – kao što je servisiranje i kontrola vatrogasnih aparata (prosječno 990 godišnje), pregled ispravnosti i mjerenje pritiska na hidrantima (199 godišnje), obuka zaposlenih radnika iz oblasti ZOP-a (od 696 u 2014. godini, do 1306 u 2018. godini), pa sve do praktičnih pokaznih vježbi evakuacije i/ili obuke pripadnika Dobrovoljnih vatrogasnih jedinica.

Drugi odsjek (*Odsjek za civilnu zaštitu*) unutar Pododjela za zaštitu i spašavanje vrši poslove iz oblasti zaštite i spašavanja stanovništva i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, predlaže preventivne mjere, učestvuje u spašavanju stanovništva od prirodnih nesreća, vrši uklanjanje NUS-a i deminiranje miniranih površina na području Brčko distrikta BiH, vrši poslove izrade planske dokumentacije iz oblasti zaštite i spašavanja, učestvuje u akcijama zaštite i spašavanja. Posmatrajući ciljani razdoblje, Odsjek je imao 128 akcidentnih intervencija, 73 poplave u stanovima i sl., podržao 807 tehničkih intervencija i učestvovao u spašavanju lica iz saobraćajnih nezgoda u 48 situacija. Komplementarno prethodno rečenom, treći Odsjek unutar Pododjeljenja (Odsjek osmatranja i obavještavanja i fizičko-tehničkog osiguranja) ima primarni zadatak prijema, prikupljanja i prenosa podataka i informacija o prirodnim i drugim nesrećama, obavještavanje nadležnih organa i građana te fizičko-tehničko osiguranje objekata Vlade Brčko distrikta BiH. U okviru Odsjeka, formiran je Operativno-komunikacijski centar koji obavlja poslove prijema, prikupljanja i prenošenja podataka, obradu podataka i obavještavanje nadležnih organa, privrednih društava i drugih pravnih lica i građana o opasnostima izazvanim prirodnim nepogodama i drugim nesrećama, te drugim značajnim događajima koji mogu ugroziti život i zdravlje ljudi kao i materijalna i druga dobra, te druge poslove iz oblasti osmatranja i obavještavanja. U izvještajnom razdoblju zaprimljeno je 588 informacija, od čega

98 vezano za prirodne nesreće, 304 druge nesreće te 186 značajnih događaja.[25] Iako procjena ugroženosti Distrikta od prirodnih i drugih nesreća preporučuju ugradnju aktivnih sustava zaštite od požara, a prevashodno sustava za ranu dojavu požara na svim objektima od posebnog značaja za Brčko distrikt BiH te njihovo povezivanje sa tehničkim centrom za nadzor preventivnih sustava za dojavu od požara i tehnoloških eksplozija s ciqem ranog uzbunjivanja i pravovremene intervencije profesionalne vatrogasne jedinice, dodatno se preporučuje edukacija stanovništva – jer isto nije sistemski educirano za provedbu preventivnih mjera zaštite od požara, gašenje požara i spašavanje ljudi i imovine ugrožene požarom niti je dovoljno educirano i obučeno za postupanje u masovnoj evakuaciji kao i za rukovanje sredstvima za gašenje požara. Generalno govoreći, materijalno-tehnička opremljenost je na relativno zadovoljavajućem nivou uz neophodnost konstantnog unapređivanja sustava javne sigurnosti u nadležnosti odjeljenja – posebno zbog činjenice da Brčko distrikt spada u kategorije visokog rizika od štetnih utjecaja na živote i zdravlje ljudi u smislu javne sigurnosti, odnosno, teritorija Distrikta je ranjiva od prirodnih i drugih nesreća te da ova problematika zahtijeva strateške preventivne pristupe šire lokalne zajednice.[26]

Kada govorimo o segmentu javne sigurnosti koja je u nadležnosti Policije Brčko distrikta BiH, u oblasti sigurnosti u saobraćaju, upravljanje vozilom neprilagođenom brzinom i pod uticajem alkohola je tokom prethodnih pet godina bilo najčešći uzrok nastanka saobraćajnih nezgoda (49%), ali nema povećanja broja saobraćajnih nesreća sa smrtnim ishodom.

Tabela 28: Pregled saobraćajnih nesreća po godinama

PREGLED SAOBRAĆAJNIH NESREĆA PO GODINAMA	Broj saobraćajnih nezgoda sa poginulim licima	Broj saobraćajnih nezgoda sa teškim tjelesnim povredama	Broj saobraćajnih nezgoda sa lakim tjelesnim povredama	Broj saobraćajnih nezgoda sa materijalnom štetom	Broj teško povrijeđenih lica
2015	6	35	106	257	36
2016	6	29	92	156	29
2017	10	29	121	142	32
2018	6	28	123	110	29
2019	4	34	129	108	35

Izvor podataka: Izvješća o radu Policije Brčko distrikta BiH 2015-2019.

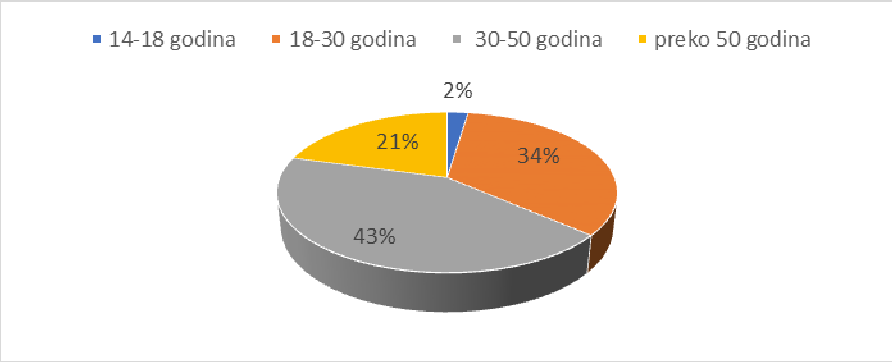
U okviru represivnih mjera, Policija Brčko distrikta BiH u prosjeku podnese oko 26.542 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka / prekršajni nalozi iz oblasti sigurnosti saobraćaja, sa oko 2% zahtjeva koji budu riješeni na sudu, većinom u korist nalogodavca. Dodatno, u prosjeku se

[25] Primljene informacije u rubrici prirodne nepogode (98 informacija) odnose se na: poplave, olujni vjetar, udar groma i ekstremne snježne padavine. Primljene informacije u rubrici druge nesreće (304 informacije) odnose se na: požare, opasnosti od mirnodopskih akcidenata, prevoz opasnih materija, prometne udese u cestovnom saobraćaju i nezgode u cestovnom saobraćaju. Primljene informacije u rubrici značajni događaji (186 informacija) odnose se na: otkrivanje neeksplodiranih ubojnih sredstava, uništavanje minsko-eksplozivnih sredstava, postavljanje eksplozivnih naprava, poplave u stambenim i poslovnim objektima, otvaranje stanova, zaštitu kućnih ljubimaca, opasnosti od pokidanih električnih vodova, zaglavljivanje građana u liftovima, ugrožavanje života građana, otuđivanje društvene imovine, uništavanje imovine građana, krađe, opasnosti od rušenja drveća i samoubistva.

[26] Prema zaključcima Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća.

godišnje iz saobraćaja isključi oko 3.245 vozača (od ovog broja više od 90% zbog upravljanja vozilima pod uticajem alkohola i prije sticanja prava), a zbog neispravne registracije i tehničke neispravnosti u prosjeku oko 912 vozila. Iz gore navedene tabele se može uočiti tendencija smanjenja broja saobraćajnih nezgoda sa materijalnom štetom, što je rezultat primjene EURO obrasca prijave šteta, a ne posebnih preventivnih ili represivnih akcija – dok se svi ostali brojevi kreću u razumnim granicama u skladu s tendencijama u okruženju.

Slika 41: Starosna struktura prekršilaca – krivična djela

Izvor podataka: Agencija za statistiku BiH, ekspozitura BD, Bilten, statistički podatci BDBiH Mart 2020.

Što se tiče kriminaliteta u Brčko distriktu BiH, generalna tendencija do 2018. godine je bio u blagom rastu krivičnih djela, dok se ovaj trend kreće u znatno pozitivnijem smjeru tijekom 2018. i 2019. godine. U istom razdoblju smanjio se broj maloljetnika počinitelja dok se najveći broj kriminalnih aktivnosti odnosi na krivična djela protiv imovine, i to najčešće krađe, teške krađe I otuđenje tuđe stvari (oko 65%), dok u strukturi prekršilaca dominiraju osobe starosne dobi od 30 do 50 godina starosti (43%). Prema izvješćima Policije, stupanj rješavanja krivičnih djela po posmatranim godinama se kreće u omjeru od 70 do 80% prijavljenih djela.

Što se tiče raspoloživih resursa, Policija Brčko distrikta BIH apsolutno spada u okvire međunarodno priznatih standarda kada su u pitanju resursi. Na raspolaganju ima 251 policijskog službenika, 43 državna službenika i namještenika (ukupno 294 zaposlena), a posebna pažnja se posvećuje tehničko-tehnološkim inovacijama u opremanju (kao što je AFIS sustav, oprema za snimanje centrale i telefonskog broja 122, oprema za GPS pozicioniranje radio uređaja, audio-video nadzor u službenim vozilima, DMS i drugo). Dok je s jedne strane vrlo pozitivno da Policija svojim aktivnostima ostvaruje značajan neophodni stupanj poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i iste ograničavala isključivo u slučajevima koji su zasnovani na zakonu i koji su bili u funkciji sigurnosti građana – s druge strane, prema pribavljenim podacima, stručne analize efekata djelovanja Policije u oblasti procesuiranja počinjenih prekršaja za prosjačenje i prevenciju konzumiranja opojnih droga upućuju na zaključak da represija ne ostvaruje rezultate i da Brčko distrikt BiH u rješavanju ovog kompleksnog problema još uvijek nije pronašao učinkovit odgovor.

Kapitalna izdvajanja u sektor društvenog razvoja

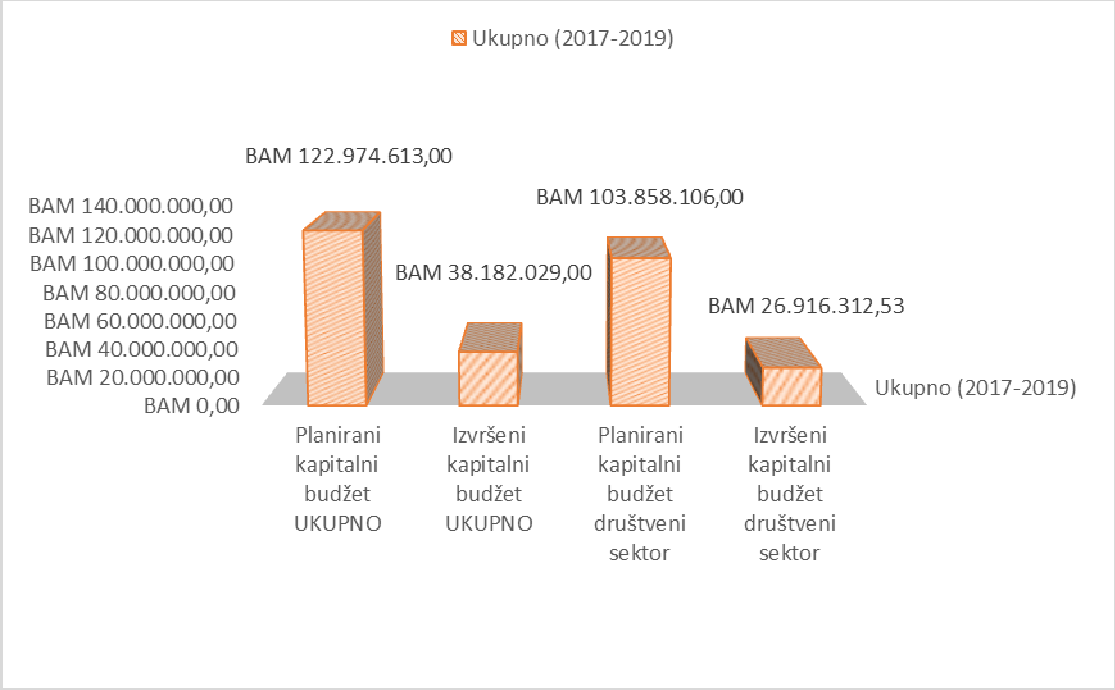
Gledajući sve sektore koji pripadaju društvenom razvoju, čak 84,26% ukupno planiranog godišnjeg proračuna Brčko distrikta BiH u prethodnom razdoblju se odnosi na oblasti društvenog razvoja kako je to prezentovano u tabeli dolje.

Tabela 29: Kapitalna izdvajanja u društveni sektor razvoja	Planirano 2019 u KM	Ostvareno 2019 u KM	% realizacije	Planirano 2018 u KM	Ostvareno 2018 u KM	% realizacije	Planirano 2017 u KM	Ostvareno 2017 u KM	% realizacije
Javna sigurnost-Uniformisana krim. policija Distrikta	3490000	212103	**6.08%**	1422538	1294768	**91.02%**	981176	951175	**96.94%**
Pododjel za zaštitu i spašavanje	3101032	400176.53	**12.90%**	512500	150319	**29.33%**	150760	136596	**90.60%**
Pododjel za potporu MZ, NVO i UG	321544	5362	**1.67%**	135134	23229	**17.19%**	102597	101850	**99.27%**
Pododjel za turizam, kulturu i sport	528031	9187	**1.74%**	1259902	487412	**38.69%**	434930	283843	**65.26%**
Zdravstvo - Služba za administraciju i statistiku odjela	8770595	374400	**4.27%**	4202832	82003	**1.95%**	1631662	1634660	**100.18%**
Pododjel za javno zdravstvo	297837	244107	**81.96%**	105000	89832	**85.55%**	287606	275737	**95.87%**
Pododjel je za socijalnu zaštitu	34538	4046	**11.71%**	0	0	**0.00%**	4153	4150	**99.93%**
Obrazovanje – Pododjel za zajedničke poslove	137871	0	**0.00%**	233018	84432	**36.23%**	67292	62966	**93.57%**
Predškolsko obrazovanje	161000	1979	**1.23%**	651406	46712	**7.17%**	35000	35000	**100.00%**
Pododjeljenje za osnovno obrazovanje	1643549	188703	**11.48%**	1266457	433517	**34.23%**	870383	865128	**99.40%**
Srednje obrazovanje	446222	33140	**7.43%**	246064	210806	**85.67%**	820259	817960	**99.72%**
Pododjel za kapitalne investicije	6902614	99221	**1.44%**	6354748	105092	**1.65%**	6066564	847557	**13.97%**
Pododjel za puteve i parkove	9109470	684024	**7.51%**	9159430	4647140	**50.74%**	10076580	6396028	**63.47%**
Pododjel za javne objekte	890297	0	**0.00%**	1710065	7258	**0.42%**	6032904	255889	**4.24%**
Pododjel za javni saobraćaj i održavanje vozila	31500	3962	**12.58%**	3680	2392	**65.00%**	51490	490	**0.95%**
Ured za upravljanje javnom imovinom	3689352	24087	**0.65%**	4719400	2214857	**46.93%**	4707124	2083017	**44.25%**
Ukupno društveni sektor	**39555452**	**2284497.53**	**5.78%**	**31982174**	**9879769**	**30.89%**	**32320480**	**14752046**	**45.64%**
Ukupno kapitalne investicije	**44154423**	**2808218**	**6.36%**	**39830589**	**14360415**	**36.05%**	**38989601**	**21013396**	**53.89%**
Procentualni udio društvenog sektora u kapitalnom proračunu	89.58%	81.35%		80.30%	68.80%		82.90%	70.20%	

Izvor podataka: Izvješća o izvršenju proračuna Brčko distrikta BiH, 2014-2019, Direkcija za financije

Analizirajući gornje podatke, može se uočiti da je udio društvenog sektora u svim realiziranim kapitalnim investicijama u prethodne tri godine na razini od 73,45% ukupnog kapitalnog proračuna Distrikta.

Slika 42: Izvršenje kapitalnog proračuna u razdoblju 2017-2019. u sektoru društvenog razvoja

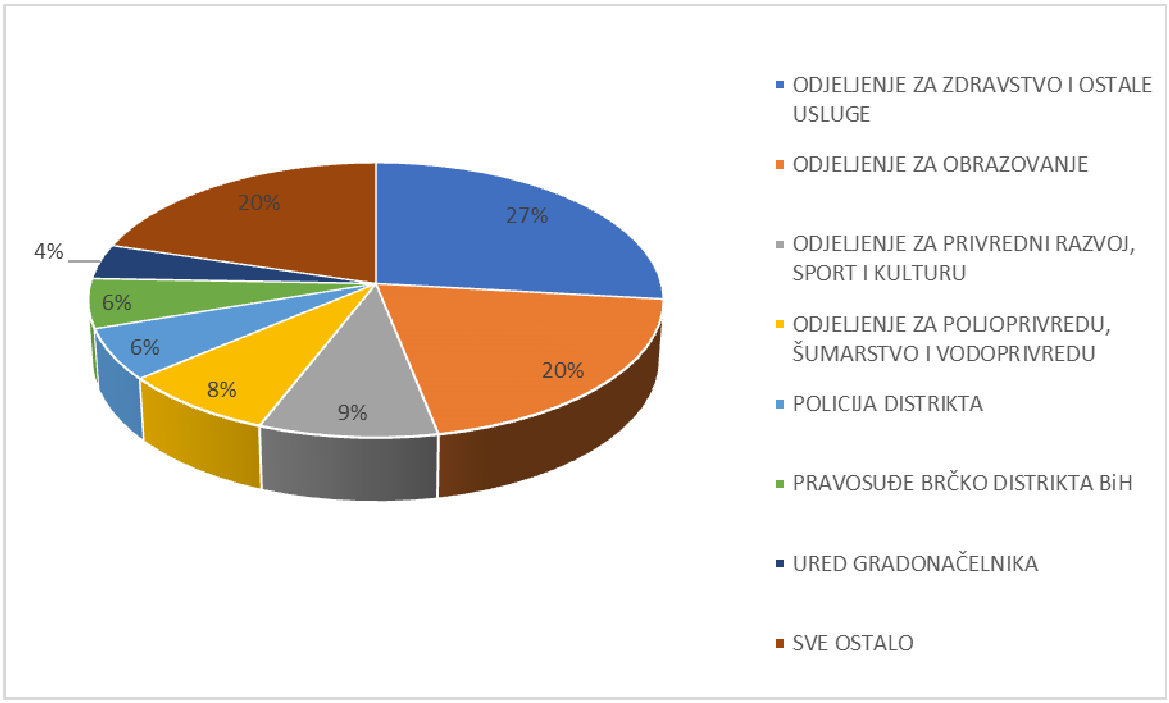

Izvor podataka: Izvješća o izvršenju proračuna Brčko distrikta BiH, 2014-2019, Direkcija za financije

Najniži stupanj realizacije kapitalnih projekata je u sektoru investiranja u javne objekte s prosječnom stopom realizacije od 1,56% (*primarno zbog nerealizacije velikog kapitalnog projekta izgradnje multifunkcionalne dvorane*), zatim 5,69% u Pododjelu za kapitalne investicije (*zbog nedostatka spremnih projekata za realizaciju*), dok nijedna druga oblast ne prelazi trogodišnji prosjek procentualne realizacije od 65% planiranih investicija. Drugim riječima, godišnje se u prosjeku planira, kako je to vidljivo na grafikonu, oko 34,5 milijuna KM za kapitalne investicije u društveni sektor razvoja Distrikta (od ukupno prosječno 40,9 milijuna), dok je izvršenje na nivou od 8,9 milijuna prosječno godišnje. Drugim riječima, Brčko distrikt BiH će, prema raspoloživim podacima iz izvršenja proračuna te Dokumenta okvirnog proračuna, u narednim godinama imati na raspolaganju preko 30 milijuna KM godišnje za kapitalne projekte u sektoru društvenog razvoja.

No, kada pogledamo sve ostale proračunske izdatke vezane za društveni sektor, može se uočiti da tri sektora (u dva Vladina odjela) koji pripadaju društvenom razvoju - u strateškom smislu predstavljaju tri najveća konzumenta javnih sredstava Distrikta (obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita), koji su, u prosjeku, u prethodnih 5 godina u godišnjim izvršenjima proračuna Distrikta zauzimali 47% ukupnog proračuna.

Slika 43: Pregled izvršenja proračuna 2014-2019. po odjeljenjima (iz segmenta društvenog razvoja)

Izvor podataka: Izvješća o izvršenju proračuna Brčko distrikta BiH, 2014-2019, Direkcija za financije

Drugim riječima, od prosječnog ukupno izvršenog proračuna Distrikta za razdoblje 2014-2019. godina u iznosima od prosječno 175,144,292 KM, na izvršenje proračuna Odjela za zdravstvo odlazi prosječno 46,9 milijuna, te na Odjel za obrazovanje prosječno 354 milijuna KM.

Zaštita boračke populacije i civilnih žrtava rata

Služba za braniteljsko-invalidsku zaštitu u svom sastavu obuhvata tri segmenta korisnika prava prema pripadnosti vojskama i to dio koji se stara o pravima korisnika iz reda Vojske RS, ARBiH i HVO-a. Prava se realiziraju u skladu s odredbama Zakona o osnovnim pravima branitelja RS i Zakona o osnovnim pravima branitelja FBiH, Zakona o dobitnicima najviših ratnih priznanja FBiH, Zakon o osnovnim pravima demobilisanih branitelja FBiH, Zakona o dopunskim pravima obitelji poginulih branitelja, RVI i članova njihovih obitelji Brčko distrikta BiH kao i Odluke Skupštine Brčko distrikta BiH o zaštiti civilnih žrtava rata Brčko distrikta BiH i odlukama Vlade Brčko distrikta BiH o ostvarivanju prava demobilisanih branitelja Brčko distrikta BiH. Tijekom prethodnih pet godina Služba je u prosjeku vodila upravne postupke za korisnike prava po Zakonu o osnovnim pravima ratnih vojnih invalida i obitelji poginulih branitelja RS i FBiH, kao i Zakonu o dopunskim pravima ovih populacija u više od 2.000 predmeta, te pravima demobilisanih branitelja za dodjelu JNP 2.400 predmeta, pomoć u slučaju smrti 400 predmeta i stambeno zbrinjavanje 700 predmeta. Drugim riječima zaštita braniteljske populacije i civilnih žrtava rata se kreira prema prosječno 1.500 ratnih vojnih invalida, oko 2.000 obitelji poginulih branitelja sa sauživaocima prava, kao i oko 20.000 demobilisanih branitelja – te civilne žrtve rata sa 152 korisnika prava na obiteljsku invalidninu i 97 korisnika prava na osobnu invalidninu.

Rezime stanja društvenog sektora Brčko distrikta BiH

S obzirom da Brčko distrikt BiH, po svojoj administrativno-političkoj ulozi u Bosni i Hercegovini, ima značajne generičke prednosti koji su primarno uvjetovani vlastitim i očekivanim nivoom javnih sredstava na raspolaganju za realizaciju strateških prioriteta, isto predstavlja osnovnu prednost u odnosu na okruženje. S druge strane, iako postoje sredine sa znatno većim prirodnim prednostima, kombinacija generičkih i prirodnih prednosti u segmentu društvenog razvoja čini Brčko distrikt BiH jedinstvenu sredinu za razvoj zdravstva, obrazovanja, njegovanje kulture i tradicije svih naroda i narodnosti, multidisciplinarne i inovativne pristupe u rješavanju izazova – posebno u zakonodavnom smislu, te jačanje sveukupnog društvenog razvoja. Na temelju ovih ulaznih informacija, osnovni razvojni izazovi i perspektive društvenog sektora u Brčko distriktu se mogu sumirati u narednoj tabeli:

Razvojni izazov	Razvojne perspektive	Podsektor
Nedovoljna usklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada, posebno srednjeg stručnog i visokog obrazovanja	Unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada u skladu s ekonomskim prioritetima, uz uvođenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole/ fakultete/univerzitet i ukidanje (ili privremeno ukidanje) obrazovnih ciklusa za struke u kojima je očita hiperprodukcija kadra koje tržište rada nije u stanju apsorbirati, te razmotriti mogućnost osnivanja javnog univerziteta Brčko distrikta BiH.	Obrazovanje i tržište rada/mladi
Nejasne procedure podnošenja pritužbi na rad organa javne uprave i službenika zaposlenih u javnom sektoru Brčko distrikta BiH, kao i ograničen pristup te nizak stupanj svijesti građana o ovoj mogućnosti	U skladu s modernim principima povećanja odgovornosti, neovisnosti i transparentnosti, raditi na unapređenju svijesti građana o mogućnosti utjecaja na rad pojedinaca u organima uprave, posebno onih sa kojima građani imaju direktan kontakt.	Javna uprava i pružanje usluga
Izazovi vezani za mlade (nedostaci formalnog obrazovanja, neadekvatan kvalitet zdravstvenog sustava, neizvjesna mogućnost zapošljavanja, otežano socioekonomsko osamostaljivanje te slabo uključivanje u procese društvenog i političkog odlučivanja, neinformiranost o postojećim programima)	Veća potpora obrazovanju, promociji cjeloživotnog učenja i neformalnom obrazovanju mladih, kreiranje i promocija programa potpore za stambeno zbrinjavanje mladih, promocija volontiranja, uvođenje gradske nagrade volontera/ke godine i organizatora/ice volontiranja godine te jačanje sportskog, kulturnog i društvenog života za mlade.	Mladi
Ne postoji dovoljno ljudskih stručnih kapaciteta za funkcije planiranja, izradu prijedloga/ nacrta zakona i propisa, kreiranje obrazovne politike i koordinacije unutar sustava obrazovanja u Distriktu	Ojačati kapacitete nadležnih organa za funkcije kreiranja obrazovne politike zasnovane na stvarnih potrebama.	Obrazovanje
Ne postoji funkcija adekvatnog	U svrhu kontinuiteta rada i smanjenja stope	Obrazovanje

menadžmenta ljudskim resursima u fazama planiranja, ocjenjivanja i motivacijskog mehanizma/sustava podsticanja izgradnje karijere.	fluktuacije zaposlenih, ojačati sustav planiranja, zapošljavanja, kompenzacije, ocjenjivanja i evaluacije rada kadra u osnovnom i srednjem obrazovanju i JZU Brčko	i javno zdravstvo
Visok stupanj oboljelih od mentalnih bolesti i nepostojanje politike unapređenja zdravlja stanovništva Distrikta	Pripremiti detaljnu analizu uzroka mentalnih bolesti, posebno imajući u vidu očekivano povećanje istih zbog posljedica pandemije COVID-19 virusa, te uvesti preventivne mjere za borbu protiv mentalnih bolesti, te razmotriti dugoročnu brigu o licima oboljelim od ovih bolesti – te graditi osnove za visokokvalitetno mentalno zdravlje društva i pojedinca u njemu. Raditi na izradi politike unapređenja zdravlja stanovništva Brčko distrikta BiH, posebno unapređenje zdravstvene politike za mlade u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti na njima pristupačan način.	Javno zdravlje
Nedostatak prostora i prostorna i funkcionalna nepovezanost dijelova službe, odnosno nepovezanost službe Doma zdravlja u funkcionalnu cjelinu.	Razmotriti prilagođavanja, izmještanja i realokacije fizičkih resursa ili izgradnja novog objekta Primarne zdravstvene zaštite Brčko distrikta BiH	Javno zdravlje
Nedostatak opreme u bolničkom liječenju i nemogućnost pružanja značajnog broja usluga u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti	U skladu s potrebama građana, nabaviti neophodnu opremu u što kraćem roku, uz obavezno jačanje kapaciteta zaposlenika za upravljanje istim	Javno zdravlje
Teritorij Distrikta ocijenjena kao ranjiva od prirodnih i drugih nesreća sa visokom vjerovatnoćom za iste	Izgraditi sustav ranog uzbunjivanja i dojavljivanja, povezan sa centrom za osmatranje i obavještavanje Brčko distrikta BiH, koji treba biti u bliskoj budućnosti uvezan u jedinstveni Operativno-komunikacijski centar OKC 112 BiH te ojačati kapacitete mješovite jedinice za akcije zaštite i spašavanja koja će biti opremljena i obučena za brzi odgovor na sva predviđena scenarija. Dodatno je potrebno planirati sredstva za nabavu nedostajuće opreme za jedinice za spašavanje od prirodnih i drugih nesreća. Pri realizaciji ovih aktivnosti pratiti realne potrebe za opremanje snaga i uporedno popunjavati nedostajuće kapacitete kako jedinica Odjeljenja za javnu sigurnost, tako i prateće službe (GSS, Crveni krst, dobrovoljna vatrogasna društva i druge nevladine	Javna sigurnost

	organizacije prepoznate u sustavu zaštite i spašavanja).[27]	
Nedovoljno individualnog rada sa djecom i obiteljima, posebno osjetljivih kategorija društva (djeca u prosjačenju, romska djeca i obitelji, socijalno isključeni, djeca sa posebnim potrebama)	U skladu s raspoloživim financijskim mogućnostima, izvršiti dodatna izdvajanja proračunskih sredstava za financijsku potporu u zapošljavanju dodatnog stručnog kadra u skladu s normativima i opterećenjem, razmotriti formiranje stručnog Centra za socijalni rad sa multidisciplinarnim timovima i jačanje preventivnih aktivnosti kod svih oblika socijalne zaštite	Socijalna zaštita
Socijalna isključenost djece i osoba sa invaliditetom, nepostojanje jasnih procedura i nedostatak suradnje ključnih aktera javne uprave	Bazirati potporu na stvarnim potrebama korisnika, unaprijediti sisteme registracije korisnika i stalnog praćenja njihovih potrebe.	Socijalna zaštita
Socijalno zaštitne mjere nedovoljno utiču na smanjenje siromaštva	Razmotriti osnivanje Centra za socijalni rad i razvijanje mješovitog sustava socijalne zaštite i njenih vaninstitucionalnih oblika u lokalnoj zajednici te definirati mjere i aktivnosti kojima bi se unaprijedio sustav i povećala učinkovitost upravljanja socijalnom zaštitom u Brčko distriktu BiH	Socijalna zaštita
Nepostojanje jasnih transparentnih kriterija sustava dodjele grantova nevladinim organizacija-ma i pojedincima u razvojne svrhe i nepostojanje centralizovane evidencije organizacija civilnog društva u smislu razlikovanja vrsta prema svojoj misiji i ciljevima osnivanja	Donošenje jasnih i detaljnih procedura planiranja, objave, tehničke i kvalitativne evaluacije uz učešće krajnjih korisnika, monitoringa i evaluacije (strateškog i financijskog) projektnih prijedloga i njihovog doprinosa razvoju. Uz prethodno, kreirati i objaviti registar organizacija civilnog društva s podacima o odobrenim i realiziranim projektima.	Civilno društvo
Infrastrukturni objekti koji se nalaze izvan grada u čiju rekonstrukciju je uložen ogroman javni novac nisu u potpunosti u službi realiziranja kulturne politike u kojima će se razvijati umjetničko i kulturno stvaralaštvo	Posebnu pažnju je potrebno posvetiti djelovanju triju nacionalno kulturno-prosvjetnih društava i to HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“.	Kultura, arhiva i umjetnost

[27] Što je u skladu sa svim prioritetima a posebno Prioritetom 1: Integriranje smanjenja rizika od katastrofa u strateškim razvojnim planovima i razumijevanje rizika od katastrofa prepoznatom u Studiji jačajanja kapacitete otpornosti u slučaju katastrofa, prosinac 2017.

2.6 Zaštita životne sredine/okoliša

Regulatorni okvir Brčko distrikta BiH u oblasti zaštite životne sredine/okoliša

Brčko distrikt BiH ima zakonske pretpostavke u pogledu zaštite životne sredine/okoliša, tj. cjelokupan set zakona u oblasti zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH koji je usvojen 2004. godine, a sadrži zakone koji su trenutno važeći:

- Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09),
- Zakon o zaštiti prirode („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09),
- Zakon o zaštiti voda („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 24/04, 1/05, 19/07),
- Zakon o upravljanju otpadom („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 i 9/09) i
- Zakon o zaštiti zraka („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 25/04, 1/05,19/07 i 9/09).

Također, u pogledu dalje razrade i operacionalizacije usvojen je set podzakonskih akata, od kojih su najvažniji oni akti koji se odnose na postupak izdavanja ekoloških dozvola i izrade studija utjecaja na životnu sredinu/okoliš.
Prostora za unaprjeđenje postojeće i usvajanje nove regulative u oblasti zaštite životne sredine/okoliša imali, ali je važno napomenuti da su institucije Brčko distrikta BiH usvojile **Strategiju aproksimacije propisa pravnoj stečevini EU oblasti zaštite životne sredine/okoliša Brčko distrikta BiH** 2017. godine, te ova pitanje nije potrebno posebno analizirati u ovom dijelu strategije, osim na razini specifičnih prioriteta ili mjera i usaglašenosti s dokumentima više razine vlasti.

Odgovornost u pogledu planskih mjera zaštite i upravljanja životnom sredinom/okolišem u Brčko distriktu BiH je na nivou Vlade Brčko distrikta BiH, sa više prenesenih nadležnosti na odjeljenja kao i javnih poduzeća od kojih se posebno izdvaja JP „Komunalno Brčko" Brčko distrikt BiH.

Upravljanje kvalitetom zraka

Kada su u pitanju zagađivači zraka oni prije svega su antropogenog i prirodnog porijekla. Antropogeno[28] zagađenje zraka na području Brčko distrikta BiH posebno je izraženo, dok je prirodno (prašina) zanemarivo[29]. Od antropogenih izvora, posebno se izdvajaju produkti sagorijevanja. Stanovništvo za grijanje uglavnom koristi čvrsta goriva, manje tečna i električnu energiju. Najzastupljenije čvrsto gorivo je fosilno (80%) i to uglavnom ugalj iz rudnika Banovići i Đurđevik, s udjelom sumpora (oko 2%) i ugalj iz rudnika Ugljevik (oko 5%), te tečno fosilno gorivo lož-ulje sa 0,2-0,5% sumpora.

[28] Strategija zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH za razdoblje 2016-2026. godina.
[29] Osim u razdoblju velikih poplava i sezonskih nanosa prašine.

Gledano sa stanovišta zaštite životne sredine, osnovni izvori grijanja stanovnika na području Brčko distrikta BiH su u isto vrijeme najveći antropogeni izvori zagađenja zraka. Emisija u zrak nastala ovim antropogenim djelovanjem je visoka i u stalnom porastu, a najveće zagađenje se javlja u grijnom i vlažnom razdoblju godine u urbanom području Brčko distrikta BiH. Pored direktnog utjecaja na ljudsko zdravlje, zdravlje biljaka i životinja, mnogi plinovi koji se emituju u atmosferu doprinose sekundarnom negativnom djelovanju na životnu sredinu/okolinu (kisele kiše, narušavanje ozonskog omotača itd.). Utvrđeni izvori zagađenja zraka razvrstani su u sljedeće skupine: energetski izvori, saobraćaj, industrija i domaćinstva. Iako ima relativno očuvan ekosistem, ekološka situacija u Brčko distriktu BiH je u potencijalnoj opasnosti od ovih izvora zagađenja.

Najznačajnija emisije polutanata u zrak od industrijskih i poslovnih subjekata, na području Brčko distrikta BiH javljaju se iz sljedećih izvora: Topionice i rafinacije olova „Tesla“ Brčko, „Bimal“ Brčko, Šećerana, „Žitopromet“, deponija otpada, asfaltne baze, šoping centri, škole, bolnice, saobraćaj, individualna ložišta itd. Polutanti koji se ispuštaju su:

- sumpor-dioksid SO_2,
- azotni-oksidi NO_x,
- ugljen-monoksid CO,
- ugljen-dioksid CO_2,
- lebdeće čestice PM_{10} i $PM_{2,5}$ i dr.

Od 2018. godine na **području Brčko distrikta BiH provode se mjerenja** kvaliteta zraka putem mobilne automatske stanice. Mobilna stanica je opremljena sa **analizatorima i meteorološkim senzorima za mjerenje zagađujućih materija u zraku (sumpornog-dioksida, azotovih-oksida, ugljen-monoksida, lebdećih čestica $LČ_{10}$ i ozona) kao i meteoroloških parametara** (temperatura zraka, vlažnost zraka, globalno sunčevo zračenje, pravac i smjer vjetra), **na lokaciji u EŠ naselju pored I osnovne škole u Brčkom (GŠ: 44°52'21'' GD: 18°48'49'')**. Mobilna stanica za praćenje kvaliteta zraka namijenjena je za praćenje kvaliteta okolnog zraka (imisije) na predmetnoj lokaciji uzimajući u obzir sve okolne pojedinačne (tačkaste) izvore zagađenja, a dobijeni podatci (kao i ova analiza) služe kao polazna osnova za sve ostale eventualne aktivnosti čiji je cilj poboljšanje kvaliteta zraka u Brčko distriktu BiH.

Kao jedan od ključnih problema zaštite zraka je zagađenje lebdećim česticama (PM10) i sumpor-dioksidom (SO_2).
Dosadašnje mjerenja[30] ukazuju da u razdoblju zimskih mjeseci dolazi do prekoračenje PM10 najčešće za vrijednosti GV24h[31] (50 $\mu g/m^3$) i MDV24h[32] (75 $\mu g/m^3$) tj. koncentracija lebdećih čestica, te koncentracije SO_2 u zraku za vrijednost GV24h (125 $\mu g/m^3$).

Upravljanje vodama

Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH nadležno je za izradu Plana upravljanja riječnim slivom Save u Brčko distriktu BiH**. Praćenje kvaliteta površinskih voda** u Brčko distriktu vrši se kontinuirano sa dva mjerenja godišnje za tri vodostaja. Prikupljaju se podatci o količini vode, tj. praćenje vodostaja, kao i hidrometrijska

[30] Izvješće o mjerenjima, siječanj 2019.
[31] Granična vrijednost za 24h (GV).
[32] Maksimalno dozvoljena vrijednost za 24 h.

mjerenja protoka, fizičkih i hemijskih osobina kao i mikrobioloških parametara i teških metala. Kvaliteta vode na temelju rezultata ispitivanja procjenjuje se u skladu s Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji vodotoka u Republike Srpske[33]. Zaštita vode provodi se zabranom, ograničavanjem i sprečavanjem unošenja opasnih, štetnih materija u vodu, propisivanjem i preduzimanjem drugih mjera za poboljšanje i očuvanje kvaliteta vode.

Kontrolu ispravnosti vode za piće u Brčko distriktu BiH provodi Institut za javno zdravstvu u skladu sa zahtjevima i standardima kvaliteta vode za piće.

U pogledu **ispuštanja otpadnih voda** iz kanalizacijskih sustava u prirodne recipijente (vodotoke), Pravilnikom o uvjetima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode propisan je maksimalna dopuštena koncentracija opasnih i štetnih materija u otpadnim vodama, koje se ne smiju ispuštati u površinske vode. Međutim, otvoreni vodotoci su ugroženi prvenstveno neprečišćenim komunalnim vodama i otpadom koji se nekontrolisano odlaže u korita, ispuštenjem komunalnih i industrijskih otpadnih voda.

U **pogledu zaštite od štetnog utjecaja voda** Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH je tijekom 2019/2020. godine radilo na implementaciji Akcijskog plana za zaštitu od poplava i upravljanje rijekama u BiH, kroz sredstva IPA 2014 i to:

- Implementacija Akcijskog dokumenta „Potpora zaštiti od poplava i upravljanju vodama“ (Nacionalni akcijski dokument), na osnovu kojeg se na području Brčko distrikta BiH izvode radovi na rekonstrukciji savskog odbrambenog nasipa - II, III, IV. i V. faza rekonstrukcije.
- Implementacija Komponente 1 „Nacionalnog akcijskog dokumenta“ – Hidrometeorološki sustav prognoziranja za sliv rijeke Save u BiH (Faza 1. Rijeka Bosna).
- Implementacija Akcijskog dokumenta „Obnova i izgradnja objekata za zaštitu od poplava“ („Regionalni akcijski dokument“), na osnovu kojeg se na području Brčko distrikta BiH izvode radovi na regulacija rijeke Brke – I. faza regulacije od postojeće regulacije do mosta u MZ Klanac dužine 710,52 m.
- U toku je implementacija WBIF projekta „*Preparation of Flood Hazard Maps, Flood Risk Maps and Support to the PMU of the Flood Risk Management Project*“, u okviru kojeg se provode brojne aktivnosti neophodne za izradu mapa opasnosti od poplava i mapa poplavnog rizika za Bosnu i Hercegovinu (uključujući i Brčko distrikt BiH).
- U toku je UNDP projekat „Unapređenje procesa prilagođavanja na klimatske promjene radi srednjoročnog planiranja investicija u klimatski osjetljive sektore u BiH“ (NAP projekat) nastavljene su aktivnosti na pripremi projektnih zadataka iz Akcijskog dokumenta „Zaštita od poplava i upravljanje rizikom“ (IPA 2016) koji obuhvata dvije komponente: Poboljšanje upravljanja rizikom od poplava u BiH, koja uključuje izradu Planova upravljanja rizikom od poplava za područje FBiH, RS i Brčko distrikta BiH i druge komponente studija/program zaštite od erozije za FBiH i Brčko distrikt BiH i više tehničkih dokumenata za zaštitu od voda na oba vodna područja u FBiH, RS i BDBiH (ispred Brčko distrikta BiH predložena je izrada „Idejnog i glavnog projekta regulacije rijeke Tinje od mosta u Goricama pa uzvodno do naselja Skakava Donja, po glavnom recipijentu“).
- U 2019. godini započet je projekat „Tehnička pomoć za razvoj hidrološkog sustava za predviđanje poplava za sliv rijeke Save u BiH (faza I – rijeka Bosna)“ u koji je uključen i Brčko distrikt BiH, Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo, kroz tri radne

[33] U primjeni Zakon o vodama Republike Srpske, do usvajanja Zakona o vodama Brčko distrikta BiH.

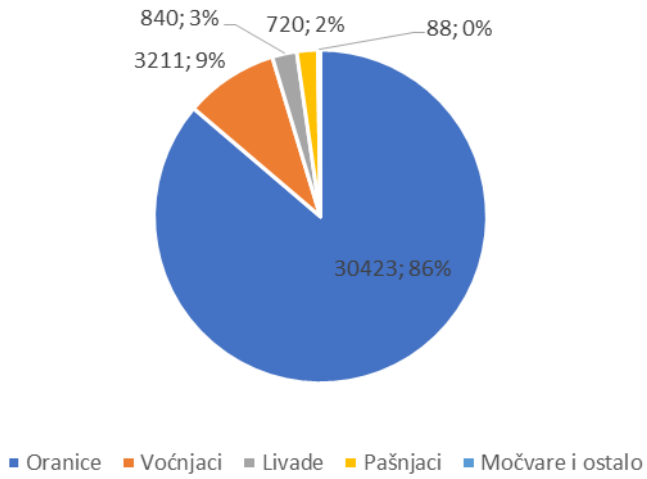
skupine i Upravni odbor projekta, a koji za opći cilj ima pružiti potporu uspostavi integriranog upravljanja rizicima od poplava u BiH u skladu s Direktivom o poplavama EU.

Kao jedan od ključnih problema je taj što na teritoriju Brčko distrikta BiH ne postoje aktivna postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda, dok Odjel za komunalne poslove nema podatke o prečišćavanju i obradi vode u industriji. Na temelju procijenjenih[34] podataka otpadne vode iz domaćinstava, a koja se ispuštaju u kanalizacijske sustave na teritoriju Brčko **distrikta BiH godišnje 3558 mil. m^3**, dok je procijenjena količina otpadnih voda iz gospodarstva i industrije **iznosi 292 000 m^3.** Prostora za unapređenje upravljanja vodama ima posebno ako se uzme u obzir usklađivanje za direktivama[35] EU.
Brčko distrikt BiH ne posjeduje potrebne i vrlo značajne dokumente, poput studija ili elaborata, koji sustavno analiziraju stanje vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama Brčko distrikta BiH za duže plansko vremensko razdoblje, a koji su neophodni za pravilno i sustavno razvijanje vodne i kanalizacijske infrastrukture od koje zavisi dalji razvoj u Brčko distriktu BiH.

Zaštita zemljišta

Prema podatcima Agencije za statistiku BiH, ukupna površina Brčko distrikta BiH iznosi 49.332 ha, od čega **je poljoprivredno zemljište 35.282 ha (71,5%), šume 9.607 ha, a 4.443 ha je neplodno** zemljište. Kada su u pitanju kategorije korištenja zemljišta na slici, **oranice zauzimaju 30.423 ha (61.67%), voćnjaci 3.211 ha (6,51%), livade 840 ha (1,7%), pašnjaci zauzimaju 720 ha (1,46%) i močvare, ribnjaci i ostalo 88 ha** (0,18%).

Slika 44: Struktura namjene zemljišta u Brčko distriktu BiH

Izvor: Achieving Land Degradation Neutrality in the Brčko District by 2030, Report, 2018.

Globalni podatci pokazuju da na teritoriju Brčko distrikta BiH nije bilo značajne promjene korištenja zemljišta u posljednjih 20 godina. Sadržaj organskog ugljika u tlu je nizak,

[34] DEI, Answers to the list of EU questions on chapter 27 Environment.
[35] Water Framework Directive, Nitrate Directive i dr.

prvenstveno zato što je navedeno područje okarakterizirano poljoprivrednim zemljištem (u odnosu na šume i šumsko zemljište), gdje poljoprivredna proizvodnja ima komercijalni karakter, ali uglavnom ne podrazumijeva provođenje mjera održivog upravljanja zemljištem, što neminovno dovodi do njegove degradacije. Iskopane površine, urbanizacija, poplave, suša i nesinhronizovani katastar po određenim studijama i izvješćima[36] navedeni su kao važni faktori degradacije zemljišta.

Godišnje ulaganje iz proračuna Brčko distrikta BiH za mjere pošumljavanja iznosi cca 30.000,00 KM, s obzirom da je prekomjerna eksploatacija visokokvalitetnih šuma prepoznata kao važan pokretač degradacije zemljišta. U pogledu zaštite zemljišta potrebno je napomenuti potrebu dekontaminacije površine od oko **502,22 ha ili oko 1,01%** teritorije Brčko distrikta BiH koja je kontaminirana sa MES i NUS. Vlada Brčko distrikta BiH svake godine izdvaja oko 1,5 mil. KM u aktivnosti deminiranja.

Tabela 30: Površine kontaminirane MES i NUS u Brčko distriktu BiH, 2020.

Kategorija	Površina (ha)	% ukupne površine
I – lokaliteti koji su u svakodnevnoj civilnoj upotrebi, lokacije repatrijacije izbjeglica i raseljenih osoba, lokacije za obnovu i rekonstrukciju infrastrukture i ekonomije	189.29	37.69
II – lokaliteti koji su povremeno u upotrebi ili su u kontakt-zoni sa lokacijom iz I. kategorije, ekonomski resursi	312.93	62.31
III – periferni lokaliteti	-	-
Ukupno	502.22	100

Izvor: Odjel za javnu sigurnost, 2020.

Prostornim planom reguliše se mogućnost prevođenja poljoprivrednog zemljišta u druge namjene, te se može reći da u ovom pogledu postoji sistematski pristup u planiranju i upravljanju zemljištem. U pogledu **zaštite i upravljanja zemljištem i kao rješenje ključnih problema** mogu se izdvojiti određene mjere, kao što su: pošumljavanja površine od 10 ha godišnje, navodnjavanja s ciljem borbe protiv suše na površini od 100 ha, dugoročna zaštita od poplava na poljoprivrednom zemljištu površine 8.000 ha, smanjenje kontaminirane površine (MES i NUS) na ispod 1000 ha u razdoblju važenja strategije, te sveukupna konsolidacija zemljišta na području Brčko distrikta BiH.

Upravljanje otpadom

Poslove prikupljanja, transporta i odlaganja otpada vrši JP „Komunalno Brčko" d. o. o. Brčko distrikt BiH, RJ Čistoća za oko **20.000 domaćinstava (od 26.763 domaćinstava)**. RJ Čistoća se bavi prikupljanjem, transportom i deponovanjem otpada, održavanjem i uređenjem deponije, održavanjem ulica i puteva na području Brčko distrikta BiH, uređenjem i održavanjem zelenih površina na području Brčko distrikta BiH i zbrinjavanjem pasa lutalica. Pored navedenog, RJ Čistoća pokreće i učestvuje u projektima i promotivnim aktivnostima

[36] Achieving land degradation neutrality in the Brčko District by 2030, Report, 2018.

koje doprinose jačanju svijesti o odgovornom postupanju sa otpadom. U okviru RJ Čistoća djeluju dvije službe:

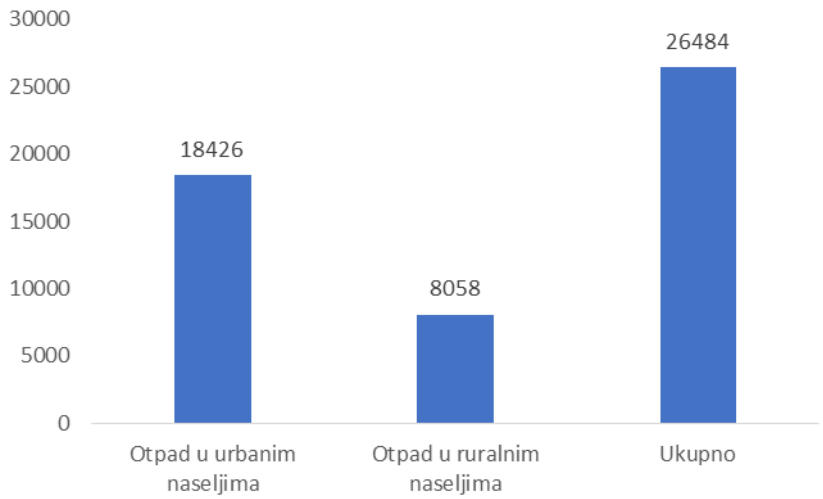
- Služba za upravljanje otpadom – bavi se prikupljanjem, transportom i odlaganjem otpada, uklanjanjem divljih deponija, uređenjem i održavanjem gradske deponije, stalnim mjerenjem koncentracije plinova i temperature dijelova deponije, da bi se kontrolisala emisija štetnih polutanata;
- Služba za javnu higijenu – zadužena je za čistoću gradskih ulica i hortikulturalno uređenje javnih zelenih površina.

Odjel za komunalne poslove Vlade BDBiH, koje ima nadležnost nad razvojem politike, strategije i pravnog okvira za upravljanje zbrinjavanjem čvrstog otpada, provelo je određene aktivnosti i radi na osiguranju uvjeta za zbrinjavanje čvrstog otpada (deponovanje čvrstog otpada na regionalnu deponiju van Brčko distrikta BiH (na razdoblje od 4 godine), izgradnju centra za upravljanje otpadom (CUO), zatvaranju stare nesanitarne deponije).

Prema podatcima Agencije za statistiku BiH, dnevno stvaranje otpada po osobi u BiH je 0,86 kg/stanovniku dnevno. Ovi podatci trebaju se uzeti s oprezom jer otprilike 35% stanovništva nije pokriveno redovnim uslugama prikupljanja otpada s obzirom da ove količine Agencija za statistiku BiH procjenjuje na osnovu podataka JKP, deponija i odlagališta.

Po procjeni, godišnje produkcije otpada je **299,3 kg/stanovniku** što znači da, ako se uzme u obzir u broj stanovnika[37], nastaje godišnje **25.073 t otpada**.

Slika 45: Količine komunalnog otpada u Brčko distriktu BiH, t

Izvor: Unapređenje sedam deponija čvrstog otpada u BiH-preliminarna studija izvodljivosti, 2019.

Po procjenama[38] prosječno u Brčko distriktu BiH u urbanom dijelu dnevno nastaje **1,05 kg/stanovniku**, te u ruralnim **dijelovima 0,55 kg/stanovniku** ili prosječno **0,829 kg/stanovniku** dnevno.

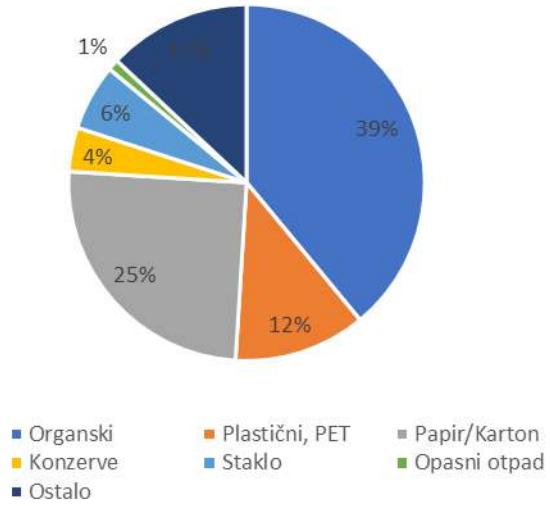
[37] Demografija u Brčko distriktu BiH 2014-2018.godina, Agencija za statistiku BiH, 2018.

[38] Brcko District BiH-Municipal Solid Waste Management Sector Review, Strategic Directions and Investment Planning up to 2025, The World Bank, 2018.

Čvrsti otpad koji se produkuje u kućanstvima predstavlja heterogenu smjesu otpadnih materijala, kao što su: papir, karton, staklo, keramika, magnetni i nemagnetni metali, plastika, koža, kosti, tekstil, biomasa, razne vrste inertnih i posebno opasnih materijala itd.

Prema sastavu otpada, dominantna frakcija komunalnog čvrstog otpada u Brčko distriktu BiH je organski otpad iz kuhinja i poljoprivrede (cca 39%), dok su čvrsti reciklabilni materijali (plastika, staklo, papir/karton, aluminijske limenke, PET, folija, metali) otpada otprilike 47% čvrstog komunalnog otpada. Uzimajući u obzir faktor urbanizacije procjena je da bi do 2027. godine količina komunalnog otpada iznosila oko 29.000 t.

Slika 46: Struktura komunalnog otpada u Brčko distriktu BiH, %, maseno

Izvor: Municipal Solid Waste Management Sector Review, Strategic Directions and Investment Planning up to 2025, 2018.

Industrijski otpad nastaje kroz djelatnost industrijske proizvodnje. Količina industrijskog otpada koji se skladišti na deponije iznosi **oko 800 t/godišnje**, dok je procjena da će do 2027. godine iznositi **oko 1.000 t/godišnje,** tj. ukupna količina odloženog otpada na deponiji će **iznositi oko 30.000 t/godišnje**.

Zavisno od industrijske grane, on može imati najrazličitije karakteristike i stupanj opasnosti po zdravlje ljudi i životnu sredinu[39]. Uvjetno rečeno, poseban oblik industrijskog otpada je građevinski otpad nastaje tokom proizvodnje građevinskih proizvoda ili poluproizvoda, gradnje, rušenja i rekonstrukcije građevina. Sastav građevinskog otpada generalno je: materijal iskopa 75% (uključujući i iskopanu zemlju sa zagađenih/kontaminiranih lokacija), otpad od rušenja i građenja 15-25% te asfalt, katran i beton 5-10%. Najvećim dijelom (95%) je inertan otpad, a može biti i opasan, npr. asfaltno vezivo ili otpad koji sadrži azbest, što traži posebnu kontrolu i obradu. Zbrinjavanje takvog otpada u Brčko distriktu BiH nije riješeno i završava na gradskom odlagalištu.
Značajne su količine i elektronskog otpada kao iz industrije tako i iz kućanstava i ovo pitanje nije riješeno na adekvatan način u Brčko distriktu BiH.

[39] Strategija zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH za razdoblje 2016-2026. godina.

Za vlastite potrebe bolnica u Brčko distriktu BiH ima spalionicu medicinskog otpada, dok druge medicinske ustanove imaju potpisane ugovore s ovlaštenim poduzećima za upravljanje opasnim i medicinskim otpadom.
Također, količina ambalažnog otpada sustavno se povećava zbog rasta udjela nepovratne ambalaže, posebno plastične PET-ambalaže i limenki. Međutim, zbog nepostojanja sustava odvojenog sakupljanja niti bilo kakvog vida praćenja zasebnih tokova otpada, nemoguće je procijeniti količine tog otpada koji treba adekvatno iskoristiti/zbrinuti, osim indirektne procjene od 12% (plastika, PET) i 4% (konzerve), maseno.

Dio ambalažnog otpada se odvojeno i organizirano prikuplja u pogonima postojećih tržnih centara i trgovina, ali veliki udio ambalažnog otpada koji kupci proizvoda proizvedu je izvan organiziranog sustava sakupljanja i u velikoj mjeri završava na gradskom odlagalištu. Na teritoriji Brčko distrikta BiH nalazi se tržnica "Arizona", koja svojom djelatnošću (sa oko 3.000 poslovnih jedinica) upućuje na nastajanje ambalažnog otpada kojeg vlasnik tržnica "Arizona" odvaja po vrstama i prodaje za daljnju reciklažu. Poslove prikupljanja, transporta i odlaganja otpada vrši JP „Komunalno Brčko" d.o.o. za registrirane privredne subjekte kojih ima cca 1.500 u gradskom dijelu Brčko distrikta BiH, procjena udjela ovog otpada je oko 25% ukupnog otpada, maseno. Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu nije donesen u Brčko distriktu BiH, tako da nije ni propisan način plaćanja naknade za zbrinjavanje ambalažnog otpada. Trenutno je moguće ovu vrstu otpada zbrinjavati kod operatera na način kako je to predviđeno entitetskim pravilnicima o ambalažnom otpadu.

Po podacima[40] u Brčko distriktu BiH registrirano je **39.768 vozila** ili 3,4% od registriranih vozila u BiH (1,175 mil), što znači da ako se gume mijenjaju svake dvije godine na području Brčko distrikta BiH godišnje se odbaci cca **78.000 guma.** U proteklom razdoblju otpadne gume koje zauzimaju veliki prostor su se odlagale na gradsko odlagalište, divlje deponije, odnosno u prirodu te su u najgorem slučaju spaljivane, ali su i velikim dijelom odlagane u autoservisima, vulkanizerskim radionicama, auto i drugim otpadima, kod fizičkih lica i drugo. U zadnjih par godina u BiH postoje pogoni za reciklažu guma tako da u narednom razdoblju gume neće opterećavati okolinu. Zbog takvih postupaka zbrinjavanje guma predstavlja poseban problem. Odlaganjem na odlagalištu zauzimaju velik prostor, idealna su staništa za glodare i insekte, a značajna su opasnost ako se zapale. Uz to, problem transporta guma do odlagališta često rezultira odlaganjem na brojna nekontrolisana odlagališta, uz puteve, u šume i na druga mjesta. **Postrojenja za mehaničku obradu (reciklažu otpadnih guma) u Brčko distriktu BiH nema.**

Ako se u obzir uzme broj registriranih vozila u Brčko distriktu BiH, i ako se jednom godišnje vrši zamjena ulja onda se može procijeniti da nastane **180.000-200.000 *l* otpadnog ulja** godišnje koji spada u kategoriju opasnog otpada i ako se uljni filter mijenja pri svakom mijenjanju ulja, nastaje najmanje 39.768 otpadnih uljnih filtera koji su isto u kategoriji opasanog otpada. Nažalost, nije potpuno jasno na koji način se ovaj vid otpada odlaže i na koji način se istim upravlja.

JP „Komunalno Brčko" d. o. o. Brčko distrikt BiH pruža usluge od općeg interesa na području Brčko distrikta BiH, RJ „Čistoća" vrši prikupljanje, prevoz i odlaganje otpada. Za prikupljanje

[40] BiHAMK, 2019.

otpada iz kućanstava koriste se komunalni kontejneri kapaciteta 1.100 l i kontejnerski kamioni (skipovi) kapaciteta od 5-7 m^3. Iste vrste kontejnera se koriste za prikupljanje i odvoz otpada privrednih i industrijskih subjekata.

Odlaganje otpada u Brčko distriktu BiH nije riješeno na odgovarajući način i određena alternativna rješenja su još uvijek aktuelna. Naime, lokacija postojeće deponije je neposredno pored magistralnog puta M 14.1 između centra grada Brčkog i grada Bijeljine. Deponija se nalazi na desnoj obali rijeke Save, koja je ujedno i prirodna granica između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Najbliže naselje (Ilićka) nalazi se na suprotnoj strani magistralnog puta, oko 550 m od deponije.

Slika 47: Lokacija postojeće nesanitarne deponije otpada u Brčko distriktu BiH

Izvor: Google Earth, 2020

Deponija se prostire na površini od približno 11,5 ha i aktivna je već više od 50 godina. Velika otvorena aktivna zona prostire se na približno 40.000 m^2. Oko 250.000 m^2 područja je prekriveno zemljom. U početnim fazama rada deponije svoj otpad na deponiju odlagala je i fabrika za proizvodnju jestivog ulja „Bimal“. JP „Komunalno Brčko“ d. o. o. Brčko distrikt BiH organizirano odvozi i odlaže komunalni otpad na deponije sa 78 naselja.

U sjevernozapadnom dijelu deponije odlagana je nepoznata količina industrijskog otpada i ostaci industrijskog taloga organskog porijekla u obliku mulja koji potiče od fabrike za proizvodnju jestivog ulja „Bimal“. Količina industrijskog otpada fabrike „Bimal“ koji se odlaže na deponiji iznosi 6.270 m^3 godišnje. **Deponija ne posjeduje osnovnu** infrastrukturu (tj. kolsku vagu, perače guma, itd.) niti sisteme za okolišnu kontrolu (tj. donji brtveni sloj, sustav za prikupljanje procjednih voda, sustav upravljanja površinskim vodama, itd). Pasivno otplinjavanje deponije vrši se pomoću 19 vertikalnih bunara za otplinjavanje koji su instalirani u zatvorenom dijelu deponije. U rejonu deponije primijećeno je nakupljanje procjednih voda.
Neke od alternativa[41] rješavanje problema odlaganja otpada u Brčko distriktu BiH su:

[41] Izvor: Unapređenje sedam deponija čvrstog otpada u BIH-preliminarna studija izvodljivosti, 2019.

A. **Zatvaranje deponije bez odlaganja i uspostavljanje pretovarne stanice sa procijenjenim ukupnim troškovima od 49,06 mil. KM;**
B. **Unapređenje postojeće deponije u sanitarnu procijenjenim ukupnim troškovima od 21,86 mil. KM i**
C. **Potpuno izmještanje deponije sa procijenjenim ukupnim troškovima od 35,08 mil. KM.**

Osim financijskih pokazatelja u rješavanju ovog problema potrebno je sagledati sve aspekte uključujući aspekte zaštite životne sredine/okoliša, tehničke aspekte, prostorne aspekte kao i regulatorne aspekte.

Broj divljih odlagališta se stalno mijenja jer se neka saniraju, a povremeno se **pojavljuje do 30 divljih deponija (Prutače, Grčica, Brezovo Polje, Fazenerija i dr.)**. Za građane je određena paušalna naplata za odvoz otpada iz domaćinstva 6,6 KM/domaćinstvu mjesečno. Trenutno se reciklira i biotretira svega po 1% otpada.
Na osnovu navedenog, postoji nekoliko **ključnih problema u pogledu upravljanja otpadom**, koji, između ostalog, uključuju:

- Postojeće tarife za domaćinstava za prikupljanje i odlaganje otpada najniže su u BiH i nisu dovoljne da ispune zahtjeve EU direktiva;
- Institucionalni kapacitet na lokalnom nivou je nedovoljan i potrebno mu je jačanje da bi se provele potrebne reforme. To uključuje pravne, financijske i operativne aspekte.
- Ne provodi se razdvajanje otpada na izvoru iako se provode neki pilot projekti;
- Izražen negativan utjecaj na životnu sredinu/okoliš neadekvatne deponije otpada;
- Nedovoljan nadzor i svijest javnosti u pogledu odlaganja otpada;
- Nedostatak izvještavanja i upravljanja bazama podataka, te pouzdanih podataka za investiciono planiranje.

Očuvanje biološke raznovrsnosti i zaštita prirode

Prostor[42] Brčko distrikta BiH, u eko-klimatskom pogledu, prostor je dosta heterogen. Dominira kontinentalni tip klime s prosječnom godišnjom temperaturom zraka od preko 10°C (prosječna temperatura zraka za siječanj iznosi -3°C, a prosječna temperatura najtoplijeg mjeseca srpnja je preko 20°C). Godišnja količina padavina varira između 700 i 900 mm/m^2. Panonski i peripanonski oblici reljefa, bogata hidrografska mreža površinskih i podzemnih voda, uvjetili su i značajan diverzitet automorfnih i hidromorfnih zemljišta. Od automorfnih zemljišta u ravničarskom dijelu dominiraju ilimerizovana zemljišta, fluvisoli, pseudogleji, a idući prema brdovitom dijelu uz obronke Majevice i kisela smeđa, te humusno-silikatna. Hidromorfna zemljišta predstavljaju još uvijek značajna staništa u bogatom svijetu divljine. To su različiti fluvisoli, močvarna glejna od kojih su i neka blago zatresećena. Specifičan biogeografski položaj Brčko distrikta BiH uvjetio je i razvoj veoma bogatog i raznovrsnog živog svijeta te geomorfoloških cjelina. Biološka raznolikost Brčko distrikta BiH, u skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti, diferencira se na:

- genetičku (raznolikost gena unutar vrsta biljaka, životinja i gljiva),
- specijsku (raznolikost flore, faune i fungije),

[42] Izvor: Redžić S., et. al., (2002), Studija-Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Brčko distriktu, Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF, Sarajevo.

- ekološku (raznolikost životnih zajednica, eko-sistema i pejzaža).

Specijski diverzitet predstavljen je sa oko 1.500 vrsta biljaka, oko 150 vrsta algi i cijanobakterija te oko 200 vrsta makromiceta. U okviru diverziteta faune naročito se svojim bogatstvom ističe diverzitet riba, insekata, a posebno ptica. Posebnu važnost ima i više od 10 taksona vodozemaca (takson-odabrana grupa), veliko bogatstvo gmizavaca, kako na močvarnim tako i na sušnim staništima. Na prelazu između panonske nizije i brežuljkastog reljefa, u prošlosti je došlo do formiranja pravih refugijuma tercijerne flore, faune i vegetacije, a naročito u južnom dijelu Brčko distrikta BiH. Osim tipičnih florističko-faunističkih elemenata, karakterističnih za kontinentalnu klimu, ovdje su prisutni i mediteranski florno-vegetacijski elementi. Uz to, povoljnost stanišnih prilika (geološke podloge, tipova zemljišta, vodnog režima, reljefa) uvjetili su razvoj veoma bujnih šuma, kao klimatogene, odnosno prirodne vegetacije. Danas na ovom prostoru mogu se razlikovati sljedeći pejzaži: **panonski, pripanonski, ravničarsko-brežuljkasti i brežuljkasto-brdoviti**. U okviru ovih pejzaža izdvajaju se sljedeći biomi (ekološke cjeline koje se sastoje od različitih ekosistema međusobno slične strukture i porijekla). To su:

a) Biom higrofilnih šuma vrba i topola, u okviru bioma lišćarsko-listopadnih šuma;
b) Biom šuma hrasta lužnjaka i poljskog jasena;
c) Biom hrastovo-grabovih šuma, na staništima s nižim nivoom podzemne vode i brežuljkastom terenu;
d) Biom bukovih i bukovo-jelovih šuma, koji je prisutan u južnom dijelu Brčko distrikta BiH, na sjevernim ekspozicijama, vrlo često na padinama Majevice;
e) Biom tamnih četinarskih šuma, na ovom prostoru razvijen samo u uskom pojasu iznad šuma bukve, diferencira se na sljedeće ekosisteme: ekosistem jele i rebrače, ekosistem smrče, ekosistem jele;
f) Biom šuma sladuna i cera, koji uglavnom nastanjuje prostor mezijske provincije Brčko distrikta BiH;
g) Biom pripanonskih šuma medunca, bjelograbića i crnog graba.

U okviru osnovnih pejzaža, zbog njihove promijenjenosti usljed djelovanja antropogenog faktora, danas su prisutni i različiti oblici šibljaka: trnjine, lijeske, krušine, gloga, svibovine, kupine, hmelja te ekosistemi: bujadišta i panonskih vriština, ekosistemi sječina i požarišta, higrofilnih i umjereno vlažnih livada, ekosistemi ostataka travnate stepske vegetacije te antopogenizovanih umjereno vlažnih i nitrifikovanih livada, kao i veliko bogatstvo i raznolikost obradivih ekosistema. U okviru biološke raznolikosti posebno mjesto zauzimaju genetski resursi (biljne i životinjske vrste koje imaju neposrednu primjenu u životu ljudi), u dobijanju hrane, lijekova i materijala, te hortikulturi, ekološkom i genetičkom inženjeringu i biotehnologiji. To su danas različite domestifikovane biljke, kao što su: povrtlarske kulture, žitarice, voće, ukrasne biljke; te domaće životinje. Geološkoj raznolikosti treba dodati i različite oblike hidrogeoloških fenomena sadržanih u dubokim naslagama s još uvijek značajnim depoima podzemne vode u sjevernom dijelu Brčko distrikta BiH.

Velike površine Brčko distrikta BiH su konvertovane[43] u ekosisteme i zajednice s nižim oblicima ekološke integracije i složenosti, jer je u značajnoj mjeri došlo do promjena u strukturi i dinamici prirodnih ekosistema i pejzaža. Od ukupnog broja ekoloških zajednica, primarnim (različite šumske zajednice) pripada oko 50%, a ostalo su sekundarni oblici kao što su livade (oko 20%), dok tercijarnim ekosistemima pripada oko 30% utvrđenih zajednica.

[43] Strategija zaštite životne sredine Brčko distrikta BiH za razdoblje 2016-2026. godina.

Na temelju postojećeg općeg ekološkog stanja zajednica, njih oko 70% su sa znatno izmijenjenom strukturom, a samo 10% ih je u približno izvornom obliku. Tome treba dodati i oko 20% zajednica i eko-sistema s veoma ograničenim nosivim kapacitetom, inače veoma osjetljivim na bilo kakve antropogene uticaje i pritiske. Oko 30% zajednica Brčko distrikta BiH je veoma senzitivno i osjetljivo na antropogene uticaje. Bitni uticaji na biodiverzitet ispoljavaju se naročito u blizini većih centara, gdje su intenzivirani antropogeni uticaji. Također, prilikom ocjene stanja ugroženosti biodiverziteta, treba imati u vidu specifičnosti reljefa i postojanje praktično tri klimatska pojasa u kojima se razvijaju različiti tipovi staništa i vrsta u Brčko distriktu BiH. Najznačajniji utjecaj na bio diverzitet imaju u Brčko distriktu BiH:

- poljoprivreda,
- industrija,
- šumarstvo,
- upravljanje i korištenje voda,
- stanovanje i izgradnja,
- saobraćaj i rekreacija i dr.

Kao jedno od **rješenja ključnog problema** zaštite bioraznolikosti potrebno je planskim aktivnostima minimizirati negativni utjecaj razvoja Brčko distrikta BiH u cilju očuvanja biodiverziteta, posebno u pogledu manifestacija kao što su: **nestajanje pojedinih vrsta, promjene u ekosistemima prouzrokovane eutrofikacijom i acidifikacijom (kisele kiše), pojava posebnih zagađivača, stvaranja uvjeta za širenje novih (invazivnih) vrsta i kolonizacije ekosistema, promjene uvjeta staništa usljed zagađenja** (nedostatak infrastrukture kao što su kanalizacija, postrojenja za preradu otpadnih voda), što rezultira u promjenama ekosistema i opet gubitkom osjetljivih vrsta.

Energetska učinkovitost, smanjenje emisije stakleničkih plinova i klimatske promjene

Za razliku od brojnih drugih problema u oblasti zaštite okoliša/životne sredine, utjecaj klimatskih[44] promjena nije geografski povezan sa svojim uzrocima. Mada BiH spada među zemlje koje imaju najnižu vrijednost emisija stakleničkih plinova po glavi stanovnika u Evropi, već su primijećeni uticaji klimatskih promjena. Brčko distrikt BiH je posebno osjetljiv na klimatske promjene zbog svoje geografske pozicije, ekonomske važnosti sektora poljoprivrede, kao i zbog ograničenog kapaciteta za prilagođavanje na klimatske promjene.

U Brčko distriktu BiH je tokom 2015. godine usvojen **Akcijski plan održivog energetskog razvoja**. Ovim se Brčko distrikt BiH se svojevremeno pridružio aktivnostima koje vodi Europska komisija i Sporazumu gradonačelnika (engl. *Covenant of Mayor*). Ciljevi Akcijskog plana su je smanjenje emisije ugljen-dioksida (CO_2):

- provođenjem mjera energetske učinkovitosti (korištenjem obnovljivih izvora energije, upravljanjem potrošnjom, edukacijom i drugim mjerama,
- u što većoj mjeri pridonijeti sigurnosti i raznolikosti energetskog snabdijevanja Brčko distrikta BiH,

[44] Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja Bosne i Hercegovine za razdoblje 2020-2030.

- smanjiti energetsku potrošnju u sektorima zgradarstva, prometa i javne rasvjete,
- politikama prostornog uređenja omogućiti transformaciju urbanih u ekološki održiva područja.

U referentnom pregledu emisija CO_2 (*engl. Baseline Emission Inventory – BEI*) u skladu s preporukama Europske komisije, sektori energetske potrošnje Brčko distrikta BiH su podijeljeni na tri osnovna sektora od kojih se svaki dalje dijeli na nekoliko podsektora:

- zgradarstvo,
- saobraćaj,
- javna rasvjeta.

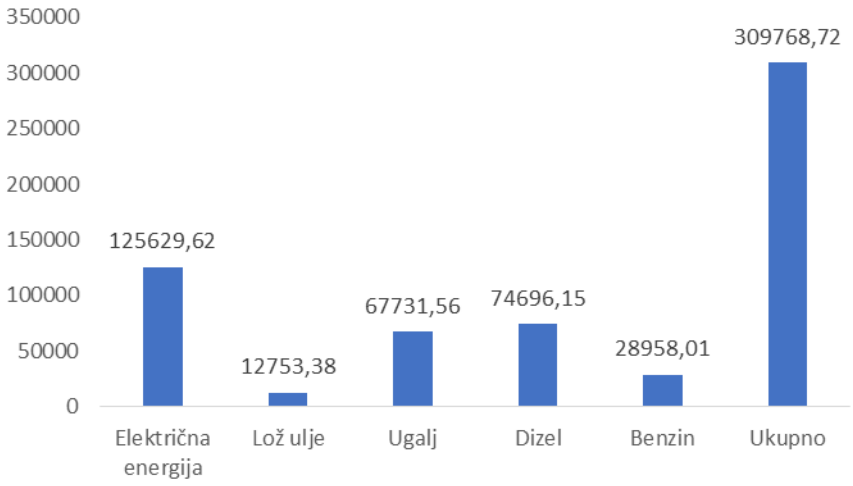
Tabela 31: Procjena potrošnje energije u Brčko distriktu BiH, MWh

Potrošnja energije iz goriva (MWh)					
Energenti	**Zgradarstvo**	**Promet**	**Javna rasvjeta**	**Ukupno po energentima**	**Udio po energentima, %**
Električna energija	187952.40	-	8989.24	196911.64	18.79
Lož-ulje	48125.96	-	-	48125.96	4.59
Ugalj	211611.13	-	-	211661.13	20.19
Biomasa	158594.93	-	-	158594.93	15.13
Dizel	-	308713.42	-	308713.42	29.45
Benzin	-	124241.27	-	124241.27	11.85
Ukupno	606334.42	432954.69	8959.24	1048248.35	-
Udio pojedinog sektora, %	57,84	41.30	0.86	100	100

Izvor: Akcijski plan energetski održivog razvoja (SEAP) Brčko distrikta BiH, 2012.

Najveća potrošnja energije je u sektoru zgradarstva (električna energija i ugalj) i prometa (nafta i naftni derivati). U emisiji ugljen-dioksida dominira proizvodnja električne energije (s obzirom na udio od 60% proizvodnje iz neobnovljivih izvoda), dizel gorivo i ugalj. U skladu s potrošnjom energije, također najveća emisija ugljen-dioksida je u sektoru zgradarstva i prometa.

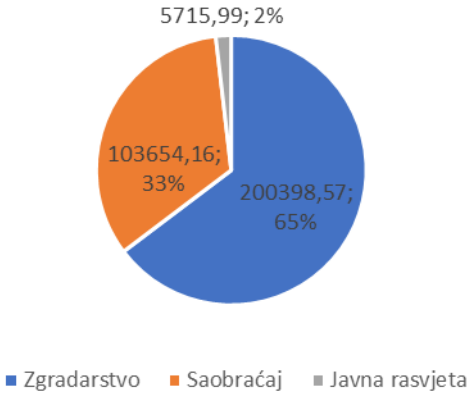
Slika 48: Procijenjena emisija CO_2 u Brčko distriktu BiH po energentima, t/godišnje

Izvor: Akcijski plan energetski održivog razvoja (SEAP) Brčko distrikta BiH, 2012.

Kategoriji zgrada[45] u vlasništvu Brčko distrikta BiH, tj. Vlade, Skupštine i javne uprave Brčko distrikta BiH površine 19.182m^2. Prema posljednjim proračunima za potrebe SEAP-a u kategoriji upravnih zgrada ukupno je potrošeno 2.427 MWh toplotne energije što daje specifičnu potrošnju od 126,58 kWh/m^2 i 1.876.157 kWh električne energije, što daje specifičnu potrošnju od 97,80 kWh/m^2.

Slika 49: Procijenjena emisija CO_2 u Brčko distriktu BiH po sektorima, t/godišnje

Izvor: Akcijski plan energetski održivog razvoja (SEAP) Brčko distrikta BiH, 2012.

U kategoriji zgrada i prostorija mjesnih zajednica ukupne površine 13.261,10 m^2, ukupno je potrošeno 1.876.252 kWh toplotne energije što daje specifičnu potrošnju od 141,49 kWh/m^2 i 1.731.904 kWh električne energije, što daje specifičnu potrošnju od 130,60 kWh/m^2 .

Ukupna površina 65.985,50 m^2 objekata odgoja i školstva. U sektoru odgoja i školstva ukupno je potrošeno 1.264.939 kWh električne energije, što daje specifičnu potrošnju električne energije od 25,58 kWh/m^2. Specifična potrošnja toplotne energije iznosi 135,90 kWh/m^2. U kategoriji zgrada za zdravstvenu zaštitu ukupno je potrošeno 2.442.714 kWh električne energije, što daje specifičnu potrošnju električne energije od 139,24 kWh/m^2. Specifična potrošnja toplotne energije iznosi 157,64 kWh/m^2. U kategoriji ustanova u kulturi

[45] Akcijski plan energetski održivog razvoja (SEAP) Brčko distrikta BiH, 2012.

ukupno je potrošeno 148.950 kWh električne energije, što daje specifičnu potrošnju električne energije od 34,30 kWh/m^2. Specifična potrošnja toplotne energije iznosi 120,55 kWh/m^2.

Jedan od ključnih problema je što u prethodnom razdoblju ili za potrebe predmetnog akcijskog plana nisu vršeni proračuni koji uzimaju u obzir emisiju ugljen-dioksida u privredi, te nisu raspoloživi podatci o mjerama koje preduzimaju gospodarski subjektu u pogledu smanjenja emisija i energetske učinkovitosti ili emisije po sektorima u skladu s nacrtom **Strategije prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za razdoblje 2020–2030**.

Stanje prostorno-planske dokumentacije

Prostorno planiranje na teritoriji Brčko distrikta BiH je uređeno između ostalog i Zakonom o prostornom planiranju i građenju[46] Brčko distrikta BiH. Prema Zakonu, dokumenti prostornog planiranja, se razvrstavaju na strateške-razvojne dokumente i provedbene planove.
Razvojni plan je **Prostorni plan Brčko distrikta BiH 2007-2017. godina**, koji se trenutno koristi. Razdoblje važenja plana je produžen u skladu sa Zakonom. Pokrenuta je izrada Strategije prostornog razvoja Brčko distrikta BiH, a nakon usvajanja iste pristupa se izradi prostornog plana Brčko distrikta BiH, a potom urbanističkog plana grada. Problematika u domenu prostorno-planske dokumentacije **je potreba za praćenjem savremenih dostignuća u struci, primjena savremenih softvera u praksi, što bi trebalo da prati i edukaciju zaposlenih kroz studije i obuke**. Prostorno-planska dokumentacija treba da prati potrebe zajednice i da brzo i adekvatno se prilagođava istim, kroz reviziju postojeće, pokretanje i okončanje procedure izrade nove i izmjene postojeće prostorno-planske dokumentacije nižeg reda.

2.7 Transportna i komunalna infrastruktura

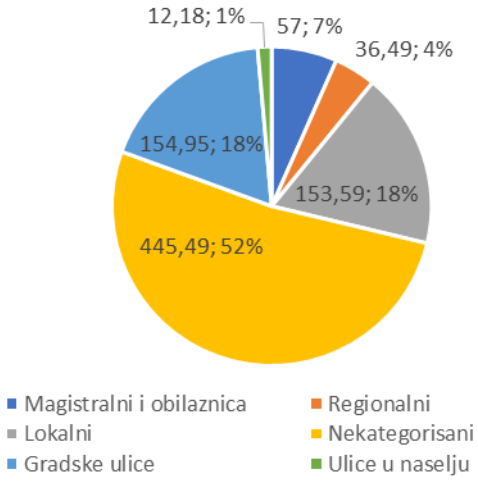
Putna transportna infrastruktura

Javno preduzeće „Putevi Brčko" d. o. o. Brčko distrikt BiH je odgovorno za putnu (cestovnu) infrastrukturu u Brčko distriktu BiH i provođenje planova odobrenih od strane Vlade Brčko distrikta BiH (Odjel za javne poslove). Uloga poduzeća je da osigura sustav putne mreže koji je siguran i učinkovit za saobraćaj vozila i pješaka, kao i da doprinese održivom razvoju preko održavanja, funkcioniranja i unapređenja putne mreže, kao potporu Vladinim integriranim politikama za upravljanje saobraćajem i korištenje zemljišta. Poduzeće je odgovorno za održavanje **859,7** km puteva i ulica u Brčko distriktu BiH u skladu s posljednjom odlukom

[46] Trenutno je na snazi Zakon o prostornom planiranju i građenju Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH'', br. 29/08) sa izmjenama. https://skupstinabd.ba/hr/zakon.html?lang=hr&id=/Zakon%20o%20prostornom%20planiranju%20i%20gradjenju

Vlade Brčko distrikta BiH, uključujući zaobilaznicu. Struktura puteva u Brčko distriktu BiH prikazana je na slici.

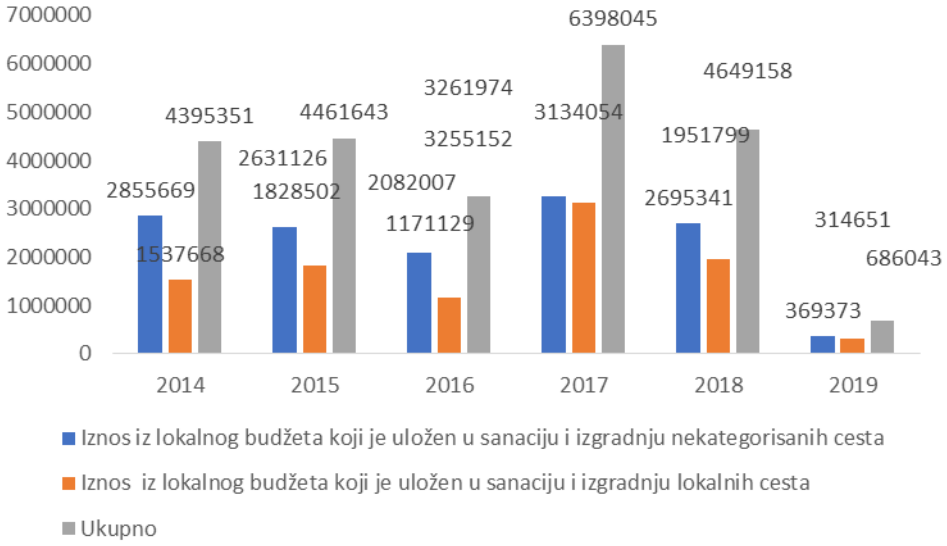
Slika 50: Struktura puteva u Brčko distriktu BiH u 2019.

Izvor: JP „Putevi Brčko" d.o.o. Brčko, 2019.

Ukupan broj puteva i ulica u Brčko distriktu BiH iznosi 1.553, od čega je najveći broj nekategorisanih puteva (837), zatim gradskih ulica (640). Područjem Brčko distrikta BiH prolaze magistralni putevi M1.8 i M14.1, te regionalni putevi R460 i R458. Stanje puteva se u prosjeku može ocijeniti kao dobro ili zadovoljavajuće stanje.

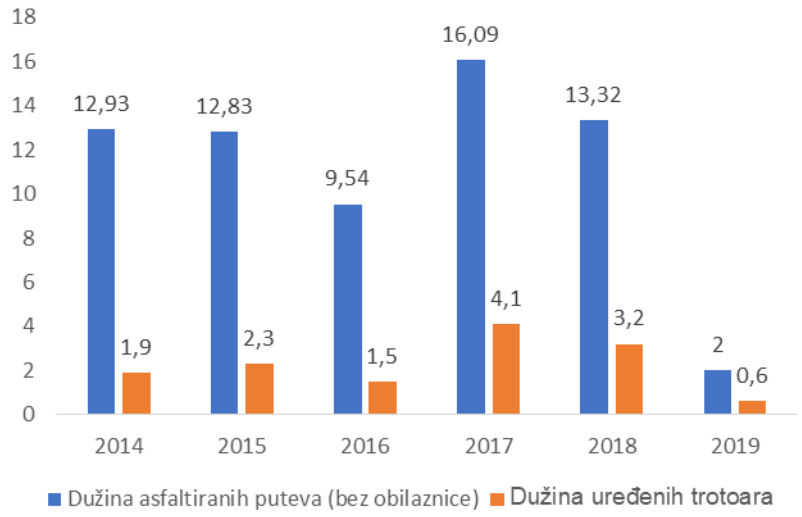
Slika 51: Iznosi ulaganja u nekategorisane i lokalne puteve u Brčko distriktu BiH, KM

Izvor: Odjeljenje za javne poslove, 2020.

U prosjeku ukupne proračunska sredstva koja su uložena u sanaciju i izgradnju nekategorisanih i lokalnih puteva od 2014. godine kretala u opsegu od 3,2-6,3 mil. KM, što su značajna ulaganja u ovu infrastrukturu i razlog zašto je smanjena dužina nekategorisanih puteva od 334,52 km (2014) na 267,61 (2020).

Slika 52: Dužina asfaltiranih puteva i izgrađenih trotoara u Brčko distriktu BiH, km

Izvor: Odjeljenje za javne poslove, 2020.

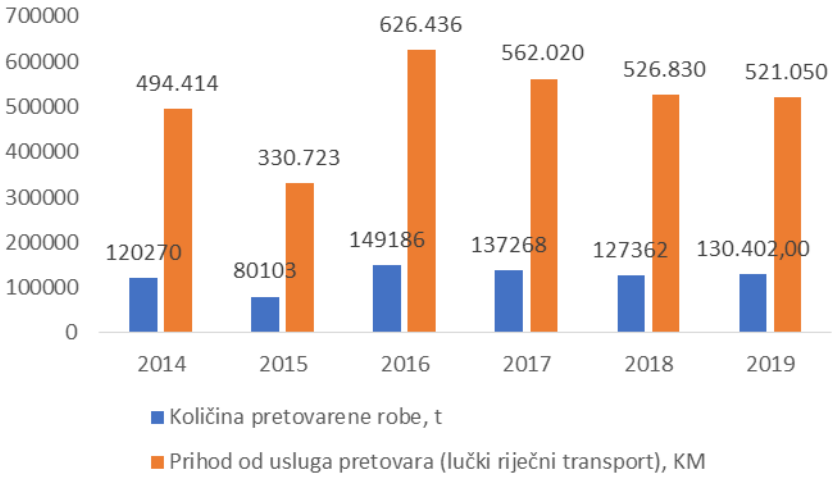
Ključni problem u putnom (cestovnom) saobraćaju i usko grlo u urbanom dijelu je riješen sa najvećim prometnim infrastrukturnim projektom u Brčkom, vrijednim više od 27 mil. EUR tj. obilaznicom oko grada Brčko dužine 18,86 km, koja je puštena u promet tijekom 2019. godine. Stanje se dodatno može unaprijediti, te je u tome važno napomenuti planove izgradnje autoceste Sarajevo – Beograd, Tuzla – Orašje i autoceste Banja Luka – Beograd čije planirane trase prolaze kroz Brčko distrikt BiH. Procijenjena dužina autoceste kroz područje BDBiH je oko 51 km. Prema trenutnim procjenama Odjela za javne poslove BDBiH, prosječna cijena po kilometru bi bila oko 8 milijuna KM (obuhvatajući sve aktivnosti nadzora i izgradnje), tako da bi ukupna cijena bila oko 408 milijuna KM. Tome treba dodati i troškove potrebnih studija i izrade projektne dokumentacije, koji se računaju u nivou 1% ukupne investicije, dakle oko 4 milijuna KM. Sve ove procjene treba uzeti sa rezervom, dok ne bude poznata stvarna cijena.

Vodena transportna infrastruktura

S obzirom na to da Brčko distrikt BiH leži na obali rijeke Save, koja je plovna 260 dana tijekom godine, postoji mogućnost odvijanja riječnog prometa kao jednog od najjeftinijih vidova prometa. Vezano za vodeni promet, u Brčkom postoji potencijalno značajni lučki kapacitet uz rijeku Savu. Razvojem gospodarstva i uključivanjem u međunarodne privredne tokove može se u budućnosti očekivati intenziviranje korištenja Luke, naročito u sustavu integralnog transporta. S obzirom da je „Luka Brčko“ locirana skoro u centru grada povezana je sa relativno razvijenom mrežom infrastrukturnih elemenata drumskog i željezničkog prometa. Međutim, evidentan je nedostatak kapaciteta koji proizilazi iz neadekvatnih elemenata prometne infrastrukture, a koji proizvode ograničenja za njihovo puno i nesmetano korištenje. Pored toga, nepovoljan je i položaj industrijskog kolosijeka za Luku koji se praktično proteže kroz gradsko tkivo. Na lokalnom nivou u planu je izgradnja nedostajuće infrastrukture u „Luci Brčko“ izgradnjom pretovarnog platoa i izmještanjem

postojeće i izgradnjom nove trase industrijske pruge, od željezničke stanice do luke. Problem željezničke i cestovne povezanosti luke postoji u vezi sa lošom i dotrajalom željezničke i cestovne infrastrukture. Po pitanju pretovarne mehanizacije i skladišnih prostora unutar same Luke Brčko potrebna su redovna održavanja što iziskuje ulaganja. Po pitanju uređenja plovnog puta do kategorije Va od Brčkog (234 km) do Beograda i uzvodno od Brčkog do Siska kategorije plovnog puta IV, pokrenute su određene aktivnosti na državnoj razini.

Slika 53: Osnovi pokazatelji lučkog transporta JP „Luka Brčko“ Brčko

Izvor: JP „Luka Brčko“ Brčko, 2019.

U 2014. godini, ukoliko se izuzme razdoblje visokih voda, odnosno poplava u svibnju, nije bilo ograničenja plovidbe. Do prosinca mjeseca u Luci Brčko je pretovareno oko 120.270 tona robe (plovilo-obala, obala-plovilo), dok je u 2019. godini količina pretovarene robe neznatno veća i iznosi 130.402 t, i pored toga, raspoloživi lučki kapaciteti bili su iskorišteni manje od 25%. **S ciljem rješavanja ključnih problema u vodenom transportu nameće se: sanacija korita s ciljem proširenja mogućnosti korištenja plovila klase IV. (kapaciteta 1.000-1.500 t), uzvodno od Brčkog, uspostava riječnog informacijskog sustava (RIS), radovi deminiranja, rekonstrukcija i izgradnja infrastrukturnih kapaciteta u Luci Brčko, uključujući i željezničku vezu u gradskom području Brčkog.**

Željeznička transportna infrastruktura

Na području Brčko distrikta BiH nalazi se jedna jednokolosiječna pruga kao dio pruge Brčko-Banovići, kojom zajedno upravljaju dva željeznička poduzeća (Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine i Željeznice Republike Srpske). Na karti željezničke mreže u BiH, a za potrebe vremenskog okvira i projektiranja, pruga Brčko-Banovići u dužini od 87 km je označena kao linija broj 14. Dio pruge[47] od **27 km nalazi** se na području Brčko distrikta BiH, mada Distrikt nema pravno lice koje se bavi organizacijom i reguliranjem željezničkog prometa. Upravljanje infrastrukturom i reguliranje prometa obavljaju dva željeznička poduzeća, kako slijedi:

- Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine na dužini od 19,3 km;

[47] Okvirna strategije prometa Bosne i Hercegovine za razdoblje 2016-2030. godine

- Željeznice Republike Srpske na dužini od 7,7 km.

Željeznička pruga nije elektrificirana, ima zastarjelu signalizaciju sa početka 50-ih godina prošlog stoljeća, loše telekomunikacije i desetine putnih prijelaza bez sigurnosnih uređaja. Stanje donjeg stroja pruge je zadovoljavajuće, dok je stanje gornjeg stroja prilično loše, što ograničava brzinu kretanja za sve vozove na maksimalnih 50 km/h.

Postojeća[48] željeznička stanica Brčko nalazi se na pruzi Vinkovci – Brčko – Banovići. Izgrađena je u centralnoj zoni grada, između rijeke Save na sjeveroistočnoj strani i rijeke Brke na zapadnoj strani. Željeznička stanica Brčko je pod upravljanjem Željeznica Republike Srpske (ŽRS). Ostatak pruge Brčko – Banovići i sve željezničke stanice na pruzi su pod upravljanjem Željeznica Federacije BH (ŽFBiH).

Ključni problem željeznica na području Brčko distrikta je željeznička veza Brčko i Luke Brčko. Pruga prolazi kroz urbano područje i na ovom potezu **ima 11 neosiguranih** putnih prelaza u razini. Veza sjevernog i južnog dijela grada ostvarena je podvožnjakom sa istočne strane stanice i putnim prelazom u nivou sa zapadne strane stanice. U stanici postoji osam staničnih kolosijeka, magacinski kolosijek i depo. Industrijska zona u Brčkom povezana je sa stanicom industrijskim kolosijekom, koji prolazi kroz centar grada trasom bivše pruge Staro Brčko – Novo Brčko.

Hidrotehnička infrastruktura

2.7.1.1 Opskrba vodom

Upravljanje, uključujući i održavanje, sustavom opskrbe vodom povjereno je JP „Komunalno Brčko" d. o. o. Brčko distrikt BiH, **RJ Vodovod i kanalizacija**.

Kompletna **proizvodnja** i vodoopskrba gradskog područja Brčko distrikta BiH se trenutno obavlja sa Fabrike vode koja koristi vodu rijeke Save i izvorište Plazulje, gdje se korist voda rijeke Save i bunarska (12 bunara). Voda se sa Fabrike vode potisnim vodom DN500 šalje do vodotornja Vrankićka, pa dalje u distributivni sustav. Fabrika vode izgrađena je i puštena u rad 2010. godine, a JP „Komunalno Brčko" upravlja istom na osnovu odluke Brčko distrikta BiH. Fabrika ima kapacitet od 330 l/s (trenutno se koristi oko 100 l/s). Prerada sirove vode iz rijeke Save i bunara izvodi se u skladu s tehničkim specifikacijama proizvođača Wabag GmbH, Austrija, Zakonom o hrani i Uredbom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Fabrika vode je opremljena sa:

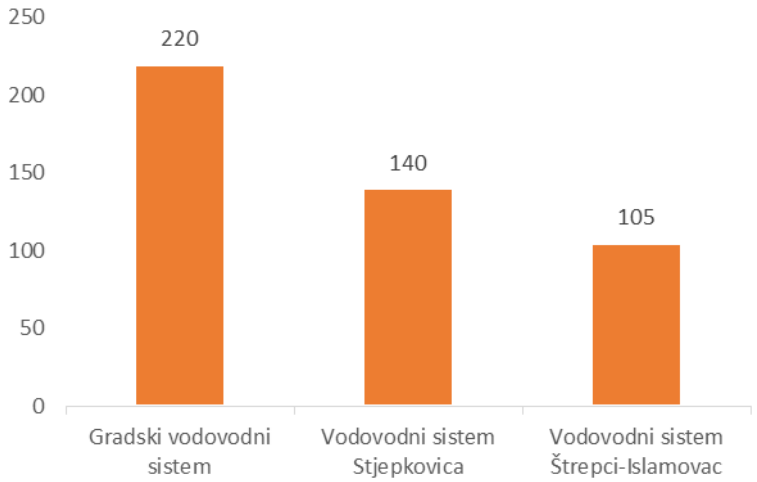
- Retencijskim rezervoarom sa skladišnim kapacitetom od 100.323 $m^{3,}$, koji se puni vodom iz rijeke Save kroz ulaznu građevinu, a iz koga se dalje uzima voda i pomiješana sa bunarskom vodom prerađuje. Retencijski rezervoar ima i sigurnosnu funkciju i može pružiti gradu neprekidnu opskrbu vodom u trajanju od 72 sata, a također predviđena je služi kao zaštitno sredstvo protiv kratkih suša i omogućava održavanje sustava za vrijeme prelaznih zagađenja u rijeci. U bazenu se nalazi filter grubog pijeska koji uklanja suspendirane materije iz ulazne vode;
- Crpnom stanicom na dovodu vode izravno iz rijeke Save (rezervna varijanta);
- Crpne stanice koja transportuje vodu iz bazena za zadržavanje do jedinice za taloženje.

[48] Urbanistički plan BDBiH 2007-2017. godina.

- Sedimentacijske jedinice sa 2 bazena za predozonizaciju, dva bazena za koagulaciju s brzim miješalicama iznutra, dva bazena za flokulaciju sa sporim miješalicama iznutra i lamelarnim čistačem sa spremnikom mulja;
- Jedinice za filtraciju koja se sastoji od: dvoslojnih (kvarcnih i antracitnih zrnatih) filtera koji se koriste za filtriranje vode nakon taloženja, te troslojnih pijeska filtera s aktivnim ugljikom koji se koriste za filtraciju nakon ozonisanja;
- Skladišta kemikalija – posebna jedinica za prijam, skladištenje i distribuciju kemikalija ($FeCl_3$, HCl, polielektrolit, natrijum-hlorit za proizvodnju hlor-dioksida)
- Dodatne jedinice za uništavanje zaostalog ozona i preše za mulj.

Bunari Stjepkovica, Štrepci, Cvijanovići i Domažići koji opskrbljuju lokalne vodovodne sisteme u ruralnim područjima (južnim i zapadnim dijelovima Brčko distrikta BiH), a obrada vode iz ovih bušotina vrši se upotrebom samo klora za dezinfekciju.
Prema podatcima **transport** vode koji se obavlja vodovodnom mrežom Brčko distrikta BiH sastoji se od ukupno[49] 465 km cjevovoda, različitih promjera i materijala (PEHD, PVC, azbest i dr.), od čega je procjena da je 5% dužina azbestne mreže. Procjenjuje se da u ukupnoj strukturi vodovodne mreže glavni cjevovodi (transportni i distributivni) su zastupljeni sa oko 90%, a priključni cjevovodi sa 10%.

Slika 54: Struktura vodovodne mreže u Brčko distriktu BiH, km

Izvor: JP „Komunalno Brčko“, 2020.

[49] Zakonom o premjeru i katastru nekretnina BDBiH definirano je da Odjel za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH odgovoran za uspostavu katastra komunalnih uređaja i vođenje zvanične evidencije te se zvanični podaci mogu razlikovati u procijenjenim dužinama (465-475 km). JP „Komunalno Brčko“ koristi podatke o katastru vodovodne infrastrukture na osnovu raspoloživih podataka iz sopstvene GIS baze podataka, na prostoru na kojem obavlja uslugu vodoopskrbe. GIS baza podataka, sadrži podatke unesene na osnovu svih raspoloživih izvora, podataka prikupljenih na osnovu nevjerodostojnih izvora, ali prihvatljivih za potrebe poduzeća.

Najznačajniji perspektivni objekt u oblasti vodoopskrbe je glavni transportni cjevovod (GTC) Plazulje – Potočari. U pitanju je velikogabaritni objekt dužine oko 14 km, koji prati trasu obilaznice oko Brčkog. Pored projektiranja cjevovoda navedene dužine, tehničkim rješenjem predviđen je i odgovarajući rezervoarski prostor-na lokacijama Grbavica, Brod, Omerbegovača i Potočari. Projekta je kreiran prije desetak godina – trenutno je aktualna javna nabava za izradu Aneksa, a sve s ciljem optimizacije tehničkih rješenja koja su prezentirana Glavnim projektom. Pokrenute su aktivnosti s ciljem osiguranja povoljnih kreditnih linija (potrebnih sredstava) za izgradnju I. faze ovog velikog projekta. Izgradnjom ovog objekta u značajnoj mjeri limitirat će se druga tehnička rješenja vodoopskrbe, ali će se značajno poboljšati vodoopskrbu grada i prigradskih naselja, te stvoriti preduvjeti za vodoopskrbu **istočnog dijela** Brčko distrikta BiH.

Oko **70% stanovnika** pokriveno je vodovodnim sustavom. Gubici vode izračunavaju se na osnovu količine proizvedene vode i količine vode koja je prodana klijentima i iznosi 30- 35%.

Tabela 32: Osnovni pokazatelji vodovodne mrežne u Brčko distriktu BiH

Opis	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupan broj potrošača vode sa javnog vodovoda kojim upravlja JKP[50]						
a) kućanstva	-	-	17972	18275	18771	19163
b) gospodarstvo	-	-	1941	1987	2039	2061
Gubici vode[51], %	-	42,89	43,22	46,1	49,47	52,86

Izvor: JP „Komunalno Brčko“, 2020.

Iako je značajna sredstva Vlada Brčko distrikta BiH uložila u izgradnju novog transportnog cjevovoda (ukupno 4 km) od Fabrike vode do vodotornja Vrankićka u posljednjih 10 godina, **kao ključni problem nameće se prosječna starost sekundarnog (priključnog) cjevovoda** je između 25 i 50 godina. Gradska distributivna mreža trenutno ima ukupnu dužinu od **oko 220 km**. U Brčko distriktu BiH je **21.224[52] priključaka na** vodovodni sustav kojim upravlja JP „Komunalno Brčko“. Cijene vode bez PDV-a u gradskom vodovodu iznosi za kućanstva 1,0683 KM/m^3, za pravna lica 2,136 KM/m^3. Cijena u gradskom vodovodu obuhvaća usluge vodoopskrbu i odvodnju. Cijena vode u lokalnim vodovodima za kućanstva iznosi 0,598 KM/m^3, a za pravne osobe 1,196 KM/m^3. Cijena u lokalnim vodovodima odnosi se samo na uslugu vodoopskrbe. Vodna naknada u iznosu 2,50 KM jedinstvena je za sve korisnike usluge vodoopskrbe i ne ovisi o količini vode koju potrošač preuzima.

Značajno je napomenuti da je okviru **RJ Vodovod i kanalizacija** implementiran je i projekt ugradnje mjerača protoka vode – vodomjera sa radijskim očitavanjem u individualnim stambenim jedinicama u zgradama zajedničkog stanovanja starije gradnje izgrađenih prije 2006. godine, dok se digitalni vodomjeri od tog razdoblja redovito ugrađuju u stambeno-poslovne zgrade.

[50] Prikazani podatci odnose se na vodovodne sustave pod upravom JP „Komunalno Brčko“.

[51] Prikazani podatak nije izveden IWA metodologijom, uključuje stvarne gubitke na mreži, komercijalne gubitke, ali i neobračunatu neizmjerenu i izmjenu potrošnju za vlastite potrebe, kao i potrošnju fakturisanu kroz druge usluge. Stvarni gubitci na vodovodnoj mreži, na temelju procjene vodnog bilansa iznose oko 46%.

[52] Pravne i fizičke osobe, uključujući kućanstva.

Ugradnjom individualnih mjerača protoka vode smanjuju se gubici u isporuci, racionalizira potrošnja i doprinosi kvalitetnijem snabdijevanju kupaca, smanjuju se greške izazvane ljudskim faktorom u procesu očitavanja i prijenosa podataka, a samo očitavanje obavlja se bez ometanja kupaca. Podatci se prezentiraju i obrađuju elektronski, čime su smanjeni troškovi očitavanja, a ubrzava se proces obračunavanja.

JP „Komunalno Brčko“ d. o. o. Brčko distrikt BiH, upravlja i dijelom lokalnih vodovoda[53], sa izvorišta Domažić kapaciteta 10 l/s snabdijevaju se stanovnici Cerika, Hrgova i dijela naselja Dubrave. Izvorište Stjepkovica sa dva bunara kapaciteta 15 l/s vodom snabdijeva Donju i Gornju Skakavu, Panjike, Prijedor, Donji i Gornji Bukvik, Vujičiće, Gajeve, Bukovac, Vitanoviće i Ulović. Vodom iz rezervoara Štrepci, sa izvorišta Islamovac, kapaciteta 40 l/s vodom se snabdijevaju sela Štrepci, Palanka, Brka, Boće, Boderište, Gornji i Donji Zovik i Šatorovići.

Posebnu specifičnost u pogledu pripreme i realizacije projekata vodoopskrbe predstavljaju proračunske pozicije za izgradnju mnogobrojnih bunarskih objekata za vodoopskrbu manjih naselja i skupina objekata – širom Distrikta. Održavanjem ovih objekata nitko se ne bavi sistemski, a kvaliteta vode ne zadovoljava uvjete koje propisuje pravilnik za pitku vodu (u bakteriološkom smislu uzorci najčešće zadovoljavaju, a u kemijskom su uzorci opterećeni povećanim koncentracijama željeza (Fe) i mangana (Mn). Naime, u Brčko distriktu egzistira više manjih vodovodnih sustava (tzv. lokalni vodovodni sustavi), koje su gradili građani vlastitim sredstvima. Ovi vodovodni sustavi nemaju adekvatno održavanje, vremenom se sve više degradiraju, jer lokalne zajednice i vodni odbori koji upravljaju objektima ne ulažu u njihovo održavanje.

Evidentno je da se potrebe za vodom iz godine u godinu povećavaju te da su neophodna dalja ulaganja u sustav vodoopskrbe da bi se podmirile ukupne potrebe stanovništva za pitkom vodom.

Ostalim lokalnim vodovodima u prigradskim naseljima i seoskim područjima, koji se ne snabdijevaju vodom iz fabrike vode i spomenutih izvorišta i rezervoara, upravljaju mjesne zajednice, te JP „Komunalno Brčko“ nema ingerenciju nad njima[54].

Brčko distrikt nema usvojen koncept dugoročnog vodoopskrbe. Izrada koncepta je zahtijevan i skup proces – inicijative koje je u proteklim godinama pokretao Odjel za komunalne poslove nisu dobile potrebnu potporu. Bez ovog tehničkog dokumenta na kojem bi bili prikazani svi objekti funkcionalnog sustava koji zadovoljavaju potrebu za vodom konzumenata na cjelokupnom prostoru Brčko distrikta BiH u narednih 30-ak godina (oblasti

[53] http://www.komunalno.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=3468%3A10082017-odravanje-gradskog-i-lokalnih-vodovoda&catid=34%3Avijesti&Itemid=127&lang=sr

[54] Jedan dio naselja Brčko distrikta BiH snabdijeva se vodom iz areteških i subarteških bunara. Odjel za komunalne poslove procenjuje da takvih bunara ima oko 100, mada registar ne postoji kao ni akt koji bi regulirao pitanje upravljanja i održavanja bunara i lokalnih vodovoda kao ni suglasnost o tome kome bi se taj posao povjerio.

potrošnje sa definiranim potrebama, glavni pravci vodoopskrbe, pumpne postaje, lokacije izvorišta sa mjerodavnim kapacitetima i sl.), nije moguće (u skladu sa pravilima struke) racionalno i sinkronizirano graditi pojedine objekte funkcionalnog sustava. Izuzetak od navedenog predstavlja tzv. Fabrika vode koja je moćno izvorište poznatog kapaciteta i još uvijek nedovoljno iskorištena.

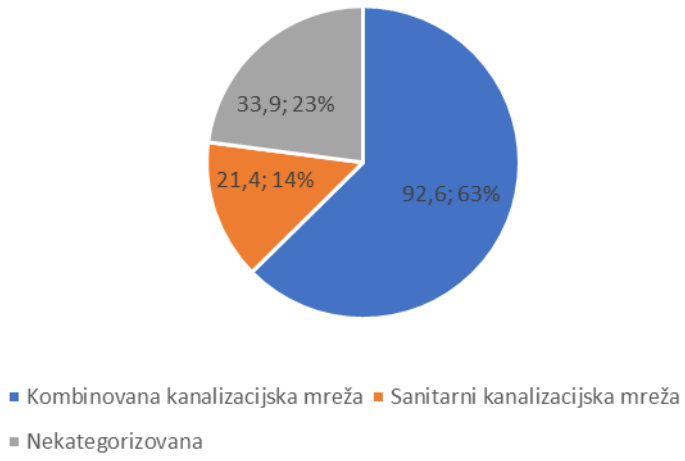
Kapitalni proračun koji se odnosi na vodoopskrbu karakterizira mnoštvo manjih pozicija (u financijskom smislu), koje predviđaju izgradnju objekata za pojedine ulice i dijelove naselja. Usitnjenost ovih pozicija i neadekvatan kapacitet glavnih objekata VDS predstavljaju otežavajuće okolnosti (u tehničkom i administrativnom smislu) za realizaciju projekata vodoopskrbe. Realizacija projekata u oblasti vodoopskrbe, pored svega navedenog, najviše je opterećena dugotrajnim procedurama rješavanja imovinskopravnih odnosa.

2.7.1.2 Odvodnja otpadnih voda

Upravljanje, uključujući i održavanje, gradskog kanalizacijskog sustava povjereno je JP „Komunalno Brčko" d. o. o. Brčko distrikt BiH, **RJ Vodovod i kanalizacija.**

Kompletan kanalizacijski sustav, u pravom smislu riječi sustava, za područje Brčko distrikta BiH ne postoji, iako je dosadašnjim studijskim i projektnim rješenjima rađena dokumentacija za gradske kanalizacijske kolektore i uređaj za prečišćavanje otpadnih voda. Do sada su izgrađeni pojedini kanali separatnog kanalizacijskog sustava.
Kanalizacijski sustava Brčko distrikta BiH sastoji se od dva nezavisna podsustava: urbanog i ruralnog. Izgradnja kanalizacijskog sustava započela je za vrijeme Austro-Ugarske monarhije, dok su temelji moderne kanalizacijske mreže postavljeni 1970-ih.

Slika 55: Struktura urbane kanalizacijske mreže, km

Izvor: Brcko District Municipal Project, Feasibility study, EBRD, 2017.

Prema podatcima sustava, trenutno ima oko **7.500 priključaka** i 7 crpnih stanica i ukupnom dužinom od 179 km (gradskim i seoskim).

Procjena je da oko **60% stanovnika** Brčko distrikta BiH odvodi otpadne vode kanalizacijskom mrežom. Nažalost, preostalih 40% ispušta otpadne vode u septičke jame ili izravno u obližnje prirodne recipijente.
S obzirom na uvjete odvod i konfiguracije terena, na mreži fekalne i industrijske kanalizacije potrebno je izgraditi određen broj pumpnih stanica. Padavinske vode prikupljaju se posebnim kišnim kolektorima i disponiraju u najbliže vodotoke i rijeku Savu preko više ispusta bez prečišćavanja.
Studija izvodljivosti[55] za prikupljanje i obradu otpadnih voda za Brčko distrikta BiH definirala je prioritetna poboljšanja u kanalizacijskoj mreži. S obzirom na činjenicu da je većina kanalizacijskog sustava mješovitog tipa, potrebno je za odvajanje otpadnih voda i otjecanja na mjestima postojećih ispusnih mjesta za otpadne vode u rijeke Brka o Sava izgradnjom nove primarne sanitarne kanalizacije:

- uz lijevu obalu rijeke Brke,
- uz uzvodni dio desne obale rijeke Brke,
- uz desnu obalu rijeke Save.

Kao ključni problem je taj što većina kanalizacijskog sustava (oko 95%) sastoji se od kombinirane kanalizacije, a voda se ispušta bez prethodnog pročišćavanja u rijeke Savu i Brku, te potoke Kukavica, Zovičica, Blizna i ostale) ili u septičke jame (koje su u većini slučajeva napravilno dimenzionirane). U pogledu određenih tehničkih rješenja jedna od mogućnosti i izgradnja fabrike za prečišćavanje otpadnih voda.

U Brčko distriktu egzistira više manjih kanalizacijskih sustava (lokalni kanalizacijski sustavi), koje su u proteklom razdoblju gradili građani vlastitim sredstvima. Ovi sustavi nemaju adekvatno održavanje, vremenom se sve više degradiraju, jer lokalne zajednice ne ulažu u njihovo održavanje.

Brčko distrikt BiH nema usvojen koncept dugoročnog kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda u narednih 30-ak godina, a koji bi trebao da tretira kompletan prostor Brčko distrikta, nije moguće racionalno i sinkronizirano graditi pojedine objekte funkcionalnog sustava. U tom smislu nepoznati su pravci pružanja glavnih kolektora, lokacije pumpnih stanica za otpadnu vodu, lokacije PPOV. Izuzetak je planirano, centralno (najveće) PPOV čija je lokacija konkretizirana prostorno-planskom dokumentacijom[56].

Posebnu specifičnost u pogledu nadležnosti nad izgradnjom, rekonstrukcijom i sanacijom objekata kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda predstavlja činjenica da se dio ovog problema rješava u Odjelu za komunalne poslove, a dio u Odjelu za javne poslove (oborinske vode). Odjel za komunalne poslove je pokrenulo aktivnosti da se postojeća dokumentacija (studijska i ostala raspoloživa), objedini i varijantiše na nivou Idejnog rješenja, kako bi se kroz više analiziranih varijanti Vladi i Skupštini Brčko distrikta BiH predložilo optimalno rješenje. Također, kapitalni proračun koji se odnosi na kanalisanje i prečišćavanje otpadnih voda, kao i u slučaju vodoopskrbe, karakterizira mnoštvo manjih pozicija (u financijskom smislu), koje predviđaju izgradnju objekata za pojedine ulice i dijelove naselja. Usitnjenost ovih pozicija i neadekvatan kapacitet glavnih objekata predstavljaju otežavajuće okolnosti (u tehničkom i administrativnom smislu), te identično realizacija projekata u oblasti kanalisanja

[55] Brcko District Municipal Project, Feasibility study, EBRD, 2017.
[56] Prostorni plan Brčko distrikta BiH 2007-2017. godina.

i prečišćavanja otpadnih voda, najviše je opterećena dugotrajnim procedurama rješavanja imovinskopravnih odnosa.

2.7.1.3 Zaštita od unutrašnjih i vanjskih voda

Iz procjene rizika od poplava i klizišta za stambeni sektor u BiH, indeks rizika od poplava za Brčko distrikt BiH isnosi 12 od maksimalnih 100, što ga svrstava u područja s manjim rizikom. Područje Brčko distrikta BiH odlikuje se razgranatom hidrografskom[57] mrežom. Okosnicu hidrografske mreže Brčko distrikta BiH čini rijeka Sava, velika granična rijeka, plovna više od 260 dana u toku godine, sa svojim pritokama: **Tinjom, Brkom, Lukavcem, Rašljanskom rijekom, Zovičicom, Lomnicom i Stepačkom rijekom**. Sve vodene tokove, izuzev rijeke Brke karakteriziraju brojni meandri. Rijeka Brka (desna pritoka rijeke Save), prolazi kroz Distrikt dijeleći ovaj grad na dva dijela. Osnovne njene karakteristike su kratak tok i površina sliva od 110 km^2. Srednji godišnji proticaj ove rijeke je 1,25 m^3/s prema podatcima sa vodomjerne stanice smještene u prigradskom naselju Brod. Rijeka Tinja (također desna pritoka rijeke Save) je karakteristična po tome što odvaja područje Trebave od cijeloga majevičkog kraja. Dužina vodotoka ove rijeke je 69 km, slivna površina 163 km^2, a srednji godišnji proticaj iznosi 2,28 m^3/s prema podacima sa vodomjerne stanice u Srebreniku. Svi vodotoci na području Brčko distrikta BiH nemaju uređena korita zbog čega u periodima sa obilnim količinama padavina dolazi do prelijevanja vode iz njih i plavljenja što predstavlja veliki problem (npr. u slivu Tinje poplavama je izloženo oko 6000-8000 ha zemljišta, što poljoprivrednog, što urbaniziranog). Istovremeno sa pojavom poplava dolazi i do zagađenja bunara koji se zbog toga moraju dezinficirati i čistiti i to nekoliko puta u tijeku godine. Sa stanovišta hidrografije, područje Brčko distrikta BiH se može podijeliti na tri oblasti, koje zajedno, čine cjelinu definiranu kao Hidromelioracioni sustav, i to:

- Sliv rijeka Tinje-Brke, u centralno-zapadnom dijelu;
- Objeda, na sjeveru i
- Lukavca, na istoku Brčko distrikta BiH.

Riječni tokovi, na području Distrikta imaju pluvio-nivalni režim, imaju veoma male padove korita, pa u sjevernom i centralnom dijelu meandriraju, što je posebno karakteristika vodotoka Tinje. Donji nizijski dio, na visinama od oko 100 m n.v. i niže, obiluje podzemnim vodama koje su vrlo blizu topografske površine. U proljetnim mjesecima, posebno, dolazi do plavljenja prostora. Svi vodotoci imaju plitka i neuređena korita, koja ne mogu da prime velike vode pa dolazi do izlijevanja voda i plavljenja područja u dolinskim dijelovima pogotovo kada se podudare sa visokim vodostajima rijeke Save.

Na području Brčko distrikta BiH na kojim su izgrađeni zaštitni vodoprivredni objekti za odbranu od poplava:

- Glavni savski odbrambeni nasip od km 0+000 - do km 9+650, područje MZ Krepšić i MZ Vučilovac
- Crpna stanica „Đurići“ kapaciteta 7,5 m^3/s, MZ Vučilovac
- Ustava sa četiri otvora površine 12,6 m^2 na glavnom savskom nasipu na području MZ Vučilovac

[57] Okvirni plan upravljanja životnom sredinom i procjena utjecaja na društvo (ESMF) projekta žurnih mjera oporavka od poplava – Republika Srpska i Brčko Distrikt.

- Ustava sa dva otvora površine 20 m^2 na glavnom savskom nasipu na području MZ Vučilovac
- Ustava „Dusine“ sa dva otvora površine 5,3 m^2 na lijevom tinjskom nasipu, područje MZ Krepšić
- Nasip uz Tinju s desne strane korita u dužini od 1580 m, područje MZ Gorice i Tinjski lijevi nasip od km 0+000 do km 0+150, područje MZ Krepšić
- Nasip uz Lomicu i Tinju u dužini 653 m na podruju MZ Krepšić
- Čuvarska kuća sa skladištem, područje MZ Vučilovac
- Regulacija korita rijeke Brke od ušća u rijeku Savu km 0+000 do km 1+400, područje MZ Centar 5, MZ Kolobara, MZ Meraje
- Regulirano korito rijeke Tinje dužine km 1+767, područje MZ Gorice
- Kanal Tinja–Tolisa od km 0+000 do km 2+000, područje MZ Krepšić i MZ Marković Polje
- Kanal Lukavac–Brka dužine km 2+032, područje MZ Brod.

Stanje glavnih objekata odbrane od poplava:

Glavni savski obrambeni nasip, stc. km 0+000- stc. km 9+650 - područje Brčko distrikta BiH – Ovaj obrambeni nasip dimenzioniran je da štiti zaleđe od prethodnih maksimalnih vodostaja i građen je ručnim metodama bez primjene mehanizacije. Kota obrambene linije za cijeli potez stc. km 0+000 do stc. km 9+650 je bila ispod standardnog kriterija nadvišenja $H_{1/100}$ rijeke Save od 1,20 m. Dionica nasipa od stc. km 0+000 do stc. km 1+500 je bila nedovoljnih gabarita, niska, nedovoljno zbijena, sklona procjeđivanju i nestabilna, sa dosta niskim stupnjem zaštite, s tim da je dionica od stc. km 1+500 do stc. km 2+100 za vrijeme ratnih djelovanja bila kontaminirana minama i devastirana (rovovi, tranšeje, fortifikacijski objekti i sl.). Radovi na sanaciji i rekonstrukciji savskog obrambenog nasipa sa kotom krune standardnog kriterija nadvišenja $H_{1/100}$ rijeke Save od 1,20 m, izvode se od 2005. do 2019. godine i to, tokom 2005. godine, u naselju Krepšić, dionica od stc. km 1+500 do stc. km 2+100; 2015. i 2016. godine u naselju Krepšić, dionica od stc. km 0+000,00 do stc. km 1+500,00 i u naselju Vučilovac, dionica od stc. km 3+014,07 do stc. km 3+215,19; 2016. godine u naselju Vučilovac, dionica od stc. km 7+328,54 do stc. km 7+879,95; 2018. godine u naselju Vučilovac. Objekt se održava u smislu tekućeg održavanja-košenja, sanacije udarnih rupa i kolotraga na kruni nasipa i sanacije rampi na kruni nasipa radi kontroliranog prolaza vozila. Kao posljedica elementarne nepogode poplave u 2014. godini porušena je ustava „Đurići“ na glavnom savskom nasipu, a na mjestu porušene ustave izgrađena je nova ustava sa četiri otvora površine 12,60 m^2.

Nasip uz rijeku Tinju – desni i lijevi nasip – Desni tinjski nasip građen je 1983. godine i isti nije u funkciji odbrane od poplava vanjskih voda pošto je bio miniran u dužini od oko 30 metara iz razloga rasterećenja visokih voda tinjskog sliva na pločastom propustu na staroj Tinji (kod odvajanja puta za groblje u Goricama) jer je prijetila opasnost prodora puta Brčko- Lončari na samom propustu 1985. godine. U 2014. godini, u vrijeme poplava, nasip je prokopan na stc. km 0+000,00 do stc. km 0+100,00 iz razloga rasterećenja visokih voda tinjskog sliva i umanjenja plavljenja naselja Gorice. Lijevi tinjski nasip sagravitacijskim ispustom „Dusine“ zatvara depresiju hidromelioracionog sustava „Objeda“ isti je u funkciji i ima ulogu sprečavanja ulaska visokih brdskih voda, kao i usporenih velikih voda rijeke Save u sam sustav. Objekti se održavaju u smislu tekućeg održavanja – košenja. Nakon

katastrofalnih poplava u maju 2014. godine, s ciljem zaštite stanovništva i materijalnih dobara, na području Krepšića izgrađen je nasip uz rijeku Tinju i Lomnicu u dužini 653 m.

Regulirana korita rijeke Tinje i Brke – Regulacija korita rijeke Tinje kod mosta na Tinji u Goricama do rijeke Save vršena je 1979/1980. godine i ima ulogu da što brže evakuiše velike brdske vode tinjskog sliva. Objekt se održava u smislu tekućeg održavanja – košenja na potezu od stc. km 0+275 do stc. km 1+767, s tim da se potez regulacije od stc. km 0+000 do stc. km 0+275 ne održava pošto se pretpostavlja da je potez miniran. Na dionici od stc. km 0+275 do stc. km 1+767 postojalo je nekoliko oštećenja. U 2008. godini realizirani su radovi na sanaciji oštećenja reguliranog korita rijeke Tinje na stacionaži stc. km 0+900,00 do stc. km 1+756,00. Regulirano korito rijeke Brke ima ulogu brže eliminacije velikih brdskih voda sa cijelog sliva rijeke Brke u glavni recipijent – rijeku Savu. Na reguliranom dijelu korita rijeke Brke u 2007. godini, u sklopu tekućeg održavanja, sanirana su oštećenja betonskih obloga i uklonjen je cjelokupan nataloženi nanos sa dna i pokosa na punom profilu regulacije cijelom dužinom (13.579,00 m^3 istaloženog nanosa), u 2011. godini izvršena je sanacija i rekonstrukcija odnesenih obala i dna korita rijeke Brke na ušću u rijeku Savu na potezu od cca 75 m. Objekt se održava u smislu tekućeg održavanja – košenja i uklanjanja nanosa sa kosina regulacije.

Kanal „Tinja-Tolisa“, stc. km 0+000 -stc. km 2+000- područje Brčko distrikta BiH – Kanal Tinja-Tolisa ukupne dužine 16.135,00 km, od čega je: dionica stc. km 0+000- stc. km 2+000 na području Brčko distrikta BiH; dionica stc. km 2+000- stc. km 9+228 na području Republike Srpske. Naznačeni objekt ima namjenu prihvata voda sa gornjih ležećih površina sustava, istočno i zapadno područje, putem vodotoka Tolise, Prvakovca, Johovca, Dugaja, odvodnog kanala „Kladik“ i drugih sitnih vodotoka na sistemima i eliminaciju voda gravitacijom u veće vodotoke – Lomnicu i Tinju, a istim u glavni recipijent rijeku Savu. Predmetni objekt zajedno sa kanalom „Kladik“ štiti sustav „Kaseta sjever“ od suvišnih voda sa gornjih površina. Objekt je građen u dvije etape. Prvom etapom od 1964. do 1968. godine - km 0+000 do km 5+080, izvršeno je prihvaćanje brdskih voda iz obodnog kanala istočni lateralni kanal i potoka Kunava i Šibava. Drugom etapom od 1973. do 1974. godine od km 5+080 do km 16+135, prihvaćene su vode sa gornjih ležećih površina istočno i zapadno područje. Na dionici objekta od stc. km 0+000 do stc. km 5+080 izraženo je erodiranje dna kanala do dubine od 80 cm, poslije čega je došlo do zasijecanja pokosa kanala i sam objekt sve više poprima karakteristiku prirodnog objekta. Na saniranim klizištima od stc. km 0+000 do stc. km 2+000 (područje Brčko distrikt BiH) sa hrastovim šipovima dužine 3,0 m i kamenom naslagom pojavljuje se klizanje same naslage, a time i sužavanje kinete kanala. Objekt se održava u smislu tekućeg održavanja – košenja. U narednom razdoblju, u okviru investicionog održavanja, potrebno je izvršiti sanaciju odrona i oštećenja kanala „Tinja-Tolisa“.

Kanal „Lukavac-Brka“, stc. km 0+000- stc. km 2+032 – Objekt je rađen 1970/1971. godine s osnovnom namjenom prevođenja dijela sliva rijeke Tinje putem vodotoka Lukavac u sliv rijeke Brke, s ciljem zaštite niže ležećih površina u Donjem Rahiću, Grbavici i Goricama, kao i bržoj eliminaciji suvišnih brdskih voda sa sliva potoka Lukavac. Objekt je u lošem stanju, pošto je isti bio u zonama vođenja ratnih djelovanja. Oštećenja objekta manifestiraju se u erodiranju dna kanala, klizanju pokosa. Objekt se održava u smislu tekućeg održavanja –

košenja. U narednom razdoblju, u okviru investicionog održavanja potrebno je izvršiti sanaciju odrona i oštećenja kanala „Lukavac-Brka“.

Objekti obrane od vlastitih voda – prostor Brčko distrikta BiH, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine – Osnovna i sekundarna kanalska mreža kao i detaljna kanalska mreža u komasacijskim površinama rađene su u razdoblju od 1957. do 1960. godine i od 1985. do 1990. godine i imaju ulogu prihvata i odvođenja vlastitih voda, oborinskih podvirnih i podzemnih, bilo gravitacijom ili mehaničkim načinom odvođenja u glavni recipijent rijeku Savu. Svi objekti su bili u neposrednim zonama ratnih djelovanja. Izražena su rušenja objekata, kao i oštećenja objekata. Opća karakteristika je da su objekti propali, pojedini su u minskim poljima, a svi su zarasli u razna drvenasta rastinja i zamuljeni pa se može konstatirati da nisu u potpunoj funkciji. U toku 2005. godine izvedeni su radovi na sanaciji – rekonstrukciji objekta CS „Đurići“ Vučilovac, a njeno zvanično puštanje u rad početkom 2006. godine. Tokom 2006. godine dekontaminiran je kanal „Smrdulja“ u dužini 2.500 m na potezu od ušća u rijeku Savu pa uzvodno, te izvršeno čišćenje kanala. Od 2007. godine vrši se čišćenje kanalske mreže hidromelioracionog sustava u smislu košenja, sječenja šiblja i uklanjanje drveća, te izmuljivanja dijela kanalske mreže.

Područja Brčko distrikta BiH na kojim nisu izgrađeni zaštitni vodoprivredni objekti za obranu od poplava:

- Na rijeci Tinji: područje sela Gorice - MZ Gorice, područje zaseoka Drenova - MZ Vukšić, područje sela Donji Vukšić i Gornji Vukšić - MZ Vukšić, područje sela Gornji Bukvik i zaselak Jendek - MZ Bukvik i MZ Vukšić, područje zaseoka Bašče, Poljaci, Jagodnjak, područje sela Donja Skakava - MZ Poljaci-Jagodnjak i MZ Donja Skakava, područje sela Prijedor, Seonjaci i Dubrave - MZ Prijedor, MZ Seonjaci i MZ Dubrave, područje zaseoka Cvijanovići, selo Bijela - MZ Bijela, područje sela Donji Rahić i Grbavica - MZ Donji Rahić i MZ Grbavica
- Na potoku Stjepkovica područje zaseoka Stjepkovica i područje sela Prijedor, MZ Prijedor
- Na potoku Skakavac i Podarevac, područje sela Gornja Skakava - MZ Gornja Skakava
- Na rijeci Brci: područje grada - MZ Klanac, MZ Kolobara, MZ Centar 5 MZ Meraje, MZ Broduša, MZ Stari Rasadnik, MZ Brod, područje sela Brka - MZ Brka, područje sela Palanka - MZ Palanka, područje sela Gornji Rahić - MZ Gornji Rahić,
- Na području potoka Lukavac, područje sela Lipovac - MZ Lipovac
- Na području potoka Govneč i Lukavac, područje sela Ulović - MZ Ulović
- Na rijeci Brci i Maočkoj rijeci, područje sela Maoča - MZ Maoča
- Na rijeci Rašljanskoj, područje sela Rašljani - MZ Rašljani
- Na rijeci Islamovačkoj, područje sela Islamovac - MZ Islamovac
- Na rijeci Zovičici, područje naselja Rijeke i sela Omerbegovača - MZ Rijeke i MZ Omerbegovača, područje sela Boće - MZ Boće, područje sela Boderište - MZ Boderište, područje sela Gornji Zovik - MZ Gornji Zovik, područje sela Donji Zovik - MZ Donji Zovik
- Na Štrepačkoj rijeci, područje sela Štrepci - MZ Štrepci
- Na rijeci Jagoštici, područje sela Šatorovići - MZ Šatorovići
- Na Crnoj rijeci, područje sela Popovo Polje - MZ Popovo Polje
- Na rijeci Savi, područje sela Brezovo Polje - MZ Brezovo Polje.

Sa stanovišta ugroženosti od poplava najkritičniji dio u Brčkom distriktu BiH je melioraciono područje Tinja-Brka, koje se nalazi u centralno-zapadnom dijelu Distrikta. Naselja koja su najčešće izložena plavljenju su:

- Sliv rijeke Tinje: Gorice, Drenova, Gornji i Donji Vukšić, Gornji Bukvik, Jendek, Bašče, Poljaci, Jagodnjak, Donja Skakava, Cvijanovići, Bijela, Donji Rahić i Grbavica.
- Sliv rijeke Brke: područje grada (Klanac, Kolobara, Centar 5, Meraje, Broduša, Stari rasadnik, Brod), Brka, Palanka, Gornji Rahić, Maoča, Rašljani, Rijeke, Omerbegovača, Boće.
- Neposredni sliv rijeke Save: Brezovo Polje, Vučilovac, Krepšić.

Suštinski problem ovog područja su pojave visokih poplavnih voda, i to: vanjske vode (vode rijeke Save); brdske vode (sa planina Majevica i Trebava) i vlastite vode (oborinske, podvirne i podzemne).

Elektroenergetska infrastruktura

Osnivanjem JP „Komunalno Brčko“ poslovi distribucije i snabdijevanja električnom energijom potrošača na teritoriji Brčko distrikta BiH prešli su iz nadležnosti Vlade Brčko distrikta BiH na JP „Komunalno Brčko“. JP „Komunalno Brčko“ je licencirani pravni subjekt za distribuciju i snabdijevanje električnom energijom u Brčko distriktu BiH, a navedenim poslovima se bavi **RJ Elektrodistribucija**.

Po pitanju **proizvodnje** električne energije Brčko distrikt BiH ne raspolaže većim vlastitim izvorom električne energije, tj. Brčko distrikt BiH je isključivi potrošač energije i električnom energijom se uglavnom, snabdijeva iz elektroenergetskog sustava Republike Srpske. Potrošači električne energije, koji moraju imati neprekidno napajanje, uglavnom, imaju vlastite agregate kao izvore rezervnog napajanja. U Brčko distriktu još od 2014. godine (kada je bilo 1 domaćinstvo) nema domaćinstava bez mogućnosti priključka ne električnu energiju.

Područje Brčko **snabdijeva** se električnom energijom iz elektroenergetskog sustava BiH preko dvije TS 110/35/10 kV koje su locirane na jugozapadnom i južnom dijelu grada. Osnovna koncepcija napajanja na području grada bazirana je na transformatorskom sustavu razvođenja el. mreže i to dovod 110 kV i srednjonaponski razvod 35 i 10 kV. S obzirom da su obje gradske 110 kV trafostanice napajane iz najmanje 2 pravca, sigurnost u snabdijevanju električnom energijom napojnih trafostanica je na visokom nivou. Iako je srednjonaponska mreža jednim dijelom izvedena sa mogućnošću dvostranog **napajanja distributivnih TS**, sigurnost u isporuci električne energije znatno je manja, jer su pojedine distributivne trafostanice i napojni srednjonaponski kablovi preopterećeni.

Tabela 33: Struktura i broj potrošača električne energije u Brčko distriktu BiH

Opis	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Na 35 kV	1	1	1	1	1	1
2. Na 10 kV	24	30	36	46	52	31
a) Domaćinstva	31007	30822	30811	31021	31301	30915
b) Ostala potrošnja	3769	3814	3851	3750	3786	4319

c) Javna rasvjeta	419	421	425	427	427	435
Ukupno	**35220**	**35088**	**35124**	**35245**	**35567**	**35701**

Izvor: Odjeljenje za komunalne poslove, 2020.

Ukupan broj **potrošača** na teritoriji Brčko distrikta BiH je oko 35.701, za čije potrebe se na godišnjem nivou u prosjeku isporuči **225-260 GWh** električne energije. Mrežu sustava[58] elektrodistribucije čine: 100 km dalekovoda 35 kV, 410 km dalekovoda 10 kV, osam (8) čvornih trafostanica 35/10 kV i 476 trafostanica 10(20)/0,4 kV.

Brčko distrikt BiH kroz kapitalni proračun izdvaja značajna sredstva za izgradnju elektroenergetske infrastrukture i preko Odjela za komunalne poslove **gradi i predaje** na upravljanje JP „Komunalno Brčko".

Tabela 34: Pokazatelji i struktura javne rasvjete u Brčko distriktu BiH

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Pokrivenosti stan. javnom rasvjetom-procjena, %	58	62	68	74	80	84
Iznos proračuna za izgradnju javne rasvjete, 000 KM	75,0	222,8	226,6	345,1	159,1	285,1
Iznos proračuna za održavanje javne rasvjete, 000 KM	155,3	154,6	154,6	188,6	194,2	255,7
Trošak el. energ. za javnu rasvjetu, 000 KM	1657,0	1933,3	1999,7	1922,4	1960,3	2042,9
Broj rasvjetnih tijela za javnu rasvjetu	14,000	15,500	17,000	18,500	20,000	21,000

Izvor: Odjel za komunalne poslove, 2020.

Kada je u pitanju javna rasvjeta, značajna je pokrivenost stanovništva (84%) i broj rasvjetnih tijela, ali su s druge strane kao **ključni problem značajna financijska izdvajanja** od preko 2 mil. KM/godišnje, te je adekvatnim studijama izvodivosti potrebno sagledati mogućnosti zamjene energetski neefikasnih postojećih rasvjetnih tijela (tamo gdje nisu ugrađena energetski učinkovita) jer se prilikom rekonstrukcije postojećih ulica vodi računa o ugradnji energetski učinkovite javne rasvjete. Također, potrebno je uraditi potpunu modernizaciju sustava javne rasvjete koja podrazumijeva uspostavljanje potpune kontrole (izgradnje, održavanja i mjerenja), što podrazumijeva izgradnju dispečerskog centra (upravljivost, kontrolu rada, daljinsko očitavanje i mjerenje, katastar) što bi u kombinaciji sa mjerama energetske učinkovitosti ovaj sustav javne rasvjete podiglo na značajno viši nivo.

Poštanska i telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska infrastruktura je dio globalnog telekomunikacijskog sustava i kao takva građanima i privrednim subjektima Brčko distrikta BiH omogućava visokokvalitetno korištenje fiksne i mobilne mreže u lokalnom, međumjesnom i međunarodnom prometu, te brojne, različito prilagođene pakete usluga i servisa. Telekomunikacijski prometa u Brčko distriktu BiH odvija se putem 3 najveća operatera:

- BH Telekom d. d. Sarajevo,

[58] http://www.komunalno.ba

- Telekom Srpske a. d. Banja Luka (M:TEL),
- JP HT d. d. Mostar (HT Eronet).

Poštanski promet u Brčko distriktu BiH odvija se putem tri (3) operatera:

- JP "Pošte Srpske", a.d. Banjaluka, sa poštanskim brojevima 76100 i 76101, 76105, 76106, 76216 Brezovo Polje, 76218 Ražljevo
- JP "BH pošta" d.o.o. Sarajevo, sa poštanskim brojevima 76120, 76206, (76207 G. Rahić, 76208 Maoča, 76209 Šatorovići)
- "Hrvatska pošta" d.o.o. Mostar, 76110.

Na području grada, kao i cijele Bosne i Hercegovine, djeluje veći broj privatnih poduzeća za transport u usluge brze pošte.

Ostala komunalna infrastruktura

Groblja i mezarja – Grobljima na teritoriju Brčko distrikta BiH upravljaju vjerske zajednice. Osnovna problematika vezana je za popunjenost lokacija, te je Skupština Brčko distrikta 2012. godine donijela odluku o određivanju pet lokacija za mezarja i groblja, na prijedlog Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne odnose. Radi se o lokaciji na Brodu i lokaciji kod Pete osnovne škole za potrebe Islamske vjerske zajednice (oko 80.000 m^2 + 8000 m^2), lokaciji u Dubravama i Uloviću za potrebe Katoličke crkve, kao i lokacijama u Potočarima i MZ Brezik za potrebe Srpske pravoslavne crkve (30.000 m^2 + 150.000 m^2), čime je u dužem razdoblju riješena problematika ovih lokacija.

Plinska infrastruktura i sustav daljinskog grijanja – Na području Brčko distrikta BiH ne postoji plinska infrastruktura, mada je do sada izrađeno više studija i elaborata o opravdanosti uvođenja plinske mreže na prostoru Brčko distrikta BiH, prije svega kroz planove plinofikacije od strane Vlade Republike Srpske. Plinofikacija u Brčko distriktu BiH može ići iz dva pravaca:

- Magistralnim plinovodom Šepak-Bijeljina-Banja Luka i
- Plinovodom iz pravca Republike Hrvatske.

Procjena je da bi potrošnja plina u Brčko distriktu iznosila od 25-30 mil. m^3, u slučaju izgradnje plinovoda iz pravca Bijeljine, područje Brčkog opskrbljivalo bi se plinom iz pravca Šepka, a ukupna dužina plinovoda Bijeljina-Brčko iznosi oko 33 km, procijenjeni iznos investicije[59] za plinovod od 16'' iznosi oko 10,6 mil. EUR.

Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine plinofikaciju Brčko distrikta BiH također razmatra kao jednu od mogućih strateških opcija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine na srednjem nivou fokusa s indikativnim razdobljem realizacije 2025–2035. godine[60]. Sam razvoj će uvelike zavisiti, između ostalog, o tržišnim prilikama tj. kretanju cijena plina. S obzirom na relativno malo područje koje zauzima Brčko, mogućnost plinofikacije Brčkog distrikta BiH se treba sistemski posmatrati u skladu s entitetskim planovima razvoja plinske mreže ali i većih urbanih centara poput Tuzle. Dakle, zahvaljujući

[59] Studija energetskog sektora u BiH, Projektni zadatak-prirodni plin, Energetski institut Hrvoje Požar, Svjetska banka.

[60] Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine.

geografskom položaju Brčko distrikt Bosne i Hercegovine je tranzitni pravac za prolazak plinske mreže prema entitetima u budućnosti.

Brčko distrikt BiH nema gradsku toplanu i na ovaj način riješeno pitanje daljinskog grijanja. Prema Akcijskom planu energetski održivog razvoja koga je usvojila Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u 2015. godini predviđena je izgradnja kogeneracijskog postrojenja i razvoj toplifikacijskog sustava. Na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, s obzirom na već postojeću infrastrukturu, postoji nekoliko lokacija za izgradnju kogeneracijskog postrojenja koje su povoljne za transport energije, pristup i utjecaj na okolinu te pružaju izvor rashladne vode. Prema trenutnim potrebama Brčko distrikta i projekcijama budućeg razvoja smatra se bi dvije jedinice kapaciteta 2 x 20 MWe i 2 x 40 MWt, osigurale isporuku 220 GWhe i 180 GWht energije, te pokrile sve potrebe Brčko distrikta BiH. Postrojenje na biomasu navedenog kapaciteta godišnje bi trošilo oko 20.000 t topole ili biomase ekvivalentne energetske vrijednosti, te se procjenjuje da postoje kapaciteti za proizvodnju navedene količine biomase na neiskorištenom zemljištu u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Dodatno, postoji mogućnost iskorištenja ostataka iz drvne industrije i spaljivanje dijela gradskog otpada u energetske svrhe. Predviđeno vrijeme izgradnje navedenog kogeneracijskog postrojenja je 4 godine, te je u tome vremenu potrebno razviti toplinski sustav i plantaže biomase potrebne kao izvor energije.

Azil za pse – Azilom za pse upravlja JP „Komunalno Brčko“, azil je formiran 2008. godine u naselju Brod i od tada je problem pasa lutalica stavljen pod kontrolu, ali problem nije moguće riješiti u potpunosti. Služba za javnu higijenu pripada i Sektor za zbrinjavanje napuštenih životinja, aktivnostima je dovela do toga da su ulice i parkovi u Brčko distriktu BiH bez pasa lutalica i sigurni za građane. Azil za nezbrinute životinje pruža neophodnu zaštitu životinjama i vodi brigu o njihovoj higijeni i socijalizaciji, što doprinosi lakšem procesu udomljavanja pasa. U azilu u prosjeku se nalazi oko 200 pasa, dok Sektor za prikupljanje napuštenih životinja godišnje zbrine oko 2.000 pasa.

Razvojne perspektive u oblasti zaštite životne sredine/okoliša i komunalne infrastrukture

Na osnovu prethodno analiziranih podataka u oblasti zaštite životne sredine/okoliša i stanja komunalne infrastrukture u Brčko distriktu BiH moguće je na pregledan način sagledati razvojnu problematiku ali i razvojne perspektive Brčko distrikta BiH do 2027. godine. Sustav upravljanja životnom sredinom/okolišem u upravi Brčko distrikta BiH ne treba biti poistovijećen i koncipiran na isključivo izdavanje ekoloških dozvola i/ili dozvola za upravljanje otpadom, mada je i ovaj aspekt uprave potrebno osnažiti kadrovski, što će u konačnici doprinijeti unaprjeđenju zaštite životne sredine. Prilikom izrade Prostornog plana Brčko distrikta BiH, posebnu pažnju potrebno je posvetiti strateškoj procjeni na životnu sredinu/okoliš, sa ciljem identifikacije objekata za djelatnosti koji se mogu projektirati u zonama rada i industrije, što će omogućiti investitorima sigurnije ulaganje i efikasniju izradu prateće dokumentacije. Također, moguće je ostvariti tzv. sinergetske efekte razvoja, npr.

projektiranjem i izgradnjom autoputa kroz Brčko distrikt BiH, može se projektirati i transportni sustav plina i dalja plinofikacija prostora, te daljnjom razradom u prostorno-planskoj dokumentaciji definirati pravce, mrežu, podstanice i dr. Također, uspostavljanjem sustava za zbrinjavanje otpada, stvaraju se uvjeti za zbrinjavanja otpada na ekološki prihvatljiv način sa smanjenim negativnih utjecaja na životnu sredinu/okoliš, uz dodatni prateći efekt uštede sredstava Brčko distrikta BiH, uz dodatne mogućnosti stvaranja novih radnih mjesta i prihoda Brčko distrikta BiH.
Pregled razvojnih problema i razvojnih perspektiva u Brčko distriktu BiH sa aspekta zaštite životne sredine/okoliša i komunalne infrastrukture prikazan je u tabeli.

Tabela 35: Razvojni problemi i razvojne perspektive u oblasti zaštite životne sredine/okoliša i komunalne infrastrukture u Brčko distriktu BiH

Razvojni problemi	**Razvojne perspektive**
Nedostatak određene regulative i oblasti zaštite životne sredine/okoliša	Prilagođavanje pravnim okvirima EU u oblasti zaštite životne sredine/okoliša
Aerozagađenje	Izgradnje sustava daljinskog grijanja Mjere energetske učinkovitosti Plinofikacija
Zagađenje voda	Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacijske mreže Izgradnja postrojenja za pročišćavanje voda Unapređenje sustava upravljanja otpadom
Odlaganje otpada	Sanacija i/ili izgradnja deponija Selektivno prikupljanje otpada Reciklaža
Kontaminacija zemljišta	Deminiranje zemljišta Uspostavljen mehanizam kontrole kvaliteta zemljišta Smanjenje rizika od poplava Sanacija nesanitarnih i divljih deponija
Zaštita bioraznolikosti	Izrada nove i ažurne prostorno-planske dokumentacije Planska gradnja Zaštićena područja
Putni (cestovni) saobraćaj	Izgradnja autocesta Održavanje postojećih i izgradnja novih saobraćajnica
Vodeni saobraćaj	Održavane riječnog korita Izgradnja infrastrukture JP „Luka Brčko“
Željeznički saobraćaj	Elektrifikacija Osiguranje pružnih prijelaza Izmještanje kolosijeka
Javna rasvjeta	Rekonstrukcija postojeće mreže i ugradnje energetski efikasnijih rasvjetnih tijela (LED)

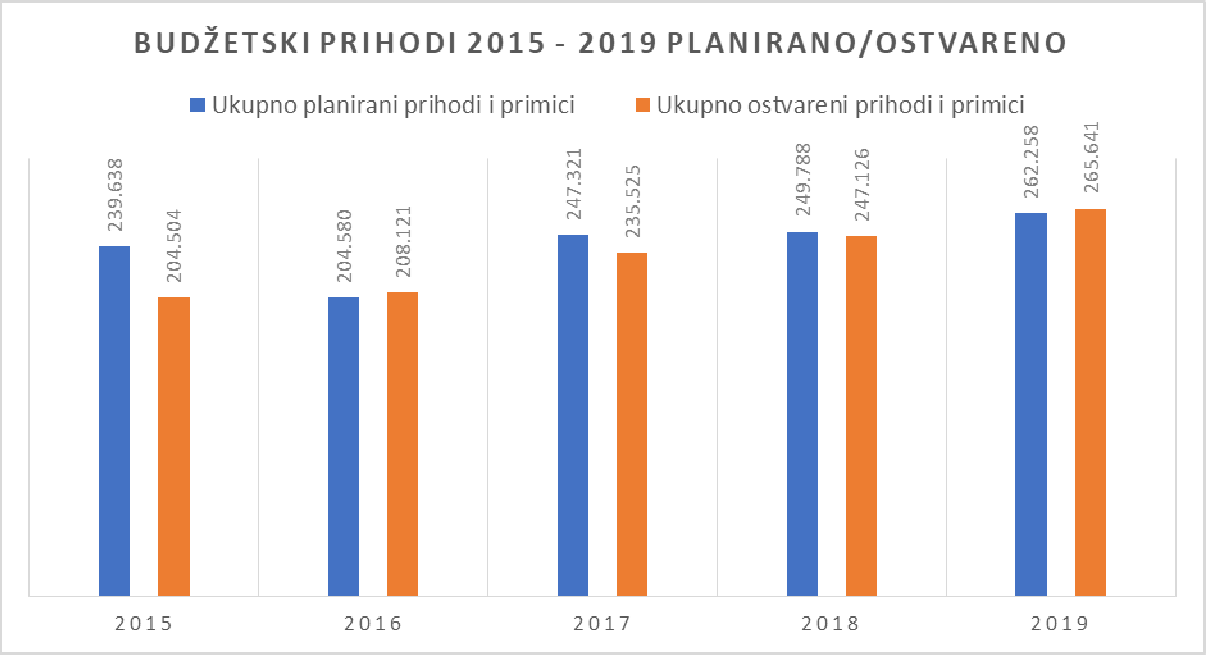
2.8 Analiza proračuna i projekcije sredstava za financiranje realizacije strategije

Analiza javnih prihoda i rashoda u razdoblju 2015–2019. godina

Brčko distrikt BiH je u posmatranom petogodišnjem razdoblju bilježio permanentan rast ostvarenih proračunskih prihoda i primitaka, po prosječnoj stopi od cca 6,8%, odnosno nešto iznad 15,2 milijuna KM prosječno godišnje.

Ostvarenje je premašilo plan u dvije posmatrane godine, dok je tokom dvije godine plan bio značajno veći od ostvarenog, za cca 35 (2015. godine) i 12 milijuna KM (2017. godine). Tijekom 2015. godine plan nije ostvaren prvenstveno zbog manje realizacije financiranja (za 24 milijuna KM) i neporeznih prihoda (za 16 milijuna), dok je ostvarenje poreznih prihoda bilo veće od planiranog iznosa za cca 8,5 milijuna KM. Slična situacija se ponovila i 2017. godine, s tim što je najveći podbačaj u ostvarenju plana zabilježen kod neporeznih prihoda, prvenstveno kod sudskih taksi.

Slika 56: Ukupno planirani i ostvareni prihodi u razdoblju 2015–2019. godina, u '000 KM

	2015	2016	2017	2018	2019
Planirani prihodi i primici (u '000 KM)	239,638	204,580	247,321	249,788	262,258
Ostvareni prihodi i primici (u '000 KM)	204,504	208,121	235,525	247,126	265,641
Razlika	-35,134	3,541	-11,796	-2,662	3,383

Izvor podataka: Vlada Brčko distrikta BiH

Tijekom 2018. i 2019. godine došlo je do značajnije usklađenosti između planiranja i ostvarenja proračunskih prihoda, kroz realnije i ažurnije planiranje te pravovremeno revidiranje proračunskog dokumenta, putem amandmana i izmjena relevantnih odluka.

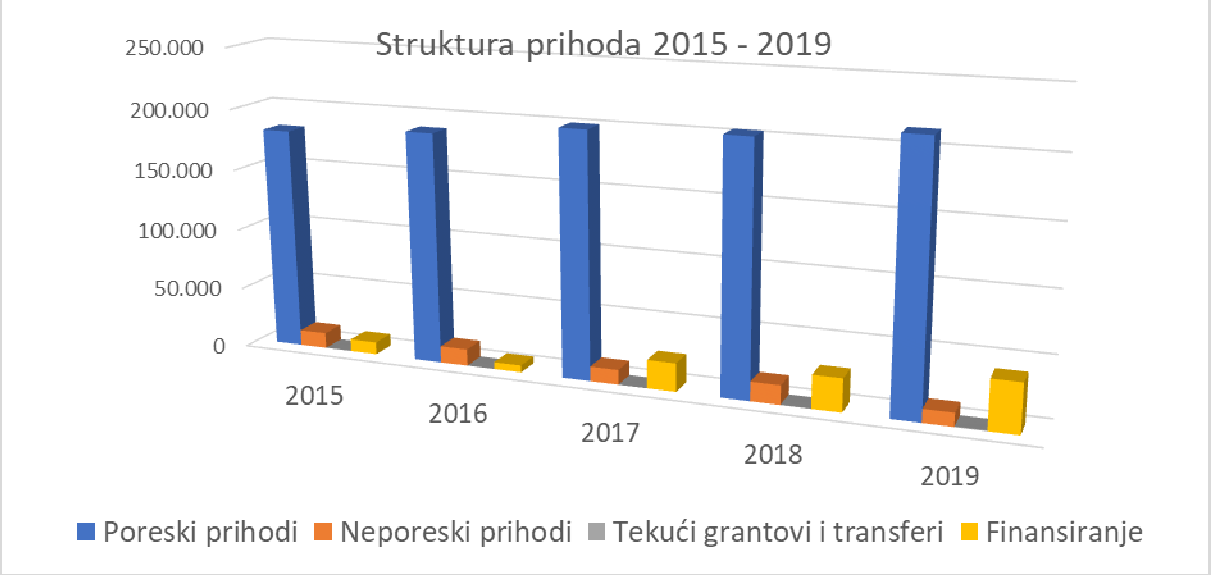
U strukturi ostvarenih prihoda daleko najznačajnije mjesto zauzimaju porezni prihodi, ali sa ipak izraženom konstantnom tendencijom pada učešća u ukupno ostvarenim prihodima, sa 90,6% tokom 2016. godine na 80,5% učešća u 2019. godini (214 milijuna KM u odnosu na ukupno ostvarenje proračuna od 266 milijuna KM).

Rast proračunskih prihoda se uglavnom zasnivao na rastu prihoda od indirektnih poreza koji su u razdoblju 2015–2019 konstantno rasli, po prosječnoj stopi od 4,3% ili za ukupno 28,6 milijuna KM tokom petogodišnjeg razdoblja, sa 156,1 milijun KM ostvarenja u 2015. godini, na 184,7 milijuna KM realiziranih tijekom 2019. godine.

Neporezni prihodi su konstantni tokom posmatranog razdoblja i imaju učešće u ukupno ostvarenim prihodima u rasponu od 4,1% (2019. godina, kada su ostvareni u iznosu od 11 milijuna KM), do 6,6% ostvarenih tijekom 2016. godine.

Najizraženiji rast učešća u ostvarenim prihodima i primicima je realiziran kod financiranja, sa 2,8% 2016. godine na 15,2% 2019. godine, kada je ostvareno nešto preko 40 milijuna KM.

Slika 57: Struktura ostvarenih prihoda i primitaka u razdoblju 2015–2019. godina, u '000 KM

	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Porezni prihodi	181,466	88.7	188,567	90.6	200,275	85.0	203,864	82.5	213,788	80.5
Neporezni prihodi	12,791	6.3	13,652	6.6	12,036	5.1	15,745	6.4	10,961	4.1
Grantovi/transferi	144	0.1	124	0.1	8	0.0	366	0.1	633	0.2
Financiranje	10,103	4.9	5,778	2.8	23,205	9.9	27,151	11.0	40,259	15.2
UKUPNO	204,504		208,121		235,525		247,126		265,641	

Izvor podataka: Vlada Brčko distrikta BiH

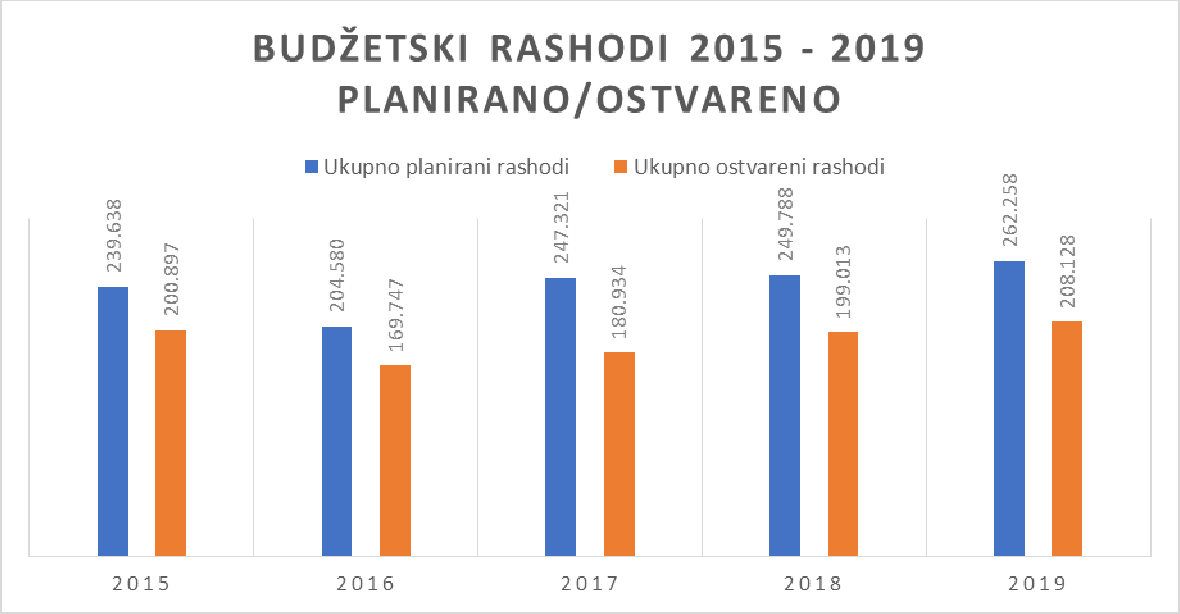
Što se tiče rashoda, proračun Brčko distrikta BiH se u posmatranom petogodišnjem razdoblju ostvaruje značajno ispod planiranih vrijednosti, prvenstveno zahvaljujući činjenici da je ostvareni proračun kapitalnih potreba konstantno realiziran ispod planiranog.

Ostvareni proračunski rashodi i izdaci se nisu značajnije mijenjali tokom posmatranog razdoblja pa je ostvaren prosječan godišnji rast od cca 1,3%. Realizirani rashodi u 2019. godini su veći od realiziranih u 2015. godini za cca 3,6% ili 7 milijuna KM.

U istom razdoblju, godišnji proračun kapitalnih potreba je na strani rashoda i izdataka ostvaren sa svega cca 8,5% prosječno, odnosno od planiranih 38 milijuna KM prosječno godišnje, realizirano je nešto preko 3 milijuna KM.

Proračun za tekuće izdatke (plate, materijalni troškovi, grantovi, otplata duga…) također bilježi ostvarenje koje je permanentno ispod planiranih vrijednosti, na nivou od cca 93,5% prosječno godišnje. Od planiranih 201,5 milijuna KM, ostvarenje je dostizalo 188,5 milijuna KM prosječno godišnje, odnosno cca 13 milijuna ispod planiranih vrijednosti.

Slika 58: Proračunski rashodi u razdoblju 2015–2019. godina, u '000 KM

	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupno planirani rashodi	239,638	204,580	247,321	249,788	262,258
Ukupno ostvareni rashodi	200,897	169,747	180,934	199,013	208,128
Razlika	**-38,741**	**-34,833**	**-66,387**	**-50,775**	**-54,130**

Izvor podataka: Vlada Brčko distrikta BiH

U strukturi rashoda i izdataka najveće učešće imaju tekući transferi/grantovi, plaće sa naknadama i materijalni troškovi.
Tekući transferi i grantovi čine najveći pojedinačni rashod proračuna i ostvarivani su sa prosječnim učešćem od 41,50% u ukupnim rashodima i izdacima, krećući se u vrlo uskom rasponu od 40,59% 2016. godine do 42,00% 2017. godine. Inače, rasli su u prosječnom iznosu od cca 560.000 KM godišnje, po stopi od 1.3%, jednako kao i ukupni proračunski rashodi i izdaci.

Plaće i naknade su također sa ostvarenim stabilnim nivoom učešća od prosječno 34% na godišnjem nivou, u rasponu od 30,3% ostvarenih 2015. godine do 35,6% dostignutih 2016. i 2019. godine. Nakon neznatnog pada ostvarenog 2015. godine (u odnosu na 2014. godinu) i stagnacije u 2016. godini, plate i naknade bilježe vidljiv rast u posljednje tri promatrane godine, tako da je u 2019. godine ostvareni iznos plata i naknada veći za cca 13 milijuna KM (cca 22%) u odnosu na 2015. godinu.

Materijalni troškovi čine treću po veličini skupinu rashoda Brčko distrikta BiH, sa prosječnim učešćem od 18,4% na godišnjem nivou, sa iskazanim negativnim trendom, jer je učešće sa 23% 2015. godine palo na 16% u 2019. godini. Također, nakon pada sa cca 46 milijuna ostvarenih u 2015. godini, u naredne 4 godine iznos rashoda za materijalne troškove se stabilizirao u iznosu od 32 do 33 milijuna KM na godišnjem nivou.

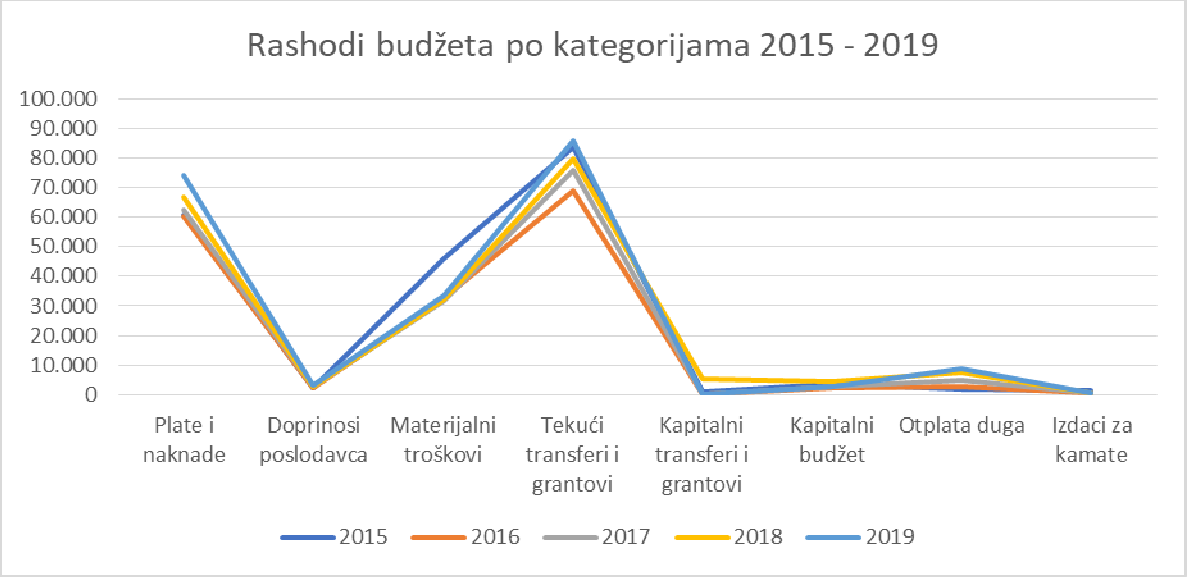
Kapitalni proračun se kreće na prosječnom nivou od 1.6% učešća u ukupnim rashodima i oscilira tokom cijelog posmatranog razdoblja, ostvarujući prosjek od 3,1 milijun KM godišnje.

Dio rashoda namijenjen za otplatu duga bilježi konstantan rast, povećavajući učešće u ukupnim rashodima sa 1% tokom 2015. godine na 4,2% ostvarenih u 2019. godini. Iznos od 2 milijuna utrošena na otplatu duga u 2015. godini narastao je na 8,7 milijuna KM u 2019. godini, rastući po prosječnoj stopi od cca 31% godišnje[61].

Slika 59: Struktura i učešće proračunskih rashoda u ukupnim rashodima proračuna Brčko distrikta BiH u razdoblju 2015–2019. godina, u '000 KM

	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Plate i naknade	60,770	30.2%	60,407	35.6%	62,311	34.5%	66,611	33.5%	73,993	35.6%
Doprinosi poslodavca	2,438	1.2%	2,449	1.4%	2,566	1.4%	2,744	1.4%	3,021	1.5%
Materijalni troškovi	46,201	23.0%	32,396	19.1%	31,923	17.7%	32,336	16.2%	33,308	16.0%
Tekući transferi/dotacija.	83,655	41.6%	68,895	40.6%	75,784	42.0%	79,817	40.1%	85,901	41.3%
Kap. transferi/grantovi	855	0.4%	175	0.1%	108	0.1%	5,331	2.7%	35	0.0%
Kapitalni proračun	3,541	1.8%	2,264	1.3%	2,609	1.4%	4,491	2.3%	2,809	1.3%
Otplata duga	1,989	1.0%	2,723	1.6%	4,752	2.6%	7,330	3.7%	8,725	4.2%
Izdaci za kamate	1,449	0.7%	420	0.2%	392	0.2%	353	0.2%	336	0.2%

[61] U svim posmatranim godinama je ostvaren rast rashoda za otplatu duga, osim 2015. godine, kada je zabilježen pad od cca 28%

Izvor podataka: Vlada Brčko distrikta BiH

Indikativni financijski okvir

Indikativni financijski okvir[62] predstavlja jednu od ključnih komponenti strateškog razvojnog dokumenta Brčko distrikta BiH. Namjera je da se prikažu financijski kapaciteti za adekvatnu potporu financiranju planiranih tekućih i kapitalnih rashoda, uz projektiranje izvora sredstava, identificirajući njihovu pouzdanost i potencijalnu raspoloživost u narednom petogodišnjem razdoblju, od 2021. do 2025. godine. Projekcije obuhvaćaju javne prihode i potrošnju proračuna Vlade Brčko distrikta BIH i izvanproračunskih fondova kao što su Fond zdravstvenog osiguranja, Zavod za zapošljavanje i Razvojno-garantni fond Brčko distrikta BiH, podržane od strane Proračuna Brčko distrikta BiH.

Ova financijska analiza je zasnovana na radnoj verziji Nacrta srednjoročne makroekonomske projekcije i fiskalne politike Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021–2023 koja se koristi za pripremu Dokumenta okvirnog proračuna Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021–2023, na Dokumentu okvirnog proračuna BDBiH 2020–2022 te na analizi proračuna Distrikta i njegovog izvršenja za razdoblje od 2015. do 2019. godine. Nacrt makroekonomske projekcije zasnovan je na zvaničnoj srednjoročnoj makroekonomskoj prognozi za BiH, koja je uzela u obzir inicijalne efekte pandemijske krize, uz pretpostavku da će se oporavak pokrenuti s početkom trećeg kvartala 2020. godine, nakon čega će se svi glavni trendovi ponovo dobiti pozitivan predznak i zadržati konstantan rast tokom naredne tri godine. Izvjesno je da će zvanična srednjoročna makroekonomska prognoza za BiH pretrpjeti određene korekcije, jer se početak oporavka prenio u razdoblje i nakon drugog kvartala 2020. godine te će, shodno tome, doći i do naknadnih korekcija nacrta makroekonomske projekcije i fiskalne politike Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021–2023.

Inače, značajni negativni efekti na privredna kretanja, a samim tim i na proračunske prihode na svim nivoima, od jedinica lokalne samouprave do državnog proračuna, vidljivi su već u

[62] Ovaj indikativni financijski okvir pripremljen je od strane konsultanta, na osnovu dobijenih dokumenata. Treba da se provjeri, koriguje i eventualno dopuni u suradnji sa Direkcijom za financije i Odborom za razvoj BDBiH.

drugom kvartalu 2020. godine i neizvjesno je koliko će vremena biti potrebno za oporavak i vraćanje na tokove ustaljene do vremena izbijanja krize.

Neke od anketa provedenih sa predstavnicima jedinica lokalne samouprave u regiji[63], sugeriraju da će se lokalnu proračuni oporavljati nešto duže od realnog sektora te da će se, u slučaju da ne bude drugog pandemijskog talasa sa značajnijim efektima, tek tokom 2022. godine vratiti na tokove iz 2019. godine. Kao primjer efekta na proračunsko planiranje se može uzeti Vlada Federacije BIH koja je, prijedlogom rebalansa proračuna za 2020. godinu upućenom Parlamentu FBiH, predvidjela smanjenje planiranih prihoda od indirektnih poreza za 16,7% i prihoda od poreza na dobit poduzeća za 21% te ukalkulirala dodatna zaduženja za hitni oporavak od krize.

Radnom verzijom Nacrta srednjoročne makroekonomske projekcije i fiskalne politike Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021–2023 predviđeno je smanjenje BDP-a Brčko distrikta BIH tokom 2020. godine od 1,5% u odnosu na 2019. godinu, ali su istovremeno projektirane i stope rasta u 2021., 2022. i 2023. godini od 4,3%, 4,8% i 4,6%. Projekcija rasta proračunskih prihoda zasnovana je na procjenama kretanja za nivo BiH, za koju je predviđeno kretanje u rasponu od 3,3%, 3,5% i 3,7%, za 2021., 2022., i 2023. godinu, najviše se oslanjajući na rast prihoda od PDV od koga se očekuje da generira preko 58% ukupno planiranog rasta proračunskih prihoda[64]. Procjenjuje se da će učešće indirektnih poreza u ukupnim prihodima Brčko distrikta BiH u 2021. godini iznositi 82,72%, u 2022. godini 83,32%, dok će u 2023. godini iznositi 83,93%. U 2021. godini se očekuje blagi pad prihoda od indirektnih poreza, u iznosu od 0,48% u odnosu na planirane prihode od indirektnih poreza u 2020. godini, dok se u 2022. i 2023. godini očekuje porast prihoda od indirektnih poreza za 4,18%, odnosno 4,32% u odnosu na plan prethodne godine.

Učešće direktnih poreza u ukupnim prihodima Brčko distrikta BiH za 2021. godinu planirano je u visini od 12,33%, u 2022. godini od 11,92 %, a u 2023. godini od 11,51%. Prihodi od direktnih poreza u 2021., 2022. i 2023. godini su planirani u nižem iznosu u odnosu na prihode planirane u 2020. godini i to za po 2.000.000,00 KM ili za približno 7%. Smanjenje planiranih sredstava se odnosi na plan prihoda od poreza na dobit pojedinaca u iznosu od 200.000,00 KM i poreza na dobit poduzeća u iznosu od 1.800.000,00 KM. Također, nakon što je u prethodnom petogodišnjem razdoblju, 2015–2019, zabilježen značajan rast eksternog financiranja proračuna, s rastom učešća u ukupnim prihodima i primicima, sa cca 5% na cca 15% godišnje, trenutne projekcije, zasnovane uglavnom na povlačenju već ugovorenih i/ili planiranih sredstava za značajne kapitalne investicije, kao što je npr. Luka Brčko (cca 20 milijuna KM ukupne vrijednosti investicije) i otplati već postojećeg duga, predviđaju konstantno smanjenje javnog duga distrikta. Taj dug je na početku 2020. godine iznosio 57,5 milijuna KM, dok projekcije za naredne godine predviđaju njegovo smanjenje za cca 18,5 milijuna KM u razdoblju 2020–2023 (50,5 mil. KM na kraju 2020. godine, zatim 48 pa 43 milijuna KM 2022. godine, da bi na kraju 2023. godine javni dug bio smanjen na 39 milijuna KM). Smanjenje duga zasnovano je uglavnom na velikim godišnjim otplatama obaveza po kreditu EBRD-a za Projekt obilaznice Brčko.

Imajući u vidu prethodno navedene činjenice, projekcije prikazane u nastavku su uzele u obzir negativne efekte pandemijske krize, tako što će se već evidentne posljedice, izražene kroz smanjenje prihoda, prvenstveno od PDV-a, uslijed smanjenih privrednih aktivnosti i

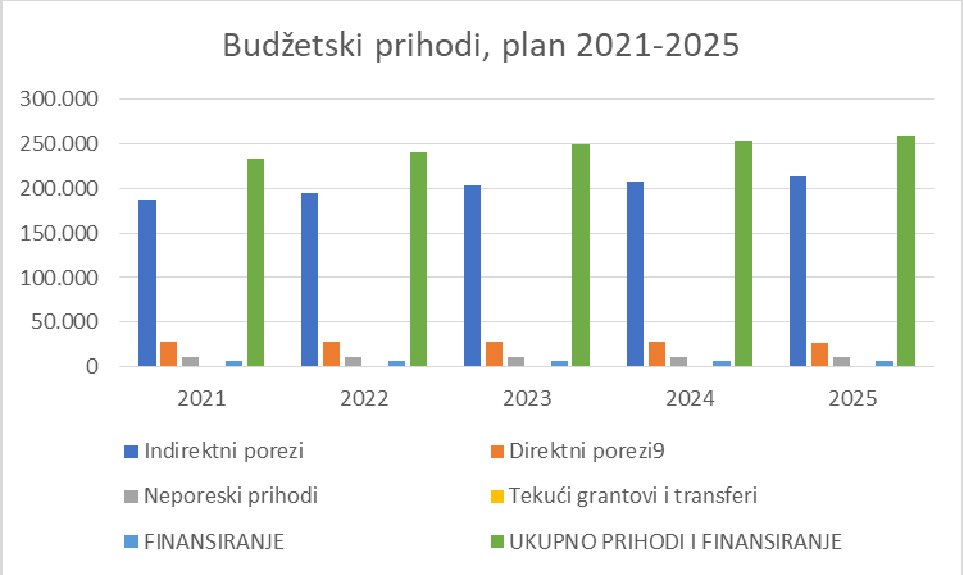
[63] Prve procjene kažu da bi, u varijantama najlošijeg scenarija, prihodi nekih JLS mogli pasti i do 30% tokom 2020. godine

[64] Procjena je da će tokom 2020. godine doći do pada prihoda od PDV-a od 1,9%

potrošnje, a zatim i kroz pad prihoda od poreza na dobit poduzeća[65] i poreza na plaće[66], najviše odraziti na proračun u 2020. godini[67], da bi tokom 2021. godine opet došlo do vidljivih pozitivnih kretanja, koja će omogućiti vraćanje na ranije uspostavljene pozitivne trendove u prikupljanju prihoda i financiranju prioritetnih aktivnosti i projekata u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.

Da bi se nadomjestio nedostatak izvornih prihoda biće vjerovatno potrebno planirati i dodatno eksterno financiranje, kako bi se održao potreban nivo financiranja rashoda proračuna i izvanproračunskih fondova. Inače, Brčko distrikt BiH se nalazi u okviru propisanih indikatora javnog zaduživanja, kako u pogledu vanjskog, tako i unutrašnjeg duga. Imajući to u vidu, trenutno postoje mogućnosti za nova zaduženja Brčko distrikta BiH, prije svega u svrhu financiranja investicionih projekata važnih za razvoj Brčko distrikta BiH, kao i za provođenje posebnih mjera potrebnih za oporavak gospodarstva od posljedica pandemijske krize. S druge strane, proračun Brčko distrikta BiH konstantno održava visoku likvidnost i raspolaže sa gotovinskim rezervama u vidu oročenja kod komercijalnih banaka te je u mogućnosti mobilizirati dodatna sredstva i prije novih eksternih zaduženja.

Slika 60: Plan proračunskih prihoda u razdoblju 2021–2025. godine, u '000 KM[68]

	2021	2022	2023	2024	2025
Indirektni porezi	*186,900*	*194,700*	*203,100*	*208,000*	*213,000*

[65] Mnoga profitabilna privredna društva su imala obustavu rada i/ili veliki pad prihoda od redovnog poslovanja tokom pandemijske krize

[66] Pad zaposlenosti i/ili primanja zaposlenih

[67] Najveći pad BDP-a, a potom i proračunskih prihoda, očekuje se u 2020. godini pa bi, u izostanku jačeg narednog pandemijskog talasa, 2021. godina mogla biti godina oporavka, ali sa nižih početnih pozicija.

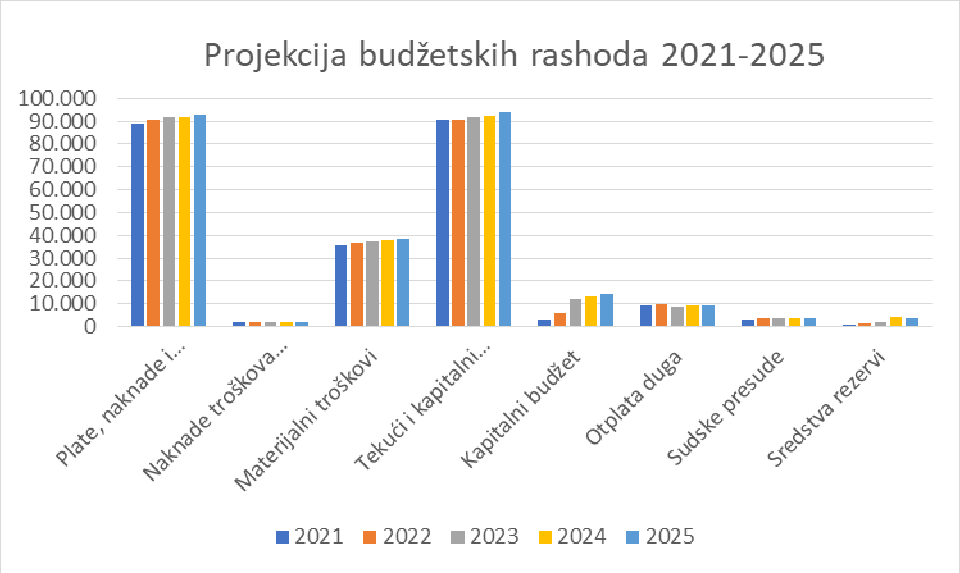
[68] Trenutno važeći Dokument okvirnog proračuna, za razdoblje 2020–2022, ne predviđa financiranje, a ta stavka je u prethodnom petogodišnjem razdoblju činila značajnu stavku na strani proračunskih primitaka, tako da je proračun projektiran za razdoblje nakon 2020. godine značajno umanjen u odnosu na razdoblje do 2020. godine, što se vjerovatno neće desiti i zahtijevać naknadne korekcije

Direktni porezi	*27,850*	*27,850*	*27,850*	*28,000*	*27,650*
Neporezni prihodi	***11,189***	***11,114***	***11,041***	***11,000***	***11,000***
Tekući grantovi i transferi	***10***	***12***	***12***	***12***	***12***
FINANCIRANJE	***6,790***	***6,730***	***6,660***	***6,500***	***6,500***
UKUPNO PRIHODI I FINANCIRANJE	***232,738***	***240,406***	***248,663***	***253,512***	***258,162***

Izvor: Dokument okvirnog proračuna 2020–2022, Nacrt srednjoročne makroekonomske projekcije i fiskalne politike Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021–2023 te projekcije autora

Projekcija predviđa da će se negativni efekti pandemijske krize najviše odraziti tokom 2021. godine, kada se očekuje neznatan (0,5%) pad prihoda od indirektnih poreza te pad prihoda od direktnih poreza od 6,7% te neporeznih prihoda od 5,2%. Sa očekivanim smanjenjem financiranja, ukupni prihodi i primici tokom 2021. godine bi bili manji za cca 11% od prihoda ostvarenih 2020. godine[69]. Pošto se očekuje da će 2021. godina preokrenuti negativni trend preuzet iz 2020. godine, od 2022. do 2025. godine se projektira stabilan rast proračunskih prihoda, po prosječnoj stopi od 2,9%, uglavnom generiran očekivanom rastom prihoda od indirektnih poreza od 3,6% prosječno godišnje. Financiranje bi se tokom cijelog planskog razdoblja zadržalo na godišnjem nivou iz 2021. godine, oko 6,55 milijuna KM prosječno godišnje.[70]

Slika 61: Projekcija rashoda proračuna za razdoblje 2021–2025, sa efektima krize, u '000 KM

	2021	2022	2023	2024	2025
Plate, naknade i doprinosi	88,684	90,648	91,500	92,000	93,000
Naknade troškova zaposlenih	1,817	1,866	1,920	1,950	2,000

[69] Pad izvornih proračunskih prihoda (bez eksternog financiranja) 2021. godine, u odnosu na 2020. godinu, iznosi 1,5%, odnosno 3,5 milijuna KM (plan financiranja za 2020. godinu je čak 32.3 milijuna KM, a 2021. godine tek 6,8 milijuna KM).

[70] Sa usvjanjem nove verzije Dokumenta okvirnog proračuna, za razdoblje 2021–2023, bit će neophodno prilagoditi projekcije, koje će u tom slučaju obuhvatiti i efekte pandemijske krize

Materijalni troškovi	35,561	36,656	37,500	37,800	38,500
Tekući i kapitalni transferi/grantovi	90,642	90,650	92,000	92,284	93,884
Kapitalni proračun	3,072	5,775	11,765	13,000	14,500
Otplata duga	9,281	9,893	8,700	9,000	9,000
Sudske presude	3,000	3,478	3,478	3,478	3,478
Sredstva rezervi	682	1,440	1,800	4,000	3,800
	232,739	**240,406**	**248,663**	**253,512**	**258,162**

Izvor: Projekcija autora

Proračunski rashodi su planirani na osnovu njihovog ostvarenja u prethodnom petogodišnjem razdoblju, na osnovu zahtjeva proračunskih korisnika, na osnovu planova kapitalnih ulaganja te u skladu s projekcijom prihoda za naredni petogodišnji razdoblje, uz korekcije uzrokovane efektima pandemijske krize. Realizacijom financiranja, tj. kreditnih zaduženja koja su ugovorena ili su u završnoj fazi pregovora, podržat će se ranije definiran plan kapitalnih ulaganja, prvenstveno u prioritetne projekte razvoja infrastrukture, iako se, zbog efekata pandemijske krize, plan kapitalnih ulaganja značajnije povećava tek u razdoblju 2023–2025. Oporavak gospodarstva će biti neophodno podržati u što kraćem roku, djelomično iz povećanja stavke tekućih i kapitalnih transfera/grantova, koja je za 2021. godinu predviđena na nivou od 90,6 milijuna KM, što je 4,7 milijuna KM više od ostvarenja 2019. godine (5,5%), odnosno 6,7 milijuna KM (7,4%) više od plan potrebama utvrđenim u danom trenutku, može se podržati i alokacijom sredstava rezerve, planirane sa 0,7 milijuna KM za 2021. i 1,4 za 2022. godinu.

Projekcije sredstava za financiranje realizacije strategije razvoja

Osvrt na financiranje razvojnih prioriteta i/ili značajnih kapitalnih investicija u proteklih 5 godina

Od ukupno planiranih sredstava za razvojne prioritete i/ili kapitalne/infrastrukturne investicije u proteklih 5 godina[71], u iznosu od 192,5 mil. KM, realizirano je 15,7 milijuna ili nešto preko 8%[72]. Do niskog stepena realizacije kapitalnih ulaganja jednim dijelom je došlo uslijed prenošenja realizacije investicija u naredne godine zbog tehničkih problema i naknadnih usuglašavanja (neriješena imovinskopravna pitanja kod ulaganja u infrastrukturu, dugotrajne procedure pripreme projektne dokumentacije i sl.), dok je dodatni problem stvorila i manja realizacija neporeznih prihoda u odnosu na plan, u iznosu od ukupno 44,5 milijuna KM za posmatranih 5 godina, kao i manje ostvarenje plana eksternog financiranja, u iznosu od 29,5 milijuna KM za isto razdoblje. Nedostatak sredstava u odnosu na plan djelomično je nadoknadilo dobro ostvarenje poreznih prihoda, uzrokovano prvenstveno dobrom realizacijom indirektnih poreza, u iznosu od 31,5 milijuna KM iznad plana. **Struktura**

[71] Razdoblje od prethodnih 5 godina se odnosi na razdoblje 2015–2019. godine, jer podaci za 2020. godinu nisu raspoloživi u trenutku kreiranja dokumenta

[72] Informaciju je potrebno dopuniti podatkom o strukturi planiranih sredstava (odnos planiranih proračunskih i eksternih izvora), u suradnji sa Direkcijom za financije (DF) i Odborom za razvoj (OzR) Brčko distrikta BiH.

realiziranih prihoda u posmatranom razdoblju je izmijenjena u odnosu na inicijalni plan pa je 9,17% ostvareno iz vanjskih izvora (planirano 11,30%) a 90,83% iz proračuna.
Tokom prethodnih 5 godina, u razdoblju 2015–2019, na području Brčko distrikta BiH za oblast ekonomskog razvoja izdvojeno je ukupno cca 109 milijuna KM, što čini skoro 41% razvojnog proračuna. Za oblast društvenog razvoja izdvojen je približno isti iznos, cca 110 milijuna KM ili nešto preko 41%, dok je za zaštitu životne sredine i lokalnu infrastrukturu izdvojeno 18% sredstava namijenjenih za razvoj, odnosno cca 48 milijuna KM[73]. Razvojna sredstva su utrošena u manjem obimu od planiranih, naročito u dijelu koji se tiče planiranih kapitalnih ulaganja, pogotovu u razvoj infrastrukture. Konstantna odlaganja su dovela do sporijeg razvoja infrastrukture, što će se pokušati nadomjestiti u narednom planskom razdoblju, iako se novi izazovi nameću prije svega u prevazilaženju pandemijske krize i negativnih efekata koje će ostaviti na privredu i standard građana Distrikta, kao na nivo proračunskih prihoda.

Obrazloženje preliminarne procjene sredstava za razdoblje 2021–2027. godine
Procjena financiranja strategije razvoja Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021–2027. godine pripremljena je uzimajući u obzir (i) trend izdvojenih sredstava u prethodnih 5 godina; (ii) proračun za tekuću godinu i projekcije proračuna (Dokumenta okvirnog proračuna - DOB-a) za razdoblje 2020-2022. godina koji je korigiran za efekte pandemijske krize obuhvaćene Nacrtom srednjoročne makroekonomske projekcije i fiskalne politike Brčko distrikta BiH za razdoblje 2021-2023. (iii) očekivana sredstva iz eksternih izvora, planirana na osnovu realizacije ugovorenih, a nepovučenih kreditnih sredstava te na osnovu trenutnih razgovora sa eksternim financijerima; (iv) očekivani pad proračunskih prihoda uzrokovan negativnim efektima pandemije COVID-19 tokom 2020. godine, sa očekivanim negativnim efektima i tokom 2021. godine te planiranim pozitivnim trendovima od 2022. godine nadalje. (v) ograničenja u pogledu akumuliranih obaveza i zaduženosti kao i drugih rizika.

U razdoblju prethodnih 5 godina (2015-2019. godine), za implementaciju **razvojnih prioriteta i/ili kapitalnih/infrastrukturnih investicija obuhvaćenih planom kapitalnih ulaganja** se ukupno izdvojilo 15,7 mil. KM iz proračunskih i eksternih izvora, i to **prosječno 3,14 mil. KM godišnje.**

U pogledu proračuna za 2020. godinu, za implementaciju kapitalnih/infrastrukturnih investicija je kapitalnim dijelom usvojenog proračuna predviđeno cca 32 milijuna KM. Imajući u vidu niska ostvarenja kapitalnog proračuna u prethodnom razdoblju, kao i pandemiju koja je u drugom kvartalu 2020. godine značajno usporila sve privredne i društvene aktivnosti, mogu se očekivati značajni izazovi u njegovoj realizaciji. Proračun za 2020. godinu predviđa da će ostvareni rashodi premašiti prihode za cca 27 milijuna KM, što će se pokriti angažiranjem sredstava akumuliranog suficita iz prethodnih godina (20 milijuna KM) i zaduženjem u iznosu od 7 milijuna KM. U pogledu projekcije DOB-a za 2021. i 2022.

[73] Ukupan razvojni proračun za prethodnih 5 godina iznosio je cca 267 milijuna KM i obuhvatio je sva kapitalna ulaganja, kapitalne grantove, subvencije, podsticaje, stipendije i ostala razvojna ulaganja u sektore ekonomskog i društvenog razvoja, zaštitu životne sredine i infrastrukturu

godinu[74], za kapitalne i ostale investiciono značajne projekte je okvirno predviđeno ukupno 20.6 milijuna KM. Zbog krizne situacije i negativnih efekata pandemije ostvarenje ovog plana bi moglo biti ugroženo te se, u skladu sa već spomenutim prognoziranim padom proračunskih prihoda te permanentno slabim ostvarenjem kapitalnog proračuna u proteklom petogodišnjem razdoblju, prognozira smanjenje ukupnog iznosa na cca 8,8 milijuna KM za razdoblje 2021-2022. godina, što bi se moglo nadoknaditi tokom narednog trogodišnjeg razdoblja, 2023-2025, sa kapitalnim proračunom projektiranim na prosječno 13 milijuna KM godišnje

Kada je riječ o financijskom stanju Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, **akumulirane obveze su,** na dan 31. 12. 2019. godine, **u iznosu od 57,5 milijuna KM.** Za servisiranje kreditnih obaveza u narednih 7 godina (2021-2027. godine) će biti potrebno godišnje izdvajati oko 10,4 milijuna KM[75]. U pogledu ostalih mogućih financijskih obveza koje mogu uticati na mogućnosti financiranja strategije razvoja Brčko distrikta BiH najviši rizik se odnosi na realizaciju naplate indirektnih poreza kojom upravlja Uprava za indirektno oporezivanje BiH. Navedeni rizik proizilazi iz značajne zastupljenosti indirektnih poreza u ukupnim prihodima Brčko distrikta BiH (u 2021. godini planirano čak 82,72%). Također, efekti pandemijske krize, njeno eventualno produženje ili ponavljanje mogu značajno ugroziti realizaciju proračunskih prihoda Brčko distrikta BiH, prije svega kroz:

- dodatni pad prihoda od indirektnih poreza (do cca 5%),
- dodatni pad direktnih poreza do 20% (zbog pada prihoda od poreza na dobit poduzeća i poreza na plaće),
- pad neporeznih prihoda do 10% tokom 2020. godine, što bi značilo dodatno smanjenje izvornih proračunskih prihoda i primitaka
- usporen oporavak svjetske gospodarstva i pad globalne tražnje, što bi se reflektiralo na smanjenje privrednih aktivnosti kao generatora proračunskih prihoda;
- otežano eksterno zaduživanje i/ili realizacija reprograma postojećih obveza, jer se od proračuna očekuje i potpora gospodarskim subjektima u otklanjanju posljedica krize, što će značiti potrebna dodatna sredstva na strani rashoda, bilo kroz direktne dotacija sheme ili putem Garantnog fonda BD.

Raspodjela financiranja po razvojnim oblastima[76] zasnovana je na prosječno ostvarenim veličinama tokom razdoblja 2015–2019, proračunu za 2020. godinu te proračunskim projekcijama za razdoblje 2021–2027, definiranim na osnovu nacrta makroekonomskih projekcija i važećeg DOP (2020–2022).

[74] U toku pripreme dokumenta pokrenut je proces usvajanja novog Dokumenta okvirnog proračuna - DOP, za razdoblje 2021-2023 te će navedene vrijednosti biti potrebno korigovati s tim u skladu, jer postojeći DOP nije korigovan za efekte pandemijske krize

[75] Iznos potrebno precizirati u skladu sa strukturom duga čija se realizacija očekuje tokom 2020. godine, prije svega sa (i) realizacijom već ugovorenog kredita za Luku Brčko (nepovučen iznos od KM 19,4 milijuna KM), (ii) realizacijom planiranog kredita za cjevovod Plazulje-Potočari (iznos od 12,7 milijuna KM) te (iii) realizacijom dodatnih zaduženja kao odgovor na krizu uzrokovanu pandemijom.

[76] U ovoj tabeli je predstavljem samo razvojni dio proračuna, prvenstveno uključujuću kapitalna ulaganja, kapitalne grantove, subvencije, podsticaje, stipendije i ostala razvojna ulaganja.

Tabela 36: Prijedlog okvirne raspodjele financiranja po razvojnim oblastima

Oblast razvoja	Okvirna procjena po godinama (u '000 KM)							Ukupno
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Ekonom. razvoj	24,700	24,900	25,600	26,500	27,400	27,800	28,200	185,000
Društv. razvoj	23,900	24,000	24,800	25,600	26,500	26,800	27,300	179,000
Zaštita životne sredine i infrastr.	15,900	16,000	16,500	17,000	17,600	17,800	18,200	119,000
UKUPNO (u '000 KM)	64,500	64,900	66,900	69,100	71,500	72,400	73,700	483,000

Na osnovu projektiranih potreba razvojnog dijela proračuna planirani su i izvori financiranja strategije razvoja Brčko distrikta BiH, u skladu s projekcijama ostvarenja proračunskih prihoda i rashoda za operativni dio proračuna.

Tabela 37: Pregled procjene po glavnim izvorima financiranja za razdoblje 2021-2027. godine

Izvori financiranja strategije razvoja BDBiH	Okvirna procjena po godinama							UKUPNO
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Iz proračuna BDBiH (u '000 KM)	52,500	52,800	54,800	63,100	65,500	66,400	67,700	422,800
Iz eksternih izvora (*krediti, država, javna poduzeća i privatni izvori*) (u '000 KM)	0	0	0	0	0	0	0	0
Iz eksternih izvora (*IPA, donatori i ostalo*) (u '000 KM)	12,000	12,100	12,100	6,000	6,000	6,000	6,000	60,200
UKUPNO (u '000 KM)	64,500	64,900	66,900	69,100	71,500	72,400	73,700	483,000

Eksterni izvori su zasnovani na pretpostavci da neće biti dodatnog komercijalnog zaduživanja, a da će se eksterni izvori (IPA, donatori i sl.) iskoristiti kao izvor povoljnih i dugoročnih sredstava za realizaciju prioritetnih infrastrukturnih investicija. Iznos od 36,2 milijuna očekivanog pozajmljivanja za te svrhe ravnomjerno je raspoređen tokom razdoblja 2021–2023, a obuhvatit će financiranje Projekta Luka Brčko (19,4 milijuna KM), završetak projekata obilaznice i zatvaranja kolektivnih centara te Projekt izgradnje glavnog

transportnog cjevovoda Plazulje – Potočari, u iznosu od 6,5 milijuna EUR, čije ugovaranje još nije okončano. Za naredne godine predviđeno je financiranje iz eksternih izvora u nešto manjem iznosu, na nivou od 50% prosječno planiranog financiranja u prve tri godine projekcije. Stavka koja prikazuje financiranje direktno iz proračuna uključuje i financiranje iz suficita ostvarenog prethodnih godina.

3 STRATEŠKA ORIJENTACIJA

3.1 SWOT analiza i strateško fokusiranje

3.1.1. Pregled unutrašnjih i vanjskih faktora – SWOT analiza

SWOT[77] analiza predstavlja sažetu sintezu nalaza prethodne situacione analize, tako što se najvažniji nalazi razvrstavaju, prema mogućnostima njihovog utjecaja na efektuiranje razvojnog potencijala Brčko distrikta BiH, na **snage** i **prilike** koje treba ojačati i iskoristiti, te **slabosti** i **prijetnje** koje treba smanjiti i neutralizirati.

SNAGE:
✓ Jedinstveni ustavno-pravni i administrativni status u BiH, sa velikim obimom nadležnosti na lokalnom nivou
✓ Veoma dobar geostrateški položaj prema EU i regionalnim centrima, sa multimodalnim prometom (cestovni, željeznički i riječni)
✓ Razvijen sustav i značajan obim poticaja za razvoj gospodarstva i poljoprivrede
✓ Značajne porezne olakšice za poslovanje i olakšice za novo zapošljavanje
✓ Solidno razvijena poslovna infrastruktura, sa velikim brojem zona
✓ Razvijena, izvozno orijentirana industrija hrane i pića, kao motor razvoja poljoprivredne proizvodnje
✓ Luka Brčko kao jedina međunarodna riječna luka u BiH
✓ Pozitivni trendovi rasta izvoza i zaposlenosti u sektoru MSP
✓ Rast poslovnih ostvarenja u sektorima prijevoza i skladištenja, te stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti
✓ Trend kontinuiranog povećanja broja zaposlenih uz smanjenje broja registriranih nezaposlenih osoba
✓ Značajan obim financijskih izdvajanja u segment obrazovanja i socijalne zaštite djece i mladih
✓ Njegovanje kulture i tradicije svih naroda i narodnosti, uz postojanje programa potpore vjerskim, kulturnim i sportskim organizacijama za svoje aktivnosti
✓ Značajan stupanj infrastrukturne izgrađenosti
✓ Objedinjeni komunalni poslovi u okviru jednog javnog poduzeća i dr.
✓ Izgrađena i funkcionalna Fabrika vode
✓ Izgrađena prometna obilaznica i dr.

SLABOSTI:
- Pogoršanje starosne strukture stanovništva, uz negativan prirodni priraštaj
- Fluktuacije obima proizvodnje u ključnim industrijskim oblastima, od izrazitog rasta do izrazitog pada
- Dominantan udio trgovine u gospodarskoj strukturi
- Relativno nizak nivo investicija u privatnom sektoru
- Nizak procent realizacije kapitalnih investicija

[77] SWOT predstavlja skraćenicu sljedećih riječi: Strengths (Snage), Weaknesses (Slabosti), Opportunities (Prilike) i Threats (Prijetnje). U skladu sa korištenom metodologijom, nije eksplicitno rađena prethodna PEST analiza (analiza političkih, ekonomskih, društvenih i tehnološke aspekata okruženja), ali su najvažnija kretanja uzeta u obzir pri definiranju prilika i prijetnji.

- Nedovoljna profiliranost, promocija i iskorištenost turističke ponude
- Nedostatak podataka o iseljeništvu i mogućnostima uključivanja u ekonomski i društveni razvoj BDBiH
- Prosječna plaća niža od prosjeka BiH; znatno manje plaće u privatnom sektoru u odnosu na javni sektor
- Visoko učešće žena sa VSS i SSS u strukturi nezaposlenih
- Nedovoljna usklađenost obrazovanja sa tržištem rada
- Visok stupanj fluktuacije zaposlenih, posebno u segmentu zdravstva i osnovnog/ srednjeg obrazovanja
- Politizacija i partokratija kao dominantni obrasci vođenja javnog sektora u BDBiH
- Nekoherentan pristup definiranju i načinu provođenja javnih politika u segmentu obrazovanja i zdravstva
- Nerazvijeno civilno društvo i društveni aktivizam u cjelini kao pretpostavka izgradnji javno – civilnog dijaloga i pristupa zasnovanog na projektnom modelu korištenja javnih sredstava (grantova)
- Kontinuirano smanjenje broja učenika na svim nivoima obrazovanja
- Nedostatak socijalno-obrazovne koordinacije u individualnoj podršci djeci u prosjačenju, Romskim obiteljima, socijalno isključenim i djeci sa posebnim potrebama
- Socijalno zaštitne mjere nedovoljno utiču na smanjenje siromaštva, uz nedostatak planiranja socijalne zaštite prema stvarnim potrebama korisnika
- Nedovoljan stupanj (kapitalnih) investicija u zadovoljavanje potreba za uslugama javnog zdravstva
- Zaostajanje u iskorištavanju mogućnosti privlačenja sredstava donatora i fondova, posebno EU, i nedostatak ljudskih kapaciteta za privlačenje donatorskih sredstava
- Postojeće stanje deponije i nesanitarno odlaganje otpada
- Nedostatak selektivnog prikupljanja otpada
- Nizak stupanj selekcije i reciklaže otpada
- Postojeće stanje kanalizacijske mreže i sustava pročišćavanja otpadnih voda
- Nedostatak sustava daljinskog grijanja
- Nedostatak plinske infrastrukture
- Postojeće stanje željezničke infrastrukture
- Sezonsko aerozagađenje
- Postojeće stanje hidrotehničke infrastrukture zaštite od poplava i drugih nesreća
- Nizak stupanj opće energetske učinkovitosti i energetski neučinkovita javna rasvjeta i dr.

PRILIKE:

- Zainteresiranost međunarodne zajednice da dodatno podrži BDBiH kao model funkcioniranja i razvoja BiH kao cjeline
- Nastavak i ubrzanje ekonomskih integracija u regiji i političkih integracija u EU
- Digitalizacija i dekarbonizacija kao ključni trendovi razvoja MSP u zemljama EU; globalni trend rasta dodatne vrijednosti u poslovnim aktivnostima prije i poslije proizvodnje
- Jačanje konkurentske pozicije MSP-a u izvozno orijentiranim sektorima
- Dostupnost europskih fondova i programa potpore razvoju MSP i poduzetništva (inovacije, zelena ekonomija, suradnja sa naučnoistraživačkim institucijama i sl.)
- Rast tražnje za novim uslugama (IT, projektiranje, dizajn u industriji i sl.); olakšavanje i jačanje interakcija između industrijskih i uslužnih MSP-a (inovacije, digitalizacija, dizajn, projektiranje i sl.)
- Sistemska potpora uključivanju dijaspore i povratnika iz inostranstva u ekonomski i društveni razvoj

- Sistemska potpora mladima u oblasti obrazovanja, (samo)zapošljavanja, društvenog angažmana i aktivnosti i volontiranja
- Namjenska sredstva, fondovi i projekti zaštite životne sredine/okoliša
- Izgradnja sustava upravljanja otpadnim vodama
- Održivo rješenje upravljanja i posebno odlaganja otpada
- Zajednički projekti plinofikacije Republika Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine
- Održivi projekti energetski efikasne toplifikacije
- Izgradnja mreže autocesta u Bosni i Hercegovini
- Unapređenje plovnosti rijeke Save
- Unapređenje energetske učinkovitosti
- Unapređenje postojeće infrastrukture zaštite od poplava i drugih opasnosti i dr.

PRIJETNJE:
Rastuća nepredvidivost globalnih kriza i njihovih ekonomskih utjecaja
Neizvjesnost u vezi sa veličinom recesije izazvane pandemijskom krizom i posljedicama po privredu BDBiH
Očekivani pad proračunskih prihoda u kratkom roku, uz povećane obaveza za pomoć privredi da prevaziđe posljedice krize
Regionalna politička i ekonomska nestabilnost
Nastavak zaostajanja BiH u odnosu na druge zemlje zapadnog Balkana
Politizacija i partokratija kao dominantni obrasci vođenja institucija BiH
Iseljavanje mlađeg, radno sposobnog i obrazovanog stanovništva
Zanemariva ulaganja u nauku, istraživanje, razvoj i obrazovanje u cijeloj zemlji
Visok stupanj ranjivosti od prirodnih i drugih nesreća sa visokom vjerovatnoćom za pojave iste u budućnosti
Elementarne nepogode i druge nesreće (poplave, COVID-19, požari i dr.)
Neosigurani pružni prelazi
Intenzivna urbanizacija koja ugrožava bioraznolikost
Odsustvo koncepta održivog razvoja Brčko distrikta BiH
Kontinuirano aerozagađenje i zagađenje tla i voda postojeće nesanitarne deponije
Zagađenje vodotoka otpadnim vodama i utjecaj na zdravlje ljudi i dr.

3.1.2 Strateško fokusiranje

Strateški fokusi se definiraju na osnovu uspoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ključnim oblastima razvoja Brčko distrikta BiH sa trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima sa nivoa BiH, sadržanim prvenstveno u *Okviru za ciljeve održivog razvoja u BiH 2030.* Pritom se nastoje iskoristiti postojeće prednosti (snage) i raspoložive prilike u regionalnom i globalnom okruženju, s jedne strane, uz nastojanje da se poboljšaju uočene slabosti i bitno ograniči negativan utjecaj prijetnji iz okruženja.

Uzimajući u obzir činjenicu da Brčko distrikt BiH ima nekoliko izrazitih prednosti (jedinstven status, veliki obim nadležnosti, geostrateški položaj), kreiranje strategije razvoja je vođeno osnovnom idejom da te, za sada komparativne prednosti, ciljano i postepeno prerastu u **jedinstvene konkurentske prednosti**. Korištenje novih, globalnih i regionalnih prilika, zahtijevat će sistemske promjene i **prijelaz na sistemsku potporu**. Neutraliziranje, smanjivanje i otklanjanje uočenih slabosti neće moći da se dogodi bez **promjene dominantnih obrazaca političkog vođenja i ponašanja**. Sve izraženije globalne i regionalne

prijetnje, prvenstveno neočekivane krize sa nepredvidivim uzrocima i posljedicama, nameću imperativ postepenog **stjecanja i jačanja otpornosti na krize** u dužem roku.

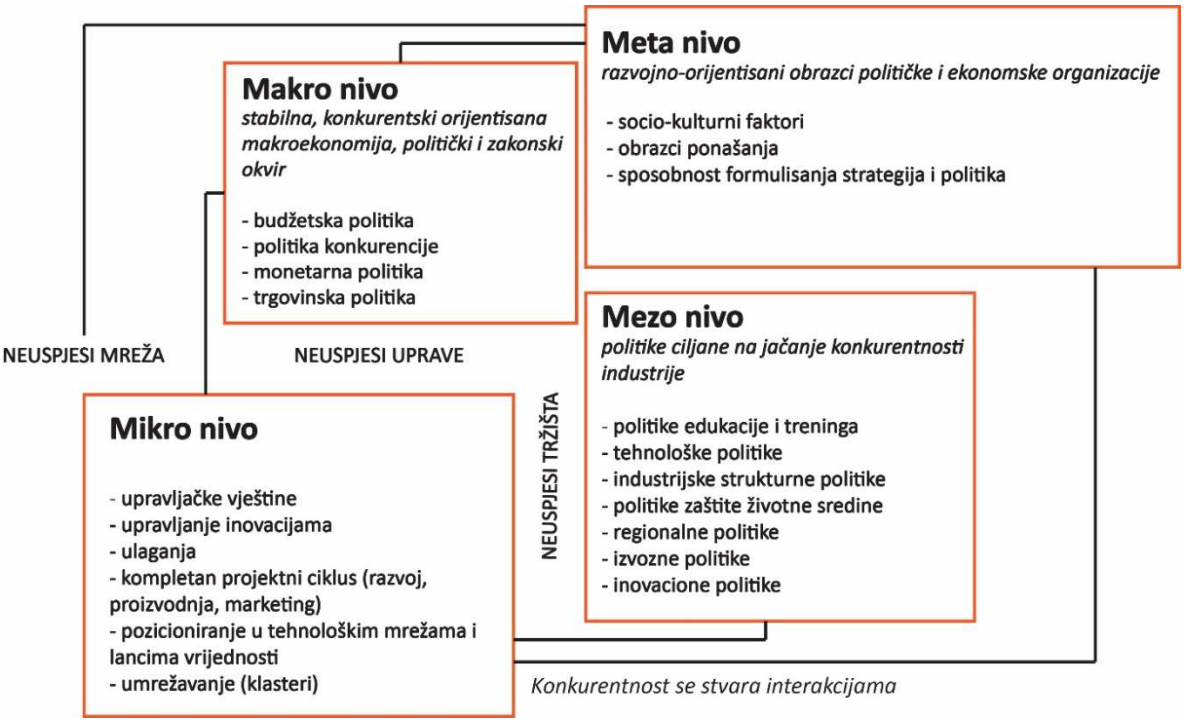
U skladu sa takvim pristupom, odabrani su sljedeći strateški fokusi:

1.	Sistemska potpora jačanju konkurentnosti gospodarstva Brčko distrikta BiH u domaćim, regionalnim i globalnim lancima vrijednosti, u uvjetima rastuće digitalizacije i dekarbonizacije
2.	Jačanje sustava dobrog upravljanja javnim sektorom i značajno unapređenje obima i kvaliteta usluga u obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, kulturi, sportu i javnoj sigurnosti, posebno za mlade
3.	Unapređenje stanja životne sredine i održivo upravljanje otpadom
4.	Intenzivna infrastrukturna izgradnja Brčko distrikta BiH

Prvi strateški fokus odabran je zbog značaja koji gospodarstvo, posmatrana u cjelini sa poljoprivredom i turizmom, ima u ukupnom životu i razvoju Brčko distrikta BiH. Pritom se polazi od pretpostavke da specifičan administrativni status BDBiH i veoma dobar geostrateški položaj, čine izuzetne pretpostavke za stvaranje i realizaciju **jedinstvenih konkurentskih prednosti** u oblasti ekonomskog razvoja, na osnovu okvira sistemske konkurentnosti.

Okvir sistemske konkurentnosti[78] predstavljen je na sljedećoj slici.

Slika 61: Okvir sistemske konkurentnosti

[78] Ovakav okvir sistemske konkurentnosti, kao metodološka vodilja, praktično je preuzet iz *Strateških smjernica za harmonizaciju potpore razvoju malih i srednjih poduzeća i poduzetništva u BiH 2021-2027*, čija je izrada u toku. Pogledati na: https://edabl.org/standardizovana-metodologija-za-stratesko-planiranje-i-upravljanje-razvojem-msp/ (str. 12). Više o sistemskoj konkurentnosti pogledati kod: Meyer-Stamer, J. (2005) Systemic Competitiveness Revisited Conclusions for Technical Assistance in Private Sector Development. Mesopartner Working Paper 14. Na raspolaganju: https://www.mesopartner.com/fileadmin/media_center/Working_papers/mp-wp14_01.pdf, p. 3)

Primjena ovog koncepta u ekonomskom razvoju BDBiH značit će prvenstveno bavljenje specifičnim, **ciljanim politikama, instrumentima i strukturama** (mezo nivo) kojima se podržava razvoj privrednih subjekata, posebno malih i srednjih poduzeća (mikro nivo) za rješavanje problema i izazova koje tržište ne može da riješi samo od sebe, uz prilagođavanje administrativnog okvira i javnih usluga (makro nivo) potrebama razvoja gospodarstva (mikro nivo), te postepeno stvaranje poduzetnički orijentiranog sustava vrijednosti i kulture suradnje između firmi međusobno i sa institucijama, kao i institucija sa firmama i međusobno (meta nivo). Na taj način omogućit će se **sistemske promjene** i poboljšavati konkurentnost u ključnim segmentima lokalnog gospodarstva.

S druge strane, rastući trendovi i tokovi globalizacije, posebno **digitalizacije** poslovanja i **dekarbonizacije**, odnosno razvoja **„zelene ekonomije"**[79], predstavljaju izazove sa kojima se nijedno gospodarstvo bez znatne i sistemske potpore ne može djelotvorno da suoči. Potpora Brčko distrikta BiH u ovoj oblasti treba da bude usklađena, kako s drugim nivoima u BiH, tako i sa sve većom međunarodnom i bilateralnom podrškom ovim, glavnim tokovima ekonomskog razvoja.

Koncentracija razvojnih resursa na prvi strateški fokus treba da dovede do višestrukih efekata, kako eksterno, u vidu brže i lakše **integracije lokalnog gospodarstva u globalne tokove i trendove**, tako i interno, u vidu **kvalitetnijeg zapošljavanja**, **veće zaposlenosti**, **većih proračunskih prihoda** i boljih javnih usluga, uz očuvanje životne sredine.

Drugi strateški fokus polazi prvenstveno od činjenice da razvoj društvenog sektora u cjelini počiva na snagama Brčko distrikta BiH oličenih u kombinaciji generičkih i prirodnih prednosti, što Distrikt čini jedinstvenu sredinu za razvoj zdravstva, obrazovanja, njegovanje kulture i tradicije svih naroda i narodnosti, te multidisciplinarne i inovativne pristupe u rješavanju izazova – posebno u zakonodavnom smislu, ali i jačanje sveukupnog društvenog razvoja.

Naime, Brčko distrikt BiH je uložio značajne napore da kreira jedinstveno društveno-političko okruženje zasnovano na ključnim prednostima i konsenzusima, što je samo po sebi veoma izazovno, i može se uočiti da postoji napredak u ovom pogledu, jer su ovakva usklađivanja uvijek kombinacija mnogobrojnih faktora, koje mnogi ne uspijevaju učinkovito rješavati. S druge strane, trendovi uočeni kroz situacionu analizu nam ukazuju na nekoliko ključnih izazova u ovim procesima kako slijedi:

- Visok stupanj politizacije javnih usluga i upravljanja javnim sektorom u cjelini,
- Neravnomjeran i nedosljedan pristup svih aktera društva za razvoj obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite u cjelini,
- Preveliko fokusiranje na „interne" dnevne procese, uz djelomično zanemarivanje razvojnih prilika za društvo u cjelini, usporili su stupanj razvoja principa odgovornosti prema građanima u pogledu pružanja usluga građanima, interno i prema vani,
- Nedostatak koordiniranog upravljanja javnim sektorom i uslugama građanima koje bi bilo zasnovano primarno na koordinaciji, koherentnosti, transparentnosti i upravljanju kvalitetom u svim oblastima društvenog razvoja (posebno zdravstvu) je dovelo do nedostatka političko-građanske odgovornosti javnog sektora, čime se smanjuje zadovoljstvo građana javnim uslugama i kvalitetom života u cjelini (posebno mladih).

[79] *Zelena ekonomija* definira se kao ekonomija koja ima za cilj održivi razvoj i smanjenje rizika po životnu sredinu.

- Nedostatak, ili slaba realizacija, kapitalnih investicija u ključne oblasti razvoja sporta, kulture i zdravlja, što je djelomično i osnovni uzrok nepovjerenja građana u sustav upravljanja procesima društvenog razvoja, javnu upravu u cjelini, ali i percepciju građana o netransparentnosti procesa.

U tom smislu, uzimajući u obzir prilike i potencijale, nameće se potreba za vrlo ozbiljnim pristupom u kreiranju efikasnijeg, otvorenijeg, inkluzivnijeg i odgovornijeg javnog sektora u cjelini, poštujući osnovne principe **dobrog upravljanja** i **jednakih mogućnosti za sve** – u skladu s *Okvirom ciljeva održivog razvoja BiH*[80]. Drugim riječima, koristeći se prednostima statusa i obima nadležnosti koje posjeduje Distrikt te putem jačanja kapaciteta javne uprave i suradnje sa civilnim sektorom, osnovni fokus bi bio na jačanju sustava Dobrog upravljanja javnim sektorom i značajnog unapređenja obima i kvaliteta usluga u obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, kulturi, sportu i javnoj sigurnosti. Rezimirajući, drugi strateški fokus bio na podizanju stupnja koordinacije, koherentnosti, kvalitete i transparentnosti u pružanju usluga građanima u i van Brčko distrikta BIH kroz depolitizaciju, profesionalizaciju i jačanje sustava upravljanja ljudskim resursima u javnom sektoru, uz unapređenje implementacije obrazovnih politika i zdravstvenih usluga, inkluzivnosti na jednakim i ravnopravnim osnovama, projekata za mlade i razvoj civilnog društva te političko-građanske odgovornosti.

Treći strateški fokus: Zaštita životne sredine i održivo rješenje upravljanja otpadom

Brčko distrikt BiH, putem odgovornog prostornog planiranja, sa ciljem održivog razvoja, ubrzane urbanizacije i regeneracije u ravnoteži sa prirodom, treba da prati sva suvremena načela i standarde Europske unije u pogledu zaštite životne sredine. U ovom pogledu potrebno je sinergetski djelovati u pravcu zaštite tla, vode, zraka, ali i smanjenju drugih antropogenih utjecaja na životnu sredinu (buke, otpada i dr.). Kako je prepoznato već usvojenim strateškim dokumentima Javna uprava Brčko distrikta BiH, u suradnji sa građanima i privredom, treba da ulaže i gradi prateću komunalnu i industrijsku infrastrukturu, tako da ona podržava dugoročne potrebe zajednice i minimizira utjecaj na životnu sredinu, što također uključuje i učinkovito korištenje energije. Uzevši u obzir sve izazove, antropogene i druge utjecaje na životnu sredinu, održiv razvoj Brčko distrikta BiH moguć je samo uz unapređenje postojećeg stanja životne sredine u Brčko distriktu BiH, u skladu sa najboljim raspoloživim praksama razvijenih europskih lokalnih zajednica. Između ostalog, prioritetno u narednom planskom razdoblju Brčko distrikt BiH mora naći **održiva rješenja upravljanja otpadom**, kako u smanjenju produkcije na izvoru nastanka, selektivnog prikupljanja, tako i **odlaganja otpada s obzirom na stanje i lokaciju postojeće deponije**, te ovim putem značajno smanjiti negativan utjecaj na vodu, zrak, tlo, a time i zdravlje ljudi.

Četvrti strateški fokus: Intenzivna infrastrukturna izgradnja Brčko distrikta BiH

Uzimajući u obzir specifičnost Brčko distrikt BiH u okviru administrativnog uređenja Bosne i Hercegovine, a vodeći računa u prethodno prepoznatim potrebama u oblasti zaštite životne sredine, te posebno specifičnom geografskom položaju, prirodnim potencijalima i interesu koji vlada za infrastrukturni razvoj Brčko distrikta BiH od strane građana i okruženja, nameće se potreba odgovornog i održivog upravljanja posebno prostornim resursima, te intenzivnoj

[80] Dokument u finalnoj fazi izrade. Na raspolaganju na https://zamisli2030.ba/bs/okvir-ciljeva-odrzivog-razvoja-u-bih/

infrastrukturnoj izgradnji Brčko distrikta BiH. U narednom planskom razdoblju i pogledu prometne infrastrukture potrebno je dugoročno raditi na izgradnji modernih prometnica, kako u pogledu transporta ljudi, tako i roba. Brčko distrikt BiH u ovom pogledu mora koristiti svoje komparativne prednosti u odnosu na specifičan status i geografski položaj, kao i postojeći nivo izgrađenosti ovih objekata (cesta, luke i željeznice i dr.) za dalje **unapređenje postojeće prometne infrastrukture** koja će pratiti potrebe razvoja Brčko distrikta BiH ali šire zajednice u cjelini. S ciljem minimiziranja negativnog utjecaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi neophodno je **naći održiva rješenja upravljanja otpadnim vodama i izgradnji prateće kanalizacijske infrastrukture**, te eventualno biti aktivni učesnik u procesu izgradnje alternativnih rješenja u pogledu snabdijevanje energijom, **što se posebno odnosi na izgradnju plinske infrastrukture**, te korištenju čistih ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti.

3.2 Vizija razvoja i strateški ciljevi

3.2.1 Vizija razvoja – Brčko distrikt BiH 2030

Vizija predstavlja dugoročno poželjan pravac teritorijalnog razvoja, jasan i privlačan za sve zainteresirane aktere, kako one unutar Brčko distrikta BiH (predstavnike vlade i javnog sektora, privatni i nevladin sektor, akademsku zajednicu i dr.), tako i one vanjske aktere (vlasti na nivou države, entiteta, susjednih jedinica lokalne samouprave, potencijalne investitore, međunarodne projekte i donatore, i dr. Ukoliko vizija ocrtava dugoročnu orijentaciju, svako od njih može da podešava svoje ciljeve i aktivnosti prema toj orijentaciji.
Brčko distrikt BiH je od dobivanja sadašnjeg administrativnog statusa tretiran kao neka vrsta ogleda međunarodne zajednice, koji bi trebalo da posluži i kao primjer skladnog suživota i razvoja za druge sredine u Bosni i Hercegovini. Prethodna analiza, nizom raznovrsnih nalaza, pokazuje da početni ogled, zasnovan na specifičnom statusu i snažnoj međunarodnoj podršci i kontroli, postepeno prerasta u održiv razvojni model, u kojemu komparativne prednosti statusa i položaja distrikta dolaze sve više do izražaja. S druge strane, upravljanje funkcioniranjem i razvojem distrikta nije moglo da ostane imuno na sve prisutnije i utjecajnije obrasce politizacije i partokratije u funkcioniranju oba entiteta i Bosne i Hercegovine kao cjeline. Tako se Brčko distrikt BiH više od dvadeset godina nakon arbitraže i Odluke Visokog predstavnika o uspostavi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nalazi na svojevrsnoj prekretnici: **ili će nastaviti sa preuzimanjem obrazaca političkog vođenja i usporenog razvoja iz svog neposrednog okruženja, ili će od ogledne zajednice prerasti u zajednicu za ugled i primjer u svom okruženju**.
Za ostvarivanje prve opcije nije potrebna strategija-dovoljno je prepuštanje inerciji, koja vodi u zaostajanje BiH, a time i Brčko distrikta BiH, u odnosu na zemlje regije. S druge strane, strategija je neophodna ukoliko se želi ostvarivanje druge opcije: **prijelaz iz ogledne u uglednu zajednicu**, koja može da posluži kao primjer drugima u zemlji i okruženju. Taj prijelaz nije moguće izvesti bez promjene modela vođenja i upravljanja, bez biranja pravca razvoja koji je usklađen sa poželjnim globalnim pravcem razvoja i bez uključivanja svih koji takvom razvoju mogu i žele da doprinesu.

Zato se vizija razvoja Brčko distrikta BiH do 2030. godine postavlja u vidu sljedeće izjave:

Zahvaljujući dobrom upravljanju, pametnom rastu i snažnoj težnji ka društvu jednakih mogućnosti, ***Brčko distrikt BiH dostiže i uživa ugled zajednice koja privlači mlade ljude, sa globalno konkurentnom ekonomijom, visokokvalitetnim ljudskim i socijalnim kapitalom, prestižnim kvalitetom života unutar Bosne i Hercegovine i životnom sredinom koja je očuvana za generacije koje dolaze****.*

U ovako određenoj viziji razvoja sažeto su sadržani i glavni pravci održivog razvoja za cijelu zemlju (dobro upravljanje, pametan rast i društvo jednakih mogućnosti) i strateška orijentacija integriranog razvoja Brčko distrikta BiH (zajednica za ugled, konkurentna ekonomija, visokokvalitetan ljudski i socijalni kapital, prestižna kvaliteta života i očuvan okoliš).

3.2.2 Strateški ciljevi sa indikatorima

Strateški ciljevi su zasnovani na strateškim fokusima i definirani u skladu s postavljenom vizijom razvoja. Preporučuju se sljedeći strateški ciljevi:

STRATEŠKI CILJ 1: KONKURENTNA GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENA U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH;

STRATEŠKI CILJ 2: ZNAČAJNO UNAPRIJEĐENO PRUŽANJE USLUGA OBRAZOVANJA, ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE, KULTURE, SPORTA I JAVNE SIGURNOSTI, NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA JAVNIM SEKTOROM U SKLADU SA EU STANDARDIMA;

STRATEŠKI CILJ 3: ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA.

Prvi strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih pretpostavki:

- da se, uz osiguranje sistemske potpore privredi i poduzetništvu, mogu da iskoriste prednosti administrativnog statusa i geostrateškog položaja Brčko distrikta BiH, u većoj mjeri nego do sada;
- da sistemska potpora privredi i razvoju poduzetništva treba da bude ciljana na jačanje konkurentnosti u međunarodnim lancima vrijednosti, na pravcu pametnom rasta, vodeći računa o skladnom uklapanju u globalne razvojne trendove, posebno trendove digitalizacije i dekarbonizacije, s postepenim prijelazom na digitalne tehnologije i zelenu ekonomiju;
- da tako podržano gospodarstvo može i treba da snažno povratno djeluje na ubrzavanje razvoja drugih sektora života i rada u Brčko distriktu BiH.

Drugi strateški cilj je zasnovan na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- da postoji usuglašen pristup ključnih političkih aktera o smanjenju stupnja politizacije individualnih javnih usluga za građane i profesionalizacije upravljanja javnim sektorom u Brčko distriktu BiH,
- da se, poštujući komparativne prednosti Distrikta, pristupi strateškom razvoju obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite na ravnomjeran, ravnopravan i dosljedan način za sve građane,
- da se, istovremeno uz razvojne procese, radi istovremeno na razvoju osnovnih principa individualne građanske, političke i službeničke odgovornosti u pogledu pružanja javnih usluga,
- da se dosadašnji uspjesi u razvoju multietničkog okruženja, te osigurani resursi, iskoriste kao potencijali za jačanje koordinacije i upravljanja kvalitetom u svim oblastima društvenog razvoja, posebno u svrhu povećanja zadovoljstva građana javnim uslugama i kvalitetom života u cjelini (posebno mladih), kako u Brčko distriktu BiH, tako i u dijaspori,
- da se ojača princip socijalne uključenosti svih kategorija stanovništva, posebno djece, mladih i osoba sa invaliditetom u razvojne tokove.

Treći strateški cilj je zasnovan na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- smanjenju korištenja, sprječavanju opterećivanja i zagađivanja životne sredine, sprječavanje narušavanja, kao i poboljšanje i obnovu oštećene životne sredine;
- zaštiti zdravlja ljudi i poboljšanje uvjeta životne sredine za kvalitetu života;
- čuvanje i zaštitu prirodnih resursa, racionalno korištenje resursa i takav način gospodarskog razvoja kojim se osigurava obnova resursa;
- usklađenosti drugih interesa Brčko distrikta BiH sa zahtjevima za zaštitu životne sredine;
- međunarodnu suradnju u zaštiti životne sredine;
- inicijative od javnosti i učešće javnosti u djelatnostima koje imaju za cilj zaštitu životne sredine;
- koordiniranje gospodarstva i integriranje socijalnog i ekonomskog razvoja u skladu sa zahtjevima zaštite životne sredine
- dinamičan infrastrukturni razvoj i izgradnju Brčko distrikta BiH,
- uspostavu i razvoj institucija za zaštitu i o čuvanje okoline.

Strateški ciljevi su usklađeni sa **Okvirom za ciljeve održivog razvoja u BiH**, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja[81].

Prvi strateški cilj nalazi se na *pravcu Pametan rast* i u direktnoj je vezi sa akceleratorom 1: Povoljno okruženje za poduzetništvo i inovacije, i pripadajućim pokretačima:

- *Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru;*

[81] Sve formulacije u tekstu koji slijedi o vezi strateških ciljeva sa Okvirom održivog razvoja u BiH preuzete su direktno iz tog okvira.

- *Mobiliziranje potencijala dijaspore;*
- *Olakšavanje poslovanja i potpora brzo rastućim firmama;*
- *Gradovi i regije;*
- *Globalni lanci vrijednosti*.

U skladu sa **Okvirom za održivi razvoj BiH, drugi strateški cilj** je povezan s drugim i trećim *pravcem* održivog razvoja BiH (*Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom,* te *Društvo jednakih mogućnosti*) i u direktnoj je vezi sa sljedećim akceleratorima i pripadajućim pokretačima:

- Pravac - *Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom* – Akcelerator 1: „Učinkovit, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Odgovorna uprava orijentirana na građane i poslovni sektor,*
  - *Depolitizacija i profesionalizacija javnih poduzeća,*
  - *Učinkovito upravljanje javnim financijama,*
  - *Funkcionalan sustav kreiranja politika i upravljanje održivim razvojem;*
- Pravac - *Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom* – Akcelerator 2 „Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Zaštita ljudskih prava,*
  - *Efikasna borba protiv korupcije,*
  - *Borba protiv različitih oblika kriminala i terorizma;*
- Pravac – *Pametni rast* – Akcelerator 3 „Unapređenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda,*
  - *Univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje,*
  - *Strateško investiranje u istraživačko razvojne aktivnosti,*
  - *Kurikularna reforma na svim nivoima obrazovanja,*
  - *Učinkovit sustav cjeloživotnog učenja;*
- Pravac – *Društvo jednakih mogućnosti* – Akcelerator 1 „Unapređenje politika socijalne zaštite“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Efektivno usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu,*
  - *Jačanje infrastrukture i kompetencija pružatelja usluga kroz uvođenje novih modela pružanja usluga,*
  - *Unaprijediti sustav identifikacije i praćenje ranjivih obitelji i obitelji u riziku;*
- Pravac – *Društvo jednakih mogućnosti* – Akcelerator 3 „Efikasna zdravstvena zaštita za sve“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Unapređenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite,*
  - *Preventivne zdravstvene mjere,*
  - *Strateški pristup zadržavanju postojećeg osoblja i razvoju ljudskih resursa u oblasti zdravstva.*
- Pravac – *Društvo jednakih mogućnosti* – Akcelerator 4 „Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sustava“ sa pripadajućim pokretačima:
  - *Jednak pristup obrazovanju,*
  - *Uspostava sustava rane detekcije i intervencije za djecu u riziku i sa razvojnim poteškoćama,*
  - *Povećanje obuhvata djece predškolskim obrazovanjem (uzrast od 3-6 godina),*
  - *Mjere smanjivanja ranog napuštanja školovanja,*

- *Smanjenje broja osoba bez znanja i vještina i njihova integracija na tržište rada.*

Drugi strateški cilj je u indirektnoj vezi i sa dodatna dva akceleratora unutar pravca *Društvo jednakih mogućnosti* i to „Financijska inkluzija“ i „Aktivacija i zapošljavanje ranjivih kategorija“ kroz multidisciplinarni pristup predmetnim pitanjima.

Treći strateški cilj „Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima“ nalazi se na pravcu *„Pametnog rasta“* i u direktnoj je vezi sa sljedećim akceleratorima i pokretačima:

- Akceleratorom 2: „Povećanje investicija u infrastrukturu“, i pripadajućim pokretačima:

  ⇒ *Osiguranje jednakog pristupa modernoj transportnoj infrastrukturi;*
  ⇒ *Veći udio javnih investicija u infrastrukturu;*
  ⇒ *Jačati infrastrukturu u oblasti digitalnih tehnologija.*

- Akceleratorom 3: „Zeleni rast i čista energija“ i pripadajućim pokretačima:

  ⇒ *Smanjenje energetskog siromaštva;*
  ⇒ *Razvoj „zelenih“ vještina i poslova;*
  ⇒ *Decentralizacija elektroenergetskog sustava;*
  ⇒ *Dekarbonizacija energetskog sektora.*

- Akceleratorom 4: „Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem“ i pripadajućim pokretačima:

  ⇒ *Upravljanje rizicima od katastrofa (u pogledu infrastrukturne izgradnje);*
  ⇒ *Zaštita i obnova prirodnog kapitala;*
  ⇒ *Razviti sustav cirkularne ekonomije;*
  ⇒ *Jačanje kontrole i praćenja kvaliteta eko-sustava.*

Također, ovaj strateški cilj se može indirektno dovesti u vezu sa pravcem *„Dobre uprave i upravljanja javnim sektorom“* kao i pravcem *„Društvo jednakih mogućnosti“.*

Napredak u ostvarivanju ovako definiranih strateških ciljeva može da se mjeri putem indikatora koji su predstavljeni u sljedećoj tabeli. Radi se o indikatorima koji pokazuju pretpostavljeni utjecaj uspješne realizacije strategije razvoja. Za svaki indikator definirana je polazna i ciljna vrijednost.
Polazne vrijednosti indikatora definirane su na osnovu podataka koji su bili raspoloživi u trenutku izrade situacione analize. Ciljne vrijednosti za 2027. godine procijenjene su na osnovu analize trendova iz prethodnih godina, vodeći računa o tome da je neophodno ostvariti strateški iskorak u sedmogodišnjem razdoblju, kao i o tome da je takav iskorak izvodiv, uz značajno ulaganje resursa kojim raspolažu odgovorni akteri razvoja Brčko distrikta BiH.

Tabela 38: Indikatori (utjecaja) realizacije strateških ciljeva

Strateški ciljevi	Indikatori utjecaja	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost (2027)
STRATEŠKI CILJ 1: Konkurentna gospodarstvo, skladno uklopljena u globalne razvojne trendove i lance vrijednosti, kao motor razvoja BDBiH	Rast učešća u BDP-u BiH, %	2,4 (2018)	3
	Rast stope zaposlenosti, %	69,6 (2019)	80
	Rast proračunskih prihoda (bez eksternog financiranja), KM	225.382.000 (2019)	265.000.000
STRATEŠKI CILJ 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima	Povećano zadovoljstvo građana javnim uslugama u segmentu obrazovanja, zdravstva, te javne i socijalne sigurnosti, %	Definirati kroz analizu zadovoljstva građana 2021 godine (kao početno stanje)	+20
	Povećan pozitivni migracioni saldo[82]	+ 516 (2013-2019)	+ 700 (2021-2027)
STRATEŠKI CILJ 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima	Broj domaćinstava koji imaju osiguran pristup kontroliranoj vodi za piće	19163	22700
	Udio prečišćenih otpadnih voda koje su ispuštaju u površinske vode, %	0	50
	Broj dana u godini sa prekoračenjem GV aerozagađenja ($LČ_{10}$, CO, NO_2 ili SO_2)	30	0

[82] Ovaj indikator je ograničen na unutrašnje migracije (unutar Bosne i Hercegovine), zato što trenutno nema raspoloživih podataka o vanjskim migracijama. Ukoliko se uspostavi baza za prikupljanje podataka o vanjskim migracijama, bit će moguće definirati i odgovarajući indikator koji bi i njih obuhvatio.

4 PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

Prioriteti predstavljaju ključna polja i smjerove djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva i kao takvi imaju najveći utjecaj na razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Definirani prioriteti su grupirani po relevantnim strateškim ciljevima.

Tabela 39. Prioriteti grupirani po strateškim ciljevima

Strateški ciljevi	Prioriteti
STRATEŠKI CILJ 1: Konkurentna gospodarstvo, skladno uklopljena u globalne razvojne trendove i lance vrijednosti, kao motor razvoja BDBiH	• Prioritet 1: Razvoj poduzetništva i malih i srednjih poduzeća • Prioritet 2: Razvoj poljoprivrede i ruralnih područja • Prioritet 3: Razvoj turizma • Prioritet 4: Privlačenje investicija • Prioritet 5: Razvoj tržišta rada
STRATEŠKI CILJ 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima	• Prioritet 1: Poboljšani uvjeti za razvoj obrazovanja, znanosti i istraživanja • Prioritet 2: Poboljšanje sustava socijalne uključenosti prema potrebama • Prioritet 3: Razvoj i modernizacija zdravstvene zaštite i unapređenje javnog zdravlja • Prioritet 4: Jačanje otpornosti na prirodne i druge nesreće • Prioritet 5: Potpora programima osamostaljivanja mladih • Prioritet 6: Razvoj sporta i kulturno-umjetničke tradicije u skladu sa europskim standardima
STRATEŠKI CILJ 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima	• Prioritet 1: Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka • Prioritet 2: Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i odgovorno upravljanje prostorom • Prioritet 3: Učinkovito korištenje energije

4.1 Pregled prioriteta i pripadajućih mjera za 1. strateški cilj

Prioriteti za strateški cilj 1, uključujući pripadajuće mjere, prikazani su u sljedećoj tabeli. U sklopu svakog prioriteta definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima. Za većinu indikatora dana je polazna vrijednost koja je ostvarena u 2019. godini, dok je za manji dio indikatora dana polazna vrijednost ostvarena u 2018. godini, jer odgovarajući podatci za 2019. godinu nisu bili raspoloživi u trenutku kada je ovaj dio pripreman. Za većinu indikatora ciljna vrijednost je postavljena u 2027. godini, osim u slučaju indikatora kojim se mjeri napredak u implementaciji SBA, jer se 2025. očekuje odgovarajući izvještaj o napretku, te indikatora u vezi sa očekivanim rastom investicija, koji obuhvata šestogodišnje razdoblje, adekvatno polaznom stanju indikatora, koji se također odnosio na šestogodišnje razdoblje.

Tabela 40. Prioriteti za strateški cilj 1 sa pripadajućim mjerama

Strateški cilj 1 / **Prioritet**	**Indikator (krajnjeg) rezultata**	**Polazna vrijednost (2019)**	**Ciljna vrijednost (2027)**
PRIORITET 1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA	Broj MMSP u odnosu na broj stanovnika	39 MMSP na 1000 stanovnika (2019)	50 MMSP na 1000 stanovnika (2027)
	Rast prihoda MMSP	1,9 mlrd. KM (2019)	Najmanje za 20%
	Napredak BiH u implementaciji SBA (SME Policy Index)	Znatno ispod prosjeka zemalja zapadnog Balkana i Turske (2019)	Na nivou prosjeka zemalja zapadnog Balkana i Turske (2025)
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.1.1. POTPORA ZA POSLOVANJE GOSPODARSTVA I OPORAVAK OD POSLJEDICA PANDEMIJSKE KRIZE			
1.1.2. SISTEMSKA POTPORA PODUZETNIŠTVU MLADIH I PODUZETNIŠTVU ŽENA			
1.1.3. POTPORA INOVACIJAMA I DIGITALIZACIJI PODUZEĆA			
1.1.4. POTPORA IZVOZNO-ORIJENTIRANIM SEKTORIMA I PODUZEĆIMA			
1.1.5. USKLAĐIVANJE I UNAPREĐIVANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA			
PRIORITET 1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA	Rast bruto-proizvodnje u oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva	109,7 mil. KM (2018)	Najmanje za 15% (2027)
	Rast BDV u oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva	70,6 mil. KM (2018)	Najmanje za 20% (2027)
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.2.1. POTPORA ZA UNAPREĐENJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE			
1.2.2. POBOLJŠANJE ZEMLJIŠNE POLITIKE I KONSOLIDACIJA ZEMLJIŠTA			
1.2.3. MOBILIZACIJA LOKALNIH RESURSA ZA RAZVOJ RURALNIH PODRUČJA			
1.2.4. ORGANIZACIJSKI I KADROVSKI RAZVOJ SEKTORA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA			
PRIORITET 1.3. RAZVOJ TURIZMA	Rast broja turističkih dolazaka	13958 (2019)	Najmanje za 20%
	Rast broja turističkih noćenja	21896 (2019)	Najmanje za 20%
	Rast prihoda u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	5,3 mil. KM (2018)	Najmanje za 20%
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.3.1 STRATEŠKO PROFILISANJE I TURISTIČKO BRENDIRANJE BDBiH			
1.3.2 ORGANIZACIJSKO I KADROVSKO JAČANJE SEKTORA TURIZMA			
1.3.3 IZGRADNJA TURISTIČKO-REKREATIVNE INFRASTRUKTURE			
PRIORITET 1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA	Rast investicija u osnovna sredstva (privatni sektor)	368,2 milijuna KM (2013-2018)	Najmanje za 15% (2021-2026)
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.4.1. OPREMANJE PRIORITETNIH POSLOVNIH ZONA			
1.4.2. MARKETING LOKACIJE ZA INVESTITORE			
1.4.3. AKTIVNO UKLJUČIVANJE ISELJENIŠTVA U GOSPODARSKI RAZVOJ BDBiH			
1.4.4. AKTIVNO UČEŠĆE U PROGRAMIMA REGIONALNE SURADNJE, EU I ZAPADNOG BALKANA			
PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA	Smanjenje formalne stope nezaposlenosti	30,4% (2019)	20% (2027)
	Smanjenje anketne stope nezaposlenosti	24,1% (2019)	16% (2027)

	Smanjenje učešća žena u strukturi nezaposlenih	58,7% (2019)	53% (2027)
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.5.1. STRUČNO USAVRŠAVANJE NEZAPOSLENIH OSOBA KOJE AKTIVNO TRAŽE ZAPOSLENJE			
1.5.2. ZAPOŠLJAVANJE NEZAPOSLENIH OSOBA IZ KATEGORIJA TEŽE ZAPOŠLJIVIH I ŽENA			
1.5.3. USKLAĐIVANJE TRŽIŠTA RADA I SUSTAVA OBRAZOVANJA KROZ KARIJERNO USMJERAVANJE I SAVJETOVANJE			
1.5.4. POTPORA SAMOZAPOŠLJAVANJU U GOSPODARSTVU I POLJOPRIVREDI			

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Poduzetništvo i mala i srednja poduzeća predstavljaju okosnicu razvoja gospodarstva Brčko distrikta BiH. U dosadašnjem razdoblju potpora njihovom razvoju pružana je prvenstveno kroz sustav poticaja uređen Zakonom o poticaju u privredu BDBiH (SLGL BDBiH, broj 23/2016). S druge strane, Brčko distrikt BiH, zajedno sa oba entiteta i državom BiH, učestvuje u objedinjenom sustavu izvještavanja o implementaciji Akta o malom biznisu (SBA - Small Business Act) i Indeksa MSP politika (SME Policy Index) koji predstavlja referentni okvir EU za zemlje zapadnog Balkana i Tursku u ovoj oblasti.
Ključno novina u pristupu za naredni razdoblje od 2021. do 2027. godine je da se razvoj poduzetništva i MSP tretira kao strateški razvojni prioritet BDBiH, a da se mjerama u okviru ovog prioriteta definiraju ciljane politike, instrumenti i strukture kojima se takav razvoj podržava, u skladu s odgovarajućim dimenzijama Indeksa MSP politika. Na taj način će se ostvariti višestruki efekt: stvorit će se jedinstven ciklus upravljanja razvojem poduzetništva MSP (planiranje, implementacija, monitoring i evaluacija, izvještavanje) usklađen sa referentnim europskim okvirom), s jedne strane, i osigurat će se efikasna vertikalna i horizontalna koordinacija i harmonizacija politika i instrumenata potpore razvoju MSP u cijeloj BiH.
U pogledu potpore razvoju MSP i poduzetništva, naredni strateški razdoblje karakterizirat će znatno veća ciljna usmjerenost na *stvaranje povoljnog okruženja za poduzetništvo i inovacije* kao ključni akcelerator *pametnog rasta*, te na digitalizaciju i stvaranje veće dodane vrijednosti u globalnim lancima vrijednosti kao odgovarajuće pokretače.
Osim napretka u implementaciji SBA, realizacijom ovog prioriteta cilja se i na značajno povećanje omjera u pogledu broja mikro, malih i srednjih poduzeća u odnosu na broj stanovnika BDBiH, kao i na značajno povećanje prihoda u okviru ove ciljne skupine.

Mjera 1.1.1. Potpora za poslovanje gospodarstva i oporavak od posljedica pandemijske krize

Ovom mjerom predviđeno je nastavljanje dobrih praksi u pogledu pružanja financijske potpore (poticaja, garancija i subvencija) koja se pruža privredi, uz njeno djelomično prilagođavanje za oporavak poduzetničke djelatnosti i MSP od negativnih posljedica pandemijske krize, kao i stjecanje otpornosti na slične krize u budućnosti, te postepeno preusmjeravanje dijela sredstava na potporu ciljanim grupama (mladi poduzetnici i žene

poduzetnice), na potporu inovacijama, digitalizaciji i dekarbonizaciji kao novim razvojnim izazovima za MSP, te na intenzivniju potporu izvozno orijentiranim poduzećima i sektorima, u skladu sa mjerama 1.1.2, 1.1.3. i 1.1.4. Posebna grupa aktivnosti odnosi se na poboljšanje regulatornog okvira za procedure stečaja/bankrota firmi, sa ciljem ubrzanja i pojeftinjenja postupaka, te na pripremu i promociju ciljanih mjera potpore za pružanje druge šanse poduzetnicima.
Tako će ova potpora biti bolje ciljana i omogućit će postizanje većih efekata uz korištenje srazmjerno istog obima sredstava. Također, njome će se omogućiti brži oporavak gospodarstva od posljedica pandemijske krize, kao i odgovarajući napredak u implementaciji SBA u dimenzijama 2 (Bankrot i druga šansa) i 6 (Pristup financijama).

Mjera 1.1.2. Sistemska potpora poduzetništvu mladih i poduzetništvu žena

Mjerom se potiče i omogućava prijelaz sa *ad hoc* potpore na sistemsku potporu poduzetništvu dvaju veoma važnih ciljnih grupa, mladih i žena, čiji je udio u strukturi osnivanja i vođenja MMSP-a još uvije nizak. Sistemska potpora obuhvata: uključivanje poduzetničkog učenja u programe formalnog srednjoškolskog i univerzitetskog obrazovanja u vidu fakultativnog i/ili obaveznog predmeta, potporu razvoju poduzetništva mladih, naročito u oblasti informacijskih tehnologija i potporu poduzetništvu žena.
U sklopu mjere predviđena je razrada i realizacija projekta „Uspostavljanje inkubatora za razvoj IT firmi“. Cilj projekta je olakšavanje osnivanja i početne faze poslovanja IT firmi na teritoriji Brčko distrikta BiH uspostavljanjem odgovarajućeg inkubatora koji uključuje specifične vidove potpore mladim poduzetnicima (potrebne usluge, obuke, infrastrukturu i drugu neophodnu potporu).
Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta broja novih poduzeća (start-ups) koja osnivaju obrazovani mladi ljudi i žene poduzetnice. Očekuje se da tako formirana nova poduzeća budu usmjerena na djelatnosti i poslove sa većom dodanom vrijednosti i da će zapošljavati kvalitetniju i bolje plaćenu radnu snagu, prvenstveno mlade stručnjake. Također, doprinos biti i pogledu napretka u implementaciji SBA, u okviru dimenzija 1 (Poduzetničko učenje) i 8a (Stručne i poduzetničke vještine).

Mjera 1.1.3. Potpora inovacijama i digitalizaciji poduzeća

Ovom mjerom se potiče pametni rast inovacijama, ne samo u fazi proizvodnje, već i prije i poslije proizvodnje, gdje se ostvaruje veća dodana vrijednost, zatim povećanje učešća znanjem intenzivnih proizvoda/usluga i sektora u privrednoj strukturi i povećanje dodane vrijednosti, što treba da rezultira i većom atraktivnosti poduzetničke karijere i zapošljavanja u malim i srednjim poduzećima za mlade, te postepenom integracijom gospodarstva BDBiH u šire europske tokove digitalizacije. Planira se kreiranje akcijskog plana za potporu inovacijama u MSP (uključujući digitalizaciju i energetsku učinkovitost) i kreiranje specifičnog instrumenta potpore inovacijama u vidu vaučer-sheme.
Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta bruto dodane vrijednosti, zahvaljujući inovacijama proizvoda, procesa, organizacije, te digitalizaciji i prijelazu na e-trgovinu i energetski efikasnije poslovanje, čime će se olakšati uključivanje i

održavanje u novim lancima vrijednosti. Također, realizacija mjere treba da dovede do rasta prihoda od izvoza, kao i do napretka BiH u implementaciji SBA (dimenzije 8b i 10).

Mjera 1.1.4. Potpora izvozno orijentiranim sektorima i poduzećima

Implementacijom ove mjere treba da se u znatnoj mjeri olakša izvoz MSP-a na zahtjevna inostrana tržišta, u skladu sa EU direktivama novog pristupa. Mjera uključuje financijsku potporu poduzećima za uvođenje tehničkih standarda i za nastupe na međunarodnim sajmovima, kao i različite vidove potpore njihovoj snažnijoj integraciji u globalne lance vrijednosti, uključujući primjenu koncepta klastera kao važnog pokretača ekonomije i inovacija, jer se tako lakše postiže međusobna interakcija povezanih kompanija, obrazovnih institucija i istraživačkog sektora.
Provođenje mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta izvoza gospodarstva Brčko distrikta BiH, zato što će poduzeća moći da ispune osnovni uvjet za izvoz na zahtjevna tržišta EU, ali i drugih zemalja, u pogledu ispunjavanja tehničkih standarda za proizvode. Uz to, očekuje se doprinos poboljšanju SBA profila BiH u dimenziji 7 (Pristup MSP-a standardizaciji) i dimenziji 10 (Internacionalizacija).

Mjera 1.1.5. Usklađivanje i unapređivanje poslovnog okruženja

Uz neophodno usklađivanje zakonskih i podzakonskih akata sa preporukama EU i Zakonom o državnoj pomoći BiH, mjera uključuje i stalan rad na unapređivanju poslovnog okruženja, putem stalno otvorenog i konstruktivnog javno-privatnog dijaloga sa privrednim asocijacijama, od kojih se očekuje vodeća uloga u predlaganju novih rješenja.
Harmonizacijom okvira za poslovanje i poticanje sa odgovarajućim EU i BiH okvirom omogućit će se veća dostupnost programa financijske i nefinancijske potpore za MSP i poduzetništvo iz domaćih, bilateralnih i EU fondova.
Predlaganjem i uvođenjem novih rješenja u pogledu olakšica za poslovanje i smanjivanja barijera olakšat će se pokretanje novih i razvoj postojećih MSP.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA

Razvoj poljoprivrede i ruralnih područja predstavlja strateški razvojni prioritet u okviru kojeg se nastoji kvalitetno i dugoročno riješiti osnovni problem poljoprivrednog sektora Brčko distrikta BiH: relativno niska produktivnost, kako po jedinici proizvodnje, tako i po gazdinstvu. To se može postići kroz postepeno uvođenje strukturnih promjena sektora i sistemsko uvođenje koncepta ruralnog razvoja, sa težištem na jačanju konkurentnosti sektora, većoj specijalizaciji i održivosti poljoprivrednih gazdinstava. Ključne mjere u potpunosti prate takav razvojni pravac i smjer[83]. Za ostvarivanje takvog, strateški

[83] Ključne mjere su, uz neophodna sažimanja i prilagođavanja, preuzete iz internog radnog materijala Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Brčko distrikta BiH 2019-2025, koju je pripremilo Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo uz potporu međunarodne organizacije FAO.

neophodnog prijelaza na konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju i kvalitetniji ruralni razvoj, potrebno je osigurati kontinuirano organizacijsko prilagođavanje i kadrovsko jačanje ovog sektora.

Mjera 1.2.1. Potpora za unapređenje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje

Dosadašnja politika poticaja dala je dobre rezultate u pogledu stepena obrađenosti oraničkog zemljišta, koji je viši nego u većini drugih dijelova BiH, kao i u pogledu neformalne zaposlenosti u ruralnim dijelovima. U novom strateškom razdoblju ona treba da se prilagodi novim izazovima specijalizacije i komercijalizacije proizvodnje na farmama, uključivanja u lance vrijednosti izvozno orijentiranih prehrambenih firmi, te jačanja povezanih ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima.
Planira se postepeno uvođenje ciljane potpore poljoprivrednim gazdinstvima kojom će se usmjeravati i olakšavati investicije u imovinu, opremu i tehnologiju, digitalizaciju, preradu i marketing. Predviđena je i potpora za diversifikaciju i razvoj ruralnih aktivnosti, kao i povećanje ekonomske aktivnosti u ruralnim područjima.
Ovom mjerom treba da se poveća sposobnost poljoprivredno-prehrambenog sektora da se nosi s konkurentskim pritiskom i tržišnim silama, te da se pomogne sektoru u postepenom usklađivanju sa standardima EU. Također, omogućit će se stvaranje novih radnih mjesta i održavanje postojećih radnih mjesta kroz razvoj novih poslovnih aktivnosti, čime se povećava nivo ekonomske aktivnosti ruralnih područja i obrće trend ruralne depopulacije.

Mjera 1.2.2. Poboljšanje zemljišne politike i konsolidacija zemljišta

Mjerom se nastoji postepeno prevazići jedno od ključnih ograničenja za razvoj ovog sektora: mala i fragmentirana zemljišna struktura farmi, koja ograničava konkurentnost i može u velikoj mjeri odvratiti domaćinstva od toga da budu komercijalni poljoprivredni proizvođači. Mjera je usmjerena na poboljšanje funkcioniranja tržišta poljoprivrednog zemljišta i konsolidaciju zemljišta. U okviru mjere predviđeno je pokretanje pilot projekta ili punog projekta konsolidacije zemljišta koji treba potaknuti i olakšati zemljoposjednicima na definiranom području/selu da smanje fragmentaciju razmjenom i/ili kupoprodajom zemljišnih parcela.
Očekuje se da će se primjenom ove mjere i odgovarajućim strateškim projektom omogućiti postepeno zaustavljanje i preokretanje izraženog trenda usitnjavanja poljoprivrednog zemljišta ka povećanju prosječne veličine tržišno orijentiranih farmi, doprinoseći poboljšanju konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, prvenstveno konkurentnosti i održivosti tržišno orijentiranih farmi.

Mjera 1.2.3. Mobilizacija lokalnih resursa za razvoj ruralnih područja

Mobilizacija lokalnih resursa ra razvoj ruralnih područja izvršit će se kroz implementaciju pristupa LEADER, koji je višestruko potvrđen kao učinkovit u zemljama EU, odnosno kroz povećanje učešća ruralnog stanovništva i razvijanje civilnog društva i socijalnog dijaloga unutar ruralnog stanovništva, olakšavanje dobrog upravljanja kroz lokalna partnerstva i poticanje zapošljavanja i razvijanje ljudskog kapitala. Time se omogućuje i olakšava učešće ruralnog stanovništva i civilnog sektora u planiranju i pokretanju lokalnih inicijativa kojima

se unapređuje ekonomski potencijal ruralnih područja i poboljšava kvalitetu života u ruralnim područjima.

Mjera 1.2.4. Organizacijski i kadrovski razvoj sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja

Organizacijski i kadrovski razvoj sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja treba da bude u funkciji strukturnog i ruralnog razvoja, tako da se omogući efikasniji i djelotvorniji rad na razvoju mjera i instrumenata potpore i praćenju njihovih efekata, s jedne strane, i na njihovoj implementaciji, s druge strane, uz efikasnije pružanje usluga poljoprivrednim gazdinstvima kao primarnoj ciljnoj grupi.
U okviru mjere predlaže se organizacijsko uređivanje ovih poslova, kadrovsko jačanje i kontinuirano inoviranje znanja i vještina zaposlenih u ovom sektoru.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.3. RAZVOJ TURIZMA

Uz ekonomiju zasnovanu na znanju (pametan rast) i ekonomija zasnovana na doživljaju sve značajnije učestvuje u privrednom razvoju gradova i općina, kako na globalnom planu, tako i u regiji zapadnog Balkana. U ostvarivanju takvog koncepta razvoja ključnu ulogu ima turizam, čiji je razvoj u Brčko distriktu BiH do sada uglavnom prepuštan pojedinačnim inicijativama i inerciji. Na taj način nije moglo da dođe do pretvaranja glavnih komparativnih prednosti (geografski položaj, rijeka Sava i luka) u konkurentske lokacijske prednosti. Takva promjena moguća je jedino ukoliko se razvoj turizma postavi kao jedan od strateških prioriteta i ako se osigura sistemska potpora.

Mjera 1.3.1. Strateško profiliranje i turističko brendiranje BDBiH

Ovom mjerom se nastoji osigurati kvalitetno strateško profiliranje turizma Brčko distrikta BiH kroz selekciju, razvoj i brendiranje glavnih turističkih proizvoda.
Realizacija mjere treba da dovede do strateškog profiliranja turizma u BDBiH, kao djelatnosti koju karakterizira globalni rast, sa efektima na niz drugih djelatnosti u povezanim lancima vrijednosti. Profiliranje i razvoj turističkih brendova treba da dovede do bolje ciljanih i većih investicija u ovoj oblasti i od strane javnog i od strane privatnog sektora, vodeći direktno do većeg broja turističkih posjeta, noćenja, kao i prihoda u hotelijerstvu i ugostiteljstvu.

Mjera 1.3.2. Organizacijsko i kadrovsko jačanje sektora turizma

Ovom mjerom predviđa se uspostavljanje jedinstvenog destinacijskog upravljačkog tijela – DMO (Destination Management Organization) u skladu s najboljim praksama koje karakterizira sistemski pristup i partnerstvo javnog i privatnog sektora u upravljanju organizacijom. Također, planira se organiziranje niza edukacija nosilaca turističke ponude kako bi se radilo na stalnom unapređenju i povećanju atraktivnosti ponude, kao i edukacija za profesionalce koji se bave turizmom.

Time će se osigurati ključne organizacijske i kadrovske pretpostavke za razvoj turizma, koje, uz strateško profiliranje, brendiranje i izgradnju turističke infrastrukture, treba da dovedu do znatno većih prihoda u ovoj oblasti, kao i do širenja privlačnog imidža Brčko distrikta BiH.

Mjera 1.3.3. Izgradnja turističko-rekreativne infrastrukture

Mjera podrazumijeva cijeli niz pojedinačnih aktivnosti/projekata, koje je potrebno razraditi i uključivati u planove kapitalnih investicija, po prioritetima i dinamici koji će u znatnoj mjeri biti opredijeljeni preporukama za razvoj glavnih turističkih brendova BDBiH (mjera 1.3.1). Težište je na uređenju gradskog dijela Save, gdje se planira i strateški projekt izgradnje marine na Savi, ali su obuhvaćeni i turistički prioriteti u drugim područjima BDBiH, kako bi se osigurala ravnomjernost u izgradnji sportsko-rekreativne i turističke infrastrukture.
Izgradnja raznovrsne turističko-rekreativne infrastrukture, u skladu sa strateški profiliranim razvojem turizma, treba da dovede u srednjem i dugom roku do postepenog rasta broja turističkih posjeta i noćenja, kao i rasta prihoda od turizma.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA

Obim privrednih investicija u prethodnom razdoblje još uvijek znatno zaostaje za obimom investicija prije globalne ekonomske krize (prije 2008. godine). Pritom je učešće investicija u industriji značajno manje od investicija u trgovini i javnom sektoru.
Da bi Brčko distrikt BiH pretvorio svoje komparativne prednosti u konkurentske prednosti i u pogledu privlačenja privrednih investicija, prije svega u prerađivačkoj industriji, ali i u novim tehnologijama, neophodno je da se ova oblast tretira kao strateški prioritet, da se osigura sistemska potpora i izgrađena poslovna infrastruktura, te da se u značajnijoj mjeri uključi iseljeništvo. Uz to, neophodno je i aktivnije učešće u programima regionalne suradnje, Europske unije i regije zapadnog Balkana.
Tek u tom slučaju može da se očekuje značajniji rast investicija od strane privatnog sektora u oblastima od strateškog interesa za razvoj BDBiH.

Mjera 1.4.1. Opremanje prioritetnih poslovnih zona

Trenutnu situaciju karakterizira veliki broj poslovnih zona koje su tek djelomično izgrađene i popunjene. Ovom mjerom je predviđeno bolje fokusiranje, izbor i opremanje prioritetnih poslovnih zona u cilju stvaranja boljih uvjeta za poslovanje i privlačenje investitora. Ova mjera obuhvata također i formiranje i izgradnju ekonomske zone – logističkog centra u poslovnoj zoni „McGovern“, te stvara pretpostavke za formiranje i drugih ekonomskih zona, u skladu s izraženim interesima privatnih investitora.
Opremanjem poslovnih zona i izgradnjom ekonomske zone istovremeno bi se i podigao nivo investicija i stvorile pretpostavke za veće investicije privatnog sektora i iseljeništva na teritoriju Brčko distrikta BiH.

Mjera 1.4.2. Marketing lokacije za investitore

Implementacijom ove mjere treba da se stvore osnove za planiranje, organizaciju, implementaciju i kontrolu marketinških aktivnosti Brčko distrikta BiH usmjerenih na privlačenje investicija iseljenika i ostalih investitora (domaćih i stranih). Takvim pristupom, uz postojeće komparativne i konkurentske prednosti, BDBiH može da se pozicionira kao jedan od regionalnih lidera na prestižnim međunarodnim ljestvicama (fDi's European Cities and Regions of the Future), da privuče znatno veći broj investitora iz drugih dijelova BiH, iz inostranstva i iz iseljeništva, da se zainteresiraju za investicijske mogućnosti i pogodnosti koja ova prestižna lokacija pruža.

Mjera 1.4.3. Aktivno uključivanje iseljeništva u gospodarski razvoj BDBiH

U skladu sa Strategijom razvoja suradnje sa iseljeništvom Brčko distrikta BiH za razdoblje 2020-2024. ovom mjerom predviđena je organizirana potpora poslovnom povezivanju iseljenika i lokalnih privrednika, kao i dodatno poticanje investicija iseljenika, njihovim uključivanjem u mehanizme preferencijalnog financiranja investicionih projekata i novog zapošljavanja, te uvođenjem instrumenata financijskog tržišta i tržišta kapitala za angažiranje financijskih i investicionih resursa iseljenika u ekonomski razvoj.
Provođenje ove mjere treba da omogući poslovno povezivanje iseljenika i lokalnih poduzetnika, što može uticati na njihove poslovne performanse (rast prihoda, izvoza, zapošljavanja i dr.) te na rast poreznih prihoda BDBiH. Uz to, u srednjem i dugom roku treba da se poveća nivo svijesti i interesiranja potencijalnih investitora za investicionim projektima u Brčko Distriktu, a potom i broja investitora i vrijednosti realiziranih investicija, posebno od strane iseljenika.

Mjera 1.4.4. Aktivno učešće u programima regionalne suradnje, EU i zapadnog Balkana

Mjera podrazumijeva proaktivan pristup u pogledu regionalne suradnje, korištenja fondova i programa Europske unije, naročito onih koji su predviđeni za područje zapadnog Balkana i najavljeni Ekonomskim i investicionim planom Europske komisije, kao i Zelenom agendom za zapadni Balkan. Neophodno je aktivno učešće u programiranju IPA III za BiH, uz zalaganje da prioriteti gospodarskog razvoja BDBiH, usklađeni sa prioritetima na nivou BiH i entiteta, budu u fokusu planiranih i realiziranih projekata.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA

Razvoj tržišta rada predstavlja jednu od ključnih pretpostavki za ostvarivanje drugih prioriteta gospodarskog razvoja BDBiH (razvoj malih i srednjih poduzeća, privlačenje investicija, razvoj turizma, razvoj poljoprivrede). Ovaj prioritet biva sve izraženiji i važniji ukoliko se žele umanjiti negativne posljedice migracija kvalificirane radne snage prema zemljama EU. S druge strane, aktivne mjere zapošljavanja, uz zadržavanje orijentacije na teže zapošljive kategorije, treba da budu više podešene prema ženama i mladima. Uz to, neophodno je osigurati veći stupanj međusobne suradnje zainteresiranih aktera iz privatnog

i javnog sektora u planiranju, realizaciji i praćenju efekata mjera potpore obrazovanju i zapošljavanju nezaposlenih lica.

Mjera 1.5.1. Stručno usavršavanje nezaposlenih lica koja aktivno traže zaposlenje

Predstavlja nastavak i širenje dobre prakse organizacije obuka za nezaposlena lica koje su usklađene sa potrebama poduzeća i/ili koje nezaposlenim licima osiguravaju konkurentne kvalifikacije i znanja za rad na kvalitetnim radnim mjestima. Cilj je unapređenje kvalifikacija nezaposlenih osoba u skladu s potrebama i potražnjom na tržištu rada.
U narednom razdoblju uključuju se i nezaposlene žene kao jedna od prioritetnih ciljnih grupa za takve obuke.

Mjera 1.5.2. Program zapošljavanja nezaposlenih lica iz kategorija teže zapošljivih i žena

Ovom mjerom je obuhvaćena posebna potpora za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorija koje su definirane kao teže zapošljive. Njima se u ovom strateškom razdoblju dodaju i žene kao ciljna grupa programa. Mjera obuhvata sredstva koja će biti isplaćena poslodavcima kao poticaj za zapošljavanje teže zapošljivih kategorija nezaposlenih lica. Uključena je i potpora zapošljavanju nezaposlenih lica Roma.

Mjera 1.5.3. Usklađivanje tržišta rada i sustava obrazovanja kroz karijerno usmjeravanje i savjetovanje

Osnovni cilj mjere je povezivanje tržišta rada i sustava obrazovanja kroz povezivanje najbitnijih učesnika ova dva sektora: učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola (budući tražioci posla), obrazovnog sektora (Odjeljenje za obrazovanje, srednje škole i fakulteti), poslodavaca, nezaposlenih i Zavoda za zapošljavanje kao najvažnijeg posrednika na tržištu rada.
U okviru ove mjere predviđeno je uspostavljanje održivog lokalnog partnerstva za obrazovanje i zapošljavanje. Stvaranjem održivog partnerstva za obrazovanje i zapošljavanje kreirat će se osnova za koordiniranje potreba poduzeća i ponude radne snage kroz definiranje barijera, aktivnosti i zajedničkih intervencija za prevazilaženje barijera. Na ovaj način prevazilaženje problema osiguravanja kvalificirane radne snage uključuje sve relevantne subjekte na tržištu rada, umjesto da ga najvećim dijelom rješavaju sama poduzeća, kao što se često u praksi dešava. Osim toga, povećava se kvaliteta radne snage, kao rezultat poboljšane interakcije između gospodarstva i institucija potpore.

Mjera 1.5.4. Potpora samozapošljavanju u privredi i poljoprivredi

Mjera podrazumijeva potporu samozapošljavanju nezaposlenih lica i potpora licima koja su pokrenula djelatnosti u gospodarstvu ili poljoprivredi, objavljivanjem i realizacijom godišnjih javnih poziva za Program samozapošljavanja.

Nezaposlene žene će se tretirati kao ciljna grupa kojoj će se posvetiti posebna pažnja pri realizaciji ove mjere.
Mjera će doprinijeti privrednom razvoju kroz stvaranje uvjeta za samozapošljavanje i podizanje poduzetničkog duha, na području Brčko distrikta BiH i razvoju poljoprivrede kroz stvaranje uvjeta za samozapošljavanje lica koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH u vidu financijske potpore za lica koja otpočinju ili su otpočela poljoprivrednu proizvodnju.

4.2 Pregled prioriteta i pripadajućih mjera za 2. strateški cilj

Pregled prioriteta i mjera strateškog cilja 2, sa pripadajućim indikatorima krajnjeg rezultata, kao i polaznim (2019. ili 2020. godina) i ciljnim vrijednostima (2027. godina), prikazan je u tabeli ispod.

Tabela 41. Prioriteti za strateški cilj 2 sa pripadajućim mjerama

Strateški cilj 2 / **Prioritet**	**Indikator (krajnjeg) rezultata**	**Polazna vrijednost (2019)**	**Ciljna vrijednost (2027)**
PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA	% upisanih studenata na javnim sveučilištima u odnosu na ukupni broj upisanih	27.2, 2018/2019 školska godina	50%, 2026/2027 školska godina
	Broj osnovnih i srednjih škola koje nemaju omogućen pristup djeci s posebnim potrebama	7	0
	% ranog napuštanja obrazovanja	0,5	0,1
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.1.1. JAČANJE I RAZVOJ ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA			
2.1.2. POTPORA OBRAZOVNIM PROGRAMIMA I CJELOŽIVOTNOM UČENJU (PREKVALIFIKACIJA/DOŠKOLOVANJE) U SKLADU SA POTREBAMA TRŽIŠTA RADA			
2.1.3. POTPORA DODATNOM INFRASTRUKTURNOM I MATERIJALNOM OPREMANJU OBJEKATA OBRAZOVANJA			
PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA	Broj korisnika po 1 stručnom zaposlenom na godišnjem nivou	1923 (2018)	700
	% povećanja materijalno osiguranih građana Distrikta	80%, 2019. g.	100%, 2027. g.
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.2.1. RAZVOJ I POTPORA SUSTAVU MJEŠOVITOG PRUŽANJA SOCIJALNIH I STAMBENIH USLUGA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI			
2.2.2. OSNIVANJE CENTRA ZA SOCIJALNI RAD			
2.2.3. RAZVIJANJE SOCIJALNOG PODUZETNIŠTVA			
PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA	Broj ljekara na 1000 stanovnika	1	2
	Broj doktora dentalne medicine na 10.000 stanov.	1,3	2
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.3.1. JAČANJE PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE KROZ RAZVOJ SLUŽBE HITNE MEDICINSKE POMOĆI I KONCEPTA PORODIČNE/OBITELJSKE MEDICINE			
2.3.2. KADROVSKO I INFRASTRUKTURNO JAČANJE SEKUNDARDNE I TERCIJARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE UZ NABAVU NEOPHODNE OPREME			
2.3.3. RAZVOJ I UVOĐENJE INTEGRIRANOG ZDRAVSTVENOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA (IZIS) I PODSTICANJE KVALITETA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE			
PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE	Broj godišnjih intervencija na prirodne nesreće	1714, 2019. g.	1000, 2027. g.
	Broj angažiranih osoba na preventivnom djelovanju u slučaju nesreća	200, 2019 g.	400, 2027 g.

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.4.1. RAZVOJ SUSTAVA PREVENTIVNOG DJELOVANJA OD NESREĆA			
2.4.2. PROGRAMI POTPORE NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA PREPOZNATIM U SUSTAVU ZAŠTITE I SPAŠAVANJA			
2.4.3. DEMINIRANJE PREOSTALOG PODRUČJA KONTAMINIRANOG MINAMA I NEEKSPLODIRANIM UBOJITIM SREDSTVIMA			
PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH	Broj osamostaljenih mladih putem direktne potpore	0, 2020. g.	2000, 2027. g.
	Broj mladih uključenih u formalne mehanizme donošenja odluka na godišnjem nivou	20, 2019 g.	50, 2027 g.
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.5.1. POTPORA BIZNIS START-UP PROJEKTIMA I SAMOZAPOŠLJAVANJU MLADIH			
2.5.2. IZGRADNJA STUDENTSKOG KAMPUSA ZA MLADE			
2.5.3. OSNIVANJE ODSJEKA ZA MLADE			
PRIORITET 2.6. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU SA EUROPSKIM STANDARDIMA	Raspoloživi vanjski prostor za provođenje slobodnog vremena, sport i rekreaciju, m^2	8000, 2019. g.	20000, 2027 g.
	Raspoloživi vlastiti prostor za kulturno-umjetnički angažman i rad, m^2	2000, 2019. g.	5000, 2027.
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.6.1. UNAPREĐENJE STANJA SPORTA I ŠKOLSKOG SPORTA			
2.6.2. RAZVOJ KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE			

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA

Imajući u vidu stratešku platformu sa situacionom analizom, te činjenicu da u funkcionalnom smislu, obrazovanje u Brčko distriktu BiH je organizirano na četiri nivoa: predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje - sa 5 predškolskih (JU Obdanište i zabavište „Naša djeca“ i 4 privatna vrtića), 16 osnovnih škola (sa 19 područnih OŠ - ukupno 35), 4 srednje škole (gimnazija, ekonomska, tehnička, poljoprivredno-medicinska škola), te 4 visokoškolske ustanove – osnovni strateški fokus Prioriteta 2.1. se referira primarno na kreiranje okruženja koje će omogućiti fleksibilnost u visokom obrazovanju, ne zanemarujući druge bitne segmente obrazovanja i znanosti u „nižim“ nivoima obrazovanja. Stoga, jedna od osnovnih mjera se odnosi na Osnivanje javnog sveučilišta Brčko distrikta BiH, uz prateće aktivnosti usmjerene na potporu obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju, što se nameće kao neophodan korak u svrhu smanjenja stepena nezaposlenosti i povećanja prilika za otvaranje novih ekonomskih subjekata. Nadalje, iako je Brčko distrikt BiH do sada značajan iskorak napravio u smislu potpore dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja, potrebno je uložiti dodatni napor u omogućavanje da svako dijete ima mogućnost pohađanja predškolskog obrazovanja i odgoja, uz poseban osvrt na socijalno

isključenu djecu – što je također fokus ovog prioriteta. Imajući u vidu gore navedeno, sljedeće mjere su predviđene u okviru ovog prioriteta.

Mjera 2.1.1. Jačanje visokog obrazovanja i razvoj znanosti

Zakonom o visokom obrazovanju u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 30/09, 29/18 i 16/20) propisano je da Skupština Brčko distrikta BiH donosi program razvoja visokog obrazovanja na prijedlog Vlade, i usvaja elaborat o opravdanosti osnivanja visokoškolske ustanove kao i akt o osnivanju visokoškolske ustanove koju osniva Distrikt, statusnim promjenama, transformaciji, reorganizaciji i ukidanju visokoškolske ustanove koju osniva Distrikt. U skladu s postojećim pravnim okvirom u oblasti visokog obrazovanja Skupština Brčko distrikta BiH donijela je Program razvoja visokog obrazovanja u Brčko distriktu BiH za razdoblje od 2010. do 2019. godine. U 2020. godini Odjel za obrazovanje je imenovao radnu skupinu za pripremu novog Programa razvoja visokog obrazovanja u Brčko distriktu BiH, i trenutno je u proceduri izrade. Imajući u vidu navedeni Program, unutar ove mjere su predviđene sljedeće aktivnosti:

1. Osnivanje javnog univerziteta i instituta u Brčko distriktu BiH – Strateški projekt: Osnivanje Javnog univerziteta i instituta Brčko distrikta BiH
2. Stalno poboljšanje zakona i drugih dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja i znanosti u skladu sa odgovarajućim dokumentima BiH i EU
3. Poticati osnivanje i rad privatnih visokoškolskih ustanova i osnivanje odjela u Distriktu visokoškolskih ustanova sa sjedištem izvan Distrikta (u BiH, zemljama regije i EU).

Od postojećih visokoškolskih ustanova koje obavljaju djelatnost na području Brčko distrikta BiH i javnog sveučilišta koji treba da se formira, Brčko distrikt Bih ima višestruke koristi, obrazovno-znanstvene, ali i ekonomske. Intencija osnivača javnog sveučilišta u Brčko distriktu Bih, uz već postojeće visokoškolske ustanove, jeste da Brčko postane regionalni univerzitetski centar. Stoga, osnovni razvojni efekt mjere se ogleda u jačanju visokog obrazovanja i znanosti u Distriktu, ali istovremeno i odgovara na potrebe tržišta rada, kao mjere definirane u dijelu ekonomskog razvoja.

Mjera 2.1.2. Potpora obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju (prekvalifikacija/doškolovanje) u skladu sa potrebama tržišta rada

Obrazovanje odraslih predstavlja cjeloživotno obrazovanje i pruža mogućnost stjecanja određenih kvalifikacija. Namijenjeno je, prije svega, obrazovanju u svrhu zapošljavanja osoba koje zbog nepotpunog znanja/kvalifikacija ne mogu pronaći adekvatan posao, zatim onih koji su školovani za zanimanja koja više nisu tražena i za nadopunjavanje prethodno stečenih znanja i vještina s novostima u tehničko-tehnološkom razvoju, kao i stvarnim potrebama gospodarstva i tržišta rada. Mjera podrazumijeva (u suradnji sa Gospodarskom komorom i Udrugom poslodavaca) definirati koja su to trenutno deficitarna zanimanja, da li postoje NPP sa ista, a u suradnji sa Tripartitnim savjetodavnim vijećem tražiti upis učenika u ta deficitarna zanimanja, i na kraju, uvesti model stipendiranja učenika u tim zanimanjima. Ovakva mjera u svijetu je postala prepoznatljiva kao vrlo važna i moćna stavka za uspješno upravljanje društvom modernog doba u cijelom svijetu, ali i odgovor na potencijalne vanredne situacije, kao što je situacija sa COVID-19 pandemijom.

Dodatno, na ovaj način će i poslodavci i radnici imati dodatnu sigurnost da cjeloživotno učenje i programi obrazovanja odraslih su fleksibilni I prilagodljivi njihovim potrebama, što će na kraju povećati zadovoljstvo građana obrazovanim mogućnostima Distrikta. Dodatno, razvojni efekt mjere se ogleda I u smanjenju odlaska mladih, odnosno zadržavanja pa čak i privlačenja mladih iz okruženja da pohađaju programe obrazovanja koji odgovaraju potrebama na tržištu rada.

Mjera 2.1.3. Potpora dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja

Mjera podrazumijeva da se sa povećanjem broja objekata vrtića osiguraju uvjeti da sva djeca sa područja Brčko distrikta BiH budu obuhvaćena predškolskih obrazovanjem, što direktno doprinosi mjeri, ali i pitanjima socijalne inkluzije djece. Pozitivne posljedice utopljavanja i potencijalna rekonstrukcija školskih objekata realizacije mjere se odrazile na uštede u proračunu, a posebno bi bile vidljive kada se škole osamostale i postanu Javne ustanove. Dodatno, kroz Mjeru 2.1.2. Izgradnjom nove zgrade Gimnazije bi se riješio dugogodišnji izazov neadekvatnog prostora za rad sa učenicima koji upisuju ovaj opći srednjoškolski smjer. Drugim riječima, Mjera podrazumijeva:

- Izgradnju objekta obdaništa u MZ Broduša i MZ Srpska Varoš,
- Utopljavanje i potencijalna rekonstrukcija školskih objekata, te
- Izgradnja novog objekta Gimnazije „Vaso Pelagić“ Brčko.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI

Osnovni izazov socijalne zaštite u Brčko distriktu BiH je njena neusmjerenost na sve potrebe korisnika, te veoma mali utjecaj na smanjenje siromaštva. Ovaj prioritet podrazumijeva mjere i aktivnosti kojima bi se unaprijedio sustav i povećala učinkovitost upravljanja socijalnom zaštitom. Kvalitetnije upravljanje socijalnom zaštitom mora polaziti od potreba korisnika i mogućnosti pružanja usluga prema potrebama u vaninstitucionalnim oblicima i poduzimanja aktivnosti u pravcu prevencije socijalne isključenosti. Prije svega, treba uvesti sisteme i kriterije boljeg ciljanja korisnika, revizije i monitoringa te usklađivanje samog sustava s EU praksama.
U svrhu postizanja maksimalne socijalne uključenosti prema potrebama građana Brčko distrikta BiH, što je obveza i prema procesima integracija Brčko distrikta BiH u EU, predviđene su tri mjere kako slijedi:

Mjera 2.2.1. Razvoj i potpora sustava mješovitog pružanja socijalnih i stambenih usluga u socijalnoj zaštiti

S definiranom mjerom ćemo povećati kvalitetnu ciljanost socijalnih usluga prema siromašnim i ugroženim kategorijama stanovništva, koristeći sustav mješovitog pružanja socijalnih usluga u socijalnoj zaštiti. Drugim riječima, mjera podrazumijeva provođenje reformskim procesa u oblasti socijalne zaštite, uvođenjem “novog” prava – prava na

materijalno osiguranje. Pravo na materijalno osiguranje bi imale sve osobe koje imaju obiteljske prihode manje od iznosa definiranog kao iznos koji oslikava stopu siromaštva u BiH, u skladu s Ciljevima održivog razvoja.
Prije definiranja ovog prava, uradila bi se detaljna analiza, odnosno reformske procese u oblasti socijalne, obiteljske i dječje zaštite svih drugih prava koja se trenutno ostvaruju, pa se očekuje da bi svi građani koji su u stvarnoj potrebi za materijalnim osiguranjem. Reformski procesi u oblasti socijalne zaštite bi rezultirali osnivanju organizacije na način realizacije procesa socijalno zaštitnih funkcija kroz projekte u mješovitoj svojini (Distrikt i nevladin sektor), kao što su Savjetovalište za brak i obitelj, prevencija nasilja u obitelji, potpora hraniteljstvu, Dnevnim centrima, Sigurnoj kući i slično tome. Nadalje, ova mjera podrazumijeva i potporu građanima u potrebi za kreiranje stambenih uvjeta i rješavanje stambenog pitanja kroz aktivnosti kao što su izgradnja i potpora u izgradnji stambenih jedinica za građane (i posebno pripadnike romske populacije) ili druge aktivnosti, u suradnji sa drugim odjelima i Ministarstvom za izbjeglice i ljudska prava BIH.

Mjera 2.2.2. Osnivanje Centra za socijalni rad

Zakon o socijalnoj zaštiti BDBiH je i materijalno-pravno regulirao izradu podzakonskog akta, Pravilnika o osnivanju i radu ustanove socijalne zaštite, stoga su definirani preduvjeti za realizaciju ove mjere. Ovakvo unapređenje politika socijalne, obiteljske i dječje zaštite postižu se na način izdvajanja organizacijske jedinice Odjela za zdravstvo i ostale usluge, Pododjela za socijalnu zaštitu, iz organa uprave i osnivanjem ustanove socijalne zaštite sa danim javnim ovlaštenjima – Centra za socijalni rad (CZSR). Dostatno, definirati Standarde i normative za rad CZSR, koji bi između ostalog podrazumijevali i kadrovsko jačanje Centra za socijalni rad i povećanje broja zaposlenika, odnosno smanjenje broja korisnika usluga po 1 stručnom zaposlenom, što će u konačnici dovesti do bolje kvalitete – pružanja usluge individualnog rada s obiteljima.

Mjera 2.2.3. Razvijanje socijalnog poduzetništva

Socijalno poduzetništvo, kao ideja poslovanja da se putem ulaganja profita nastalog putem prodaje proizvoda ili usluga ispuni jasna društvena misija, može značajno doprinijeti Poboljšanje sustava socijalne uključenosti prema potrebama. To znači da zarađena sredstva nekog poduzeća ne služe uvećanju imovine pojedinaca, već se ulažu u svrhe kao što su zapošljavanje ljudi koji teže dolaze do posla, socijalne i zdravstvene usluge, obrazovanje, zaštita životne sredine, kulturne aktivnosti u zajednici itd. Socijalno poduzetništvo se bavi prepoznavanjem i rješavanjem društvenih problema kao što su isključenost, siromaštvo, nezaposlenost i dr. uz primjenu inovativnih metoda i strategija.
Imajući u vidu različitu strukturu lica unutar socijalno isključene kategorije građana, prilikom realizacije ove mjere neophodno je osigurati intersektorsku suradnju sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i NVO. Svaki od sektora pored odgovornosti za stanje u svojoj oblasti mora osigurati, da mjere koje se poduzmu, budu kompatibilne sa mjerama koje poduzimaju drugi sektori u okviru mreže socijalne zaštite i da kroz partnerstvo i dijalog zajednički dođu do najboljih rješenja kojima će se osigurati uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA

Naime, Brčko distrikt bih, kao i ostatak Bosne i Hercegovine (entitet Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine) i zemlje u okruženju susreću se sa problemom nedostatka i neadekvatne strukture zdravstvenih radnika. Osiguranje dovoljnog broja i strukture ljudskih resursa koja će omogućiti kvalitetno, održivo i pravedno provođenje zdravstvene zaštite stanovništvu Brčko distrikta BiH je osnovni cilj ovog prioriteta. Osnovni uzrok ove situacije prvenstveno treba tražiti u činjenici da je zdravstvena struka kao buduća profesija sve manje atraktivne mladim ljudima, a prvenstveno radna mjesta u zdravstvenoj zaštiti i u oblasti javnog zdravstva.
Prije svega, jačanjem preventivne i primarne zdravstvene zaštite ne postiže samo to da se većina zdravstvenih problema rješava na primarnom kontaktu, što istovremeno znači i manje skupo liječenje, već se na taj način može bitno uticati i na smanjenje obolijevanja stanovništva od najčešćih bolesti čime se značajno pozitivno utiče na zdravstveno stanje stanovništva.
S druge strane, kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu sve neophodne opreme je preduvjet za razvoj i modernizaciju zdravstvene zaštite, te će u značajnoj mjeri na smanjenje obolijevanja stanovništva od najčešćih bolesti čime se značajno pozitivno utiče na zdravstveno stanje stanovništva. Istovremeno, jednokratne investicije u opremu će smanjiti troškove liječenja u cjelini, ali i potencijalnog povećanja izvornih prihoda zdravstva kroz pružanje usluga građanima koji dolaze izvan Brčko distrikta BiH.
Dodatno, jedan od problema u funkcioniranju zdravstvenog sustava Brčko distrikta BiH predstavlja i nepostojanje druge zakonske i podzakonske ili izmjene postojeće zakonske regulative putem kojem se može osigurati nesmetano funkcioniranje zdravstvenog sustava. U zdravstvenom sustavu nisu donesene strategije/programi u oblastima: smanjenja siromaštva, razvoja zdravlja mladih, starenja, kontrole duhana, mentalnog zdravlja, održivog razvoja, borbe protiv droga, prevencije i kontrole kroničnih nezaraznih bolesti, javnog zdravlja, borbe protiv raka, dijabetesa, itd.
Da bi se odgovorilo na sve gore uočene slabosti, predviđene su tri integralne mjere, koje će osigurati integriran pristup rješavanju izazova s kojima se suočava zdravstvo te osigurati da građani Brčko distrikta BiH imaju poboljšane usluge u javnom zdravstvu.

Mjera 2.3.1. Jačanje primarne zdravstvene zaštite kroz razvoj službe Hitne medicinske pomoći i koncepta porodične/obiteljske medicine

Iskustva zemalja u tranziciji pokazuju da su zdravstveni sistemi tih zemalja bili okrenuti sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti, dok je primarni nivo zdravstvene zaštite uglavnom bio slabo razvijen, neadekvatno plaćen. Ljekari tog nivoa su, umjesto da većinu problema riješe u primarnom kontaktu sa građanima, zapravo većinu pacijenata prebacivali na više nivoe zdravstvenih usluga koji su evidentno skuplji. S druge strane, Brčko distrikt BiH je jedna od rijetkih „većih“ JLS čiji liječnici u hitnoj medicinskoj pomoći ne izlaze na teren. U ovom slučaju, s obzirom da Dom zdravlja bolnica crpe isti kadrovski resurs, bolnica kao

"stariji" brat prioritetno popunjava nedostajući kadar, tako da ova služba ostaje u naslijeđenom obliku. Jednostavno rečeno, svaki zdravstveni sustav koji je okrenut ka sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti istovremeno je i skup sustav.
U smislu ove mjere planirane su sljedeće aktivnosti:

- Srednjoročni plan razvoja ljudskih resursa iz oblasti obiteljske medicine,
- Usavršavanje doktora obiteljske medicine na poljima promocije zdravlja, prevenciji i ranog otkrivanju bolesti,
- Izrada Vodiča kliničke prakse zasnovana na dokazima,
- Obuke medicinskih sestara/tehničara za pružanje usluga polivalentne patronaže i kućnog liječenja,
- Donošenje podzakonske regulative za praćenje indikatora kvalitete u obiteljskoj medicini,
- Informatizacija praćenja pokazatelja kvaliteta u obuiteljskoj medicini.

Mjera 2.3.2. Kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu neophodne opreme

Plan ljudskih resursa predstavlja osnov za planiranje adekvatnog broja i strukture ljudskih resursa. Okvirno područje djelovanja unutar ove mjere se odnosi na:

1. donošenje zakonske regulative za uspostavljanje uvjeta za kontinuirano praćenje ljudskih resursa i podzakonske regulative koja će predstavljati osnov za planiranje ljudskih resursa (standardi i normativi zdravstvene zaštite)
2. kontinuirano praćenje ljudskih resursa u zdravstvenom sustavu Brčko distrikta (ustanova u javnom i privatnom vlasništvu) (baze podataka ljudskih resursa)
3. uspostavljanje registra zdravstvenih ustanova u javnom i privatnom vlasništvu
4. donošenje plana specijalizacija i subspecijalizacija
5. praćenje drugih kriterija za planiranje (zdravstveno stanje stanovništva, korištenje zdravstvene zaštite, raspoloživost resursa u zdravstvenoj zaštiti, broj osiguranih i neosiguranih građana i korištenje zdravstvene zaštite iz drugih entiteta, korištenje zdravstvene zaštite građana Brčko distrikta izvan teritorije Brčko distrikta BiH).

Istovremeno s gore navedenim, mjera podrazumijeva nabavu svih neophodnih uređaja, i to prije svega aparat za magnetnu rezonancu, a mjera uključuje također i izgradnju aneksa Bolnice gdje bi bili smješteni dijagnostički centar, Hospis, Hitna služba i Odjel Psihijatrije.

Mjera 2.3.3. Razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) i poticanje kvaliteta zdravstvene zaštite

Mjera se prije svega rukovodi principima povećanja učinkovitosti, pojednostavljivanje postupaka i smanjenje troškova svih administrativnih postupaka i procesa koji prate osnovne djelatnosti sustava zdravstvene zaštite će u mnogome doprinijeti modernizaciji zdravstvenih usluga. Stoga, ova mjera prije svega sadržava sljedeće aktivnosti:

- Donošenje nove zakonske i podzakonske regulative ili harmonizacija postojeće zakonske i podzakonske regulative u skladu s preporukama Europske unije,
- Izvršiti eventualnu harmonizaciju zakonskih i podzakonskih akata sa propisima BiH.

Nadalje, razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) u zdravstveni sustav treba da odražava i dalje razrađuje osnovne smjernice i strateška opredjeljenja u cjelini, pa je potrebno, da u razdoblju 2022-2027 omogući nesmetano i kvalitetno funkcioniranje svih dijelova sustava zdravstvene zaštite, putem automatizacije i smanjenja troškova svih administrativnih postupaka i procesa koji prate osnovne djelatnosti sustava zdravstvene zaštite.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE

Planiranje zaštite od požara, zaštite od akcidentnih i drugih nesreća, civilne zaštite, zaštite spašavanja od prirodnih i drugih nepogoda, deminiranja i uklanjanja i uništavanja NUS-a i MES-a, osmatranje i obavještavanje i fizičko-tehničko osiguranje objekata, kao bitni segmenti javne sigurnosti, dodijeljeni su u nadležnost Odjeljenja za javnu sigurnost. Iako procjena ugroženosti Distrikta od prirodnih i drugih nesreća preporučuju ugradnju aktivnih sustava zaštite od požara, a prevashodno sustava za ranu dojavu požara na svim objektima od posebnog značaja za Brčko distrikt BiH te njihovo povezivanje sa tehničkim centrom za nadzor preventivnih sustava za dojavu od požara i tehnoloških eksplozija s ciljem ranog uzbunjivanja i pravovremene intervencije profesionalne vatrogasne jedinice, dodatno se preporučuje edukacija stanovništva – jer isto nije sistemski educirano za provedbu preventivnih mjera zaštite od požara, gašenje požara i spašavanje ljudi i imovine ugrožene požarom niti je dovoljno educirano i obučeno za postupanje u masovnoj evakuaciji kao i za rukovanje sredstvima za gašenje požara. Generalno govoreći, materijalno-tehnička opremljenost je na relativno zadovoljavajućem nivou uz neophodnost konstantnog unapređivanja sustava javne sigurnosti u nadležnosti odjeljenja – posebno zbog činjenice da Brčko distrikt spada u kategorije visokog rizika od štetnih utjecaja na živote i zdravlje ljudi u smislu javne sigurnosti, odnosno, teritorija Distrikta je ranjiva od prirodnih i drugih nesreća te da ova problematika zahtijeva strateške preventivne pristupe šire lokalne zajednice
Imajući gore navedeno u vidu, planirane su sljedeće mjera u okviru ovog prioriteta:

Mjera 2.4.1. Razvoj sustava preventivnog djelovanja od nesreće

Odjeljenje za javnu sigurnost je započelo pregovore sa UNDP za pilot projekt „Izgradnja sustava ranog uzbunjivanja I obavještavanja stanovništva" na teritoriji Brčko distrikta BiH. Mjera podrazumijeva dvostruke aktivnosti. Prije svega, podrazumijeva uvođenje sustava ranog uzbunjivanja I dojavljivanja putem SMS poruka, za što je potrebno uvezati sve telekom operatere koji djeluju na području Brčko distrikta BiH, Agenciju za zaštitu ličnih podataka i sl. Zamišljeno je da SMS poruke ranog upozorenja i dojavljivanja potencijalnih nesreća budu prosljeđivane građanima kojima prijeti opasnost lokalizirano na područja ugroženih mjesnih zajednica, odnosno naselja. Također, planirano je „uvezivanje sa državnim i entitetskim OKC-ma", u smislu razmjene informacija na vrijeme. Svrha mjere je povećanje otpornosti lokalne zajednice kroz jačanje integriranog sustava zaštite i spašavanja u BDBiH. S druge strane, mjera podrazumijeva i jačanje kapaciteta jedinice za akcije zaštite i spašavanja. U skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Brčko distriktu BiH, planira se formiranje specijalnih jedinica iz oblasti spašavanja iz ruševina, spašavanje na vodi i pod vodom i spašavanje na nepristupačnim terenima. Jedinice za akcije zaštite i spašavanja će biti opremljena i obučena

za brzi odgovor na sva predviđena scenarija putem pohađanja raznih certificiranih obuka i dodatnom opremanju Jedinice. Odjel za javnu sigurnost u okviru ove mjere provoditi će aktivnosti i zaštite materijalne imovine i ljudskih života kroz aktivnosti sanacije klizišta i jačanju materijalne tehničke opremljenosti Profesionalne vatrogasne jedinice sve s ciljem jačanju otpornosti na prirodne i druge nesreće.

Mjera 2.4.2. Programi potpore nevladinim organizacijama prepoznatim u sustavu zaštite i spašavanja

Nevladine organizacijama u sustavu zaštite i spašavanja igraju značajnu ulogu u smislu reakcije i fleksibilnosti, što će značajno doprinijeti povećanju otpornosti i preventivnom djelovanju kod prirodnih i drugih nesreća, kao i raspoloživosti. U tom smislu, kroz realizaciju aktivnosti mjera, nevladin sektor bi se osposobio i obučio da da značajan doprinos u slučajevima prirodnih i drugih nesreća. Sredstva za potporu projekta bi se kontinuirano izdvajala kroz razdoblje od sljedećih 7 godina na nivou dosadašnjih izdvajanja iz proračuna Brčko distrikta za slične projekte u iznosu od 300.000 KM godišnje.

Mjera 2.4.3. Deminiranje preostalog područja kontaminiranog minama i neeksplodiranim sredstvima

Angažiranje vladinih i nevladinih domaćih i međunarodnih organizacija ovlaštenih za uklanjane mina i NUS-a na čišćenju i tehničkom izviđanju rizičnih površina s ciljem potpune realizacije projekta „Brčko bez mina“. Brčko bez mina u kojem će svi stanovnici obavljati aktivnosti neophodne za život bez opasnosti po vlastitu sigurnost u kojem će i žrtve mina i NUS-a biti integrirane u društvo i u potpunosti uživati svoja prava. Mjera podrazumijeva potpuno uklanjanje rizika od posljedica mina i NUS-a i sigurno korištenje površine za obavljanje svih aktivnosti neophodnih za život i poslovanje.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH

Prava i obaveze mladih, omladinsko organiziranje, briga za mlade, institucionalno učešće mladih u donošenju odluka i druga pitanja od interesa za život, položaj i djelovanje mladih u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je regulirano Zakonom o mladima iz 2017. godine. Ovo je posebno bitno imajući u vidu da Zakon regulira unapređenje individualnog i socijalnog razvoja mladih i sprečavanje njihovog mogućeg zapostavljanja; provođenjem politika kojima se djeluje na negativne trendove po mlade; održavanjem i stvaranjem pozitivnih životnih uvjeta za mlade, kao i okruženja koje je ugodno za mlade; te zaštitom mladih od opasnosti karakterističnih za njihovu dob, a kojima mogu biti izloženi. Zakon predviđa donošenje i usvajanje Strategije za mlade Brčko distrikta BiH, koja još uvijek nije izrađena, ali je proces u toku.

S druge strane, Brčko distrikt BiH kao administrativna jedinica ima niz prednosti za uspostavljanje mehanizama za bolji položaj mladih, koji zahtijeva višesektorski pristup i potrebnu suradnju nadležnih institucija za socijalnu politiku, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo, kulturu, sport te rad s mladima, a što je uvjet za održivu politiku

njihove društvene uključenosti, a samim tim i razvoja zajednice. Gledajuću da se iskoriste prednosti u ovom smislu, a imajući u vidu da Distrikt posmatra mlade kao neizostavan segment daljnjeg rasta i razvoja, predviđene su sljedeće mjere:

Mjera 2.5.1. Potpora biznis Start-up projektima i samozapošljavanju mladih

Biznis Start-up potpora mladim osobama (18-35 godina starosti) podrazumijeva specifičnu dotacija potporu osnivanju mikro i malih poduzeća od strane mladih, posebno u onim sektorima koji su definirani kao sektori sa najvećim mogućnosti za rast, na osnovu unaprijed definiranih kriterija. Mjera također podrazumijeva i osnivanje/osposobljavanje prostora u kojem će mladi ljudi pronaći ekspertsku pomoć za razvoj njihove ideje, prototipa, ili pak skaliranje poslovanja postojećeg gospodarskog subjekta, po principu "co-working prostora" otvorenog za mlade sa poslovnim idejama. Također, funkcija "co-working prostora" je da identificira dobre poslovne modele i potpomogne njihovim tvorcima u razvoju, kako bi u početku svoga poslovanja reducirali bespotrebne troškove poslovanja (komunalni i telekomunikacijski troškovi, troškovi najma poslovnog prostora i sl.). Bitno je istaknuti da je koncept daljeg poslovanja poslovnog inkubatora moguće i financijski samoodrživ, te nakon osnivanja postaje nezavisna cjelina i ne predstavlja opterećenje po lokalnu zajednicu.
Povećanje broja zaposlenosti mladih ima katalično pozitivan efekt na razvoj lokalne zajednice te značajno smanjuje ekonomsko-socijalno opterećenje na proračun Brčko distrikta BiH u dugoročnom smislu. Dodatno, pozitivan utjecaj ima na razvijanje sposobnosti mladih ljudi, pružajući novčanu, logističku, mentorsku i drugu potporu pri razvijanju njihovih početnih biznis ideja, te time utičemo na zadržavanje radno sposobnog mladog stanovništva na području Distrikta, ali i jačanje pronatalitetne politike s obzirom da samim tim mladi bračni parovi imaju mogućnost formirati svoje obitelji upravo ovdje. Pored ovoga, mjera će direktno uticati na osamostaljivanje mladih, kojima zaposlenje predstavlja prvi uvjet osamostaljivanja. S druge strane, kompletiranjem potpore za financijsku neovisnost kroz Program ima pozitivan efekt, ne samo na mlade, nego i korisnike usluga novoosnovanih biznisa.

Mjera 2.5.2. Izgradnja studentskog kampusa za mlade

Brčko, grad sa dva javna fakulteta (Ekonomski fakultet Brčko – Univerzitet u Istočnom Sarajevu i Dislocirani studij Odnosa s javnošću, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru), dva privatna sveučilišta (Evropski univerzitet, Internacionalni univerzitet), jednom Visokom školom računarstva i poslovnih komunikacija eMPIRICA te četiri srednje škole (Poljoprivredna i medicinska, JU Ekonomska škola, JU Gimnazija „Vaso Pelagić" i Tehnička škola), jeste grad sa značajnim brojem srednjoškolaca i studenata. Samim time zaslužuje i izgradnju nove infrastrukture studentsko-školskog doma, posebno imajući direktnu vezu sa Projektom Osnivanja javnog univerziteta Brčko distrikta BIH unutar Mjere 2.1.1.
Činjenica je da usprkos značajnom broju visokoškolskih ustanova, te geografskoj poziciji, Brčko koji je skoro podjednako udaljen od tri velika industrijska, ekonomska, politička i potrošačka centra: Beograd (200 km), Zagreb (270 km) i Sarajevo (210 km), ipak propušta šansu da se istakne kao studentski i školski centar koji bi privukao srednjoškolce i studente regije. Izgradnjom smještajne i druge infrastrukture (dom, menza) zasigurno bi utjecali na

smanjenje troškova studiranja mladih ljudi, a veliki potencijal ovog projekta su i studenti koji bi dolazili studirati iz drugih mjesta, kao potencijalno novi stanovnici Distrikta, koji u njemu žele ostati i nakon što završe studij, što direktno doprinosi realizaciji definiranog prioriteta.

Mjera 2.5.3. Osnivanje Odsjeka za mlade

Ova mjera bi omogućila potporu izgradnji i jačanju institucionalne infrastrukture za razvoj i promociju prava i potreba mladih na području Brčko distrikta BiH. S druge strane, direktna institucionalna potpora mladima također daje veoma visok stupanj sigurnosti u svrhu poticanja samostalnosti mladih, što u kombinaciji s drugim mjerama unutar prioriteta će sigurno dovesti do značajnih pozitivnih pomaka za mlade I njihov ostanak u Brčko distriktu BiH.
Odsjek za mlade bi bio lociran unutar jednog od postojećih odjeljenja Vlade Brčko distrikta BiH ili pak pri Kabinetu gradonačelnika, u skladu s inicijalnom procjenom imenovane Radne skupine, koja bi u suradnji sa Vijećem/Savjetom mladih definirala konkretne korake za osnivanje i funkcioniranje Odsjeka.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 2.6. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU S EUROPSKIM STANDARDIMA

U prosjeku, oko 400 udruga u svojoj registraciji imaju neku vrstu sportsko-turističke i/ili kulturne djelatnosti, u širokom rasponu od profesionalnih sportskih klubova do amaterskih udruga, interesnih organizacija i skupina ljubitelja određenih turističkih, sportskih i/ili kulturnih segmenata u društvu Distrikta. Međutim, kao i kod dodjele sredstava za organizacije civilnog društva, ne postoji jasna i odgovarajuća regulativa u domenu razvoja individualnog i/ili grupnog sporta, jasnost u dodjeli potpore u radu, koja veoma često i ne oslikava stvarne doprinose, s obzirom da se kroz ove grantove realiziraju i kapitalni projekti poput izgradnje svlačionica, objekata, sportske infrastrukture i slično tome. Iz oblasti kulture, glavne strukture koje postoje u Distriktu su locirane u gradu Brčkom, i to: Dom kulture, jedna knjižnica od oko 1.200 m², smještena u gradskim prostorima koji su u lošem stanju, jedna umjetnička galerija, smještena u gradskim prostorima koja pored izložbenog prostora ima i skladišni prostor i urede za administraciju, gradski muzej, jedna glazbena škola, te jedan kulturni centar u kojem se održavaju kazališni, muzički i kinematografski događaji u Distriktu.

Osnovni definirani problemi se upravo vežu za pitanje definiranja sportskih klubova i kulturno-umjetničkih društava kao udruga građana, nedefiniranost državnog i privatnog udjela u osnivačkim pravima kroz prizmu financiranja javnog i privatnog u profesionalnom sportu i/ili kulturi/turizmu/umjetnosti, nedovoljno kvalitetan sportski menadžment na nivou sportskih klubova u velikoj većini klubova, nedovoljna financijska sredstva za razvoj sporta u cjelini te nepostojanje planskog pristupa razvoju masovnog sporta i kulture u osnovnim i srednjim školama Distrikta. Druga, možda i najkritičnija točka u ovom sektoru, jeste nedostatak jedinstvenog sportskog i kulturnog centra velikih dimenzija koji je neophodan za organizaciju i poticanje događaja i priredbi određenog nivoa, ne samo za potrebe Brčko

distrikta BiH nego i od općeg značaja. Konačno, ali ne manje bitno, posebnu pažnju je potrebno posvetiti djelovanju triju nacionalno kulturno-prosvjetnih društava i to HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“. U svrhu rješavanja gore navedenih izazova, predviđene su sljedeće mjere:

Mjera 2.6.1. Unapređenje stanja sporta i školskog sporta

Prva aktivnost kao preduvjet za ostale je usvajanje Strategije sporta Brčko distrikt BiH koja će se pripremiti tijekom 2021. godine. U okviru ove sektorske Strategije potrebno je u postojeći Zakon o sportu dodati oblast školski sport, da bi se stvorili uvjeti za razvijanje kako školskog tako i ostalog sporta. Iz prve dvije aktivnosti proizilazi sljedeća koja je neophodna a to je osnivanje Sportskog saveza Brčko distrikta BiH, osnivanje Školskog sportskog saveza kao i osnivanje sportskih sekcija u školama. Dodatni prioritet je potpora I sportašima sa invaliditetom u sportu Brčko distrikt BiH, odnosno prilagođavanje infrastrukture njihovim potrebama. Područje djelovanja podrazumijeva i uvođenje stipendija za vrhunski sportski rezultat, kao i stipendije za nadarene mlade sportaše, a istovremeno, obratiti pažnju na stalnu edukacija kadrova u sportu.
Dodatno, u okviru sektorske strategije, potrebno je definirati rad i ustroj školskih sportskih sekcija na učinkovit način, kako bi okupljala veći broj učenika, postala primjer uspješnih škola i bila temelj sustava školskog i takmičarskog sporta. Fokus mjere će također biti na maksimalnoj iskorištenosti sportskih prostora (objekt) u školama, kako za učenike tako i za klubove, rekreativce i roditelje u vremenu izvannastavnih aktivnosti. Na kraju, mjera podrazumijeva izgradnju gradske multifunkcionalne dvorane po standardima Europske unije te neophodnih školskih kao i sportskih objekata (izgradnja otvorenog i zatvorenog bazena Brčko distrikta BiH, izgradnja gradskog stadiona sa atletskom stazom i pratećim sadržajima, itd.), kako bi se omogućili kvalitetni uvjeti za rad i natjecanja u sportu.

Mjera 2.6.2. Razvoj kulturno-umjetničke tradicije

U smislu razvoja kulture i umjetnosti prvenstveno je potrebno uraditi sljedeće: izraditi i usvojiti Zakon o proglašenju nacionalno kulturno-prosvjetnih društava (HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“) udrugama od općeg i posebnog interesa, izrada kalendara kulturnih događaja, osnivanje Vijeća za kulturu Distrikta, donošenje Zakona o kulturnim dobrima i kulturnoj djelatnosti, te, na osnovu istog, uspostaviti jedinstveni sustav zaštite i razvoja kulturnih dobara kako bi se očuvalo kulturno-povijesno naslijeđe, spomenici kulture i sl. Potrebno je osigurati redovna financijska sredstva za programske aktivnosti, posebno nacionalno kulturno-prosvjetnih društava (HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“), te za otkup vrijedne stare arhivske, bibliotečke, muzejske i izložbene građe. Dodatno, neophodno je usvojiti Zakon o muzejskoj djelatnosti i uraditi digitalizaciju muzejske građe. Istovremeno, potrebno je raditi na usvajanju Zakona o bibliotečko-informacijskoj djelatnosti te na izgradnji nove, funkcionalne, namjenske zgrade za Biblioteku – Knjižnicu, kao i priključenje bibliotečkom sustavu COBISS i digitalizacija građe. Mjera podrazumijeva institucionalno jačanje stručnog kadra, izgradnju Centra za kulturu (multifunkcionalna zgrada, kino i koncertna dvorana) u kojoj bi eventualno bio smješten i javni servis JP „Radio Brčko“. Pored gore navedenog, mjera podrazumijeva i integriranje arhivske djelatnosti u kulturni i kulturno obrazovni sustav, osnivanje Javne ustanove Arhiv Brčko

distrikta Bosne i Hercegovine, stavljanje svih planiranih prostornih i tehničkih kapaciteta u zgradi arhiva u svrhu realizacije arhivskih i kulturnih djelatnosti, upotpunjavanje i formiranje novih arhivskih fondova arhivskom građom i dokumentima[84], nastavak digitalizacije arhivskih fondova i zbirki, kao i promoviranje dostupnosti i značaja korištenja arhivske građe u naučne i kulturne svrhe, te kadrovsko i stručno jačanje kapaciteta Arhiva, posebno u dijelu angažiranja stručnjaka za obradu arhivske građe pisane na staroosmanskom i njemačkom (gotica) pismu i jeziku. Dodatno, mjera podrazumijeva i potporu projektima kulturno-umjetničkog stvaralaštva (npr. umjetničko-galerijski, izdavačko-publicistički, operativno I edukativno širenje umjetnosti kroz radionice, suvenirnica, itd.).

Razvojni efekt mjere jeste prije svega dostizanje preduvjeta za povećanje nivoa kulturno-umjetničkog stvaralaštva stanovništva (svih građana Brčko distrikta BiH), ali i povećanje nivoa svijesti o važnosti arhiva, umjetnosti i kulture, kao i edukacija građana svih starosnih kategorija. Očuvanje tradicionalnih kulturnih vrijednosti, kao i usuglašavanje sa kulturnim i umjetničkim tokovima Europske unije treba biti prioritet Brčko distrikta BiH u budućnosti. Poboljšanje kulturne ponude, kako domaćem stanovništvu, tako i turistima i drugim zainteresiranim korisnicima, doprinijet će i drugim postavljenim ciljevima i aktivnostima.

[84] Poklonom i otkupom privatne arhivske građe od privatnih osoba, organizacija i poduzeća, preuzimanje digitalnih kopija arhivske građe i dokumenata koji se odnose na Brčko iz Osmanskog arhiva u Istanbulu, Državnog arhiva u Beču, Arhiva Jugoslavije u Beogradu, Hrvatskog državnog arhiva i drugih arhiva.

4.3 Pregled prioriteta i pripadajućih mjera za 3. strateški cilj

Pregled prioriteta i mjera strateškog cilja 3 s pripadajućim indikatorima krajnjeg rezultata kao i polaznim (2019. godina) i ciljnim vrijednostima (2027. godina) prikazan je u tabeli ispod.

Tabela 42. Prioriteti za strateški cilj 3 sa pripadajućim mjerama

Strateški cilj 3 / **Prioritet**	**Indikator (krajnjeg) rezultata**	**Polazna vrijednost (2019)**	**Ciljna vrijednost (2027)**
PRIORITET 3.1. UNAPREĐENJE POSTOJEĆEG STANJA ZAŠTITE PRIRODE, TLA, VODE I ZRAKA	Broj novih zakonskih rješenja zaštite životne sredine/okoliša koji su usuglašeni sa EU okvirima	0	5
	Troškovi odvoza otpada, KM/godišnje	936.000	700.000
	Udio reciklaže otpada, %	1	30
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.1.1 ZAŠTITA PRIRODE, TLA, VODE I ZRAKA PRILAGOĐENA NAJBOLJIM PRAKSAMA EU			
3.1.2 ODRŽIVO RJEŠENJE UPRAVLJANJA OTPADOM			
PRIORITET 3.2. UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM	Udio kombinirane kanalizacijske mreže, %	95	75
	Broj novih naselja BDBiH koji imaju pristup javnom vodovodnom sustavu	0	17
	Broj ažurnih strateških i provedbenih prostorno-planskih dokumenata	0	12
	Dužina asfaltiranih cesta godišnje, km	13,32	15
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.2.1 PROSTORNO PLANIRANJE USKLAĐENO SA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA, KORIŠTENJA I OPTIMALNE ORGANIZACIJE PROSTORA			
3.2.2 IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA VODOVODNE I KANALIZACIJSKE INFRASTRUKTURE			
3.2.3 IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA ELEKTROENERGETSKE I PLINSKE INFRASTRUKTURE			
3.2.4 IZGRADNJA I OPREMANJE PROMETNE I DRUGE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE			
PRIORITET 3.3. UČINKOVITO KORIŠTENJE ENERGIJE	Udio energije biomase u javnom sektoru MWh, %	15,13	25
	Udio energije uglja u javnom sektoru MWh, %	20,19	15
	Iznos sredstava potrošnje el. energije za javnu rasvjetu, KM/godišnje	2.042.900	1.000.000
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.3.1 UNAPREĐENJE POSTOJEĆEG STANJA ENERGETSKE UČINKOVITOSTI			
3.3.2 SMANJENJE ENERGETSKE ZAVISNOSTI ZAJEDNICE I EMISIJE PLINOVA			

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.1. UNAPREĐENJE POSTOJEĆEG STANJA ZAŠTITE PRIRODE, TLA, VODE I ZRAKA

S obzirom na prethodnu analizu stanja sektora životne sredine/okoliša, postojeće stanje u pogledu zaštite i mjera prevencije za smanjenje negativnog utjecaja, moguće je primijetiti da postoje značajne mogućnosti za unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka. Ovo unapređenje usmjereno je u nekoliko pravaca, prije svega u pogledu unapređenja postojeće regulative, provođena konkretnih mjera zaštite (implementacijom ključnih projekata u oblasti zaštite životne sredine/okoliša), ali i jasnim i preciznim projektnim i drugim aktivnostima koji imaju za cilj rješavanje konkretnih problema u zajednici, poput sanitarnog odlaganja i cjelokupnog sustava upravljanja otpadom.

Mjera 3.1.1. Zaštita prirode, tla, vode i zraka prilagođena najboljim praksama EU

U okviru ove mjere prepoznaje se težnja Bosne i Hercegovine, time i Brčko distrikta BiH, unapređenju procesa pridruženje Europskoj uniji u svim društvenim segmentima, uključujući i segment zaštite životne sredine/okoliša, posebno sa aspekta usvajanja i primjene EU direktiva i primjeni najboljih raspoloživih tehnologija (BAT). U okviru ove mjere potrebno je unaprijediti postojeći regulatorni okvir Brčko distrikta BiH u pogledu zaštite životne sredine/okoliša i prirode, što uključuje cijeli sistemski set unaprijeđenih zakona i pripadajućih podzakonskih akata, kao i aktivnosti i projekte koji su fokusirani na zaštitu prirode, tla, vode i zraka ali i poseban aspekt zaštite od negativnog utjecaja od buke koji dolazi sa intenzivnom urbanizacijom i gradnjom prometne i druge infrastrukture.

Mjera 3.1.2. Održivo rješenje upravljanja otpadom

Ova mjera je u direktnoj korelaciji sa mjerom 3.1.1 i očuvanja i zaštite prirode, tla, vode i zraka, ali se posebno fokusira na održivo rješenje upravljanja otpadom uključujući i nova zakonska rješenja u vezi sa mjerom 3.1.1. Kao što je poznato u Brčko distriktu BiH je posebno izražena problematika odlaganja otpada, kako u pogledu kvaliteta postojeće lokacije za odlaganja, tako i strukture i količine prikupljenog otpada (značajno uvećane količine za odlaganje, s obzirom na minimalni udio otpada koji se reciklira). Iz ovog razloga potrebno je iznaći održivo rješenje, selektivnog prikupljanja, selekcije, reciklaže i odlaganja otpada na neku od sanitarnih deponija u okruženju, pri tome vodeći računa da se ostvare uštede u pogledu proračunskih i drugih sredstava koja se izdvajaju za odlaganje otpada.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.2. UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM

Poznato je da su komunalne djelatnosti od posebne važnosti za razvoj zajednice. Brčko distrikt BiH ima usvojen Zakon o komunalnim djelatnostima („Sl. glasnik BDBiH“, br. 25/2020), kojim je propisan način, organizacija obavljanja komunalnih djelatnosti i njihovo

financiranje, kao i individualna i zajednička komunalna potrošnju. Komunalne djelatnosti u skladu sa ovim zakonom mogu obavljati: nadležna odjeljenja Vlade Brčko distrikta BiH, javna poduzeća, pravna i fizička lica kojima gradonačelnik ugovorom povjeri obavljanje komunalne djelatnosti. U kontekstu ove mjere komunalna infrastruktura sagledana je u širem i integralnom smislu (uključujući i saobraćajnu i drugu infrastrukturu) u odnosu na predmetno zakonsko rješenje i njena izgradnja i rekonstrukcija ogleda se kroz četiri (4) sistematizirane mjere, vodeći računa o nadležnostima pojedinih službi kao i međusobnom odnosu mjera i pripadajućih strateških (ključnih) projekata.

Mjera 3.2.1. Prostorno planiranje usklađeno sa principima dobrog upravljanja, korištenja i optimalne organizacije prostora

Graditeljsko naslijeđe, urbani identitet, kronološko-stilske karakteristike prostora Brčko distrikta BiH su u određenoj mjeri narušene. Prostor Brčko distrikta BiH se mora tretirati kao najznačajniji razvojni potencijal te je zaštita, racionalno korištenje, planiranje i uređenje prostora jedan od najvažnijih strateških aktivnosti. Učinkovito i kvalitetno upravljanjem prostorom podrazumijeva pripremu izrade planske-dokumentacije, praćenja izrade, kontrolu i provođenje usvojene planske dokumentacije koja se vrši u skladu sa regulativom i suvremenom metodologijom, naučnim i stručnim dostignućima. Iz ovog razloga ova mjera ima svoje specifičnosti koje imaju ili mogu imati utjecaj na pravac, intenzitet i dinamiku cjelokupnog razvoja Brčko distrikta BiH.

Mjera 3.2.2. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne i kanalizacijske infrastrukture

Unapređenje postojećeg stanja kroz izgradnju i rekonstrukciju vodovodne i kanalizacijske infrastrukture u Brčko distriktu BiH jedan je od važnijih zadataka u planskom razdoblju. Sistemi vodoopskrbe i kanalizacije su važni dijelovi cjelokupne infrastrukture zajednice Brčko distrikta BiH. Procijenjena ulaganja u infrastrukturu za optimalnu vodoopskrbu i kanalizaciju zahtijevaju značajna ulaganja kako bi se postigao prihvatljiv nivo stanja i performansi u skladu sa potrebama građana i gospodarstva Brčko distrikta BiH. Izgradnja i rekonstrukcija ove infrastrukture, u fazi upravljanja i održavanja će zahtijevati promjenu u pristupu, kako bi se poboljšale performanse sustava i smanjili operativni troškovi, te omogućio veći obuhvat stanovništva Brčko distrikta BiH (posebno istočnog dijela) koji imaju pristup ovoj komunalnoj infrastrukturi i pripadajućim uslugama.

Mjera 3.2.3. Izgradnja i rekonstrukcija elektroenergetske i plinske infrastrukture

Izgradnja i rekonstrukcija elektroenergetske infrastrukture usmjerena je prije svega na kvalitetu i kontinuitet snabdijevanja električnom energijom, posebno sa aspekta pouzdanosti distribucije i snabdijevanja električne energije i izgradnje tzv. „energetskog prstena“. U pogledu projektiranja i izgradnje plinske infrastrukture, omogućila bi se diversifikacija izvora energije (goriva), čime se doprinosi smanjenju aerozagađenja, te se uvodi jedan potpuno novi energent na tržište Brčko distrikta BiH koji može imati značajan utjecaj na gospodarski razvoj. Pored niza prednosti korištenje ovog energenta, već u fazi projektiranja, ali izgradnje plinske infrastrukture, potrebo je voditi računa da se radi o

uvoznom energentu, kao i energetskoj infrastrukturi koja mora uzeti u obzir posebne mjere zaštite.

Mjera 3.2.4. Izgradnja i opremanje prometne i druge komunalne infrastrukture

U pogledu razvoja prometne infrastrukture, značajno je naglasiti da Brčko distrikt BiH ima izgrađenu cestovnu (putnu), željezničku i vodenu (riječnu) infrastrukturu, što ga stavlja u izuzetno povoljan položaj u odnosu na većinu drugih lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini. Međutim, i pored značajnih i intenzivnih ulaganja, te realiziranih projekata u pogledu izgradnje i održavanja ove infrastrukture, postoje značajne mogućnosti za poboljšanja i realizaciju novih saobraćajnih infrastrukturnih projekata s ciljem povećanja prometa ljudi i roba u i kroz Brčko distrikt Bosne i Hercegovine, naročito projektiranjem i izgradnjom dijela autoputa, te rehabilitacijom dijelova magistralnih, regionalnih i lokalnih cesta.

PREGLED MJERA ZA PRIORITET 3.3. UČINKOVITO KORIŠTENJE ENERGIJE

Učinkovitim korištenjem energije u Brčko distriktu BiH smanjuju se troškovi za snabdijevanje energijom, povećava se sigurnost snabdijevanja energijom i njeno efikasnije korištenje, povećava konkurentnost gospodarstva Brčko distrikta BiH, smanjuju se negativni utjecaji na životnu sredinu/okoliš, potiče se odgovorno ponašanje prema energiji i energetskim resursima. Također, na osnovu jasnog opredjeljenja institucija Brčko distrikta BiH, te provođenjem ključnih mjera i strateških projekata u pogledu efikasnog korištenja energije i mjera energetske učinkovitosti u sektorima proizvodnje, zatim u pogledu prijenosa, distribucije i potrošnje energije, te sa time vezanim smanjenjem emisije u atmosferu i minimiziranju negativni utjecaji u pogledu klimatskih promjena (CCA).

Mjera 3.3.1. Unapređenje energetske učinkovitosti javne rasvjete i objekata

Problematika energetske učinkovitosti, u vrijeme kada su energenti sve skuplji, aktualna je u Brčko distriktu BiH jer se većina javnih institucija grije iz neobnovljivih izvora. Učinkovito korištenje energije u neposrednoj potrošnji energetsku učinkovitost definira kao odnos između utroška energije i ostvarenog učinka u uslugama, dobrima ili drugom obliku energije. Prema tome, energetska učinkovitost predstavlja racionalno korištenje energije, kroz smanjenju potrošnju energenata. Ovom mjerom potrebno podići svijest građana Brčko distrikta BiH o tome koliko je energetska učinkovitost bitna za zajednicu, provesti određene aktivnosti za unapređenje stepena energetske učinkovitosti, posebno u pogledu energetske učinkovitosti javnih objekata Brčko distrikta BiH, ali i energetske učinkovitosti individualnih i kolektivnih objekata stanovanja u Brčko distriktu BiH.

Mjera 3.3.2. Smanjenje energetske zavisnosti zajednice i emisije plinova

Povećanjem stepena energetske učinkovitosti, smanjuje se energetska zavisnost zajednice, smanjuju troškovi energenata, ali i smanjuje emisija plinova u atmosferu. Ova mjera posebno je značajna za privredu Brčko distrikta BiH, gdje je potrebno izvršiti diversifikaciju energenata, poticati korištenje obnovljivih izvora energije, stimulirati poduzeća (posebno MSP) na implementaciju određenih međunarodnih standarda u pogledu upravljanja energetskim sistemima, smanjenja emisije CO_2 i ukupnih emisija u životnu sredinu/okoliš, te doprinijeti smanjenju utjecaja na ukupne klimatske promjene putem korištenja namjenskih međunarodnih i vlastitih fondova.

5 VEZA SA PLANSKIM DOKUMENTIMA DRUGIH RAZINA VLASTI

Pri opisu strateških ciljeva (poglavlje 3.3.2) pokazana je njihova usklađenost sa pravcima, akceleratorima i pokretačima sadržanim u **Okviru za održivi razvoj BiH** (čija je izrada u fazi finalizacije) i time, posredno, sa ciljevima održivog razvoja na globalnom nivou. U njihovoj razradi vodilo se računa da se prioriteti i mjere sva tri strateška cilja usklade s odgovarajućim akceleratorima i pokretačima na pravcima pametnog rasta, dobre uprave i upravljanja javnim sektorom, stvarajući pretpostavke za ostvarivanje društva jednakih mogućnosti.

Također, prioriteti i mjere iz Strategije razvoja Brčko distrikta BiH u najvećoj mjeri usklađeni su sa prioritetnim mjerama iz **Programa ekonomskih reformi BiH 2020-2022**.

Osim sa Okvirom za održivi razvoj BiH i sa Programom ekonomskih reformi BiH, Strategija razvoja Brčko distrikta BiH je usklađena sa ključnim **strateškim dokumentima u Bosni i Hercegovini:**

Strateški dokument višeg nivoa	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja
PRIORITETI ZA RAZVOJ VISOKOG OBRAZOVANJA U BiH ZA RAZDOBLJE 2016–2026.	
Strateški program 1: Dobro upravljanje i menadžment **Strateški program 3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanja**	Prioritet 2.1. Poboljšani uvjeti za razvoj obrazovanja, znanosti i istraživanja, mjera 2.1.1. Jačanje visokog obrazovanja i razvoj znanosti i 2.1.3. Potpora dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja Prioritet 2.5. Potpora programima osamostaljivanja mladih, Mjera 2.5.2. Izgradnja studentskog kampusa za mlade
STRATEŠKA PLATFORMA RAZVOJA OBRAZOVANJA ODRASLIH U KONTEKSTU CJELOŽIVOTNOG UČENJA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA RAZDOBLJE 2014-2020.	
Strateški cilj 1. Poboljšanje legislative za obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja i usklađivanje s referentnim okvirom Europske unije **Strateški cilj. 3. Razvoj programskih i institucionalnih mogućnosti te unaprjeđenje dostupnosti obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja** **Strateški cilj 4. Osiguranje i podizanje kvalitete obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja**	Prioritet 2.1. Poboljšani uvjeti za razvoj obrazovanja, znanosti i istraživanja, Mjera 2.1.2. Potpora obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju (prekvalifikacija/doškolovanje) u skladu s potrebama tržišta rada
STRATEGIJA PROTIVMINSKOG DJELOVANJA BOSNE I HERCEGOVINE 2018–2025.	
Strateški cilj 3: Izviđanje i čišćenje	Prioritet 2.4 Jačanje otpornosti na prirodne i druge nesreće, Mjera 2.4.3. Deminiranje preostalog područja kontaminiranog

	minama i neeksplodiranim ubojitim sredstvima
STRATEŠKI PLAN RURALNOG RAZVOJA BOSNE I HERCEGOVINE (2018-2021) – Okvirni dokument	
STRATEŠKI CILJ: **Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima kroz ostvarivanje novih izvora prihoda i unapređenje fizičke infrastrukture, društvene uključenosti i dostupnosti javnih usluga**	**Strateški cilj 1: Konkurentna gospodarstvo, skladno uklopljena u globalne razvojne trendove i lance vrijednosti, kao motor razvoja BDBiH** Prioritet 1.2. Razvoj poljoprivrede i ruralnih područja **Strateški cilj 2. Značajno unaprijeđeno pružanje usluga obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima** Svi prioriteti **Strateški cilj 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima** Prioritet 3.1. Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka, usklađenost na općem nivou. Prioritet 3.2. Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i društveno odgovorno upravljanje prostorom, usklađenost na općem nivou.
OKVIRNA STRATEGIJA PROMETA BOSNE I HERCEGOVINE (2015-2030)	
STRATEŠKI CILJ: **Zadovoljiti potrebe u smislu održavanja, poboljšanja i razvoja prometne infrastrukture**	**Strateški cilj 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima** Prioritet 3.2. Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i društveno odgovorno upravljanje prostorom, usklađenost na općem nivou.
OKVIRNA ENERGETSKA STRATEGIJA BOSNE I HERCEGOVINE DO 2035.	
STRATEŠKE SMJERNICE DOKUMENTA, STR. 178-179.	**Strateški cilj 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima** Prioritet 3.1. Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka, usklađenost na općem nivou. Prioritet 3.2. Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i društveno odgovorno upravljanje prostorom, usklađenost na općem nivou. Prioritet 3.3. Učinkovito korištenje energije, usklađenost na općem nivou.
STRATEGIJA PRILAGOĐAVANJA NA KLIMATSKE PROMJENE I NISKOEMISIONOG RAZVOJA BOSNE I HERCEGOVINE ZA RAZDOBLJE 2020-2030. (nacrt)	
STRATEŠKI CILJ: **Povećavanje otpornosti Bosne i Hercegovine na klimatsku varijabilnost i klimatske promjene, pri čemu će se osigurati ostvarivanje razvojnih dobiti.**	**Strateški cilj 3: Održivo upravljanje životnom sredinom, prirodnim i komunalnim infrastrukturnim resursima** Prioritet 3.1. Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka, usklađenost na općem nivou. Prioritet 3.2. Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i

STRATEŠKI CILJ: **Zaustavljanje trenda povećanja emisija plinova staklene bašte, značajno smanjenje emisije do 2030. godine uz istovremeni rast ekonomije mjerama i programima koji će rezultirati smanjenjem emisije plinova staklene bašte za 50% do 2050. godine u odnosu na 2014. godinu.**	društveno odgovorno upravljanje prostorom, usklađenost na općem nivou. Prioritet 3.3. Učinkovito korištenje energije, usklađenost na općem nivou.
STRATEŠKE SMJERNICE ZA HARMONIZACIJU POTPORE RAZVOJU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA I PODUZETNIŠTVA U BiH ZA RAZDOBLJE 2021-2027. (radna verzija)	
STRATEŠKI CILJEVI: **Obnavljanje i rast poduzetničke djelatnosti u svim dijelovima BiH, sa akcentom na poduzetništvo mladih i poduzetništvo žena** **Obnavljanje i jačanje pozicije MSP u globalnim lancima vrijednosti** **Povećanje učešća znanjem intenzivnih proizvoda/usluga i sektora** **Poboljšanje koordinacije i harmonizacija potpore za razvoj MSP** (Dostizanje prosjeka zemalja ZB i Turske u implementaciji SBA)	**Strateški cilj 1: Konkurentno gospodarstvo, skladno uklopljena u globalne razvojne trendove i lance vrijednosti, kao motor razvoja BDBiH** Prioritet 1.1. Razvoj poduzetništva i malih i srednjih poduzeća Mjere: 1.1.1. Potpora za poslovanje gospodarstva i oporavak od posljedica pandemijske krize 1.1.2. Sistemska potpora poduzetništvu mladih i poduzetništvu žena 1.1.3. Potpora inovacijama i digitalizaciji poduzeća 1.1.4. Potpora izvozno orijentiranim sektorima i poduzećima 1.1.5. Usklađivanje i unapređivanje poslovnog okruženja

Strategija razvoja Brčko distrikta BiH sadrži i prioritete i mjere u pogledu zapošljavanja koji mogu da se ugrade u pokrenutom procesu izrade Strategije zapošljavanja u BiH, zajedno sa prioritetima zapošljavanja Federacije BiH i Republike Srpske. Kao metodološke smjernice u tom procesu koriste se Smjernice za politike zapošljavanja država članica EU. Kako je vidljivo iz sljedećeg pregleda, većina prioriteta i mjera u okviru prvog i drugog strateškog cilja usklađena je s odgovarajućim smjernicama:

SMJERNICE ZA POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA U EU	**PRIORITETI I MJERE IZ STRATEGIJE RAZVOJA BDBiH**
Smjernica br. 5: Poticanje potražnje za radnom snagom	- PRIORITET 1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA i sve mjere u okviru ovog prioriteta (1.1.1-1.1.5); - PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA i mjera 1.5.4. u okviru tog prioriteta - PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH, mjera 2.5.1.
Smjernica br. 6: Poboljšanje ponude radne snage i pristupa zapošljavanju, vještinama i kompetencijama	PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA i mjere 1.5.1-1.5.3. u okviru tog prioriteta
Smjernica br. 7: Poboljšanje funkcioniranja tržišta rada i djelotvornosti socijalnog dijaloga	PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA i mjere 1.5.1-1.5.3. u okviru tog prioriteta, uključujući strateški projekt „Uspostavljanje održivog lokalnog partnerstva za obrazovanje i zapošljavanje“
Smjernica br. 8: Promicanje	- PRIORITET 1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA i mjere 1.5.1-1.5.3. u okviru

jednakih mogućnosti za sve, poticanje socijalne uključenosti te suzbijanje siromaštva	tog prioriteta; - PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA, mjera 2.1.2; - PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA i sve mjere u okviru tog prioriteta (2.2.1-2.2.3)

Također, važno je naglasiti inicijative i mogućnosti suradnje Brčko distrikta BiH s drugim nivoima vlasti i jedinicama lokalne samouprave (JLS) u Bosni i Hercegovini.

U oblasti ekonomskog razvoja, neophodna je **harmonizacija zakonskog, strateškog i institucionalnog okvira za poduzetništvo i razvoj malih i srednjih poduzeća sa entitetima**, a u skladu sa strateškim smjernicama sa nivoa BiH, kako bi se ubrzao **napredak i implementaciji europskog Akta o malom biznisu (SBA)**. Slične potrebe i prilike tiču se i ostalih prioriteta u okviru prvog strateškog cilja, od **razvoja poljoprivrede i ruralnih područja**, preko **razvoja turizma**, **privlačenja investicija** i **razvoja tržišta**, gdje se suradnja može i treba da uspostavi i sa susjednim gradovima i općinama.

U oblasti društvenog razvoja, nameće se posebna potreba za suradnju s drugim nivoima vlasti u **usklađivanju zakonskog, institucionalnog, organizacijskog i upravljačkog sustava** vezano za razvoj obrazovanja (posebno visokog), zdravstva i javne sigurnosti, kako bi se osigurala koherentnost u strateškom smislu. Dodatno, većina projekata strateškog karaktera su projekti koji mogu donijeti koristi za jedinice lokalne samouprave u okruženju i Republici Hrvatskoj (općine Gunja, Vinkovci, itd.), ali istovremeno, otvara se mogućnost zajedničkog apliciranja na fondove EU namijenjene prekograničnoj suradnji, u kojima postoji zajednički interes realizacije (multifunkcionalna dvorana, Javni univerzitet, Centar za kulturu i umjetnost, itd.). S aspekta suradnje po pitanju mladih i razvoja sporta, mnogo proaktivnija suradnja može biti uspostavljena sa vijećima/savjetima mladih oba entiteta, s obzirom da Zakoni o mladima FBiH i Zakon o omladinskom organiziranju RS postoje duži niz godina te je shodno tome, iskustvo implementacije Zakona od ključne važnosti u budućoj implementaciji Zakona o mladima Brčko distrikta BIH. Na kraju, suradnja mora biti uspostavljena na direktnom nivou sa susjednim JLS u svrhu prevencije i koordinacije korištenja socijalnih programa Brčko distrikta BiH, u svrhu smanjenja mogućnosti potencijalne zloupotrebe sustava socijalne zaštite u Distriktu ili JLS u okruženju.

U oblasti zaštite životne sredine/okoliša i infrastrukturnog razvoja Brčko distrikt Bosne i Hercegovine može ostvariti suradnju sa entitetima i susjednim gradovima, općinama i općinama, posebno **po pitanju zaštite vodotoka rijeke Save i drugih vodotoka**, po pitanu **odlaganja komunalnog otpada** moguće je ostvariti suradnju sa Gradom Bijeljina ili nekim od drugih gradova sa funkcionalnim sistemom odlaganja otpada i dr. Suradnja sa entitetima i JLS posebno je značajna u oblasti zaštite od elementarnih nepogoda i drugih nesreća koje mogu imati utjecaj na životnu sredinu, tj. ljude i materijalna dobra. Posebno je značajna suradnja sa Republikom Srpskom i Federacijom Bosne i Hercegovine i **pogledu izgradnje mreže autocesta, plinske transportne infrastrukture** kao i prekogranična suradnja sa Republikom Hrvatskom i susjednim općinama u pogledu realizacije određenih projekata poput **sanacije ili eventualno izgradnje mosta na rijeci Savi,** poboljšanja plovnosti rijeke Save i drugih projekata, a s ciljem razvoja infrastrukture, zaštite životne sredine/okoliša, razvoja zajednice i dobrobiti građana Brčko distrikta BiH.

6 INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE

INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR					
ZA RAZDOBLJE VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Redni broj i oznaka	Struktura financ. (%)*	Ukupno (KM)	Proračun BDBiH (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
1. S.C.: KONKURENTNA GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENA U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BDBiH	**50,11%**	**226.650.000**	**177.800.000**	**48.850.000**	
1.1.P: RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MSP	15,19%	**68.700.000**	**66.000.000**	**2.700.000**	
1.1.1. M: POTPORA ZA POSLOVANJE GOSPODARSTVA I OPORAVAK OD POSLJEDICA KRIZE		60.000.000	60.000.000	0	
1.1.2. M: SISTEMSKA POTPORA PODUZETNIŠTVU MLADIH I PODUZETNIŠTVU ŽENA		3.000.000	2.500.000	500.000	Donatori
1.1.3. M: POTPORA INOVACIJAMA I DIGITALIZACIJI PODUZEĆA		3.600.000	2.500.000	1.100.000	Donatori i poduzeća
1.1.4. M: POTPORA IZVOZNO ORIJENTIRANIM SEKTORIMA I PODUZEĆIMA		2.000.000	1.000.000	1.000.000	Poduzeća
1.1.5. M: USKLAĐIVANJE I UNAPREĐIVANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA		100.000	0	100.000	Donatori i privredne asocijacije
1.2. P: RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA	16,07%	**72.700.000**	**70.400.000**	**2.300.000**	
1.2.1. M: POTPORA ZA UNAPREĐENJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE		70.000.000	70.000.000	0	
1.2.2. M: POBOLJŠANJE ZEMLJIŠNE POLITIKE I KONSOLIDACIJA ZEMLJIŠTA		2.000.000	200.000	1.800.000	Donatori
1.2.3. M: MOBILIZACIJA LOKALNIH RESURSA ZA RAZVOJ RURALNIH PODRUČJA		500.000	100.000	400.000	Donatori
1.2.4. M: ORGANIZACIJSKI I KADROVSKI RAZVOJ SEKTORA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA		200.000	100.000	100.000	Donatori

1.3. P: RAZVOJ TURIZMA	1,86%	**8.400.000**	**4.500.000**	**3.900.000**	
1.3.1. M: STRATEŠKO PROFILISANJE I TURISTIČKO BRENDIRANJE BDBiH		400.000	200.000	200.000	Donatori, privatni sektor
1.3.2. M: ORGANIZACIJSKO I KADROVSKO JAČANJE SEKTORA TURIZMA		1.000.000	800.000	200.000	Donatori
1.3.3. M: IZGRADNJA TURISTIČKO-REKREATIVNE INFRASTRUKTURE		7.000.000	3.500.000	3.500.000	Privatni investitori
1.4. P: PRIVLAČENJE INVESTICIJA	13,47%	**60.900.000**	**22.000.000**	**38.900.000**	
1.4.1. M: OPREMANJE PRIORITETNIH POSLOVNIH ZONA		50.000.000	20.000.000	30.000.000	Privatni investitori
1.4.2. M: MARKETING LOKACIJE ZA INVESTITORE		300.000	200.000	100.000	Donatori
1.4.3. M: AKTIVNO UKLJUČIVANJE ISELJENIŠTVA U GOSPODARSKI RAZVOJ BDBiH		600.000	300.000	300.000	Donatori, dijaspora
1.4.4. AKTIVNO UČEŠĆE U PROGRAMIMA REGIONALNE SURADNJE, EU I ZAPADNOG BALKANA		10.000.000	1.500.000	8.500.000	Fondovi EU i regionalni fondovi za zapadni Balkan; donatori; privatni investitori
1.5. P: RAZVOJ TRŽIŠTA RADA	3,53%	**15.950.000**	**14.900.000**	**1.050.000**	
1.5.1. M: STRUČNO USAVRŠAVANJE NEZAPOSLENIH LICA KOJA AKTIVNO TRAŽE ZAPOSLENJE		500.000	400.000	100.000	Donatori
1.5.2. M: ZAPOŠLJAVANJE NEZAPOSLENIH LICA IZ KATEGORIJA TEŽE ZAPOŠLJIVIH I ŽENA		7.750.000	7.000.000	750.000	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
1.5.3. M: USKLAĐIVANJE TRŽIŠTA RADA I SUSTAVA OBRAZOVANJA KROZ KARIJERNO USMJERAVANJE I SAVJETOVANJE		700.000	500.000	200.000	Donatori
1.5.4. M: POTPORA SAMOZAPOŠLJAVANJU U PRIVREDI I POLJOPRIVREDI		7.000.000	7.000.000	0	

2. S.C.: ZNAČAJNO UNAPRIJEĐENO PRUŽANJE USLUGA OBRAZOVANJA, ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE, KULTURE, SPORTA I JAVNE SIGURNOSTI, NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA JAVNIM SEKTOROM U SKLADU SA EU STANDARDIMA	**19,17%**	**86.710.000**	**78.100.000**	**8.610.000**	
2.1P: POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA	2,30%	**10.410.000**	**9.000.000**	**1.410.000**	
2.1.1. M. Jačanje i razvoj znanosti i visokog obrazovanja		3.500.000	3.000.000	500.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.1.2. M. Potpora obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju (prekvalifikacija/doškolovanje) u skladu sa potrebama tržišta rada		1.910.000	1.500.000	410.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.1.3. Potpora dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja		5.000.000	4.500.000	500.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.2.P. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA	1,08%	**4.900.000**	**4.700.000**	**200.000**	
2.2.1. M. Razvoj i potpora sustavu mješovitog pružanja socijalnih usluga u socijalnoj zaštiti		3.500.000	3.500.000	0	-
2.2.2. M. Osnivanje Centra za socijalni rad		700.000	700.000	0	-
2.2.3. M. Razvijanje socijalnog poduzetništva		700.000	500.000	200.000	Grantovi socijalnog poduzetništva
2.3.P. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA	4,60%	**20.800.000**	**19.800.000**	**1.000.000**	
2.3.1. M. Jačanje primarne zdravstvene zaštite kroz razvoj službe Hitne medicinske pomoći i koncepta porodične/obiteljske medicine		4.000.000	3.500.000	500.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti

2.3.2.M. Kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu neophodne opreme		14.500.000	14.000.000	500.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.3.3.M. Razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) i poticanje kvaliteta zdravstvene zaštite		2.300.000	2.300.000	0	-
2.4. P. JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE	2,01%	**9.100.000**	**7.900.000**	**1.200.000**	
2.4.1.M. Razvoj sustava preventivnog djelovanja od nesreća		3.500.000	3.000.000	500.000	EU fondovi namijenjeni DRR
2.4.2.M. Programi potpore nevladinim organizacijama prepoznatim u sustavu zaštite i spašavanja		2.100.000	2.100.000	0	-
2.4.3.M. Deminiranje preostalog područja kontaminiranog minama i neeksplodiranim ubojitim sredstvima		3.500.000	2.800.000	700.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.5.P. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH	0,99%	**4.500.000**	**3.700.000**	**800.000**	
2.5.1.M. Potpora biznis Start-up projektima i samozapošljavanju mladih		1.800.000	1.500.000	300.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.5.2.M. Izgradnja studentskog kampusa za mlade		2.000.000	1.500.000	500.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.5.3.M. Osnivanje Odsjeka za mlade		700.000	700.000	0	-
2.6.P. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU S EUROPSKIM STANDARDIMA	8,18%	**37.000.000**	**33.000.000**	**4.000.000**	
2.6.1.M. Unapređenje stanja sporta i školskog sporta		23.000.000	21.000.000	2.000.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti
2.6.2.M. Razvoj kulturno-umjetničke tradicije		14.000.000	12.000.000	2.000.000	Grantovi - UN Agencije, IPA III, Veleposlanstva u BiH, USAID, GIZ, drugi projekti

3. S.C.: ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA	**30,72%**	**138.920.000**	**51.670.000**	**87.250.000**	
3.1 P: Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka	4,11%	**18.600.000**	**7.800.000**	**10.800.000**	
3.1.1 M: ZAŠTITA TLA, VODE, ZRAKA I RAZNOLIKOSTI PRILAGOĐENA NAJBOLJIM PRAKSAMA EU		**600.000**	**600.000**	**0**	
3.1.1.1 Analiza i unapređenje postojeće regulative u oblastima zaštite životne sredine/okoliša		*10.000*	*10.000*	*0*	
3.1.1.2 Izrada strateškog dokumenta upravljanja vodama Brčko distrikta BiH		*100.000*	*100.000*	*0*	
3.1.1.3 Monitoring kvaliteta površinskih voda- vodotoka Tinje, Save, Brke i Blizne		*100.000*	*100.000*	*0*	
3.1.1.4 Monitoring kvaliteta zraka u Brčko distriktu BiH		*350.000*	*350.000*	*0*	
3.1.2 M: ODRŽIVO RJEŠENJE UPRAVLJANJA OTPADOM		**18.000.000**	**7.200.000**	**10.800.000**	
3.1.2.1 Izgradnja i opremanje Centra za upravljanje otpadom (CUO)		*5.000.000*	*2.000.000*	*3.000.000*	*Prikupljena sredstva od naplate odvoza otpada i dr.*
3.1.2.2 Sanacija i rekultivacija postojeće deponije otpada		*13.000.000*	*5.200.000*	*7.800.000*	*Prikupljena sredstva od naplate odvoza otpada i reciklaže otpada, krediti i dr.*

3.2 P: Unapređenje stanja komunalne infrastrukture i odgovorno upravljanje prostorom	23,95%	**108.320.000**	**37.870.000**	**70.450.000**	
3.2.1 M: PROSTORNO PLANIRANJE USKLAĐENO SA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA, KORIŠTENJA I OPTIMALNE ORGANIZACIJE prostora		**1.000.000**	**1.000.000**	**0**	
3.2.1.1 Izrada jedinstvene baze podataka o stanju u prostoru BDBiH		*100.000*	*100.000*	*0*	
3.2.1.2 Izrada i usvajanje Prostornog plana BDBiH		*200.000*	*200.000*	*0*	
3.2.1.3 Izrada i usvajanje Urbanističkog plana		*100.000*	*100.000*	*0*	
3.2.1.4 Izrada i usvajanje provedbenih planova prostornog uređenja		*250.000*	*250.000*	*0*	
3.2.1.5 Revizija važeće prostorno-planske dokumentacije		*250.000*	*250.000*	*0*	
3.2.2 M: IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA VODOVODNE I KANALIZACIJSKE INFRASTRUKTURE		**60.000.000**	**6.300.000**	**53.700.000**	
3.2.2.1 Koncept vodoopskrbe Brčko distrikta BiH		*500.000*	*250.000*	*250.000*	*Posebna sredstva, EBRD i dr.*
3.2.2.2 Koncept kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda Brčko distrikta BiH		*500.000*	*250.000*	*250.000*	*Posebna sredstva, EU fondovi, EBRD i dr.*
3.2.2.3 Izgradnja kolektora desna obala rijeke Brke, lijeva obala rijeke Brke, desna obala rijeke Save i PPOV		*29.000.000*	*5.800.000*	*23.200.000*	*Posebna sredstva, EU fondovi, EBRD i dr.*

3.2.2.4 Izgradnja objekata prve faze GTC Plazulje - Potočari (cjevovod, PS Potočari, rezervoar Potočari i spojevi na postojeću vodovodnu mrežu)		*8.000.000*	*0*	*8.000.000*	*Ugovor o zajmu između Bosne i Hercegovine i Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD) za Projekt vodoopskrbe Brčko distrikta BiH*
3.2.2.5 Rekonstrukcija kanalizacijske mreže		*8.000.000*	*0*	*8.000.000*	*Posebna sredstva, EBRD i dr.*
3.2.2.6 Rekonstrukcija vodovodne mreže		*12.000.000*	*0*	*12.000.000*	*Posebna sredstva, EBRD i dr.*
3.2.3 M: IZGRADNJA I REKONSTRUKCIJA ELEKTROENERGETSKE I PLINSKE INFRASTRUKTURE		**26.500.000**	**9.750.000**	**16.750.000**	
3.2.3.1 Izgradnja 35 kV kablovskog voda od ČTS 35/10 Brčko I do ČTS 35/10 Brčko III sa pripadajućim optičkim vodom		*760.500*	*760.500*	*0*	
3.2.3.2 Izgradnja 10/20 kV kablovskog voda od ČTS35/10 Brčko III do TS10(20)/04 Centar 1		*152.100*	*152.100*	*0*	
3.2.3.3 Izgradnja novih i zamjena postojećih TS10(20)/04		*3.000.000*	*3.000.000*	*0*	
3.2.3.4 Kabliranje i izgradnja NN mreže u Brčko distriktu BiH		*1.000.000*	*1.000.000*	*0*	
3.2.3.5 Potpora u izgradnji plinovoda Bijeljina-Banja Luka i stvaranje mogućnosti za priključenje BDBiH na transportni plinovod (MRS)		*1.500.000*	*750.000*	*750.000*	*Investiciona (koncesijska) sredstva posebne namjene kroz zajednički projekt sa Republikom Srpskom*
3.2.3.6 Izrada strateškog dokumenta plinofikacije BDBiH i konkretnih tehničkih projekata plinofikacije BDBiH		*20.000.000*	*4.000.000*	*16.000.000*	*Posebna sredstva za plinofikaciju BDBiH (koncesijske naknade, takse i naknade za priključenje na mrežu i dr.)*
3.2.4 M: IZGRADNJA I OPREMANJE PROMETNE I DRUGE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE		**20.820.000**	**20.820.000**	**0**	

3.2.4.1 Izgradnja miniobilaznice „Čardaklije“ kroz stambeno naselje Rijeke		*965.000*	*965.000*	*0*	
3.2.4.2 Nastavak izgradnje novih kružnih tokova i nastavak izgradnje Bulevara mira		*2.500.000*	*2.500.000*	*0*	
3.2.4.3 Izgradnja saobraćajnice od mosta na Brci (kod Izbora) do Antunović pumpe		*2.300.000*	*2.300.000*	*0*	
3.2.4.4 Sanacija postojećeg mosta - granični prijelaz sa Republikom Hrvatskom na rijeci Savi		*1.595.000*	*1.595.000*	*0*	
3.2.4.5 Nastavak rješavanja oborinske odvodnje oba podvožnjaka		*1.800.000*	*1.800.000*	*0*	
3.2.4.6 Planiranje izgradnje trase autoputa kroz BDBiH (studije i izrada projektne dokumentacije)		*4.000.000*	*4.000.000*	*0*	
3.2.4.7 Rehabilitacija dijela magistralnih cesta (2022-2024)		*3.760.000*	*3.760.000*	*0*	
3.2.4.8 Rehabilitacija dijela regionalnih cesta (2022-2024)		*2.000.000*	*2.000.000*	*0*	
3.2.4.9 Rehabilitacija dijela lokalnih cesta (2022-2024)		*1.900.000*	*1.900.000*	*0*	
3.3 P: Učinkovito korištenje energije	2,65%	**12.000.000**	**6.000.000**	**6.000.000**	
3.3.1 M: UNAPREĐENJE POSTOJEĆEG STANJA ENERGETSKE UČINKOVITOSTI		**11.200.000**	**5.800.000**	**5.400.000**	
3.3.1.1 Sanacija, rekonstrukcija i modernizacija javne rasvjete		*7.000.000*	*2.800.000*	*4.200.000*	*UNDP, sredstva posebne namjene, EIB i dr.*

3.3.1.2 Utopljavanje zgrada i rekonstrukcija osvjetljenja u javnim zgradama u BDBiH		*4.200.000*	*3.000.000*	*1.200.000*	*UNDP, sredstva posebne namjene, EIB i dr.*
3.3.2 M: SMANJENJE ENERGETSKE ZAVISNOSTI ZAJEDNICE I EMISIJE PLINOVA		**750.000**	**150.000**	**600.000**	
3.3.2.1 Izrada akcijskog plana smanjenja emisija stakleničkih plinova		*0*	*0*	*0*	
3.3.2.2 Uspostavljanje revolving fonda za unapređenje energetske učinkovitosti MSP		*750.000*	*150.000*	*600.000*	*Naplaćena sredstva posebne namjene, revolving fond, EU sredstva „zeleni fondovi“, EIB i dr.*
Ukupno iz strateškog dokumenta**	**100%**	**452.280.000**	**307.570.000**	**144.710.000**	

PREGLED PO IZVORIMA			
Proračunska sredstva, KM	**Kreditna sredstva, KM**	**Sredstva EU i drugih donatora, KM**	**Ostale donacije, KM**
307.570.000	0	109.510.000	35.200.000

Predloženi indikativni financijski okvir za provedbu strategije uklapa se u indikativni financijski okvir i financijske projekcije koji su utvrđeni u fazi izrade situacione analize na osnovu analize proračunskih dokumenata za prethodni, tekući i naredni planski razdoblje, te analize utroška sredstava na razvojne aktivnosti i projekte u prethodnih pet godina.

Tim prethodnim okvirom bila su postavljena sljedeća ograničenja:

- maksimalno 483.000.000 KM za ukupno financiranje realizacije strategije u sedmogodišnjem razdoblju;
- od toga maksimalno 422.800.000 KM iz Proračuna BDBiH;
- bez dodatnog eksternog financiranja novim kreditnim sredstvima.

7 OKVIR ZA PROVOĐENJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJU STRATEGIJE RAZVOJA

Zakonom o proračunu Brčko distrikta BiH[85], koji je na snazi od 1. 1. 2020. godine, propisana je obaveza izrade strateških dokumenata. Strategija razvoja Brčko distrikta BiH je, pored ostalog, osnova za izradu Programa rada Vlade BDBiH, kao i za izradu sektorskih strategija, strateških planova i planova rada odjeljenja i institucija u BDBiH.

Predloženi okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije razvoja BDBiH zasniva se na *Pravilniku o sadržaju i metodologiji izrade, sustavu praćenja i nadzora provođenja strateških dokumenata i implementacijskih dokumenata*, koji je Vlada Brčko distrikta BiH usvojila na 121. vanrednoj sjednici održanoj 19. oktobra 2020. godine.

Provođenje

Provođenje Strategije razvoja BDBiH odvija se kroz implementaciju i godišnje ažuriranje akcijskog plana za trogodišnji razdoblje (po principu 1+2), u kojemu se, na osnovu strateško-planskih dokumenata, definiraju prioritetni projekti i aktivnosti za naredni trogodišnji ciklus (1+2) usklađeno sa pripremom Dokumenta okvirnog proračuna (DOB) i Programa javnih investicija (PJI) BDBiH. Planovi rada odjeljenja i institucija u BDBiH su u funkciji provođenja Strategije razvoja i odgovarajućeg akcijskog plana, tako što prilikom izrade trogodišnjeg plana rada i godišnjeg plana rada nadležna tijela preuzimaju projekte i aktivnosti iz akcijskog plana za koje su osigurana financijska sredstva. Prema Pravilniku, *za trogodišnji plan rada nadležna tijela u Distriktu obavezno preuzimaju relevantne mjere iz Strategije razvoja Distrikta sa pripadajućim indikatorima, polaznim i ciljnim vrijednostima za svaku godinu trogodišnjeg razdoblja koje postaju programi (mjera iz strateškog dokumenta = program u trogodišnjem planu rada)*, a *svaki odabrani program u trogodišnjem planu rada nadležnog tijela utvrđuje se kao program u DOB-u (program u trogodišnjem planu rada = program u DOB-u), sa dodijeljenom šifrom*. Godišnji planovi rada donose se u funkciji realizacije programa (mjera) iz trogodišnjeg plana rada, kao i ciljeva i prioriteta iz strateških dokumenata. Godišnji planovi se objedinjuju u jedinstveni Godišnji program rada Vlade BDBiH.

Za provođenje Strategije razvoja BDBiH odgovorna su sva odjeljenja Vlade BDBiH, kao i druge nadležne institucije BDBiH. Glavnu koordinirajuću ulogu u ovim procesima ima Sektor za opće poslove i strateško planiranje pri Uredu gradonačelnika Brčko distrikta BiH. Ovom sektoru pripadaju i najvažniji zadaci koji se odnose na provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja. U okviru ovog sektora formiran je Odsjek za strateško planiranje, koji se bavi praćenjem provođenja strategije kao i operativnih i godišnjih planova i programa, te predlaganjem njihovog prilagođavanja i unapređivanja, kao i sudjelovanjem u njihovoj izradi.

Predstavnici Odsjeka su imali vodeću ulogu i u radu Odbora za razvoj, koji je Vlada Brčko distrikta BiH formirala kao operativno tijelo za provođenje procesa izrade i provedbe

[85] Što se tiče ostale relevantne regulative, Zakonom o planiranju, projektiranju i razvoju Brčko distrikta Bosne i Hercegovine novoosnovanom Zavodu za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH nisu dodijeljeni zadaci vezani za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja.

strategije razvoja do 2027. godine. Odbor čine predstavnici osamnaest institucija, uključujući Skupštinu Brčko distrikta BiH i Ured gradonačelnika, resorna odjeljenja i institucije BDBiH, predstavnike privrednih asocijacija i mladih. I Odbor u cjelini i većina njegovih članova pojedinačno učestvovali su aktivno u procesu izrade strategije razvoja.

Na osnovu ispoljenog angažiranja u procesu izrade strategije razvoja može se zaključiti da postoje solidni inicijalni kapaciteti za njenu implementaciju, praćenje, izvještavanje i evaluaciju. Ključnu koordinacijsku ulogu pritom ima Sektor za opće poslove i strateško planiranje – Odsjek za strateško planiranje, čiji kapacitet treba postepeno jačati stjecanjem novih znanja, vještina i iskustva, i kadrovskim proširivanjem, ukoliko to okolnosti omoguće.

Veoma je važno da Odbor za razvoj nastavi svoj rad, jer se u njemu nalaze, pored predstavnika Odsjeka za strateško planiranje, i predstavnici odjela i institucija koje su u najvećoj mjeri zadužene za koordinaciju implementacije pojedinih mjera, a veoma često su i nositelji implementacije tih mjera.

Preporučuje se da težište u razvoju znanja i vještina stručnog osoblja Odsjeka za strateško planiranje bude na vještinama moderacije, koje su neophodne za učinkovit rad Odbora za razvoj, te na stjecanju novih znanja za monitoring i evaluaciju razvojnih projekata i aktivnosti.

Praćenje

Prema prethodno navedenom Pravilniku, *praćenje podrazumijeva konstantno sistematično i kontinuirano sakupljanje, analiziranje i korištenje podataka i pokazatelja u svrhu mjerenja napretka ostvarivanja postavljenih strateških ciljeva / prioriteta / mjera i napretka u korištenju raspoloživih sredstava i poduzimanja odgovarajućih aktivnosti s ciljem eventualnih korekcija. Praćenje se provodi na osnovu okvira za provođenje, praćenje, izvještavanje i vrednovanje strateškog dokumenta koji se definira u sklopu strateškog dokumenta. U ovom procesu razmatraju se dva osnovna aspekta okvira, a to su ključne aktivnosti i nositelji odgovornosti za provođenje aktivnosti.*

Prema Pravilniku, *u procesu monitoringa u Distriktu uspostavljaju se i redovno ažuriraju elektronske evidencije indikatora ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mjera iz strateških dokumenata, te indikatora iz godišnjeg plana rada. Ove evidencije su osnov za izradu izvještaja o radu i izvještaja o razvoju. Svaki organizacijski dio u Distriktu vrši monitoring realizacije trogodišnjeg plana rada, odnosno godišnjeg plana rada.*

Izvještavanje

Izvještavanje o provođenju Strategije razvoja odvija se kroz dvije vrste izvještaja:

- godišnje izvještaje o radu nadležnih tijela, koji se objedinjuju u jedinstveni Godišnji izvještaj o radu Vlade;
- izvještaj o razvoju, koji za Strategiju razvoja BDBiH godišnje priprema Sektor za opće poslove i strateško planiranje, razmatra Odbora za razvoj, a usvaja Vlada BDBiH uz prosljeđivanje Skupštini BDBiH radi informiranja.

Vrednovanje

U skladu s prethodno navedenim Pravilnikom, vrednovanje provođenja Strategije razvoja zasniva se na sljedećim kriterijima:

*a) **relevantnost (usklađenost)** odabranih ciljeva s utvrđenim izazovima i javnim potrebama;*

b) ***djelotvornost (učinkovitost)*** *omjer planiranih i ostvarenih učinaka i predviđenih (korištenih) resursa radi postizanja optimalnog rezultata;*

c) ***učinak (efektivnost)*** *– obim ostvarivanja ciljeva strateškog dokumenta kroz poređenje polaznih i ostvarivih vrijednosti indikatora;*

d) ***utjecaj – obim*** *(pozitivnih i negativnih) promjena i posljedica razvojne intervencije (predviđenih i nepredviđenih) te usklađenost učinaka s potrebama ciljnih grupa;*

e) ***održivost – trajnost*** *pozitivnih promjena i učinaka.*

Preporučuje se da se vrednovanje strategije razvoja vrši u dva navrata (1) u vidu srednjoročne evaluacije nakon isteka polovine roka (u drugoj polovini 2024. godine) radi procjene ostvarenih efekata i preporuka za ažuriranje/reviziju strategije i unapređenje implementacije u preostalom razdoblju, i (2) po isteku roka, u vidu završne evaluacije, da bi se dobila ocjena o ostvarenim efektima i preporuke za naredni strateški razdoblje. Poseban fokus evaluacije, u vidu posebnog poglavlja, treba da predstavlja doprinos strategije razvoja BDBiH realizaciji ciljeva/indikatora održivog razvoja BiH.

Sumarni pregled aktivnosti, nosilaca i učesnika

Pregled aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja Brčko distrikta BiH dan je u sljedećoj tabeli.

Tabela 43. Pregled aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja BDBiH

Osnovne aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	
Aktivnosti	**Nadležnost (tko?)**
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti Odsjeka za strateško planiranje	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Odsjeku za strateško planiranje
Priprema mehanizama i alata za praćenje i izvještavanje o ostvarenju strategije razvoja (uključujući lokalizirane ciljeve održivog razvoja BiH)	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Odsjeku za strateško planiranje
Definiranje prioritetnih projekata/aktivnosti na osnovu strateško-planskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	**Nositelj procesa:** Predsjednik Odbora za razvoj **Učesnici u procesu:** Članovi Odbora za razvoj
Priprema sektorskih strategija, usklađenih sa strategijom razvoja	**Nositelj procesa:** Predstojnici odjela i rukovoditelji institucija **Učesnici procesa:** Zaposleni u odjelima i institucijama
Priprema trogodišnjih planova rada, usklađenih sa strategijom razvoja	**Nositelj procesa:** Predstojnici odjela i rukovoditelji institucija **Učesnici procesa:** Zaposleni u odjelima i institucijama
Izrada godišnjih planova rada odjeljenja i institucija, uključujući projekte i aktivnosti iz	**Nositelj procesa:** Predstojnici odjela i rukovoditelji institucija

strategije razvoja, uz usklađivanje sa proračunom	**Učesnici procesa:** Zaposleni u odjelima i institucijama
Izrada objedinjenog Godišnjeg programa rada Vlade	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Sektoru za opće poslove i strateško planiranje
Praćenje realizacije trogodišnjih i godišnjih planova rada odjeljenja i institucija	**Nositelj procesa:** Predstojnici odjela i rukovoditelji institucija **Učesnici procesa:** Zaposleni u odjelima i institucijama
Praćenje realizacije Godišnjeg programa rada Vlade	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Sektoru za opće poslove i strateško planiranje
Praćenje i privlačenje eksternih izvora financiranja projekata	**Nositelj procesa:** Voditelj Odsjeka za strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Odsjeku za strateško planiranje, Koordinator i zaposleni u Uredu Koordinatora BDBiH u Vijeću ministara BiH
Priprema godišnjih izvješća o radu	**Nositelj procesa:** Predstojnici odjela i rukovoditelji institucija **Učesnici procesa:** Zaposleni u odjelima i institucijama
Priprema objedinjenog Godišnjeg izvješća o radu Vlade	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Sektoru za opće poslove i strateško planiranje
Priprema godišnjeg izvješća o razvoju	**Nositelj procesa:** Voditelj Sektora za opće poslove i strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Odsjeku za strateško planiranje
Razmatranje godišnjeg izvješća o razvoju	**Nositelj procesa:** Predsjednik Odbora za razvoj **Učesnici u procesu:** Članovi Odbora za razvoj
Razmatranje i usvajanje godišnjeg izvješća o razvoju i informiranje Skupštine BDBiH	**Nositelj procesa:** Gradonačelnik **Učesnici u procesu:** Vlada BDBiH
Pokretanje procesa srednjoročne i završne evaluacije strategije razvoja	**Nositelj procesa:** Šef Odsjeka za strateško planiranje **Učesnici procesa:** Zaposleni u Odsjeku za strateško planiranje
Revidiranje strategije razvoja i izrada akcijskog plana za razdoblje 2025-2027. na osnovu preporuka srednjoročne evaluacije	**Nositelj procesa:** Predsjednik Odbora za razvoj **Učesnici u procesu:** Članovi Odbora za razvoj

8 PRILOG: DETALJAN PREGLED MJERA

8.1 Detaljan pregled mjera za 1. strateški cilj

Strateški cilj 1:
KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**
Naziv mjere	**1.1.1.** POTPORA ZA POSLOVANJE GOSPODARSTVA I OPORAVAK OD POSLJEDICA PANDEMIJSKE KRIZE
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Brčko distrikt BiH prednjači u cijeloj zemlji u pogledu financijske potpore koju pruža za privredu i poljoprivredu, u vidu garancija, grantova i subvencija, kao i raznovrsnih poreznih olakšica. Privrednicima i poduzetnicima u Brčko distriktu BiH su na raspolaganju brojni grantovi i subvencije za potporu u poslovanju, prvenstveno kroz primjenu Zakona o poticaju u privredu Brčko distrikta BiH i kroz realizaciju Programa subvencioniranja dijela kamate za kredite poduzećima, poduzetnicima, podružnicama i nosiocima poljoprivrednih gazdinstava na području Brčko distrikta BiH i izdavanje kreditnih garancija posredstvom Razvojno-garantnog fonda Brčko distrikta BiH (RGFBD). U narednom strateškom razdoblju planirano je nastavljanje ovih dobrih praksi, uz postepeno preusmjeravanje dijela sredstava na potporu ciljanim grupama (mladi poduzetnici i žene poduzetnice), na potporu inovacijama, digitalizaciji i dekarbonizaciji kao novim razvojnim izazovima za MSP, te na intenzivniju potporu izvozno orijentiranim poduzećima i sektorima, u skladu s mjerama 1.1.2, 1.1.3. i 1.1.4. Također, predviđa se i privremeno i djelomično prilagođavanje financijske potpore (ukoliko i koliko bude neophodno) za oporavak od negativnih posljedica pandemijske krize, kao i stjecanje otpornosti na slične krize u budućnosti. To se odnosi na eventualno produženje važenja Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica izazvanih stanjem prirodne nesreće zbog COVID-19 u BiH (donesen 6.5.2020, ističe 31.12.2020) i na 2021. godinu, s tim da se prvo uradi kvalitetna analiza i procjena efekata primjene predviđenih olakšica i mjera potpore u toku 2020. godine. Analizu je potrebno uraditi u toku prvog kvartala 2021, uz prilagođavanje korištenih olakšica i mjera potpore novonastalim okolnostima. Uz to, zbog očekivanog rasta kreditnih zaduženja MMSP-a, preporučuje se da se transfer za Program subvencioniranja dijela kamata za kredite poduzećima, poduzetnicima, podružnicama i nosiocima poljoprivrednih gazdinstava Razvojno garantnog fonda BD poveća na 1,8 milijuna KM, koliko je iznosio u 2018. godini. Dodatna grupa aktivnosti odnosi se na pružanje stručne potpore zainteresiranim MMSP da uvedu preventivne mjere kojima se znatno smanjuje rizik od zaraza i od prekida poslovanja, te da takve mjere ugrade u svoje poslovanje u srednjem i u dugom roku. Aktivnosti uključuju izradu i distribuciju odgovarajućeg vodiča o uvođenju preventivnih mjera u MMSP, kao i organiziranje radionica i pružanje konzultantske pomoći za uvođenje i

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">održavanje takvih mjera. Pri razradi i implementaciji ove skupine aktivnosti treba uzeti u obzir efekte i naučene lekcije međunarodne potpore u pogledu oporavka od pandemijske krize u BiH, koju koordinira UNDP. Također, treba koristiti već vodiče, priručnike i slične materijale koji su već urađeni od strane međunarodnih organizacija i projekata (npr. https://b2bit.ba/wp-content/uploads/2020/04/Vodic-za-organizacije-u-toku-pandemije-04_2020.pdf).
Posebna grupa aktivnosti odnosi se na poboljšanje regulatornog okvira za procedure stečaja/bankrota firmi, sa ciljem ubrzanja i pojeftinjenja postupaka, te na pripremu i promociju ciljanih mjera potpore za pružanje druge šanse poduzetnicima, u vidu odgovarajućih obuka i razmjene iskustava o faktorima uspjeha za novi početak, kao i odgovarajućih financijskih poticaja za novi početak. U tom smislu, financijske poticaje za pružanje druge šanse treba eksplicitno uvrstiti u javne pozive za dodjelu subvencija gospodarstvu.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Broj aktivnih SP i MMSP
- Broj MMSP koja koriste dosadašnje vidove poticaja
- Poboljšanje SBA profila BiH u dimenziji 2. (Bankrot i druga šansa) i dimenziji 6 (Pristup financijama)</td><td>- 3278 (2019)
- 1569 (2019)
- 2,55 i 3,26 (2019)</td><td>- Do 2023. dostići nivo iz 2019.
- Manje od 1200 (2027)
- 3,50 i 4,00 (2025)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Primjena mjere treba direktno da doprinese ublažavanju aktualnih negativnih posljedica pandemijske krize na poslovanje poduzetnika i poduzeća, kao i da dovede do postepenog oporavka poslovnih performansi gospodarstva i poljoprivrede, tako da se do 2023. dostignu ključni pokazatelji iz 2019. U srednjem i dugom roku, mjera treba do doprinese povećanju broja MMSP u odnosu na broj stanovnika, rastu prihoda i drugih poslovnih ostvarenja MMSP, sa postepenim rastom bruto-dodane vrijednosti i izvoza.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 60.000.000 KM (2021-2027)
Izvor: Proračun BDBiH (Sredstva za subvencije privatnim poduzećima; Garantno-kreditni fond BDBiH)</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjeljenje za gospodarski razvoj, sport i kulturu</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvoj, sport i kulturu
Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
Direkcija za financije
Garantno-razvojni fond BDBiH
Osnovni sud BDBiH
Gospodarska komora BDBiH
Udruga poslodavaca BDBiH</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Samostalni poduzetnici i poduzeća (d.o.o.)
Poljoprivredna gazdinstva</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**
Naziv mjere	**1.1.2.** SISTEMSKA POTPORA PODUZETNIŠTVU MLADIH I PODUZETNIŠTVU ŽENA (Strateški projekt: Uspostavljanje inkubatora za razvoj IT firmi)
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	U skladu sa procjenama i preporukama iz Izvješća o implementaciji Akta o malom biznisu (SBA – Small Business Act) kao referentnog EU okvira za zemlje zapadnog Balkana, poduzetništvo mladih i poduzetništvo žena treba da bude sistemski podržano od strane svih nivoa vlasti u BiH. Potpora poduzetništvu mladih uključuje sledeće glavne skupine aktivnosti: - <u>Uključivanje poduzetničkog učenja u programe formalnog srednjoškolskog i univerzitetskog obrazovanja u vidu fakultativnog i/ili obaveznog predmeta</u> U Brčko distriktu BiH to znači uvođenje poduzetničkog učenja u programe 4 srednje škole (gimnazija, ekonomska, tehnička, poljoprivredno-medicinska škola), te 4 visokoškolske ustanove (Ekonomski fakultet Brčko Univerziteta Istočno Sarajevo i tri privatna univerziteta). - <u>Potporu realizaciji poslovnih ideja mladih i ranom rastu njihovih firmi</u> Pri razradi ove vrste potpore preporučuje se proučavanje i korištenje modela financijske i mentorske potpore koji razvija Fondacija Mozaik, prilagođavajući odgovarajuće instrumente potpore (poslovni anđeli, venture kapital) specifičnom kontekstu i praksama u BiH. - <u>Potpora razvoju poduzetništva mladih u oblasti informacijskih tehnologija</u> Obuhvata potporu stvaranju IT stručnjaka i uključuje informatičko usavršavanje nastavnika na svim nivoima obrazovanja, uvođenje IT smjerova i računarskih laboratorija/učionica u srednjim školama, te uvođenje specijalističkih studija u visokom obrazovanju, uz uključivanje stručnjaka iz IT i tehnološki naprednijih firmi u nastavni proces i rad na povećanju broja studenata. Neformalno obrazovanje, organiziranjem (besplatnih) škola za programiranje, treba u praksi da osnaži formalno obrazovanje pokrivanjem nepokrivenih područja kao i povećanjem interesiranja ljudi koji su završili neformalne obuke za formalno obrazovanje. Poseban doprinos realizaciji ove mjere treba da pruži strateški projekt „Uspostavljanje inkubatora za razvoj IT firmi“ koji treba da se pripremi i realizira na osnovu dobrih praksi u najbližem okruženju (BIT centri u Tuzli). - <u>Potpora poduzetništvu žena</u> Kao osnova za potporu treba da posluži Akcijski plan za razvoj ženskog poduzetništva u BDBiH (2018-2021) koji treba da se ažurira za razdoblje 2021-2023. Financijska potpora podrazumijeva veće korištenje sredstava za poticaje koji se pružaju u Brčko distriktu BiH (prema Zakonu o poticanju gospodarstva i prema Zakonu o poljoprivredi, te sredstava za subvencioniranje kamata i garancije, aktivnih mjera zapošljavanja, sredstava za sufinanciranje zakupa poslovnog prostora, sredstava Programa samozapošljavanja u poljoprivredi i Programa samozapošljavanja u privredi), putem ciljanog informiranja poduzetnica i uvođenjem dodatnih bodova za žene poduzetnice u programe podsticaja gdje je to poželjno i izvodivo (da bi se omogućilo adekvatno praćenje efekata, prilikom raspisivanja javnih poziva za dodjelu sredstava treba uvesti podatak o polu osnivača i direktora). Nefinancijska potpora uključuje osiguranje stručne potpore za

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">poduzetnice, prvenstveno sljedeće: za pripremu i kandidiranje projekata, prema donatorima i programima/fondovima, kojima će se unaprijediti poslovanje; mentorstvo za poduzetnice koje otpočinju svoj biznis; obuke iz oblasti poduzetništva (obuke iz oblasti menadžmenta i stručne obuke za stjecanje praktičnih vještina u prioritetnim oblastima). Uz to, potrebno je u većoj mjeri promovirati žensko poduzetništvo, podržati umrežavanje i udruživanje poduzetnica.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td colspan="2" rowspan="2">- Uspostavljanje inkubatora za razvoj IT firmi</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td>- Funkcionalan inkubator za razvoj IT firmi
- Kreirano najmanje 15 novih IT firmi</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Broj novih mladih IT stručnjaka
- Broj novih IT firmi osnovanih od strane mladih poduzetnika
- Učešće žena u dodijeljenim poticajima za samozapošljavanje (broj poticaja za žene u odnosu na ukupan broj poticaja)
- Poboljšanje SBA profila BiH u dimenziji 1.1. (Poduzetničko učenje) i 8a (Stručne i poslovne vještine)</td><td>- 0 (2020)
- 0 (2020)
- 26% (85 od 317 u razdoblju 2014-2019)
- 3,23 (2019)
- 2,70 (2019)</td><td>- Najmanje 100 (2027)
- Najmanje 20 (2027)
- Više od 35% (2021-2027)
- 3,8 (2025)
- 3,5 (2025)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta broja novih poduzeća (start-ups) koja osnivaju obrazovani mladi ljudi i žene poduzetnice. Očekuje se da tako formirana nova poduzeća budu usmjerena na djelatnosti i poslove sa većom dodanom vrijednosti i da će zapošljavati kvalitetniju i bolje plaćenu radnu snagu, prvenstveno mlade stručnjake. Tako će provođenje ove mjere imati pozitivan utjecaj na prva dva indikatora za prioritet 1.1. (rast broja MMSP u odnosu na broj stanovnika; rast prihoda MMSP) dok će za treći indikator (napredak BiH u implementaciji SBA) doprinos biti u okviru SBA dimenzija 1 (Poduzetničko učenje) i 8a (Stručne i poduzetničke vještine).</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 3.000.000 KM
Izvor: Proračun BDBiH, Donatorska sredstva</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjeljenje za gospodarski razvoj, sport i kulturu</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">- Odjeljenje za obrazovanje BDBiH
- Srednjoškolske i visokoškolske institucije BDBiH
- Odjeljenje za gospodarski razvoj, sport i kulturu BDBiH
- Razvojno – garantni fond BDBiH
- Zavod za zapošljavanje BDBiH
- Privredna komora BDBiH, Udruženja žena, Udruženje poslodavaca</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">- Srednjoškolci i studenti zainteresirani za poduzetničku karijeru
- Srednjoškolci i studenti zainteresirani za karijeru IT stručnjaka
- Žene zainteresirane za poduzetničku karijeru</td></tr>
</table>

	- Žene koje vode svoj biznis

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**
Naziv mjere	**1.1.3.** POTPORA INOVACIJAMA I DIGITALIZACIJI PODUZEĆA
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ova mjera je u skladu s preporukama iz Izvješća o implementaciji Akta o malom biznisu (SBA – Small Business Act) koje se odnose na dimenzije 8B (Inovacije), 9 (MSP u zelenoj ekonomiji) i 10 (Internacionalizacija). U Brčko distriktu BiH se u prerađivačkoj industriji ističu proizvodnja prehrambenih proizvoda, proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa i proizvodnja namještaja. Analizom su identificirani izazovi za daljnji razvoj prerađivačke industrije, koji obuhvaćaju jačanje pozicije izvozno orijentiranih poduzeća u globalnim lancima vrijednosti, pametni rast inovacijama, ne samo u fazi proizvodnje, već i prije i poslije proizvodnje, gdje se ostvaruje veća dodana vrijednost, zatim povećanje učešća znanjem intenzivnih proizvoda/usluga i sektora u privrednoj strukturi i povećanje dodane vrijednosti, što treba da rezultira i većom atraktivnosti poduzetničke karijere i zapošljavanja u malim i srednjim poduzećima za mlade te postepenom integracijom gospodarstva BDBiH u šire europske tokove digitalizacije. Mjera uključuje dvije glavne skupine aktivnosti: (1) kreiranje akcijskog plana za potporu inovacijama u MSP (uključujući digitalizaciju i energetsku učinkovitost), i (2) kreiranje specifičnog instrumenta potpore inovacijama u vidu vaučer-sheme. Akcijski plan za potporu inovacijama u MSP treba da definira ključne elemente politike potpore inovacijama u MSP i korake u realizaciji te politike. *Za izradu akcijskog plana za potporu inovacijama u MSP treba iskoristiti potporu odgovarajućeg projekta GIZ-a.* Putem vaučer-sheme će se sufinancirati korištenje usluga za razvoj poslovanja za MSP (razvoj proizvoda, razvoj procesa, organizacijski razvoj, digitalizacija, prijelaz na e-trgovinu i energetsku učinkovitost i sl.), organiziranje prezentacija novih tehnologija i nove opreme za MSP, zajednički projekti istraživačko-razvojnih (obrazovnih) institucija i MSP u funkciji unapređivanja poslovanja, novih proizvoda, procesa i organizacijskih modela. Vaučer-shema obuhvata sljedeće glavne aktivnosti: - Raspisivanje godišnjeg javnog poziva za sufinanciranje korištenja usluga za razvoj poslovanja za MSP (razvoj proizvoda, razvoj procesa, organizacijski razvoj, digitalizacija, prijelaz na e-trgovinu i energetsku učinkovitost i sl.), organiziranje prezentacija novih tehnologija i nove opreme za MSP, zajednički projekti istraživačko-razvojnih (obrazovnih) institucija i MSP u funkciji unapređivanja poslovanja, novih proizvoda, procesa i organizacijskih modela; - Evaluacija ispunjenosti uvjeta i kriterija; - Obavještavanje i ugovaranje; - Izvještavanje, monitoring i evaluacija. Implementacijom ove mjere treba da se u znatnoj mjeri olakša uvođenje inovacija u poslovanje MSP-a i njihov prijelaz na proizvode i poslovne modele koji donose veću dodanu vrijednost i omogućuju uklapanje u nove globalne razvojne trendove i lance vrijednosti. *Napomena: pri razradi i realizaciji ove mjere treba iskoristiti mogućnosti koje otvara Zakon o poticanju gospodarstva BDBiH.*

	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
Indikatori za praćenje rezultata mjere	- Rast bruto dodane vrijednosti MSP-a - Poboljšanje SBA profila BiH u dimenziji 8b (Inovacije)	- 245,6 mil. KM (2019) - 1,86	- Najmanje za 20% (2027) - 4,00 (2025)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	- Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta bruto dodane vrijednosti, zahvaljujući inovacijama proizvoda, procesa, organizacije, te digitalizaciji i prijelazu na e-trgovinu i energetski efikasnije poslovanje, čime će se olakšati uključivanje i održavanje u novim lancima vrijednosti. Također, realizacija mjere treba da dovede do rasta prihoda od izvoza, kao i do napretka BiH u implementaciji SBA (dimenzije 8b i 10).		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 3.600.000 KM Izvor: Proračun BDBiH, Donatorska sredstva, MSP		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjeljenje za gospodarski razvoj, sport i kulturu		
Nositelji mjere	- Odjeljenje za gospodarski razvoj, sport i kulturu - Direkcija za financije		
Ciljne skupine	- Inovativna mala poduzeća - Srednja i velika poduzeća - Pružatelji usluga za razvoj poslovanja		

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA**
Naziv mjere	**1.1.4.** POTPORA IZVOZNO ORIJENTIRANIM SEKTORIMA I PODUZEĆIMA
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ova mjera je u skladu s preporukama iz Izvješća o implementaciji Akta o malom biznisu (SBA – Small Business Act) koje se odnose na dimenziju 7 (Standardi i tehnički propisi), a indirektno i na dimenziju 10 (Internacionalizacija MSP-a). Mjera se zasniva na Zakonu o poticanju gospodarskog razvoja Brčko distrikta BiH, prema kojem je omogućena i potpora za uvođenje tehničkih standarda za MSP u iznosu od 10.000 KM, kao i potpora za druge vidove unapređenja poslovanja poduzeća. Implementacijom ove mjere treba da se u znatnoj mjeri olakša izvoz MSP-a na zahtjevna inostrana tržišta, u skladu sa EU direktivama novog pristupa. Mjera uključuje: - Financijsku potporu za uvođenje tehničkih standarda korištenjem instrumenta koji se harmonizira u BiH (*(https://edabl.org/zasto-i-kako-podrzati-uvodjenje-tehnickih-standarda-u-preduzecima-policy-studija/)*); - Financijsku potporu za nastupe na međunarodnim sajmovima, korištenjem tri instrumenta koji se harmoniziraju u BiH (potpora za kolektivne nastupe, potpora za individualne nastupe na prestižnim sajmovima, potpora za nastupe na virtualnim sajmovima);

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">- Potporu snažnijoj integraciji MSP u globalne lance vrijednosti, uključujući:
Povezivanje domaćih MSP-a sa inopartnerima putem Europske mreže poduzetništva (EEN);
Primjenu koncepta klastera kao važnog pokretača ekonomije i inovacija, jer se tako lakše postiže međusobna interakcija povezanih kompanija, obrazovnih institucija i istraživačkog sektora;
Uključivanje domaćih MSP-a u lance snabdijevanja stranih investitora u BiH;
Organiziranje poslovnih susreta (B2B) od strane privrednih komora i uz potporu međunarodnih projekata (npr. EBRD, GiZ i drugi);
Promociju kapaciteta domaćih MSP putem ambasada i predstavništava BiH u inostranstvu;
Potporu suradnji i povezivanju MSP-a radi zajedničkog nastupa na inostranim tržištima;
Potporu povezivanju MSP iz BiH sa MSP iz regije u okviru CEFTA-e radi zajedničkog nastupa na drugim tržištima.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Rast prihoda od izvoza
- Poboljšanje SBA profila BiH u dimenziji 7 (Pristup MSP-a standardizaciji) i dimenziji 10 (Internacionalizacija)</td><td>- 210,3 (2019)
- 2,78
- 2,57</td><td>- Najmanje 20% (2027)
- 3,50 (2025)
- 4,00 (2025)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta izvoza gospodarstva Brčko distrikta BiH, zato što će poduzeća moći da ispune osnovni uvjet za izvoz na zahtjevna tržišta EU, ali i drugih zemalja, u pogledu ispunjavanja tehničkih standarda za proizvode. Primjenom mere u koordinaciji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Vanjskotrgovinskom komorom u znatnoj mjeri olakšat će se marketing poduzeća na inostranim tržištima i povezivanje sa stranim partnerima. Također, realizacija mjere treba da dovede i do stvaranja veće dodatne vrijednosti, jer će se smanjiti ovisnost o posrednicima na međunarodnim tržištima, koja se trenutno manifestira u vidu tzv. trgovačkih standarda, kada su domaća poduzeća prinuđena da dodatno plaćaju plasman proizvoda pod standardom posrednika.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 2.000.000
Izvor: Proračun BDBiH; Poduzeća</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">- Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu
- Direkcija za financije
- Gospodarska komora BDBiH
- Vanjskotrgovinska komora BiH</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Izvozno orijentirana poduzeća i sektori</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">1.1. RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.1.5. USKLAĐIVANJE I UNAPREĐIVANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Vlada Brčko distrikta BiH trenutno intenzivno radi na uspostavljanju poslovanja na jednom mjestu (One Stop Shop) sa ciljem smanjenja broja koraka, troškova i vremena za registraciju poslovnog subjekta.
U narednom razdoblju treba osigurati usklađivanje Zakona o poticanju gospodarstva u BDBiH sa preporukama EU u pogledu: definicije mikro, malih i srednjih poduzeća; ugradnje principa SBA; operacionalizacije tih principa kroz odgovarajuću strategiju i akcijski plan; uvođenje mehanizma javno-privatnog dijaloga za razvoj MSP i poduzetništva.
Također, mjera podrazumijeva i usklađivanje ovog zakona i podzakonskih akata sa Zakonom o državnoj pomoći BiH i odgovarajućim EU direktivama.
Stručne podloge za realizacije ove mjere pripremljene su u okviru projekta „SBA u BiH“.
Uz regulatorno usklađivanje, mjera uključuje i stalan rad na unapređivanju poslovnog okruženja, putem stalno otvorenog i konstruktivnog javno-privatnog dijaloga, uz izgradnju zajedničkih kapaciteta Privredne komore BDBiH i Udruženja poslodavaca BiH za pripremu i zagovaranje inicijativa za poboljšanje poslovnog okruženja, koje se odnose na smanjivanje poreznih i neporeznih opterećenja za MMSP, kao i za smanjivanje ograničenja za njihovo poslovanje. Pritom treba da se analiziraju efekti već postojećih poreznih olakšica, po kojima BDBiH prednjači u cijeloj zemlji (za razne vrste ulaganja, za proizvodnju, za izvoz, za zapošljavanje) i da se izvrše neophodna prilagođavanja, kako bi se osigurali veći efekti i bolje odgovorilo na rastuće izazove poslovanja i razvoja poduzetnika i poduzeća.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Stupanj usklađenosti Zakona o poticanju gospodarstva s preporukama EU
- Broj uspješnih novih zajedničkih inicijativa PK i UP BDBiH
- Poboljšanje SBA profila BiH u dimenziji 3 (Institucionalni i regulatorni okvir) i dimenziji 5a (Usluge potpore za MSP)</td><td>- Djelomično (2019)
- 0 (2020)
- 2,62 (2019)
- 3,41 (2019)</td><td>- Potpuno (2023)
- Najmanje 5 (2025)
- 4 (2025)
- 4,2 (2025)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Harmonizacijom okvira za poslovanje i poticanje sa odgovarajućim EU i BiH okvirom omogućit će se veća dostupnost programa financijske i nefinancijske potpore za MSP i poduzetništvo iz domaćih, bilateralnih i EU fondova, čime će se posredno doprinijeti boljem ostvarenju sva tri indikatora definirana za prioritet 1.1. Stalnim unapređivanjem poslovnog okruženja olakšat će se pokretanje novih i razvoj postojećih MSP. U slučaju trećeg indikatora (napredak BiH u implementaciji SBA) doprinos će biti u dimenzijama 3 (Institucionalni i regulatorni okvir) i 5a (Usluge potpore za MSP).</td></tr>
</table>

Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 100.000 KM Izvor: Donatori i gospodarske asocijacije
Razdoblje implementacije mjere	2021-2025.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odje za gospodarski razvitak, šport i kulturu BDBiH
Nositelji mjere	- Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu BDBiH - Ured gradonačelnika BDBiH (Zakonodavni ured) - Odjel za europske integracije i međunarodnu suradnju - Gospodarsko vijeće BDBiH - Gospodarska komora BDBiH - Udruga poslodavaca BDBiH
Ciljne skupine	Mikro, mala i srednja poduzeća i njihovi zaposleni

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA**
Naziv mjere	**1.2.1.** POTPORA ZA UNAPREĐENJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Brčko distrikt BiH prednjači u cijeloj zemlji u pogledu poticaja za poljoprivredu, u vidu direktne potpore koja se pruža poljoprivrednim gazdinstvima i domaćinstvima, na osnovu Pravilnika o načinu i uvjetima za poticaj u poljoprivrednoj proizvodnji. Ovakva politika poticaja dala je dobre rezultate u pogledu stupnja obrađenosti oraničkog zemljišta, koji je viši nego u većini drugih dijelova BiH, kao i u pogledu stalnog rasta neformalne zaposlenosti u ruralnim dijelovima. U narednom strateškom razdoblju planirano je nastavljanje ove dobre prakse, uz postepeno preusmjeravanje dijela sredstava sa dosadašnje direktne potpore na potporu investicijama koje doprinose strukturnom i ruralnom razvoju, uključujući: - potporu investicijama u nepokretnu imovinu, kupovinu mašina, opreme i tehnologije, uključujući i digitalizaciju; - potporu investicijama u fizička sredstva povezana s preradom i marketingom poljoprivrednih i ribljih proizvoda; - ostale investicije potrebne za povećanje ekonomske aktivnosti u ruralnim područjima. Ovim postepenim preusmjeravanjem iskoristit će se veliki potencijal poljoprivredno-prehrambenog sektora kao najznačajnijeg izvoznog sektora BDBiH, jer će se olakšati prijelaz poljoprivrednih gazdinstava na komercijalnu proizvodnju, uključivanje u lance snabdijevanja većih prerađivačkih firmi i povećanje formalne zaposlenosti u sektoru poljoprivrede. Također, mjerom će se identificirati relevantni podsektori za investicijsku potporu, dizajnirati mjera podsticanja investicija, mobilizirati sredstva i osigurati implementacija. Mjera će nastojati olakšati diversifikaciju i razvoj ekonomskih aktivnosti u

	ruralnim područjima, koje su komplementarne poljoprivrednoj proizvodnji, te preradu, marketing i prodaju proizvodnje na farmi, agroturizam i druge povezane aktivnosti. Mjera će se realizirati objavljivanjem i provođenjem više ciljanih javnih poziva za dodjelu sredstava potpore svake godine.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	- Učešće sredstava za strukturne i ruralne razvojne inicijative (stup 2) u poticajima za poljoprivredu - Rast investicija u području Poljoprivreda, lov i šumarstvo (pravne osobe)	- oko 10% (2019) - 2,7 mil. KM (2018)	- oko 30% (2027) - Najmanje za 100% (2027)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ovom mjerom treba da se poveća sposobnost poljoprivredno-prehrambenog sektora da se nosi s konkurentskim pritiskom i tržišnim silama te da se pomogne sektoru u postepenom usklađivanju sa standardima EU. Također, omogućit će se stvaranje novih radnih mjesta i održavanje postojećih radnih mjesta kroz razvoj novih poslovnih aktivnosti, čime se povećava nivo ekonomske aktivnosti ruralnih područja i obrće trend ruralne depopulacije.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 70.000.000 KM Izvor: Proračun BDBiH		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarske		
Nositelji mjere	Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarsvo Direkcija za financije Međunarodni programi potpore Gospodarska komora BDBiH Udruga poslodavaca BDBiH		
Ciljne skupine	Poljoprivredna gazdinstva i kućanstva		

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA**
Naziv mjere	**1.2.2.** POBOLJŠANJE ZEMLJIŠNE POLITIKE I KONSOLIDACIJA ZEMLJIŠTA
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Jedan od glavnih izazova za razvoj poljoprivrednog sektora u Brčko distriktu BiH je mala i fragmentirana zemljišna struktura farmi. Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta u Brčko distriktu BiH je 30.000 ha. Prosječna veličina farme je oko 2 hektara raspoređena u prosjeku na 4 parcele. Trend usitnjavanja zemljišta je vidljiv i sve izraženiji. Ova struktura farmi ograničava konkurentnost i može u velikoj mjeri odvratiti domaćinstva od toga da budu komercijalni poljoprivredni proizvođači. Ova mjera je usmjerena na poboljšanje funkcioniranja tržišta poljoprivrednog

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">zemljišta i konsolidaciju zemljišta.
U okviru mjere predviđeno je pokretanje pilot projekta ili punog projekta konsolidacije zemljišta koji treba potaknuti i olakšati zemljoposjednicima na definiranom području/selu da smanje fragmentaciju razmjenom i/ili kupoprodajom zemljišnih parcela. Kako bi se olakšao ovaj proces, konsolidacija zemljišta mora biti pokrivena odgovarajućim zakonskim okvirom, koji treba da se pripremi i predloži kroz strateški projekt konsolidacije zemljišta, polazeći od pregleda regulatornih i/ili praktičnih prepreka za razvoj tržišta zemljišta i utvrđivanja koraka za administrativno olakšavanje i smanjenje troškova kupoprodaje zemljišnih parcela.
U razdoblju primjene mjere može se očekivati smanjenje broja poljoprivrednih gazdinstava i povećanje prosječne veličine tržišno orijentiranih farmi.
Razvoj regulatornog okvira i normalnog tržišta zemljišta kao i smanjenje napuštanja zemljišta kroz konsolidaciju zemljišta trebali bi biti načini za rješavanje spomenutog problema. Druge mjere potpore i intervencije će također biti razmatrane. Potpora grupama proizvođača, organizacijama proizvođača i zadrugama će doprinijeti poboljšanju strukture poljoprivrednih gazdinstava.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">- STRATEŠKI PROJEKT KONSOLIDACIJE ZEMLJIŠTA</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
- Znatno olakšana kupoprodaja poljoprivrednog zemljišta</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td colspan="2">Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td colspan="2">- Preokretanje trenda usitnjavanja poljoprivrednih posjeda
- Povećanje prosječne veličine tržišno orijentiranih farmi</td><td>- Trend usitnjavanja (do 2019)
- Oko 2 ha (2019)</td><td>- Trend ukrupnjavanja (2027)
- Najmanje za 100% (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Očekuje se da će se primjenom ove mjere i odgovarajućim strateškim projektom znatno doprinijeti poboljšanju konkurentosti poljoprivredno-prehrambenog sektora, prvenstveno konkurentnosti i održivosti tržišno orijentiranih farmi.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 2.000.000 KM
Izvor: Mjera i strateški projekat u okviru nje će se financirati iz različitih izvora, računajući prvenstveno na potporu donatora.</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2023-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
Odjel za javni registar (Komisija za komasaciju)
Direkcija za financije
Međunarodni programi potpore</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Poljoprivredna gazdinstva/farme</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH		
Prioritet	**1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA**		
Naziv mjere	**1.2.3.** MOBILIZACIJA LOKALNIH RESURSA ZA RAZVOJ RURALNIH PODRUČJA		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mobilizacija lokalnih resursa ra razvoj ruralnih područja izvršit će se kroz implementaciju pristupa LEADER, koji je višestruko potvrđen kao učinkovit u zemljama EU, odnosno kroz povećanje učešća ruralnog stanovništva i razvijanje civilnog društva i socijalnog dijaloga unutar ruralnog stanovništva, olakšavanje dobrog upravljanja kroz lokalna partnerstva i poticanje zapošljavanja i razvijanje ljudskog kapitala. Resursi posvećeni pristupu LEADER bi također trebali pridonijeti promociji ruralnog razvoja kroz lokalne inicijative i partnerstva. Aktivnosti bi trebale ciljati na povećanje sposobnosti ruralnih stanovnika i članova LAG-a (lokalne akcijske skupine) kroz obuku i obrazovanje za razvoj, organizaciju i vođenje LAG-a te pripremu i implementaciju Strategije lokalnog razvoja kroz lokalne projekte.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	- Broj uspostavljenih i funkcionalnih LAG-ova	0 (2019)	- Najmanje 3 (2027)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ovom mjerom se omogućuje i olakšava učešće ruralnog stanovništva i civilnog sektora u planiranju i pokretanju lokalnih inicijativa kojima se unapređuje ekonomski potencijal ruralnih područja i poboljšava kvalitetu života. Time se posredno doprinosi ostvarenju prioriteta razvoja poljoprivrede i ruralnih područja.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 500.000 KM Izvor: 100.000 KM Proračun BDBiH, 400.000 KM Donatorska sredstva		
Razdoblje implementacije mjere	2024-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo		
Nositelji mjere	Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Mjesne zajednice Nevladine organizacije Poljoprivredna gazdinstva i poduzetnici u ruralnim područjima Međunarodni programi potpore		
Ciljne skupine	- Poduzetnici i stanovništvo u ruralnim područjima - Institucije koje pružaju savjetodavne usluge poljoprivrednicima i mikro i malim poduzećima kao što su javne savjetodavne službe i sektorske organizacije s odgovarajućim agencijama za razvoj kapaciteta		

Veza sa strateškim ciljem	1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BIH
Prioritet	**1.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA**

<table>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.2.4. ORGANIZACIJSKI I KADROVSKI RAZVOJ SEKTORA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Organizacijski i kadrovski razvoj sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja treba da bude u funkciji strukturnog i ruralnog razvoja, tako da se omogući efikasniji i djelotvorniji rad na razvoju mjera i instrumenata potpore i praćenju njihovih efekata, s jedne strane, i na njihovoj implementaciji, s druge strane.
U tom smislu, postepeno treba fokusirati stručne resurse u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo na kreiranje i prilagođavanje mjera potpore, kao i praćenje i evaluaciju njihovih efekata, uz formiranje posebnih organizacijskih jedinica za njihovu implementaciju, unutar odjeljenja ili u vidu posebnih jedinica (npr. org. jedinica za plaćanja u poljoprivredi, poljoprivredna savjetodavna služba i sl.). Paralelno, treba da se planira i realizira kadrovsko jačanje i kontinuirano inoviranje znanja i vještina zaposlenih u ovom sektoru.
Organizacijskim uređivanjem i jačanjem poljoprivredne savjetodavne službe promovirat će se korištenje savjetodavnih usluga među poljoprivrednicima, upraviteljima zemljišta i malim i srednjim poduzećima u ruralnim područjima kako bi se poboljšali ekonomski i ekološki rezultati, odnosno ugodnost klime i otpornost poljoprivrednih gazdinstava i poduzeća. Time će se doprinijeti povećanju sposobnosti sektora poljoprivredno-prehrambenih proizvoda da se nosi s konkurentskim pritiskom i tržišnim silama, te da se postepeno uskladi sa standardima Europske unije, istovremeno ostvarujući ekonomske, društvene i ekološke ciljeve u uravnoteženom teritorijalnom razvoju ruralnih područja.
Savjeti će također pomoći u rješavanju izazova klimatskih promjena, promocijom učinkovitosti resursa i podržavanjem pomaka prema nisko-karbonskoj poljoprivredi i sektoru hrane i šumarstva.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Broj uspostavljenih i funkcionalnih organizacijskih jedinica za implementaciju financijske i savjetodavne potpore</td><td>0 (2019)</td><td>- Najmanje 2 (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Ovom mjerom se omogućuje i olakšava realizacija ostalih mjera u okviru prioriteta 1.2. Time se posredno doprinosi ostvarenju prioriteta razvoja poljoprivrede i ruralnih područja.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 200.000 KM
Izvor: 100.000 KM Proračun Brčko distrikta BiH, 100.000 KM Donatorska sredstva</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
Fakulteti i istraživačko-razvojne institucije
Međunarodni programi potpore</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">- Zaposleni u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
- Institucije koje pružaju savjetodavne usluge poljoprivrednicima i mikro i malim poduzećima</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">1.3. RAZVOJ TURIZMA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.3.1 STRATEŠKO PROFILISANJE I TURISTIČKO BRENDIRANJE BDBiH</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Turizam u Brčko distriktu BiH do sada se razvijao po inerciji, pretežno na osnovu poduzetničkih inicijativa i ulaganja. Ekonomski efekti u ovoj oblasti mogli bi biti znatno veći nego do sada ukoliko bi se osiguralo ciljano pozicioniranje BDBiH na rastućem tržištu turizma.
Ovom mjerom se nastoji osigurati kvalitetno strateško profiliranje turizma Brčko distrikta BiH kroz selekciju, razvoj i brendiranje glavnih turističkih proizvoda.
Sa stanovišta tržišnog pozicioniranja Brčko distrikta kao jedinstvene/ integralne turističke destinacije, strukovne argumente treba tražiti u dvije odrednice:
- Turističko-geografski položaj; i
- Specifičan političko-pravni status.
Strateškim profiliranjem treba prvenstveno obuhvatiti sljedećih šest segmenta turističke ponude/proizvoda Brčko distrikta BiH:
1. Poslovni turizam;
2. Sportsko-rekreativni turizam;
3. Ruralni turizam;
4. Manifestacijski turizam;
5. Ekološki turizam, i
6. Produkti posebnih interesa.
Za svaki od ovih izlaznih profila potrebno je uraditi detaljnije istraživanje i studiju.
Procjenjuje se da izvođenje istraživanja i izradu studija treba povjeriti organizaciji koja je specijalizirana za ovakvu vrstu poslova, uz osiguranje maksimalnog stepena suradnje sa stručnjacima za turizam iz administracije BDBiH.
Nakon selekcije glavnih turističkih proizvoda, njihovo brendiranje treba osmisliti i provoditi koristeći projektni pristup, kroz međusobno usklađene projektne aktivnosti.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">Ključni projekti odabrat će se tek nakon izrade i usvajanja studije(a)</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
- Razvijena najmanje 3 turistička brenda BDBiH (2027)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td colspan="2">Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td colspan="2">- Broj predloženih i prihvaćenih turističkih brendova BDBiH
- Broj razvijenih/ostvarenih turističkih brendova</td><td>- 0 (2020)
- 0 (2020)</td><td>- Najmanje 5 (2024)
- Najmanje 3 (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Realizacija mjere treba da dovede do strateškog profiliranja turizma u BDBiH, kao djelatnosti koju karakterizira globalni rast, s efektima na niz drugih djelatnosti u povezanim lancima vrijednosti. Profiliranje i razvoj turističkih brendova treba da dovede do bolje ciljanih i većih investicija u ovoj oblasti i od strane javnog i od strane privatnog sektora, vodeći direktno do većeg</td></tr>
</table>

	broja turističkih posjeta, noćenja, kao i prihoda u hotelijerstvu i ugostiteljstvu.
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 400.000 KM Izvor: Proračun BDBiH, donatorska sredstva, privatni sektor
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu
Nositelji mjere	Odjel za gospodarski razvoj, šport i kulturu Specijalizirana organizacija Međunarodni projekti
Ciljne skupine	MMSP u oblasti turizma

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.3. RAZVOJ TURIZMA**
Naziv mjere	**1.3.2.** ORGANIZACIJSKO I KADROVSKO JAČANJE SEKTORA TURIZMA
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ovom mjerom predviđa se uspostavljanje jedinstvenog destinacijskog upravljačkog tijela – DMO (Destination Management Organization) u skladu s najboljim praksama koje karakteriše sistemski pristup i partnerstvo javnog i privatnog sektora u upravljanju organizacijom. Također, planira se organiziranje niza edukacija nositelja turističke ponude kako bi se radilo na stalnom unapređenju i povećanju atraktivnosti ponude, kao i edukacija za profesionalce koji se bave turizmom. Realizacija mjere uključuje sledeće glavne aktivnosti: - Pregled i analiza dobrih praksi u regionu u pogledu uspostavljanja i funkcioniranja DMO; - Izrada studije izvodivosti za uspostavljanje DMO; - Izrada prijedloga za Vladu BDBiH za osnivanje DMO, sa svim neophodnim elementima; - Usvajanje prijedloga i realizacija svih predviđenih proceduralnih koraka/rješenja; - Izrada i usvajanja akata neophodnih za uspostavljanje organizacije; - Osiguranje resursa neophodnih za funkcioniranje organizacije, - Planiranje, organiziranje i vrednovanje edukacija za nosioce turističke ponude i profesionalce koji se bave turizmom. Napomena: Osnivanje Turističke organizacije Brčko distrikta i/ili Turističkog informativnog centra može biti prelazno rješenje do uspostavljanja funkcionalne DMO. Svestrano i profesionalno predstavljanje ponude turističkih informacija i usluga od strane Turističke organizacije/Turističkog informativnog centra (TIC), odnosno DMO u razvijenoj fazi, izuzetno je bitno za kreativnu motivaciju mladih ljudi. Rad spomenutog tijela treba bude organiziran na kvalitetan i suvremen način, da se radi na stalnom usavršavanju, razvijanju

	ponude i povećanju inovativnosti.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	- Organizacija za turizam uspostavljena i funkcionalna - Broj organiziranih edukacija u oblasti turizma	0 0	1 (2025) 20 (2027)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Uz paralelan razvoj i brendiranje glavnih turističkih proizvoda, organizacijski razvoj predviđen ovom mjerom treba da dovede do razvoja turizma kao potencijalno značajne privredne djelatnosti u BDBiH, otvarajući mogućnosti za bolje ciljane, više usklađene i veće investicije u ovoj oblasti. To treba da dovede u srednjem i dugom roku do postepenog rasta broja turističkih posjeta i noćenja, kao i rasta prihoda od turizma.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 1.000.000 KM Izvor: Proračun BDBiH, Donatorska sredstva		
Razdoblje implementacije mjere	2022-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu		
Nositelji mjere	Odjeljenje za gospodarski razvitak, šport i kulturu Međunarodni projekti Specijalizirana organizacija za turizam (nakon uspostavljanja)		
Ciljne skupine	MMSP u oblasti turizma		

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.3. RAZVOJ TURIZMA**
Naziv mjere	**1.3.3.** IZGRADNJA TURISTIČKO-REKREATIVNE INFRASTRUKTURE
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera podrazumijeva cijeli niz pojedinačnih aktivnosti/projekata, koje je potrebno razraditi i uključivati u planove kapitalnih investicija, po prioritetima i dinamici koji će u znatnoj mjeri biti opredijeljeni preporukama za razvoj glavnih turističkih brendova BDBiH (mjera 1.3.1). - Uređenje postojećih objekata sportsko-rekreativnog karaktera (gradski stadion, sportski tereni); - Uređenje gradskog dijela Save – Ficibaer (marina, golf teren, urbana rekreacija); - Uređenje zone rijeke Tinje (izletničke i biciklističke staze, rekreativni sadržaji); - Uređenje postojećeg gradskog bazena i izgradnja zatvorenih bazena - Izgradnja adekvatnog sajamskog prostora; - Uređenje gradskog dijela Save – Ficibaer (ribolovište); - Uređenje lokaliteta Petkovača kao potencijalnog rezervata prirode i vrijednog resursa širokih razvojnih mogućnosti; - Uređenje lokaliteta Fazanerija kao značajne lovačke i eko turističke

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">destinacije;
- Postavljanje turističke signalizacije;
- Uspostavljanje sustava funkcioniranja mobilne aplikacije i prepoznavanja turističkih atraktivnosti u Brčko distriktu BiH;
- Markiranje planinarskih ruta i obilježavanje sigurne rekreacije na planini Majevici;
- Sanacija pokretnog nasljeđa arheološkog i etnološkog značaja;
- Izrada programa sanacije, rekonstrukcije i restauracije najznačajnijih spomenika graditeljskog nasljeđa unutar gradskog jezgra;
- Rekonstrukcija Gradaščevićeva kule u Bijeloj i stavljanje u turističku funkciju i dr.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">Izgradnja marine na Savi</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
- Ubrzan razvoj nautičkog turizma
- Pokretanje novih investicija koje prate nautiku i turizam
- Povećan promet inostranih turista</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Broj prioriteta/projekata izgradnje turističke infrastrukture realiziran kroz kapitalne i privatne investicije</td><td>- 0 (2019)</td><td>- Najmanje 15 (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Izgradnja raznovrsne turističko-rekreativne infrastrukture, u skladu sa strateški profilisanim razvojem turizma, treba da dovede u srednjem i dugom roku do postepenog rasta broja turističkih posjeta i noćenja, kao i rasta prihoda od turizma.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 7.000.000 KM
Izvor: Proračun BDBiH, Privatni investitori</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove
Odjel za javne poslove
Zavod za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH
Ured za upravljanje javnom imovinom
Investitori</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Stanovništvo Brčko distrikta BiH
Domaći i inostrani turisti
Investitori zainteresirani za razvoj turizma</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH

<table>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.4.1. OPREMANJE PRIORITETNIH POSLOVNIH ZONA</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Ovom mjerom je predviđeno opremanje prioritetnih poslovnih zona s ciljem stvaranja boljih uvjeta za poslovanje i privlačenje investitora.
Prostornim planom Brčko distrikta BiH definirano je 14 potencijalnih poslovnih zona, uključujući Luku Brčko i Arizonu, koje su djelomično izgrađene, kao i zonu Baza McGovern koja je najveća i djelomično izgrađena i popunjena. Od preostalih 11 zona, 8 je neizgrađeno, a 3 djelomično izgrađeno. U dokumentu „Teritorijalni marketing sa fokusom na poslovne zone Brčko distrikta“ koji daje pregled prioriteta u vezi sa privlačenjem investicija u poslovne zone Brčko distrikta BiH, data je procjena da samo dvije ili tri imaju realne šanse da budu popunjene u skoroj budućnosti, s obzirom na dostupnost suprastrukture na predmetnim lokacijama. Tim dokumentom preporučeni Zakon o poslovnim zonama i Agencija za upravljanje poslovnim zonama nisu prošli predviđenu proceduru usvajanja.
Ova mjera uključuje sljedeće skupine aktivnosti:
- formiranje funkcionalnog operativnog tijela za upravljanje poslovnim zonama (ukoliko se može u okviru već uspostavljenih direkcija/zavoda, ukoliko ne može onda kao samostalno tijelo);
- izradu studije izvodljivosti koja će dati preporuke koje poslovne zone treba prioritetno opremiti odgovarajućom infrastrukturom, uz izradu neophodne prostorno-planske dokumentacije i suglasnosti;
- izradu i uključivanje predmjera i predračuna neophodnih radova za opremanje odabranih poslovnih zona u trogodišnje i godišnje planove kapitalnog proračuna BDBiH;
-izvođenje i nadgledanje radova na opremanju poslovnih zona.
Ova mjera obuhvata također i formiranje i izgradnju ekonomske zone - logističkog centra u poslovnoj zoni „McGovern“ na prostoru od 300.000 m^2, kao i formiranje poslovne zone na lokaciji „Interplet“ u suradnji sa grupacijom Studen & CO Holding GmbH.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td>- Izgradnja ekonomske zone (logističkog centra</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta
- Izgrađena najmanje jedna ekonomska zona
- Zapošljavanje preko 200 radnika</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Izgrađenost i popunjenost poslovnih zona</td><td>(2019)
6 djelomično izgrađenih (5 djelomično popunjenih)</td><td>(2027)
3 pretežno izgrađene i popunjene, 5 djelomično izgrađenih i popunjenih</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Opremanjem poslovnih zona i izgradnjom ekonomske zone istovremeno bi se i podigao nivo investicija i stvorile pretpostavke za veće investicije privatnog sektora i iseljeništva na teritoriju Brčko distrikta BiH.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 50.000.000 KM
Izvori: Proračun BDBiH (kreditna sredstva), Privatni investitori</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
</table>

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	- Zavod za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH
Nositelji mjere	- Vlada Brčko distrikta BiH – Gradonačelnik - Zavod za planiranje, projektiranje i razvoj BDBiH - Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu - Ured za upravljanje javnom imovinom - Privatni investitor
Ciljne skupine	Investitori u oblastima industrije, trgovine i ostalih djelatnosti
Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA**
Naziv mjere	**1.4.2.** MARKETING LOKACIJE ZA INVESTITORE
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ova mjera je usmjerena na poboljšanje stanja u oblasti privlačenja investicija iseljenika i drugih investitora (domaćih i stranih). Na nedovoljne strane direktne investicije (SDI) u BiH se ukazuje u Izvješću o implementaciji Akta o malom biznisu (SBA – Small Business Act), gdje se navodi da su SDI, sa oko 2% BDP-a, jedne od najnižih u regiji zapadnog Balkana i Turske, te da su one mali izvor ukupnih investicija u BiH. Iako je, prema OECD-ovom Indeksu regulatorne restriktivnosti za SDI, BiH jedna od najotvorenijih država za SDI od 68 ocijenjenih ekonomija, rezultati nisu zadovoljavajući. Smatra se da su investitori obeshrabreni fragmentisanim tržištima proizvoda i rada koja relativno loše funkcionišu, slabom vladavinom prava i kontinuirano lošim poslovnim okruženjem (OECD et al, 2019, str. 530-531). Također, ova mjera je u skladu sa dokumentom „Teritorijalni marketing sa fokusom na poslovne zone Brčko distrikta“ koji daje pregled prioriteta u vezi sa privlačenjem investicija u poslovne zone Brčko distrikta BiH sa fokusom na poboljšanje poslovnog okruženja, potporu potencijalnim investitorima, te unapređenje marketinškog pristupa, a koji je podržan u okviru projekta „ProLocal“. Implementacijom ove mjere treba da se stvore osnove za planiranje, organizaciju, implementaciju i kontrolu marketinških aktivnosti Brčko Distrikta usmjerenih na privlačenje investicija iseljenika i ostalih investitora (domaćih i stranih). Mjera se sastoji od sljedećih glavnih aktivnosti: - Definiranje i benchmarking analiza ponude za investitore (npr. poslovne zone – greenfield i brownfield lokacije sa njihovim karakteristikama, cijenama za prodaju ili iznajmljivanje, uvjetima plaćanja, eventualnim podsticajima, brzinom usluge, uz poređenje sa benchmark lokacijama kao što su npr. Bijeljina, Tešanj, Prijedor, Laktaši, koji su u okviru takmičenja fDi's European Cities and Regions of the Future izabrani među 10 najatraktivnijih destinacija za SDI). Ovome treba dodati podatke o raspoloživosti i cijeni pratećih komunalnih i administrativnih usluga, te radne snage, kao bitnih inputa za planiranje i simulaciju uspostavljanja i vođenja firme u BD. Rezultati komparativne analize ponude mogu predstavljati osnovu za njeno unapređenje (identifikovanje/izgradnju ponude koja je po relevantnim kriterijima atraktivnija od benchmark lokacija, kao što je slučaj sa poreznim olakšicama i poticajima koje pruža BDBiH). Ovo također može da obuhvaća i izradu baze podataka o investicijskim projektima na području BD (npr. konkretne firme koje traže investitora za projekat, firme koje žele da prodaju udio vlasništvu ili

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">kompletnu firmu i sl.).
- Istraživanje, kreiranje profila i priprema baze podataka potencijalnih investitora (npr. postojeći strani investitori, te uspješne firme i poduzetnici u BD, BiH i zemljama regije u odgovarajućim sektorima, iseljenici iz BD i BiH, investicijski fondovi koji su aktivni na području Zapadnog Balkana i dr.)
- Priprema i realizacija plana komunikacije sa potencijalnim investitorima (npr. oglašavanje - dominantno preko Google-a i društvenih mreža, database marketing – na osnovu pripremljene baze podataka potencijalnih investitora, učešće na relevantnim konferencijama, sajmovima i natjecanjima (fDi's European Cities and Regions of the Future), te održavanje kontinuirane komunikacije i razmjena podataka sa relevantnim institucijama na državnom nivou (FIPA, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH), FIC BiH, diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u svijetu, veleposlanstvima relevantnih zemalja u BiH, predstavništvima gospodarstva drugih zemalja u BiH (npr. predstavništva njemačke i austrijske gospodarstva u BiH), međunarodnim organizacijama u BiH i dr.
- Priprema odgovarajućih komunikacijskih sredstava (npr. web stranica „Invest in Brcko District of BiH“ sa prikazom poslovnih zona i bazom investicijskih projekata, prikazom „slučaja“ postojećih zadovoljnih investitora u BD i sl.), videomaterijala (zone, izjave investitora, gradonačelnika BD koji ukazuje na identificirane/izgrađene konkurentske prednosti BD, učinkovitost usluga administracije i poziva investitore), investicionog profila BD i dr.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Učešće u međunarodnom takmičenju fDi's European Cities and Regions of the Future</td><td>- Brčko distrikt nije učestvovao u takmičenju fDi's European Cities and Regions of the Future</td><td>- Brčko distrikt BiH izabran kao jedna od 10 lokacija u fDi's European Cities and Regions of the Future (do 2025)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da kroz povećanje svijesti, interesovanja i namjere za investiranje, dovede do rasta broja i vrijednosti investicija na području Brčko distrikta. U zavisnosti od vrste investicija (preuzimanje postojeće firme, brownfield, greenfield) i poslovne djelatnosti (proizvodnja, trgovina, usluge…), mogu se očekivati efekti u pogledu zapošljavanja, primjene novih tehnologija, doprinosa izvozu ili supstituciji uvozu, eventualne suradnje sa domaćim poduzećima kao kupcima i dobavljačima. Povećanjem investicija bi se povećala porezna osnova, odnosno porezni prihodi za proračun Brčko distrikta BiH.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 300.000 KM
Izvori: Proračun BDBiH
Donatori (npr. USAID, putem projekta Diaspora Invest)</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu</td></tr>
</table>

Nositelji mjere	- Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu - Ured koordinatora BDBiH u Vijeću ministara BiH - Pružatelji usluga u oblasti marketinga i produkcije (web, video, grafika). - Međunarodni projekti - Potpora u realizaciji mjere se očekuje i od relevantnih institucija i organizacija na državnom nivou (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, FIPA), diplomatsko-konzularnih predstavništva BiH u ciljanim zemljama, ambasada ciljanih zemalja u BiH, FIC BiH, donatora, predstavništva gospodarstva europskih zemalja u BIH i medija.
Ciljne skupine	Postojeći i potencijalni strani investitoru u BD, BiH i zemljama regije, iseljenici BD i BiH.

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH		
Prioritet	**1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA**		
Naziv mjere	**1.4.3.** AKTIVNO UKLJUČIVANJE ISELJENIŠTVA U GOSPODARSKI RAZVOJ BDBiH		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ova mjera je usmjerena na unapređenje komunikacije i kvalitetnije povezivanje iseljenika i lokalnih privrednika, kako bi se stvorile pretpostavke za prepoznavanje zajedničkih interesa i otpočinjanje poslovne suradnje. Mjera je u skladu sa Strategijom razvoja suradnje sa iseljeništvom Brčko distrikta BiH za razdoblje 2020-2024. gdje je u okviru realizacije strateškog cilja 3 predviđeno provođenje tri mjere u vezi sa poslovnim povezivanjem iseljenika i lokalnih privrednika i dvije mjere u vezi sa dodatnim podsticanjem investicija iseljenika. Poslovno povezivanje podrazumijeva sljedeće glavne aktivnosti: - Uključivanje predstavnika iseljeništva iz poslovne zajednice u rad Gospodarskog vijeća BDBiH; - Uključivanje BDBiH u osnivanje i rad mreže za poslovno uvezivanje i transfer znanja/mentorstvo na nivou BiH, uz korištenje poslovnih potencijala iseljeništva, kao i međusobno umrežavanje poslovnog iseljeništva; - Organiziranje redovnih poslovnih susreta iseljenika sa domaćim gospodarstvenicima (može da se organizuje u okviru tradicionalnig Sajma gospodarstva BDBiH i poveže sa organiziranjem dana brčanske dijaspore). Dodatno podsticanje investicija iseljenika podrazumijeva sljedeće glavne aktivnosti: - Uključivanje iseljeništva u mehanizme preferencijalnog financiranja investicijskih projekata i novog zapošljavanja (svim iseljenicima koji su registrirani u registru iseljenika redovno slati sve raspisane javne pozive kako bi se osiguralo da iseljenici budu promptno informisani o mogućnostima i pogodnostima preferencijalnog financiranja i osiguralo da i oni potencijalno mogu participirati u njima); - Uvođenje instrumenata financijskog tržišta i tržišta kapitala za angažiranje financijskih i investicijskih resursa iseljenika u ekonomski razvoj, npr. izdavanjem obveznica za financiranje nekih od važnih projekata Distrikta kako bi se dobila dodatna sredstva od iseljeništva i uspostavio obostrano ekonomski isplativ sustav dugoročnog financiranja kojim bi se ojačale ekonomske veze i povjerenje.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**

	- Broj novoostvarenih poslovnih aranžmana između iseljenika i lokalnih privrednika - Rast investicija iseljenika na području BDBiH	- 0 - 0	- Najmanje 20 (2027) - Po stopi o 5% godišnje od 2023. do 2027.
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	- Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da omogući poslovno povezivanje iseljenika i lokalnih poduzetnika, što može uticati na njihove poslovne performanse (rast prihoda, izvoza, zapošljavanja i dr.) te na rast poreznih prihoda BDBiH. Uz to, u srednjem i dugom roku treba da se poveća nivo svijesti i interesovanja potencijalnih investitora za investicijskim projektima u Brčko distriktu, a potom i broja investitora i vrijednosti realiziranih investicija. Na taj način se olakšava i omogućava realizacija projekata važnih za razvoj Brčko distrikta (npr. izgradnja marine na Savi).		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 600.000 KM Izvori: 300.000 KM Proračun BDBiH Donatori (npr. USAID ili UNDP, bilateralni donatori)		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za europske integracije i međunarodnu suradnju		
Nositelji mjere	- Odjel za europske integracije i međunarodnu suradnju - Ured koordinatora BDBiH u Vijeću ministara BiH - Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu - Direkcija za financije - Povjerenstvo za papire od vrijednosti - Gospodarska komora i Udruga poslodavaca BDBiH - Udruga iseljenika - Potpora u realizaciji mjere se očekuje i od relevantnih institucija i organizacija na državnom nivou (Ured koordinatora BDBiH u Vijeću ministara BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH) - Međunarodni projekti		
Ciljne skupine	Gospodarstvenici i iseljenici sa područja BDBiH		

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.4. PRIVLAČENJE INVESTICIJA**
Naziv mjere	**1.4.4.** AKTIVNO UČEŠĆE U PROGRAMIMA REGIONALNE SURADNJE, EU I ZAPADNOG BALKANA
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera podrazumijeva proaktivan pristup u pogledu regionalne suradnje, korištenja fondova i programa Europske unije, naročito onih koji su predviđeni za područje zapadnog Balkana i najavljeni Ekonomskim i investicionim planom Europske komisije, kao i Zelenom agendom za zapadni Balkan.

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">Uključene su sljedeće skupine aktivnosti:
- razmjenu i preuzimanje dobrih praksi iz regije zapadnog Balkana u pogledu privlačenja investicija i potpore privrednom razvoju, uz stalno unapređivanje regionalne suradnje i stabilnosti kao pretpostavke za privlačenje investicija;
- aktivno učešće u programiranju IPA III za BiH, uz zalaganje da prioriteti gospodarskog razvoja BDBiH, usklađeni sa prioritetima na nivou BiH i entiteta, budu u fokusu planiranih i realiziranih projekata;
- aktivnije učešće u kandidiranju projekata za korištenje sredstava iz mehanizama za investicije za ZB – WBIF (WB EDIF: ENIF, ENEF, EDIF I, II, III; EFSE; REEP; WB Guarantee Facility: EBRD-Growth for All);
- aktivno učešće u odgovarajućim programima i inicijativama EBRD, OECD, kao i drugih multilateralnih i bilateralnih donatora u BiH;
- stalno usklađivanje zakonodavstva Brčko distrikta BiH s pravom Europske unije i obvezama preuzetim međunarodnim pravnim aktima.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Broj projekata u okviru EU fondova, regionalne suradnje, multilateralnih i bilateralnih donatora realiziranih u BDBiH</td><td>- 0</td><td>- Najmanje 20 (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">- Provođenje ove mjere treba da dovede do znatno većeg korištenja međunarodne razvojne pomoći na području BDBiH, u vidu sufinanciranja niza strateških projekata i osiguranja tehničke potpore pri njihovoj realizaciji. Uz značajne efekte u pogledu privlačenja investicija, gospodarskog rasta i zapošljavanja, očekuje se i značajan porast kapaciteta i apsorpcione moći institucija, organizacija i kompanija BDBiH za korištenje rastuće mešunarodne razvojne pomoći.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 10.000.000 KM
Izvori: 1.500.000 KM Proračun BDBiH, 1.500.000 privatni sektor, 8.000.000 EU, regionalni fondovi, donatori</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjeljenje za europske integracije i međunarodnu suradnju</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">- Odjel za europske integracije i međunarodnu suradnju
- Ured koordinatora BDBiH u Vijeću ministara BiH
- Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu
- Odjeli Vlade BDBiH prema prijektnoj oblasti i stvarnoj nadležnosti
- Institucije BDBiH u odnosu na projektnu oblast
- Kompetentne pravne i fizičke osobe
- Međunarodni projekti</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Organi uprave, institucije BDBiH, pravne i fizičke osobe, domaći i strani investitori</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH

<table>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.5.1. STRUČNO USAVRŠAVANJE NEZAPOSLENIH LICA KOJA AKTIVNO TRAŽE ZAPOSLENJE</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Ova mjera podrazumijeva osiguranje potpore u vidu organizacije obuka za nezaposlena lica koje su usklađene sa potrebama poduzeća i/ili koje nezaposlenim licima osiguravaju konkurentne kvalifikacije i znanja za rad na kvalitetnim radnim mjestima. Cilj je unapređenje kvalifikacija nezaposlenih osoba u skladu s potrebama i potražnjom na tržištu rada.
U suradnji s poduzećima i na osnovu informacija o otvorenim radnim mjestima, bit će definirane potrebne obuke za nezaposlena lica. Potpora će se osigurati putem javnih poziva za izvođače obuka, u skladu s predviđenim sredstvima za realizaciju programa.
S ciljem podsticanja i efikasnijeg funkcioniranja tržišta rada i povećanja stope zaposlenosti, mjera uključuje realizaciju sljedećih ključnih aktivnosti:
• Anketiranje nezaposlenih lica za koju vrstu obuke/pripreme su zainteresirani;
• Ustanoviti kategorije obuka na osnovu potreba tržišta rada;
• Postupkom javnog poziva ili javne nabave odabrati najpovoljnije izvođače obuke;
• Pratiti izvođenje i efekte obuke.
Nezaposlene žene će se tretirati kao ciljna skupina kojoj će se posvetiti posebna pažnja pri realizaciji ove mjere.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Procenat nezaposlenih koji su stekli kompetencije (nove vještine) u skladu s potrebama tržišta rada</td><td>- 10% (2019)</td><td>- 20% (2027)</td></tr>
<tr><td>- Procenat nezaposlenih koji su zaposleni na osnovu stečenih novih vještina</td><td>- 3% (2019)</td><td>- 10% (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Provođenje ove mjere treba da dovede do usklađivanja kvalifikacija, znanja i vještina nezaposlenih s aktuelnom potražnjom radne snage od strane firmi u BDBiH. Time se omogućuje doprinos smanjenju formalne i anketne stope nezaposlenosti.
Provođenje ove mjere će također dovesti i do sljedećih unapređenja na tržištu rada:
- Podizanje ukupnih kompetencija u pripremi za pokretanje biznisa i/ili za tržište rada,
- Samozapošljavanje/zapošljavanje lica sa evidencije Zavoda, koja su prošla program obuke, koji su pokrenuli i/ili imaju namjeru pokrenuti biznis u tekućoj fiskalnoj godini,
- Povećanje socijalne uključenosti nezaposlenih lica.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 500.000 KM
Izvor: Proračun BDBiH (Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BIH), donatori</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Zavod za zapošljavanje BDBiH</td></tr>
</table>

Nositelji mjere	- Sektor za posredovanje u zapošljavanju - Poslodavci, udruge poslodavaca - Izvođači obuka
Ciljne skupine	Nezaposlena lica koja aktivno traže posao

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH		
Prioritet	**1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA**		
Naziv mjere	**1.5.2.** PROGRAM ZAPOŠLJAVANJA NEZAPOSLENIH LICA IZ KATEGORIJA TEŽE ZAPOŠLJIVIH I ŽENA		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ovom mjerom će biti obuhvaćena posebna potpora za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorija koje su definirane kao teže zapošljive. Njima se u ovom strateškom razdoblju dodaju i žene kao ciljna grupa programa. Mjera obuhvata sredstva koja će biti isplaćena poslodavcima kao podsticaj za zapošljavanje teže zapošljivih kategorija nezaposlenih lica. Mjera uključuje realizaciju sljedećih ključnih aktivnosti: - Objava Javnog poziva poslodavcima za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih lica i žena; - Obrada programa poslodavaca koji su aplicirali po Javnom pozivu poslodavcima za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih lica i žena; - Rangiranje i objava rezultata rangiranja poslodavaca koji su aplicirali po Javnom pozivu poslodavcima za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih lica i žena; - Prikupljanje dokumentacije poslodavaca koji su ispunili uvjete po Javnom pozivu poslodavcima za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih lica i žena; - Zaključivanje ugovora s poslodavcima koji su ispunili uvjete po koji su aplicirali po Javnom pozivu poslodavcima za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih lica i žena i praćenje realizacije istih. Podsticaj za zapošljavanje nezaposlenih lica Roma, evidentiranih u Zavodu za zapošljavanje Brčko distrikta BiH kao lica koja aktivno traže zaposlenje, realizirat će se sredstvima koja obezbjeđuje Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	- Smanjen broj nezaposlenih iz kategorije teže zapošljivih - Smanjen broj nezaposlenih žena - Smanjen broj nezaposlenih iz kategorije Roma	- 3.000 lica (2019) - 4.078 (2019) - 1.600 lica (2020)	- za 10% (2027) - za 10% (2027) - za 10% (2027)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provođenje ove mjere direktno doprinosi smanjenju formalne i anketne stope nezaposlenosti, te dovodi do sljedećih unapređenja tržišta rada: - Stvaranje uvjeta za aktivaciju lica koja se duži razdoblje nalaze na evidenciji Zavoda; - Smanjenje odliva nezaposlenih mladih lica davanjem novčanih benefita poslodavcima za zapošljavanje ovih lica; - Stvaranje uvjeta za odlazak u mirovinu lica starije životne dobi;		

	- Povećanje socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom, djece poginulih branitelja i djeca RVI, civilnih žrtava rata i djece civilnih žrtava rata; - Dugoročnost u zapošljavanju lica iz kategorije teže zapošljivih lica; - Povećanje socijalne uključenosti nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih. Također, mjera direktno doprinosi smanjenju učešća žena u ukupnom broju nezaposlenih osoba.
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 7.750.000 KM Izvor: Zavod za zapošljavanje BDBIH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Donatorska sredstva
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Zavod za zapošljavanje BDBiH
Nositelji mjere	- Sektor za posredovanje u zapošljavanju - Poslodavci koji se prijave na javni poziv za zapošljavanje nezaposlenih lica - Nevladine organizacije
Ciljne skupine	Teže zapošljive kategorije nezaposlenih lica: - Dugoročno nezaposlena lica (preko 12 mjeseci) - Lica koja stiču prvo radno iskustvo - Lica mlađe životne dobi (do 30 godina starosti) - Lica starije životne dobi (50 godina i više) - Osobe sa invaliditetom (pravo na zapošljavanje imaju osobe sa najmanje 40% invalidnosti, lica sa najmanje 50% tjelesnog oštećenja i lica sa intelektualnim teškoćama kod kojih postoji preostala radna sposobnost) - Djeca poginulih branitelja i RVI (invalidnost RVI 50% i više) - Civilne žrtve rata i djeca civilnih žrtava rata - Nezaposlena lica sa aktivne evidencije Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH koji se izjašnjavaju kao Romi Nezaposlene žene

Veza sa strateškim ciljem	**1.** KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
Prioritet	**1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA**
Naziv mjere	**1.5.3.** USKLAĐIVANJE TRŽIŠTA RADA I SUSTAVA OBRAZOVANJA KROZ KARIJERNO USMJERAVANJE I SAVJETOVANJE
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osnovni cilj mjere je povezivanje tržišta rada i sustava obrazovanja kroz povezivanje najbitnijih učesnika ova dva sektora: učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola (budući tražitelji posla), obrazovnog sektora (Odjel za obrazovanje, srednje škole i fakulteti), poslodavaca, nezaposlenih i Zavoda za zapošljavanje kao najvažnijeg posrednika na tržištu rada. Mjera obuhvata realizaciju sljedećih glavnih aktivnosti: - Potpora za realizaciju projekata Organizacija civilnog društva / nevladinih organizacija sa područja BDBIH koji su u vezi sa realizacijom

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">mjere
- Kontinuirana suradnja sa poslodavcima (uključujući i anketiranje poslodavaca)
- Profesionalna orijentacija (karijerno usmjeravanje i savjetovanje učenika završnih razreda)
- Održavanje Sajma zapošljavanja i obrazovanja
- Otvaranje Ureda za karijerno savjetovanje</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td>- Uspostavljanje održivog lokalnog partnerstva za obrazovanje i zapošljavanje</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta
- Funkcionalno lokalno partnerstvo za obrazovanje i zapošljavanje
- Usvojeni i realizirani godišnji akcijski planovi stručnog obrazovanja i zapošljavanja</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Smanjenje učešća mladih u strukturi nezaposlenih</td><td>27,68% (2019)</td><td>20% (2027)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Mjera katalitički djeluje na stvaranje i održavanje dinamičnog tržišta rada, omogućujući mladim ljudim da brzo dođu do potrebnih vještina i kvalitetnog zaposlenja. Direktno doprinosi smanjenju formalne i anketne stope nezaposlenosti, stvarajući uvjete za:
- Odabir kvalitetnijeg i konkuretnijeg obrazovanja koje će mladima osigurati da lakše pronađu zaposlenje;
- Odabir kvalitetnih kadrova os strane poslodavaca;
- Intenzivniju i kvalitetniju komunikaciju i suradnju sa sektorom obrazovanja s ciljem obrazovanja kadrova potrebnih za tržište rada;
- Brže zapošljavanje mladih.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 700.000 KM
Izvor: Zavod za zapošljavanje BDBiH, Donatorska sredstva</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Zavod za zapošljavanje BDBiH</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">- Poslodavci sa područja Brčko distrikta BiH i okruženja
- Nevladine organizacije
- Obrazovne institucije s područja Brčko distrikta BiH i okruženja
- Resorni odjeli Vlade Brčko distrikta BiH
- Sektor za posredovanje u zapošljavanju.</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">- Učenici završnih razreda osnovnih i srednjih škola
- Nezaposlena lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, SKLADNO UKLOPLJENO U GLOBALNE RAZVOJNE TRENDOVE I LANCE VRIJEDNOSTI, KAO MOTOR RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">1.5. RAZVOJ TRŽIŠTA RADA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">1.5.4 POTPORA SAMOZAPOŠLJAVANJU U PRIVREDI I POLJOPRIVREDI</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Mjera podrazumijeva potporu samozapošljavanju nezaposlenih lica i potpora licima koja su pokrenula djelatnosti u privredi ili poljoprivredi. Mjera uključuje sljedeće skupine aktivnosti:
- Objava Javnog poziva za prijavu na Program samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Prikupljanje prijava aplikanata za prijavu na Program samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Edukacija nezaposlenih lica po Programu samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Prikupljanje poslovnih planova aplikanata koji su aplicirali po Programu samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Provjera aplikanata po uvjetima zadatim Javnim pozivom za prijavu na Program samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Ocjena i rangiranje poslovnih planova od strane Komisije za ocjenjivanje;
- Objava liste podržanih aplikanata po Programu samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini;
- Prikupljanje i obrada dokumentacije lica s konačne liste podržanih aplikanata;
- Zaključivanje ugovora sa licima koja su ostvarila podsticajna sredstva po Programu samozapošljavanja na području Brčko distrikta BiH u 2020. godini i praćenje realizacije istih.
Nezaposlene žene će se tretirati kao ciljna grupa kojoj će se posvetiti posebna pažnja pri realizaciji ove mjere.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>- Rast broja novoregistriranih biznisa iz sredstava za samozapošljavanje
- Rast broja novozaposlenih iz sredstava za samozapošljavanje</td><td>- 261 (2014-2018)
- 295 (2014-2018)</td><td>- za najmanje 15% (2021-2026)
- za najmanje 15% (2021-2026)</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Mjera će doprinijeti privrednom razvoju kroz stvaranje uvjeta za samozapošljavanje i podizanje poduzetničkog duha, na području Brčko distrikta BiH i razvoju poljoprivrede kroz stvaranje uvjeta za samozapošljavanje lica koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH u vidu financijske potpore za lica koja otpočinju ili su otpočela poljoprivrednu proizvodnju.
Provođenje mjere treba da ima katalitički utjecaj na smanjenje formalne i anketne stope nezaposlenosti u BDBiH, te na smanjenje učešća žena u strukturi nezaposlenih, kako kroz samozapošljavanje nezaposlenih, tako i kroz dodatno zapošljavanje u novotvorenim djelatnostima. Uz to, poboljšaće se poslovno okruženjem smanjenjem obima sive ekonomije.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 500.000 KM + 500.000 KM (godišnje)
Izvor: Vlada Brčko distrikta BiH</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
</table>

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu BDBiH Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo BDBiH
Nositelji mjere	Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH
Ciljne skupine	- Nezaposlena lica i lica koja su u godini objave javnog poziva registrirala poslovnu djelatnost

8.2 Detaljan pregled mjera za 2. strateški cilj

Strateški cilj 2:
ZNAČAJNO UNAPRIJEĐENO PRUŽANJE USLUGA OBRAZOVANJA, ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE, KULTURE, SPORTA I JAVNE SIGURNOSTI, NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA JAVNIM SEKTOROM U SKLADU SA EU STANDARDIMA

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA**
Naziv mjere	**2.1.1. Jačanje visokog obrazovanja i razvoj znanosti**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Zakonom o visokom obrazovanju u Brčko distriktu BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 30/09, 29/18 i 16/20) propisano je da Skupština Brčko distrikta BiH donosi program razvoja visokog obrazovanja na prijedlog Vlade, i usvaja elaborat o opravdanosti osnivanja visokoškolske ustanove kao i akt o osnivanju visokoškolske ustanove koju osniva Distrikt, statusnim promjenama, transformaciji, reorganizaciji i ukidanju visokoškolske ustanove koju osniva Distrikt. U skladu s postojećim pravnim okvirom u oblasti visokog obrazovanja Skupština Brčko distrikta BiH donijela je Program razvoja visokog obrazovanja u Brčko distriktu BiH za razdoblje od 2010. do 2019. godine. U 2020. godini Odjel za obrazovanje je imenovao radnu skupinu za pripremu novog Programa razvoja visokog obrazovanja u Brčko distriktu BiH, i trenutno je u proceduri izrade. Imajući u vidu navedenih Program, unutar ove mjere su predviđene sljedeće aktivnosti: 1. Osnivanje javnog univerziteta i instituta u Brčko distriktu BiH - *Strateški projekat: Osnivanje Javnog sveučilišta i instituta Brčko distrikta BiH* U 2019. godini formirana je i radna grupa za izradu *Projektnog zadatka* za izradu Elaborata o društveno-ekonomskoj opravdanosti osnivanja javnog univerziteta u Brčko distriktu BiH, koji je za cilj imao da preciznije propiše ključne aspekte koji trebaju biti prezentirani u Elaboratu, kao i podatke koje Elaborat treba da sadrži (rezervirana sredstva u proračunu Distrikta). Elaborat će usklađen sa Zakonom o visokom obrazovanju Brčko distrikta BiH i smjernicama Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH. Navedeni postupak je trenutno u proceduri izrade, a procjenjuje (iako se tačnija procjena ne može izvršiti bez adekvatnog Elaborata) se da će aktivnost osnivanja javnog sveučilišta u administrativnom i fizičkom smislu koštati oko 2,000,000 KM do 2024. godine – s nastavkom potpore do kraja 2027. na godišnjem nivou od oko 500,000 KM. 2. Stalno poboljšanje zakona i drugih dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja i znanosti u skladu s odgovarajućim dokumentima BiH i EU. U protekloj 2018. i 2020. godini Skupština Brčko distrikta BiH usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta BIH“, broj: 29/18 i 16/20), s ciljem usklađivanja istog sa Okvirnim Zakonom o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/07 i 59/09). U skladu s pomenutim izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju doneseni su podzakonski akti od velikog značaja za provođenje postupka akreditacije i licenciranja visokoškolskih ustanova sa područja Brčko distrikta BiH. 3. Podsticati osnivanje i rad privatnih visokoškolskih ustanova i osnivanje odjela u Distriktu visokoškolskih ustanova sa sjedištem izvan Distrikta (u BiH, zemljama regije i EU). Na području Brčko distrikta Bosne i Hercegovine djelatnost visokog obrazovanja obavlja nekoliko visokoškolskih ustanova, koje će se nastaviti podržavati u skladu

	sa proračunskim mogućnostima na godišnjem nivou od oko 200,000 KM.		
Ključni strateški projekti	Osnivanje javnog univerziteta i instituta Brčko distrikta BiH	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Minimalno 300 studenata pohađa javno sveučilište Brčko distrikta BiH na godišnjem nivou	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	Broj upisanih studenata na Javno sveučilište Brčko distrikta BiH	0, 2020. godine	300, 2027. godine
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Od postojećih visokoškolskih ustanova koje obavljaju djelatnost na području Brčko distrikta BiH i javnog sveučilišta koji treba da se formira, Brčko distrikt ima višestruke koristi, obrazovno-znanstvene, ali i ekonomske. Intencija osnivača javnog sveučilišta u Brčko distriktu, uz već postojeće visokoškolske ustanove, jeste da Brčko postane regionalni sveučilišni centar. Stoga, osnovni razvojni efekt mjere se ogleda u jačanju visokog obrazovanja i znanosti u Distriktu, ali istovremeno i odgovara na potrebe tržišta rada, kao mjere definirane u dijelu ekonomskog razvoja.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 2,000,000 KM do 2024 godine – s nastavkom potpore do kraja 2027. na godišnjem nivou od 500,000 KM. Ukupno 3,500,000 KM Izvor: 3,000,000 KM proračun Distrikta 500,000 KM eksterni izvori financiranja		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH		
Nositelji mjere	Odjel za obrazovanje Odjel za javne poslove		
Ciljne skupine	Minimalno 300 studenata		

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA**
Naziv mjere	**2.1.2. Potpora obrazovnim programima i cjeloživotnom učenju (prekvalifikacija/doškolovanje) u skladu s potrebama tržišta rada**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Obrazovanje odraslih predstavlja cjeloživotno obrazovanje i pruža mogućnost sticanja određenih kvalifikacija. Namijenjeno je, prije svega, obrazovanju u svrhu zapošljavanja osoba koje zbog nepotpunog znanja/kvalifikacija ne mogu pronaći adekvatan posao, zatim onih koji su školovani za zanimanja koja više nisu tražena i za nadopunjavanje prethodno stečenih znanja i vještina s novostima u tehničko-tehnološkom razvoju, kao i stvarnim potrebama gospodarstva i tržišta rada. Ova mjera podrazumijeva sljedeće: 1. Uspostaviti fleksibilan sustav obrazovanja odraslih što podrazumijeva realno procjenjivanje potreba lokalnog gospodarstva i ciljnih skupina kako bi se omogućio brz odgovor na uočene potrebe i brze promjene odnosno prilagođavanje specifičnostima uočenih potreba.

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">2. Uspostaviti suradnju s ključnim socijalnim partnerima (Odjel za obrazovanje, Gospodarska komora, Udruga poslodavaca, Zavod za zapošljavanje itd.)
3. Bolje funkcioniranje tržišta rada odnosno smanjenje nesklada između ponude i potražnje za radom.
4. Omogućiti veću konkurentnost gospodarstva odnosno stjecati kvalifikacije i novih znanja i vještina za održavanje trenutnog nivoa konkurentnosti.
5. Omogućiti zapošljavanje i samozapošljavanje odnosno omogućiti dostupne programe obrazovanja odraslih (prekvalifikacije i dokvalifikacije) koji su u funkciji zapošljavanja i samozapošljavanja.
Dodatno, mjera podrazumijeva (u suradnji sa Gospodarskom komorom i Udrugom poslodavaca) definirati koja su to trenutno deficitarna zanimanja, da li postoje NPP sa ista, a u suradnji sa Tripartitnim savjetodavnim vijećem tražiti upis učenika u ta deficitarna zanimanja, i na kraju, uvesti model stipendiranja učenika u tim zanimanjima. Kada je u pitanju definiranje škola kao Javnih ustanova neophodni je stvoriti zakonske pretpostavke odnosno donijeti Zakon o Javnim ustanovama**.** Dodatno, online procesi obrazovanja predstavljaju procese u kojem polaznici imaju mogućnost pohađanja nastave online s tim da polaznik mora posjedovati računar i internetsku vezu. Prednost ovog učenja je što polaznik bira vrijeme i mjesto učenja, sami određuju tempo usvajanja znanja, imaju kompletan pristup nastavnim sadržajima itd. Ovakav oblik učenja osigurava veliku uštedu vremena i namijenjen je svima onima koji se žele dodatno obrazovati. Ono postaje prepoznatljivo kao vrlo važna i moćna stavka za uspješno upravljanje društvom modernog doba u cijelom svijetu, ali i odgovor na potencijalne vanredne situacije, kao što je situacija sa COVID-19 pandemijom.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td rowspan="2">- Nije primjenjivo</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td colspan="2">- nije primjenjivo</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj novih programa koji će omogućiti prekvalifikacije/dokvalifikacije</td><td>0, 2020. godina</td><td>3, 2022. godina</td></tr>
<tr><td>Srednje škole prepoznate kao javne ustanove</td><td>0, 2020. godina</td><td>4, 2022. godina</td></tr>
<tr><td>Broj stipendija za deficitarna srednjoškolska zanimanja</td><td>0, 2020. godine</td><td>600, 2027. godine</td></tr>
<tr><td>Broj učenika koji imaju mogućnost pohađati online formalnu nastavu</td><td>0, 2020. godina</td><td>2000, 2022. godina</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Provedena detaljna analiza tržišta rada sa akcentom na definiranje potreba za deficitarnim zanimanjima će prvenstveno, kao preduvjet, osigurati informacije o neophodnim programima prekvalifikacije/dokvalifikacije, što se nameće kao obaveza u svrhu usklađivanja aktivnosti u skladu s potrebama tržišta rada. Na ovaj način će i poslodavci i radnici imati dodatnu sigurnost da cjeloživotno učenje I programi obrazovanja odraslih su fleksibilni I prilagodljivi njihovim potrebama, što će na kraju povećati zadovoljstvo građana obrazovanim mogućnostima Distrikta. Dodatno, razvojni efekat mjere se ogleda i u smanjenju odlaska mladih, odnosno zadržavanja pa čak I privlačenja mladih iz okruženja da pohađaju programe obrazovanja koji odgovaraju potrebama na tržištu rada.</td></tr>
</table>

Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 1.910,000 KM (2021 - Analiza tržišta rada, razvoj novih programa – 150,000 KM) 2022– 2027 (na godišnjem nivou) 100 stipendija deficitarnih srednješkolskih zanimanja i 60 stipendija za sufinanciranje / prekvalifikaciju odraslih) – 160 * 1.000 KM * 6 godina – 960,000 KM 2022 – Nabava 2.000 mobilnih uređaja/tableta/računala za online nastavu (800,000 KM) Izvor: 1.500,000 proračun Distrikta 410,000 eksterni fondovi
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	- Odjel za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH
Nositelji mjere	- Odjel za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH, - Pedagoška institucija - Gospodarska komora - Udruga poslodavaca - Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH
Ciljne skupine	Ciljna skupina su prije svega građani Brčko distrikta koji se duže razdoblje nalaze na Zavodu za zapošljavanje čije stečene kompetencije nisu kompatibilne s trenutnim potrebama tržišta rada te im je neophoda prekvalifikacija odnosno dokvalifikacija (minimalno 360 odraslih) te 2600 mladih koji sa stečenim kompetencijama ne mogu naći zaposlenje, odnosno učenici koji upisuju srednju školu za deficitarna zanimanja.

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.1. POBOLJŠANI UVJETI ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJA**
Naziv mjere	**2.1.3. Potpora dodatnom infrastrukturnom i materijalnom opremanju objekata obrazovanja**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera se ogleda u sljedećem: - Izgradnja objekta obdaništa u MZ Broduša i MZ Srpska Varoš koji bi bili saastavni dio JU Obdanište i zabavište „Naša djeca“ i sa otvaranjem objekta u naselju Ilićka koji je u završnoj fazi, ovo obdanište bi imalo 7 objekata na užem gradskom području. Procjena je da bi za izgradnju objekata obdaništa u MZ Broduša i MZ Srpska Varoš koštalo cca 1.200.000 KM. - Utopljavanje i potencijalna rekonstrukcija školskih objekata - realizacijom ove mjere u velikoj mjeri bi se poboljšalo zagrijavanje školskih objekata, povećala energetska učinkovitost kao u u postupku zagrijavanja tako i postupku hlađenja objekata, smanjili troškovi zagrijavanja u zimskom razdoblju, a hlađenja u ljetnjem razdoblju. Procjena je da ovaj dio Mjere će koštati oko 150,000 KM na godišnjem nivou. - Izgradnja novog objekta Gimnazije „Vaso Pelagić“ Brčko koji će omogućiti adekvatno korištenje prostora, jer Gimnazija trenutno ne raspolaže adekvatnim prostorom za rad sa učenicima. Procjena je da bi za izgradnju objekata sa svim pratećim namještajem i opremom za Gimnaziju koštala cca 2.000.000 KM.

	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Broj školskih objekata sa provedenim mjerama energetske učinkovitosti	8, 2020. godina	20, 2027. godina
	% djece koja nisu uključena u predškolsko obrazovanje	23, 2019. godina	0, 2027. godina
	Godišnja proračunska izdvajanja za zagrijavanje osnovnih i srednjih škola	320,000 KM, 2019. godina	250,000 KM, 2027. godina
	Godišnja potrošnja el. energije u osnovnim i srednjim školama	12,000,000 KM	10,000,000 KM
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera podrazumijeva da se sa povećanjem broja objekata vrtića osiguraju uvjeti da sva djeca sa područja Brčko distrikta BiH budu obuhvaćena predškolskih obrazovanjem, što direktno doprinosi mjeri, ali i pitanjima socijalne inkluzije djece. Pozitivne posljedice utopljavanja i potencijalna rekonstrukcija školskih objekata realizacije mjere se odrazile na uštede u Proračunu, a posebno bi bile vidljive kada se škole osamostale i postanu Javne ustanove kroz Mjeru 2.1.2. Izgradnjom nove zgrade Gimnazije bi se riješio dugogodišnji izazov neadekvatnog prostora za rad sa učenicima koji upisuju ovaj opći srednjoškolski smjer.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 5.000.000 KM 1.200,000 izgradnja vrtića 2021-2023 150,000 KM godišnje za utopljavanja * 12 škola = 1.800,000 KM Zgrada Gimnazije – 2022 – 1,000,000 KM i 2023 - 1.000,000 KM Izvor: 4.500.000 proračun Distrikta 500,000 eksterni fondovi za zaštitu okoliša i smanjenje emisije plinova		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za obrazovanje i Odjel za javne poslove		
Nositelji mjere	Odjel za obrazovanje Odjel za javne poslove Buduće škole kao javne ustanove		
Ciljne skupine	Minimalno 12,000 djece i mladih u razdoblju 2021-2027. godina (od čega, 45% djece i mladih ženskog spola)		

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA**
Naziv mjere	**2.2.1. Razvoj i potpora sustava mješovitog pružanja socijalnih i stambenih usluga u socijalnoj zaštiti**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osnovni izazov socijalne zaštite u Brčko distriktu BiH je njena neusmjerenost na sve potrebe korisnika, te veoma mali utjecaj na smanjenje siromaštva. Sa definiranom mjerom ćemo povećati kvalitetnu ciljanost socijalnih i stambenih usluga prema siromašnim i ugroženim kategorijama stanovništva, koristeći sustav mješovitog pružanja socijalnih usluga u socijalnoj zaštiti. Drugim

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">riječima, mjera podrazumijeva provođenje reformskim procesa u oblasti socijalne zaštite, uvođenjem “novog” prava – prava na materijalno osiguranje. Pravo na materijalno osiguranje bi imale sve osobe koje imaju obiteljske prihode manje od iznosa definiranog kao iznos koji oslikava stopu siromaštva u BiH, u skladu sa Ciljevima održivog razvoja.
Prije definiranja ovog prava, uradila bi se detaljna analiza, odnosno reformske procese u oblasti socijalne, obiteljske i dječje zaštite svih drugih prava koja se trenutno ostvaruju, pa se očekuje da bi svi građani koji su u stvarnoj potrebi za materijalnim osiguranjem. Reformski procesi u oblasti socijalne zaštite bi rezultirali osnivanju organizacije na način realizacije procesa socijalno zaštitnih funkcija kroz projekte u mješovitoj svojini (Distrikt i nevladin sektor), kao što su Savjetovalište za brak i porodicu, prevencija nasilja u obitelji, potpora hraniteljstvu, Dnevnim centrima, Sigurnoj kući i slično tome. Nadalje, mjera podrazumijeva i potporu građanima u potrebi za kreiranje stambenih uvjeta i rješavanje stambenog pitanja kroz aktivnosti kao što su izgradnja i potpora u izgradnji stambenih jedinica za građane (i posebno pripadnike romske populacije) ili druge aktivnosti, u suradnji sa drugim odjelima i Ministarstvom za izbjeglice i ljudska prava BiH.</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj korisnika mješovitih i stambenih usluga u socijalnoj zaštiti</td><td>0, 2020. g.</td><td>2000, 2027. g.</td></tr>
<tr><td>% smanjenja izdvajanja iz proračuna za materijalno osiguranje građana</td><td>Unijeti polazno stanja</td><td>10%, 2027. g.</td></tr>
<tr><td>Broj maloljetnih lica sa smetnjama u duševnom i tjelesnom razvoju</td><td>4816</td><td>3000</td></tr>
<tr><td>Broj maloljetnika sa društveno neprihvatljivim ponašanjem</td><td>1019</td><td>500</td></tr>
<tr><td>Broj maloljetnika ugroženih porodičnom/obiteljskom situacijom</td><td>1001</td><td>800</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Ovaj prioritet podrazumijeva mjere i aktivnosti kojima bi se unaprijedio sustav i povećala učinkovitost upravljanja socijalnom zaštitom. Kvalitetnije upravljanje socijalnom zaštitom mora polaziti od potreba korisnika i mogućnosti pružanja usluga prema potrebama u vaninstitucionalnim oblicima i poduzimanja aktivnosti u pravcu prevencije socijalne isključenosti. Prije svega, treba uvesti sisteme i kriterije boljeg ciljanja korisnika, revizije i monitoringa te usklađivanje samog sustava s EU praksama.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 3,500,000 KM; 500,000 KM na godišnjem nivou
Izvor: Proračun Brčko distrikta BiH</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2023.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implem. mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge
Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Svi građani BDBiH u potrebi</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">2.2.2. Osnivanje Centra za socijalni rad</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Jedan od značajnih segmenata jeste osnivanje Centra za socijalni rad. Zakon o socijalnoj zaštiti BDBiH je i materijalno-pravno regulirao izradu podzakonskog akta, Pravilnika o osnivanju i radu ustanove socijalne zaštite, stoga su definirani preduvjeti za realizaciju ove mjeru. Prvenstveno, potrebno je uraditi analizu organizacijskog prestrukturiranja postojećeg Pododjela za socijalnu zaštitu u Centar za socijalni rad, osnovati ga (Skupština BDBiH), mandatno imenovati zastupnika (vršitelja dužnosti), prilagoditi akte za djelovanje i rad CZSR; imenovati upravno/nadzorni odbor. Ovakvo unapređenje politika socijalne, obiteljske i dječije zaštite postižu se na način izdvajanja organizacijske jedinice Odjela za zdravstvo i ostale usluge, Pododjela za socijalnu zaštitu, iz organa uprave i osnivanjem ustanove socijalne zaštite sa datim javnim ovlaštenjima – Centra za socijalni rad (CZSR). Dostatno, definirati Standarde i normative za rad CZSR, koji bi između ostalog podrazumijevali i kadrovsko jačanje Centra za socijalni rad i povećanje broja zaposlenika, odnosno smanjenje broja korisnika usluga po 1 stručnom zaposlenom, što će u konačnici dovesti do bolje kvalitete - pružanja usluge individualnog rada s obiteljima.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj korisnika socijalnih prava po 1 zaposlenom</td><td>700, 2019. godina</td><td>400, 2027. godina</td></tr>
<tr><td>% udjela žena u stanju različitih socijalnih potrebe</td><td>65%</td><td>50%</td></tr>
<tr><td>Broj djece obuhvaćene ranom identifikacijom u svrhu prevencije socijalne isključenosti</td><td>0</td><td>2000</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Opravdanost ove mjere leži u pružanju potpune i adekvatne socijalne zaštitu i veću obuhvatnost isključenih kategorija socijalnim uslugama.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 700,000 KM (100,000 KM na godišnjem nivou)
Izvor: Proračun Brčko distrikta BiH</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge
Centar za socijalni rad (po osnivanju)</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Svi građani Brčko distrikta BiH koji bi imali potrebu usluga Centra za socijalni rad Brčko distrikta BiH</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">PRIORITET 2.2. POBOLJŠANJE SUSTAVA SOCIJALNE UKLJUČENOSTI PREMA POTREBAMA</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">2.2.3. Razvijanje socijalnog poduzetništva</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</td><td colspan="3">Imajući u vidu različitu strukturu lica unutar socijalno isključene kategorije građana, prilikom realizacije ove mjere neophodno je osigurati intersektorsku suradnju sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i NVO. Svaki od sektora pored odgovornosti za stanje u svojoj oblasti mora osigurati, da mjere koje se poduzmu, budu kompatibilne s mjerama koje poduzimaju drugi sektori u okviru mreže socijalne zaštite i da kroz partnerstvo i dijalog zajednički dođu do najboljih rješenja kojima će se osigurati uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada. Jedan od primjera takve mjere je socijalno poduzetništvo koji bi podrazumijevao izradu i usvajanje Zakona o socijalnom poduzetništvu i implementaciju projekata potpore istima.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td rowspan="2">- Nije primjenjivo</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td colspan="2">Nije primjenjivo</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj građana podržanih kroz projekte socijalnog poduzetništva</td><td>0, 2020. godina</td><td>4000, 2027. godine</td></tr>
<tr><td>Broj novozaposlenih osoba sa invaliditetom i socijalno isključenih kategorija stanovništva</td><td>0</td><td>1000</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Socijalno poduzetništvo, kao ideja poslovanja da se putem ulaganja profita nastalog putem prodaje proizvoda ili usluga ispuni jasna društvena misija, može značajno doprinijeti Poboljšanje sustava socijalne uključenosti prema potrebama. To znači da zarađena sredstva nekog poduzeća ne služe uvećanju imovine pojedinaca, već se ulažu u svrhe kao što su zapošljavanje ljudi koji teže dolaze do posla, socijalne i zdravstvene usluge, obrazovanje, zaštita životne sredine, kulturne aktivnosti u zajednici itd. Socijalno poduzetništvo se bavi prepoznavanjem i rešavanjem društvenih problema kao što su isključenost, siromaštvo, nezaposlenost i dr. uz primjenu inovativnih metoda i strategija.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 700,000 KM (100,000 KM na godišnjem nivou)
Izvor: 500,000 KM Proračun Brčko distrikta BIH
200,000 KM eksterni izvori financiranja / grantovi socijalnog poduzetništva</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2022-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH
Centar za socijalni rad (po osnivanju)</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">4000 korisnika projekata socijalnog poduzetništva.</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**		
Prioritet	**PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA**		
Naziv mjere	**2.3.1. Jačanje primarne zdravstvene zaštite kroz razvoj službe Hitne medicinske pomoći i koncepta porodične/obiteljske medicine**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osiguranje dovoljnog broja i strukture ljudskih resursa primarne zdravstvene zaštite koja će omogućiti kvalitetno, održivo i pravedno provođenje zdravstvene zaštite stanovništvu Brčko distrikta je osnovni cilj ove mjere. Naime, Brčko distrikt, kao i ostatak Bosne i Hercegovine (Entitet Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine) i zemlje u okruženju susreću se sa problemom nedostatka i neadekvatne strukture zdravstvenih radnika. U ovom smislu, iskustva zemalja u tranziciji pokazuju da su zdravstveni sistemi tih zemalja bili okrenuti sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti, dok je primarni nivo zdravstvene zaštite uglavnom bio slabo razvijen, neadekvatno plaćen. Liječnici tog nivoa su, umjesto da većinu problema riješe u primarnom kontaktu s građanima, zapravo većinu pacijenata prebacivali na više nivoe zdravstvenih usluga koji su evidentno skuplji. Sa druge strane, Brčko distrikt BIH je jedna od rijetkih „većih“ JLS čiji liječnici u hitnoj medicinskoj pomoći ne izlaze na teren. U ovom slučaju, s obzirom da Dom zdravlja bolnica crpe isti kadrovski resurs, bolnica kao "stariji" brat prioritetno popunjava nedostajući kadar, tako da ova služba ostaje u naslijeđenom obliku. Jednostavno rečeno, svaki zdravstveni sustav koji je okrenut ka sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti istovremeno je i skup sustav. U smislu ove mjere, planirane su sljedeće aktivnosti: - Srednjoročni plan razvoja ljudskih resursa iz oblasti obiteljske medicine, - Usavršavanje doktora obiteljske medicine na poljima promocije zdravlja, prevenciji i ranog otkrivanau bolesti, - Izrada Vodiča kliničke prakse zasnovana na dokazima, - Obuke mediciskih sestara/tehničata za pružanje usluga polivalentne patronaže i kućnog liječenja, - Donošenje podzakonske regulative za praćenje indikatora kvaliteta u porodičnoj medicini, - Informatizacija praćenja pokazatelja kvaliteta u porodičnoj medicine. Kada govorimo o financijskim procjenama realizacije mjere, za četiri godine na specijalizaciju O/P medicine koja traje 4 godine se očekuje pohađanje 12 osoba (3 godišnje), troškovi su oko 50,000 KM godišnje po osobi, ukupno 1.500.000 KM za 4 godine, te iznosi za troškove specijalizacije Urgentne medicine, četiri osobe za četiri godine, ukupno 500,000 KM. *Godišnje 400,000 KM x 5 godina*. Dodatno, usavršavanje uključuje upućivanje liječnika i tehničara na PAT program (traje godinu dana) za koja iznosi oko 2.000 KM po osobi, po 6 osoba godišnje, ukupno 25.000 KM, te upućivanje tehničara i liječnika na edukacije iz HMP 4 osobe godišnje, ukupno 6.000 KM. Ukupno *31.000 KM za PAT program – 2022. godine*. Uključivanje timova u proces akreditacije (pri entitetskim agencijama za kvalitet), godišnje po 10.000 KM, ukupno 40.000 KM. Plaćanje konzultanata za izradu vodiča, godišnje po 15.000 KM, ukupno 60.000 KM. Informatizacija PZZ, je na razini vrijednosti oko 3 do 4 milijuna KM, unutar čega je informatiziranje segmenta O/P medicine otprilike 1/2 cjelokupnog iznosa. Godišnje 400,000 KM x 5 godina.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**

	- Broj specijaliziranih ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	12	25
	- prosječna starost / godine specijalizanata	49,5	45
	- % uvedenog sustava upravljanja kvalitetom u PZZ	0	100
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Jačanjem preventivne i primarne zdravstvene zaštite ne postiže samo to da se većina zdravstvenih problema rješava na primarnom kontaktu, što istovremeno znači i manje skupo liječenje, već se na taj način može bitno uticati i na smanjenje obolijevanja stanovništva od najčešćih bolesti čime se značajno pozitivno utiče na zdravstveno stanje stanovništva.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos po godinama: 800,000 KM po godini – ukupno 4,000,000 KM Izvor: 3,500,000 KM Proračun Brčko distrikta BiH 500,000 KM eksterni izvori (namijenjeni jačanju zdravstva)		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2025.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za zdravstvo i ostale usluge		
Nositelji mjere	Odjel za zdravstvo i ostale usluge JZU Zdravstveni centar Brčko		
Ciljne skupine	Svi korisnici zdravstvene zaštite na primarnom nivou		

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA**
Naziv mjere	**2.3.2. Kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu neophodne opreme**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osiguranje dovoljnog broja i strukture ljudskih resursa koja će omogućiti kvalitetno, održivo i pravedno provođenje zdravstvene zaštite stanovništvu Brčko distrikta je osnovni cilj ove mjere. Osnovni uzrok ove situacije prvenstveno treba tražiti u činjenici da je zdravstvena struka kao buduća profesija sve manje atraktivne mladim ljudima, a prvenstveno radna mjesta na primarnom nivou zdravstvene zaštite i u oblasti javnog zdravstva. Troškovi specijalizacija su veliki i često praćeni plaćanjem iz džepa ljekara. Plan ljudskih resursa predstavlja osnov za planiranje adekvatnog broja i strukture ljudskih resursa. Okvirno područje djelovanja unutar ove mjere se odnosi na: 1. donošenje zakonske regulative za uspostavljanje uvjeta za kontinuirano praćenje ljudskih resursa i podzakonske regulative koja će predstavljati osnov za planiranje ljudskih resursa (standardi i normativi zdravstvene zaštite) 2. kontinuirano praćenje ljudskih resursa u zdravstvenom sustavu Brčko distrikta (ustanova u javnom i privatnom vlasništvu) (baze podataka ljudskih resursa) 3. uspostavljanje registra zdravstvenih ustanova u javnom i privatnom vlasništvu

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">4. donošenje plana specijalizacija i subspecijalizacija
5. praćenje drugih kriterija za planiranje (zdravstveno stanje stanovništva, korištenje zdravstvene zaštite, raspoloživost resursa u zdravstvenoj zaštiti, broj osiguranih i neosiguranih građana i korištenje zdravstvene zaštite iz drugih entiteta, korištenje zdravstvene zaštite građana Brčko distrikta izvan teritorije Brčko distrikta BiH).
Istovremeno sa gore navedenim, mjera podrazumijeva nabavu svih neophodnih uređaja, i to prije svega aparat za magnetnu rezonancu, a mjera uključuje također i izgradnju aneksa Bolnice gdje bi bili smješteni dijagnostički centar, Hospis, Hitna služba i Odjeljenje Psihijatrije. Procijenjena vrijednost objekta je oko 5 milijuna maraka. S druge strane, procijenjena vrijednost magnetne rezonance kao najznačajnijeg aparata koji trenutno nedostaje je 2,5 milijuna KM, a za nabavljanje ostalih aparata u Bolnici treba izdvojiti u prosjeku oko 600,000 KM godišnje (po svim godinama). Pored gore navedenog, potrebno je godišnje podržati minimalno 8 specijalizacija i 1 subspecijalizaciju, što prosječno iznosi 400,000 KM.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">Nije primjenjivo</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
Nije primjenjivo</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj studenata koji studiraju na visokoškolskim ustanovama medicinskog i zdravstvenog usmjerenja na godišnjem nivou (medicinskom fakultetu, stomatološkom i farmaceutskom i fakultetu zdravstvene njege)</td><td>2, 2020. godina</td><td>4 na godišnjem nivou</td></tr>
<tr><td>Broj evidentiranih zdravstvenih ustanova u javnom i privatnom vlasništvu u registru na godišnjem nivou</td><td>0, 2020. godina</td><td>30 na godišnjem nivou</td></tr>
<tr><td>Broj dodijeljenih specijalizacija i subspecijalizacija</td><td>5, 2020. godina</td><td>10 na godišnjem nivou</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Kadrovsko i infrastrukturno jačanje sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uz nabavu sve neophodne opreme je preduvjet za razvoj i modernizaciju zdravstvene zaštite, te će u značajnoj mjeri na smanjenje obolijevanja stanovništva od najčešćih bolesti čime se značajno pozitivno utiče na zdravstveno stanje stanovništva. Istovremeno, jednokratne investicije u opremu će smanjiti troškove liječenja u cjelini, ali i potencijalnog povećanja izvornih prihoda zdravstva kroz pružanje usluga građanima koji dolaze izvan Brčko distrikta BiH.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 3.500.000 KM - 2021 - 2023, te po 1,000,000 - 2023-2027 (ukupno 14.500.000 KM)
Izvor: 4.500.000 KM proračun Brčko distrikta BiH
10.000.000 KM kredit</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
</table>

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za zdravstvo i ostale usluge
Nositelji mjere	Odjel za zdravstvo i ostale usluge JZU Zdravstveni centar Brčko
Ciljne skupine	Svi korisnici zdravstvene zaštite sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.3. RAZVOJ I MODERNIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I UNAPREĐENJE JAVNOG ZDRAVLJA**
Naziv mjere	**2.3.3. Razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) i podsticanje kvaliteta zdravstvene zaštite**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osnovi problem u funkcionisanju zdravstvenog Sustava Brčko distrikta BiH predstavlja nepostojanje druge zakonske i podzakonske ili izmjene postojeće zakonske regulative putem kojem se može osigurati nesmetano funkcionisanje zdravstvenog sustava. u zdravstvenom sustavu nisu donesene strategije/programi u oblastima: smanjenja siromaštva, razvoja zdravlja mladih, starenja, kontrole duhana, mentalnog zdravlja, održivog razvoja, borbe protiv droga, prevencije i kontrole hroničnih nezaraznih bolesti, javnog zdravlja, borbe protiv raka, dijabetesa, itd. Stoga, ova mjera prije svega sadržava sljedeće aktivnosti: - Donošenje nove zakonske i podzakonske regulative ili harmonizacija postojeće zakonske i podzakonske regulative u skladu s preporukama Europske unije, - Izvršiti eventualnu harmonizaciju zakonskih i podzakonskih akata s propisima BiH. Nadalje, razvoj i uvođenje integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) u zdravstveni sustav treba da odražava i dalje razrađuje osnovne smjernice i strateška opredjeljenja u cjelini, pa je potrebno da u razdoblju od 2022-2027. omogući nesmetano i kvalitetno funkcionisanje svih dijelova sustava zdravstvene zaštite, putem automatizacije i smanjenja troškova svih administrativnih postupaka i procesa koji prate osnovne djelatnosti sustava zdravstvene zaštite. U pravcu uvođenja integriranog zdravstvenog informacijskog sustava (IZIS) Brčko distrikta neophodno je provesti sljedeće mjere: - planiranje financijskih sredstava za uvođenje IZIS-a - nabava rješenja za izradu IZIS-a - nabava informacijske opreme, komunikacione infrastrukture, održavanje i tehnička potpora - ujednačavanje stepena informatizacije u zdravstvenom sustavu, uspostavljanje informatizacije između različitih nivoa zdravstvene zaštite, između pacijenata i zdravstvenog sustava i između drugih aktera i zdravstvenog sustava - uspostavljanje IZIS-a s ciljem praćenja zdravstvene statistike i analizu podataka, te izradu izvještaja za donosioce odluka i praćenje indikatora kvaliteta i učinkovitosti rada - osiguranje sigurnosti podataka pohranjenih u IZIS-u i sigurnosti u pristupu bazama podataka - obuka korisnika IZIS-a (unošenje podataka i korisnika podataka iz baze podataka) - donošenje zakonske regulative koja prati gore navedene akcije.

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">Istovremeno uz gornje aktivnosti, fokus mjere će biti i na:
- provođenje zakonske regulative u pogledu certifikacije i akreditacije zdravstvenih ustanova
- donošenje vlastitih standarda ili primjena standarda sigurnosti kvaliteta i sigurnosti zdravstvene zaštite iz Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine
- dodjela nadležnosti za nadzor nad provođenjem standarda sigurnosti i kvaliteta zdravstvene zaštite
- uspostavljanje formalne strukture menadžmenta kvaliteta u zdravstvenim ustanovama
- jačanje kapaciteta za menadžment kvaliteta
- usaglašavanje procesa rada na svim nivoima zdravstvene zaštite u skladu sa dokumentima sustava menadžmenta kvaliteta, kliničkim vodičima i algoritmima.
U okviru mjere, cca 4 milijuna maraka potrebno je za izradu integralnog informacijskog zdravstvenog sustava, s obzirom da su neke aktivnosti oko pripreme projektnog zadatka započete ranije, od čega se ½ sredstava odnosi na primarnu zdravstvenu zaštitu.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td rowspan="2">Nije primjenjivo</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td colspan="2">Nije primjenjivo</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori</td><td>Polazne vrijednosti</td><td>Ciljne vrijednosti</td></tr>
<tr><td>Broj informatiziranih usluga u integriranom zdravstvenom informacijskog sustava</td><td>0, 2020. godine</td><td>100, 2027. godine</td></tr>
<tr><td>Broj građana unesenih u sustav integriranog zdravstvenog informacijskog sustava</td><td>0, 2020. godine</td><td>50,000, 2027. godine</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Povećanje učinkovitosti, pojednostavljivanje postupaka i smanjenje troškova svih administrativnih postupaka i procesa koji prate osnovne djelatnosti sustava zdravstvene zaštite će u mnogome doprinijeti modernizaciji zdravstvenih usluga.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 2,300,000 KM (po 500,000 KM 2021-2024) te održavanje po 100,000 KM od 2025. do 2027.
Izvor: Proračun Brčko distrikta BiH</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2024.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za zdravstvo i ostale usluge
JZU Zdravstveni centar Brčko</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Minimalno 50.000 stanovnika Brčko distrikta BiH.</td></tr>
</table>

Veza sa strateškim ciljem	**Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**

<table>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">2.4.1. Razvoj Sustava preventivnog djelovanja od nesreća</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</td><td colspan="3">Odjel za javnu sigurnost je započelo pregovore sa UNDP za pilot projekat „Izgradnja sustava ranog uzbunjivanja I obavještavanja stanovništva” na teritoriju Brčko distrikta BiH. Mjera podrazumijeva dvostruke aktivnosti. Prije svega, podrazumijeva uvođenje sustava ranog uzbunjivanja i dojavljivanja putem SMS poruka, za što je potrebno uvezati sve telekom operatere koji djeluju na području Brčko distrikta BiH, Agenciju za zaštitu ličnih podataka i sl. Zamišljeno je da SMS poruke ranog upozorenja i dojavljivanja potencijalnih nesreća budu prosljeđivane građanima kojima prijeti opasnost lokalizovano na područja ugroženih mjesnih zajednica, odnosno naselja. Također, planirano je „uvezivanje sa državnim i entitetskim OKC-ma“, u smislu razmjene informacija na vrijeme. Svrha mjere je povećanje otpornosti lokalne zajednice kroz jačanje integriranog sustava zaštite i spašavanja u BDBiH. S druge strane, mjera podrazumijeva i Jačanje kapaciteta jedinice za akcije zaštite i spašavanja U skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Brčko distriktu BiH, planira se formiranje specijalnih jedinica iz oblasti spašavanja iz ruševina, spašavanje na vodi i pod vodom i spašavanje na nepristupačnim terenima. Jedinice za akcije zaštite i spašavanja će biti opremljena i obučena za brzi odgovor na sva predviđena scenarija putem pohađanja raznih certificiranih obuka i dodatnom opremanju Jedinice.
Odjel za javnu sigurnost u okviru ove mjere provoditi će aktivnosti i zaštite materijalne imovine i ljudskih života kroz aktivnosti sanacije klizišta i jačanju materijalne tehničke opremljenosti Profesionalne vatrogasne jedinice, a sve s ciljem jačanja otpornosti na prirodne i druge nesreće.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
<tr><td>% teritorije Distrikta pokrivene sistemom ranog uzbunjivanja i dojavljivanja od prirodnih i drugih nesreća</td><td>0</td><td>95%</td></tr>
<tr><td>Broj osoba obučenih za spašavanje iz ruševina, nepristupačnih terena te na vodi i pod vodom</td><td>6</td><td>30</td></tr>
<tr><td>Spašena materijalna imovina koja je ugrožena klizanjem i osipanjem zemlje</td><td>50%</td><td>80%</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Pozitivni efekti projekta će biti smanjena mogućnost nesreća i brže djelovanje u zaštiti stanovništva obzirom da će putem SMS poruke dobiti detaljan opis eventualne nesreće koja će pogoditi određeno područje, te uputstva kako da se zaštite do dolaska spasilačkih jedinica. Specijalne jedinice za zaštitu i spašavanje se pripremaju, opremaju i obučavaju radi izvršenja složenih zadataka zaštite i spašavanja, a pripadnici tih jedinica moraju imati odgovarajuće stručno znanje i koristiti odgovarajuća tehnička sredstva i opremu pri vršenju zadanih poslova. Osim toga, bit će osigurana dodatna tehnička sredstva i oprema za rad specijalne jedinice za zaštitu i spašavanje.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos po godinama i to za 2021. godinu: 800.000 KM, za 2022. godinu: 2.100.000 KM, za 2023. godinu: 600.000 KM, što ukupno iznosi 3.500,000 KM
Izvor: 3.000.000 KM Proračun Brčko distrikta BiH; 500.000 KM – EU fondovi namijenjeni DRR</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2024.</td></tr>
</table>

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za javnu sigurnost – Pododjel za zaštitu i spašavanje
Nositelji mjere	Pododjel za zaštitu i spašavanje – Odsjek civilne zaštite
Ciljne skupine	80.000 građana Brčko distrikta BiH

Veza sa strateškim ciljem	**Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**		
Prioritet	**PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE**		
Naziv mjere	**2.4.2. Programi potpore nevladinim organizacijama prepoznatim u sustavu zaštite i spašavanja**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Izrada plana i programa pomoći potpore uključivanja i osposobljavanja nevladinih organizacija u sustav zaštite i spašavanja. Kroz realizaciju strateškog projekta nevladin sektor bi se osposobio i obučio da da značajan doprinos u slučajevima prirodnih i drugih nesreća. Sredstva za potporu projekta bi se kontinuirano izdvajala kroz razdoblje od sljedećih 7 godina na nivou dosadašnjih izdvajanja iz proračuna Brčko distrikta BiH za slične projekte u iznosu od 300.000 KM godišnje.		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
	Broj nevladinih organizacija uključenih u programe zaštite i spašavanja na godišnjem nivou	5, 2019. godine	20, 2027. godine
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Nevladine organizacijama u sustavu zaštite i spašavanja igraju značajnu ulogu u smislu reakcije i fleksibilnosti, što će značajno doprinijeti povećanju otpornosti i preventivnom djelovanju kod prirodnih i drugih nesreća, kao i raspoloživosti.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos po godinama: 300,000 KM po godini – ukupno 2,100,000 KM Izvor: 1,900,000 KM Proračun Brčko distrikta BiH 200,000 KM – EU fondovi namijenjeni DRR 300.000,00 KM na godišnjem nivou		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za javnu sigurnost – Pododjel za zaštitu i spašavanje		
Nositelji mjere	Pododjel za zaštitu i spašavanje – Odsjek civilne zaštite		
Ciljne skupine	Nevladine organizacije		

Veza sa strateškim ciljem	**Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.4 JAČANJE OTPORNOSTI NA PRIRODNE I DRUGE NESREĆE**
Naziv mjere	**2.4.3. Deminiranje preostalog područja kontaminiranog minama i neeksplodiranim ubojitim sredstvima**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Angaziranje Vladinih i nevladinih domaćih i međunarodnih organizacija ovlaštenih za uklanjane mina i NUS-a na čišćenju i tehničkom izviđanju rizičnih površina s ciljem potpune realizacije projekta „Brčko bez mina“.

	Brčko bez mina u kojem će svi stanovnici obavljati aktivnosti neophodne za život bez opasnosti po vlastitu sigurnost u kojem će i žrtve mina i NUS-a biti integrirane u društvo i u potpunosti uživati svoja prava.		
Ključni strateški projekti	"Brčko bez mina"	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Potpuno deminiranje teritorije Brčko distrikta BiH	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	Razminirane površine izražene u km^2 u odnosu na trenutno miniranu (neočišćenu) površinu	13,1 km^2	0 km^2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Potpuno uklanjanje rizika od posljedica mina i NUS-a i sigurno korištenje površine za obavljanje svih aktivnosti neophodnih za život i poslovanje.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	3.500.000 KM (500.000, KM na godišnjem nivou Proračun Brčko distrikta) međunarodne organizacije i fondovi EU		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za javnu sigurnost – Pododjel za zaštitu i spašavanje		
Nositelji mjere	Pododjel za zaštitu i spašavanje - Odsjek civilne zaštite Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine (BH MAC)		
Ciljne skupine	Stanovništvo Brčko distrikta (poljoprivrednici, šumari, lovci, ribolovci, djeca), udruženja građana ili druge NVO koje koriste sumnjive površine za svoje aktivnosti, kao i Vladina odjeljenja i organizacije, te javna poduzeća za održavanje i izgradnju infrastrukture.		

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH**
Naziv mjere	**2.5.1. Potpora biznis Start-up projektima i samozapošljavanju mladih**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Biznis *Start up* potpora mladim osobama (18-35 godina starosti)[86] podrazumijeva specifičnu dotacija potporu osnivanju mikro i malih poduzeća od strane mladih, posebno u onim sektorima koji su definirani kao sektori sa najvećim mogućnosti za rast. Na osnovu unaprijed definiranih kriterija, svake godine (od 2024.) bi minimalno 20 mladih osnovalo svoje poduzeće godišnje uz potporu od cca 10,000 KM granta, koji bi se realizovao preko organa zaduženog za pitanja mladih (4 godina * 20 mladih – 80 mladih), u suradnji sa Zavodom za zapošljavanje Brčko distrikta BiH. Mjera također podrazumijeva i osnivanje / osposobljavanje prostora u kojem će mladi ljudi pronaći ekspertsku pomoć za razvoj njihove ideje, prototipa, ili pak skaliranje poslovanja postojećeg gospodarskog subjekta. Jedan ovakav princip "*co-working* prostora" ponudio otvorenu infrastrukturnu cjelinu. Otvorenost im omogućava da razmjenjuju ideje u realnom vremenu i pomažu jedni drugima

[86] Unatoč činjenici da su Zakonom o mladima BDBiH mladi definirani kao kategorija stanovništva do 30 godina života, većina empirijskih I praktičnih iskustava govori da se mladi do 35. godine najčešće odlučuju za vlastiti poslovni poduhvat I u tom smislu se mogu definirati kao ciljna grupa.

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">da prevaziđu izazove sa kojima su se neki od njih već susreli. Pored međusobne potpore uloga menadžmenta prostora je da popuni kalendar događaja aktivnostima koja imaju za cilj sticanje novih znanja i unapređenje poslovanja. Također, funkcija “co-working prostora“ je da identificira dobre poslovne modele i potpomogne njihovim tvorcima u razvoju, kako bi u početku svoga poslovanja reducirali bespotrebne troškove poslovanja (komunalni i telekomunikacijski troškovi, troškovi najma poslovnog prostora i sl.) Bitno je istaknuti da je koncept daljnjeg poslovanja poslovnog inkubatora moguće i financijski samoodrživ, te nakon osnivanja postaje nezavisna cjelina i ne predstavlja opterećenje po lokalnu zajednicu. Procijenjena vrijednost Projekta iznosi 1,800,000 KM (300,000 KM za izgradnju/rekonstrukciju/osnivanje “co-working prostora“, te 700,000 KM za njegovo funkcionisanje i operativne troškove za sedmogodišnji razdoblje (100,000 godišnje), te 800,000 KM za grantove za mlade za četverogodišnji razdoblje (200,000 godišnje).</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">Biznis Start-up potpora mladim osobama (18-35 godina starosti)</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
- Minimalno 80 mladih osnovalo vlastita mikro/mala poduzeća</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
<tr><td>Broj mladih sa osnovanim mikro/malim poduzećima i pruženom podrškom</td><td>0, 2020. godina</td><td>80, 2027. godine (20 mladih godišnje, min.40% mladih jednog spola)</td></tr>
<tr><td>% održivih mikro i malih poduzeća nakon petogodišnjeg razdoblje</td><td>0, 2020. godina</td><td>Minimalno 80%, 2026. godina</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Povećanje broja zaposlenosti mladih ima kataličko pozitivan efekt na razvoj lokalne zajednice te značajno smanjuje ekonomsko-socijalno opterećenje na proračun Brčko distrikta BiH u dugoročnom smislu. Dodatno, pozitivan utjecaj ima na razvijanje sposobnosti mladih ljudi, pružajući novčanu, logističku, mentorsku i drugu potporu pri razvijanju njihovih početnih biznis ideja, te time utičemo na zadržavanje radno sposobnog mladog stanovništva na području Distrikta, al i jačanje pronatalitetne politike s obzirom da samim tim mladi bračni parovi imaju mogućnost formirati svoje obitelji upravo ovdje. Pored ovoga, mjera će direktno uticati na osamostaljivanje mladih, kojima zaposlenje predstavlja prvi uvjet osamostaljivanja. S druge strane, kompletiranjem potpore za financijsku nezavisnost kroz Program ima pozitivan efekt, ne samo na mlade, nego i korisnike usluga novoosnovanih biznisa koji, povećat će se zadovoljstvo kvalitetom života za minimalno 5000 građana u sedmogodišnjem razdoblju.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos: 1,800,000 KM
Izvor: 1,500,000 KM Proračun Brčko distrikta BiH
300,000 KM EU fondovi za potporu mladima
2021-300,000 KM (proračun Distrikta)
2022-2027 – 600,000 KM na godišnjoj osnovi (80% proračun distrikta, 20% eksterni izvor)</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027. godine</td></tr>
</table>

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu
Nositelji mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu i Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH
Ciljne skupine	Minimalno 700 mladih (minimalno 40% jednog spola)

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**		
Prioritet	**PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH**		
Naziv mjere	**2.5.2. Izgradnja studentskog kampusa za mlade**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Brčko, grad sa dva javna fakulteta (Ekonomski fakultet Brčko – Univerzitet u Istočnom Sarajevu i Dislocirani studij Odnosa s javnošću, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru), dva privatna univerziteta (Europski univerzitet, Internacionalni univerzitet), jednom Visokom školom računarstva i poslovnih komunikacija eMPIRICA te četiri srednje škole (Poljoprivredna i medicinska, JU Ekonomska, JU Gimnazija „Vaso Pelagić“ i Tehnička škola), jeste grad sa značajnim brojem srednjoškolaca i studenata. Samim tim zaslužuje i izgradnju nove infrastrukture studentsko-školskog doma, posebno imajući direktnu vezu sa Projektom Osnivanja javnog univerziteta Brčko distrikta BiH.		
Ključni strateški projekti	Nije primjenjivo	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		-	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	Minimalno 200 studenata koristi Studentski dom na godišnjem nivou	0, 2020. godina	200, 2024. godine
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Činjenica je da usprkos značajnom broju visokoškolskih ustanova, te geografskoj poziciji, Brčko koji je skoro podjednako udaljeno od tri velika industrijska, ekonomska, politička i potrošačka centra: Beograd (200 km), Zagreb (270 km) i Sarajevo (210 km), ipak propušta šansu da se istakne kao studentski i školski centar koji bi privukao srednjoškolce i studente regije. Izgradnjom smještajne i druge infrastrukture (dom, menza) zasigurno bi utjecali na smanjenje troškova studiranja mladih ljudi, a veliki potencijal ovog projekta su i studenti koji bi dolazili studirati iz drugih mjesta, kao potencijalno novi stanovnici Distrikta, koji u njemu žele ostati i nakon što završe studij, što direktno doprinosi realizaciji definiranog prioriteta.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 2,000,000 KM Izvor: Proračun Brčko distrikta 1,500,000 KM Eksterni izvori financiranja 500,000		
Razdoblje implementacije mjere	2022-2024. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za obrazovanje		

Nositelji mjere	Odjel za obrazovanje Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Odjel za javne poslove
Ciljne skupine	200 mladih (minimalno 40% jednog spola)

Veza sa strateškim ciljem	**Strateški cilj 2: Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**		
Prioritet	**PRIORITET 2.5. POTPORA PROGRAMIMA OSAMOSTALJIVANJA MLADIH**		
Naziv mjere	**2.5.3. Osnivanje Odsjeka za mlade**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Osnovana institucija nadležna isključivo za pitanja mladih, bila bi zadužena za obavljanje upravnih i stručnih poslova koji se odnose na poboljšanje i unapređenje kvaliteta života mladih i izgradnji cjelovite, sveobuhvatne i međuresorne politike za mlade koja obuhvata: predlaganje i provođenje strateških dokumenata, zakona i drugih akata, razvojnih koncepcija i modela, programa i projekata u području politike za mlade te njihovo praćenje i vrednovanje, a posebno u području partnerskog uključivanja mladih u procese donošenja odluka, neformalnog obrazovanja, slobodnog vremena i kulture mladih, volontiranja i sudjelovanja u razvoju civilnog društva. Odsjek za mlade bi bio lociran unutar jednog od postojećih odjela Vlade Brčko distrikta BiH ili pak pri Kabinetu gradonačelnika, u skladu sa inicijalnom procjenom imenovane radne skupine, koja bi u suradnji sa Vijećem/Savjetom mladih definisala konkretne korake za osnivanje i funkcionisanje Odsjeka.		
Ključni strateški projekti	Nije primjenjivo	Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori**	**Polazne vrijednosti**	**Ciljne vrijednosti**
	Broj usluga pruženih mladima na godišnjem nivou	0, 2020. godina	1000 na godišnjem nivou
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ova mjera bi omogućila potporu izgradnji i jačanju institucionalne infrastrukture za razvoj i promociju prava i potreba mladih na području Brčko distrikta. S druge strane, direktna institucionalna potpora mladima također daje veoma visok stupanj sigurnosti u svrhu podsticanja samostalnosti mladih, što u kombinaciji s drugim mjerama unutar prioriteta će sigurno dovesti do značajnih pozitivnih pomaka za mlade I njihov ostanak u Brčko distriktu BiH.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 700,000 KM (po 100,000 KM na godišnjem nivou) Izvor: Proračun Brčko distrikta 700,000		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za stručne i administrativne poslove Vlade Brčko distrikta BiH, *ad hoc* Radna skupina / tijelo za osnivanje Odsjeka za mlade		

Nositelji mjere	Novoosnovani Odjel
Ciljne skupine	Svi mladi Brčko distrikta BiH

Veza sa strateškim ciljem	**Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**		
Prioritet	**PRIORITET 2.6. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU S EUROPSKIM STANDARDIMA**		
Naziv mjere	**2.6.1. UNAPREĐENJE STANJA SPORTA I ŠKOLSKOG SPORTA**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Prva aktivnost kao preduvjet za ostale je usvajanje Strategije sporta Brčko distrikt BiH koja će se pripremiti tokom 2021. godine. U okviru ove sektorske Strategije, potrebno je u postojeći Zakon o sportu dodati oblast školski sport, da bi se stvorili uvjeti za razvijanje kako školskog tako i ostalog sporta. Iz prve dvije aktivnosti proizilazi sljedeća koja je neophodna a to je osnivanje Sportskog saveza Brčko distrikta BiH, osnivanje Školskog sportskog saveza kao i osnivanje sportskih sekcija u školama. Dodatni prioritet je potpora i sportistima sa invaliditetom u sportu Brčko distrikt BiH, odnosno prilagođavanje infrastrukture njihovim potrebama. Područje djelovanja podrazumijeva i uvođenje stipendija za vrhunski sportski rezultat, kao i stipendije za nadarene mlade sportiste, a istovremeno, obratiti pažnju na stalnu edukacija kadrova u sportu. U okviru mjerodavnih institucija za sport, Odjeljenja za obrazovanje, Odjeljenja za gospodarski razvoj, sport i kulturu, Sportskog saveza Brčko distrikta BiH, Udruženja pedagoga fizičkog odgoja i sporta Brčko distrikta BiH, potrebno je preciznije utvrditi nadležnosti i postupke donošenja i usvajanja programa sportskih aktivnosti i takmičenja učenika kao I njegovo financijsko praćenje. Dodatno, u okviru sektorske strategije, potrebno je definirati rad i ustroj školskih sportskih sekcija na učinkovit način, kako bi okupljala veći broj učenika, postala primjer uspješnih škola i bila temelj sustava školskog i takmičarskog sporta. Fokus mjere će također biti na maksimalnoj iskorištenosti sportskih prostora (objekat) u školama, kako za učenike tako i za klubove, rekreativce i roditelje u vremenu izvannastavnih aktivnosti. Na kraju, mjera podrazumijeva izgradnju gradske multifunkcionalne dvorane po standardima Europske unije te neophodnih školskih kao I sportskih objekata (*Izgradnja otvorenog i zatvorenog bazena Brčko distrikta BiH, izgradnja gradskog stadiona sa atletskom stazom i pratećim sadržajima, itd.*), kako bi se omogućili kvalitetni uvjeti za rad i takmičenja u sportu – za što je potrebno procijenjeno.		
Ključni strateški projekti	Izgradnja gradske multifunkcionalne dvorane po standardima Europske unije Izgradnja gradskog stadiona	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Dovođenje sportske infrastrukture u stanje ispunjavanja neophodnih uvjeta za domaća i međunarodna takmičenja.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
	Iznos isplaćenih sredstava za potporu sportskim kolektivima, KM	5.292.026,76 KM, 2019. godina	6,000,000 KM, na godišnjem nivou

	Broj profesionalnih sportskih kolektiva	395, 2019. godine	500, 2025. godine
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Pozitivni efekti mjera bi se ogledali u tome da bi sport i školski sport mogao da funkciniše na modernim osnovama u skladu sa EU standardima. Istovremeno, implementacija mjere bi dovela i do mogućnosti razvoja svih sportskih grana, što sada nije slučaj.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 500,000 KM (2021), 2,500,000 (2022), 3,000,000 KM (2023), 1.000.000 KM (2024-2025) – ukupno 8,000,000 KM. Izvor: Proračun Brčko distrikta BiH – 6,000,000 KM Eksterni izvori financiranja - 2,000,000 KM		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2025.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu		
Nositelji mjere	Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu Odjel za javne poslove		
Ciljne skupine	Ciljne grupa su svi građani Brčko distrikta BiH, odnosno svi sportski klubovi iz Brčko distrikta BiH, kao i sva rekreativna udruženja iz oblasti sporta, djeca predškolskog i školskog uzrasta kao i svi pojedinci, skupine koje se bave sportom rekreativno, takmičarski ili na bilo koji drugi način. Također, vrlo bitna ciljna grupa su sportisti odnosno, rekreativci sa invaliditetom kao i sve druge kategorije koje se bave profesionalno, amaterski, rekreativno sportom u bilo kojem njegovom obliku.		

Veza sa strateškim ciljem	**Značajno unaprijeđeno pružanje usluga zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i javne sigurnosti, na principima Dobrog upravljanja javnim sektorom u skladu sa EU standardima**
Prioritet	**PRIORITET 2.6. RAZVOJ SPORTA I KULTURNO-UMJETNIČKE TRADICIJE U SKLADU SA EUROPSKIM STANDARDIMA**
Naziv mjere	**2.6.2. Razvoj kulturno-umjetničke tradicije**
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Uz prethodni opis, dat u pregledu mjera za prioritet 2.6, mjera podrazumijeva čitav niz sljedećih konkretnih aktivnosti: 1. Izraditi i usvojiti Zakon o proglašenju nacionalno kulturno-prosvjetnih društava (HKD „Napredak“, BZK „Preporod“ i SPKD „Prosvjeta“) udruženjima od općeg i posebnog interesa, izraditi kalendara kulturnih događaja i osnivanje Vijeća za kulturu Distrikta 2. Izraditi i usvojiti Zakon o kulturnim dobrima i kulturnoj djelatnosti Brčko distrikta BiH 3. Otkup vrijedne stare arhivske, bibliotečke, muzejske i izložbene građe i digitalizacija građe 4. Osnivanje Javne ustanove Arhiv Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, stavljanje svih planiranih prostornih i tehničkih kapaciteta u zgradi Arhiva u svrhu realizacije arhivskih i kulturnih djelatnosti, upotpunjavanje i formiranje novih arhivskih fondova arhivskom građom i dokumentima 5. Izrada i usvajanje Zakona o muzejskoj djelatnosti i Zakona o bibliotečko-informacijskoj djelatnosti, Zakona o pozorišnoj djelatnosti, Zakona o autorskim pravima, Zakona o izdavačkoj djelatnosti (te plan razvoja izdavaštva), 6. Priključenje bibliotečkom sustavu COBISS

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">7. Financiranje projekata kratkih filmskih formi
8. Projektiranje i Implementacija projekta restauracije „Kuće Kočića“
9. Projektiranje i Implementacije projekta izgradnje Muzeja šljive Distrikta
10. Projektiranje i Dogradnja/Izgradnja Centra za kulturu i umjetnost (kino, pozorište, koncertna dvoranu i Biblioteka/Knjižnica)
11. Potpora projektima kulturno-umjetničkog stvaralaštva (npr. umjetničko-galerijski, izdavačko-publicistički, operativno i edukativno širenje umjetnosti kroz radionice, suvenirnica, itd.).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td rowspan="2">Izgrađen Centar za kulturu i umjetnost koji uključuje kino, pozorište, koncertnu dvoranu i Biblioteku/Knjižnicu.</td><td colspan="2">Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td colspan="2">Minimalno 2.000 građana na godišnjem nivou koristi zgradu Centra za kulturu i umjetnost</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
<tr><td>Broj građana koji koriste prostor za kulturno-umjetnički angažman i rad na godišnjem nivou</td><td>2000, 2019.</td><td>3000 na godišnjem nivou</td></tr>
<tr><td>Iznos godišnje potpore razvoju kulture i umjetnosti, KM</td><td>980,000 KM na godišnjem nivou, 2019.</td><td>1,200,000 KM na godišnjem nivou</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Razvojni efekat mjere jeste prije svega dostizanje preduvjeta za povećanje nivoa kulturno-umjetničkog stvaralaštva stanovništva (svih građana Brčko distrikta BiH), ali i povećanje nivoa svijesti o važnosti umjetnosti i kulture kao i edukacija građana svih starosnih kategorija. Očuvanje tradicionalnih kulturnih vrijednosti, kao i usaglašavanje sa kulturnim i umjetničkim tokovima Europske unije treba biti prioritet Brčko distrikta BiH u budućnosti. Poboljšanje kulturne ponude, kako domaćem stanovništvu, će doprinijeti i drugim postavljenim ciljevima i aktivnostima.</td></tr>
<tr><td>Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja</td><td colspan="3">Iznos : 14.000.000 KM (2,000,000 KM na godišnjem nivou)
Izvori : 12.000.000 KM Proračun Brčko distrikta BiH
2.000.000 KM vanjski izvori financiranja</td></tr>
<tr><td>Razdoblje implementacije mjere</td><td colspan="3">2021-2027.</td></tr>
<tr><td>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvoj, šport i kulturu</td></tr>
<tr><td>Nositelji mjere</td><td colspan="3">Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu
Odjel za javni registar (do osnivanja Javne ustanove Arhiv BDBiH)
Odjel za javne poslove (izgradnja Centra za kulturu i umjetnost koji uključuje kino, kazalište, koncertnu dvoranu i Biblioteku/Knjižnicu)</td></tr>
<tr><td>Ciljne skupine</td><td colspan="3">Svi građani Brčko distrikta BiH.</td></tr>
</table>

8.3 Detaljan pregled mjera za 3. strateški cilj

Strateški cilj 3:
ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">3.1 Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">3.1.1 ZAŠTITA PRIRODE, TLA, VODE I ZRAKA PRILAGOĐENA NAJBOLJIM PRAKSAMA EU</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</td><td colspan="3">U okviru ove mjere potrebno potrebno je izvršiti prilagođavanje regulative u oblasti zaštite životne sredine/okoliša Brčko distrikta BiH pravnoj regulativi EU kao i sa time primjenjivati najbolje prakse[87] (BAT). Ova regulativa uključuje, ali ne ograničava se, na zakonska rješenja o zaštiti životne sredine/okoliša, prirode, zraka i buke, upravljanja otpadom, upravljanja prostorom i drugim vezanim zakonima i podzakonskim aktima. Također, sve ključne prakse u pogledu zaštite prirode, tla, vode i zraka su dio ove mjere posebno u pogledu projekata zaštite kvaliteta zemljišta[88], naime, na području Brčko distrikta BiH dominiraju zemljišta u kojima je kisela reakcija (68% jako kisele i kisele reakcije). U istočnom i južnom dijelu Brčko distrikta BiH značajan broj (27%) uzoraka zemljišta je sa slabom kiselom, neutralnom i slabo alkalnom reakcijom koje su povoljne za najveći broj poljoprivrednih kultura. U istočnom i centralnom dijelu Brčko distrikta BiH dominiraju veoma kisela i kisela zemljišta, dok u južnom i zapadnom dijelu Brčko distrikta BiH dominiraju slabo kisela, neutralna i manjim dijelom slabo alkalna zemljišta. Osim toga, ovom mjerom potrebno je predvidjeti i kontinuirani monitoringa voda, kao i posljedice koje u ovom pogledu nose klimatske promjene u pogledu smanjenja ranjivosti zemljišta posebno poljoprivrednog, što se odnosi prije svega na povećanje kapaciteta vodotoka i tla za prihvat i skladištenje vode. Također, Brčko distrikt BiH treba nastaviti aktivnosti u pogledu zaštite i kontinuiranog monitoringa kvaliteta kvaliteta zraka te primijeniti i adekvatne mjere zaštite šuma i prirode.</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">3.1.1.1 Analiza i unapređenje postojeće regulative u oblastima zaštite životne sredine/okoliša
3.1.1.2 Izrada strateškog dokumenta upravljanja vodama Brčko distrikta BiH
3.1.1.3 Monitoring kvaliteta površinskih voda vodotoka Tinje, Save, Brke i Blizne
3.1.1.4 Monitoring kvaliteta zraka u Brčko distriktu BiH</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="4">Do kraja 2025. godine, prilagođena zakonska regulativa direktivama EU.
Do kraja 2024. godine usvojen strateški dokument upravljanja vodama BDBiH.
Do kraja 2027. godine provodi se kontinuirani monitoring kvaliteta površinskih voda u BDBiH.
Do kraja 2027. godine provodi se kontinuirani monitoring kvaliteta zraka u BDBiH.</td></tr>
<tr></tr>
<tr></tr>
<tr></tr>
<tr><td>Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td colspan="2">Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
</table>

[87] Best available techniques (BAT).

[88] Prema Studiji izvodljivosti i ekonomske opravdanosti sustava navodnjavanja „hidrotehničkih melioracija".

	1. Broj prilagođenih podzakonskih akata u oblasti ZŽS 2. Broj strateških dokumenata u oblasti upravljanja vodama 3. Broj lokacija na kojima se vrši kontinuirani monitoring kvaliteta zraka	- 0 - 0 - 0	- 10 - 1 - 1
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Realizacijom ove mjere stvaraju se regulatorne pretpostavke za unapređenje postojeće i usvajanje nove zakonske regulative u oblasti zaštite životne sredine u skladu sa Strategijom aproksimacije propisa pravnoj stečevini EU oblasti zaštite životne sredine/okoliša Brčko distrikta BiH iz 2017. godine kao i skladu sa tim primjena i implementacija aktivnosti u pogledu zaštite prirode, tla, vode i zraka u Brčko distriktu BiH. Navedeno će doprinijeti unapređenju stanja životne sredine, te kvalitetu života svih građana BDBiH.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 60.000KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos:100.000KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos:100.000 KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos: 300.000 KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH **UKUPNO IZNOS-MJERA: 560.000 KM** **Izvor: 100% Proračun BDBiH**		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH – Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo		
Nositelji mjere	Vlada BDBiH – Odjeljenje za komunalne poslove/ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo / Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove		
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH		

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**	
Prioritet	**3.1 Unapređenje postojećeg stanja zaštite prirode, tla, vode i zraka**	
Naziv mjere	**3.1.2 Održivo upravljanje otpadom**	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	U okviru ove mjere potrebno je riješiti problem odlaganja čvrstog otpada u Brčko distriktu BiH, te uspostaviti upravljanje otpadom u Brčko distriktu BiH za koji je trenutno izabrana lokacija (Kladje) na kojoj bi se vršila reciklaža, ali ne i trajno skladištenje otpada. Postojeću nesanitarnu deponiju potrebno je sanirati, zatvoriti, rekultivisati i privesti nekoj primjerenijoj i kvalitetnijoj namjeni s obzirom na njen vrlo atraktivan položaj u okviru uže urbane zone Brčko distrikta BiH. Također, uz adekvatan regulatorni okvir, potrebno je unaprijediti cjelokupni sustav upravljanja otpadom koji uključuje unapređenje javne svijesti, upravljanja specifičnim vrstama opasnog i neopasnog otpada (elektronski, ambalažni, medicinski i sl.), smanjiti broj nelegalnih divljih deponija, te smanjiti pritisak na životnu sredinu Brčko distrikta BiH i okruženja.	
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta
	3.1.2.1 Izgradnja i opremanje Centra za upravljanje otpadom (CUO) 3.1.2.2 Sanacija i rekultivacija postojeće deponije otpada	Do kraja 2022. godine, izgrađen i funkcionalan Centar za upravljanje otpadom (CUO). Do kraja 2027. godine sanirana i

		rekultivisana postojeća nesanitarna deponija otpada.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
	4. Količina otpada koja se izvozi iz BDBiH, t/godišnje 5. Površina sanirane deponije, ha	- 25825 - 0	- 15000 - 12
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Izgradnjom Centra za upravljanje otpadom (CUO) stvaraju se uvjeti za selekciju čvrstog otpada čime će se smanjiti količine otpada koji je potrebno odlagati na neku od regionalnih sanitarnih deponija, dodatno izdvojiti otpad koji se može reciklirati ili dalje preraditi, čime se može ostvariti dodatna ekonomska korist Brčko distrikta BiH kroz smanjenje troškova transporta i odlaganja postojećeg otpada i dodatnih prihoda o po osnovu reciklaže tj. ponovnog korištenja otpada. Sanacijom i rekultivizacijom postojeće nesanitarne deponije nedaleko od centra grada, u neposrednoj blizini gusto naseljenog dijela, na vrlo atraktivnoj lokaciji, mogao bi se dobiti prostor za mnogo kvalitetnije i primjerenije namjene, čime se smanjuje negativan utjecaj na životnu sredinu, ali i stavlja u funkciju zemljište za potrebe održivog razvoja Brčko distrikta BiH i dobrobiti zajednice.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 5,000,000 KM; Izvor: 40% Proračun BDBiH, 60% Ostali Iznos: 13,000,000 KM; Izvor: 40% Proračun BDBiH, 60% Ostali **UKUPNO IZNOS-MJERA: 18.000.000 KM** **Izvor: 40% Proračun BDBiH, 60% Ostali**		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH - Odjela za komunalne poslove		
Nositelji mjere	Vlada BDBiH - Odjela za komunalne poslove; JP „Komunalno Brčko“		
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH		

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**	
Prioritet	**3.2 UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM**	
Naziv mjere	**3.2.1 Prostorno planiranje usklađeno sa principima dobrog upravljanja, korištenja i optimalne organizacije prostora**	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Prostorno-planska dokumentacija treba da prati potrebe zajednice i da brzo i adekvatno se prilagođava istim uključujući stratešku i provedbenu dokumentaciju, ako i kroz reviziju postojeće, pokretanje i okončanje procedure izrade nove i izmjene postojeće prostorno-planske dokumentacije nižeg reda. Standardizacija i prostorno informacijski sistemi – kroz nabavu softvera doprinosi postizanju učinkovitosti u radu i lakšu implementaciju i korištenje podataka i planova. U okviru mjere potrebno je uređivanje metodologije prikupljanja i obrade podataka, uspostavljanje prakse za praćenje savremenih dostignuća u struci, edukaciju, primjena savremenih softvera u praksi, što bi trebalo da prati i edukaciju zaposlenih kroz usavršavanja i primjenu opreme i IT i drugih alata.	
Ključni strateški projekti	3.2.1.1 Izrada jedinstvenog sustava	Očekivani krajnji rezultat projekta

	informacija o prostoru BDBiH u svrhu planiranja, korištenja i zaštite prostora BDBiH 3.2.1.2 Izrada i usvajanje Strategije prostornog razvoja BDBiH i Prostornog plana BDBiH 3.2.1.3 Izrada i usvajanje Urbanističkog plana 3.2.1.4 Izrada, usvajanje i revizija provedbenih dokumenata prostornog planiranja 3.2.1.5 Implementacija politike prostornog planiranja na ekspertskom nivou u skladu sa standardima EU	Do kraja 2023. godine, izrađen i usvojen Prostorni plan BDBiH Do kraja 2025. godine izrađen i usvojen Urbanistički plan BDBiH Do kraja 2027. izrađeni, usvojeni i revidirani provedbeni prostorno-planski dokumenti

	Indikatori (izlaznog rezultata)	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
Indikatori za praćenje rezultata mjere	1. Broj novousvojenih razvojnih, strateških prostorno-planskih dokumenata 2. Broj novousvojenih ili revidiranih provedbenih planova	- 0 - 0	- 2 - 10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Prostornim planiranjem koje uzima u obzir sve aspekte održivog razvoja stvaraju se pretpostavke za intenzivan razvoj Brčko distrikta BiH, unapređenje stanja životne sredine i kvaliteta života svih građana Brčko distrikta BiH. Postizanje veće učinkovitosti u oblasti prostornog uređenja, podsticaj brže izgradnje i efikasnijeg općeg razvoja. Fleksibilnost, adaptabilnost, učinkovitost i transparentnost planskih dokumenata, kao i učešće javnosti u procesu planiranja i unapređenje procesa prostorne regulative su očekivani krajnji rezultati, koji će doprinijeti odgovornom upravljanju prostorom, zaštiti životne sredine i opće dobrobiti zajednice i građana Brčko distrikta BiH.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 100.000KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos: 115.000KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos: 150.000 KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos: 250.000 KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH Iznos: 300.000 KM, Izvor: 100% Proračun BDBiH **UKUPNO IZNOS-MJERA: 1.000.000 KM** **Izvor: 100% Proračun BDBiH**		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH - Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove		
Nositelji mjere	Vlada BDBiH - Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove/ Zavod za planiranje, projektiranje i razvoj Brčko distrikta Bosne i Hercegovine		
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH		

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**
Prioritet	**3.2 UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM**
Naziv mjere	**3.2.2 Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne i kanalizacijske infrastrukture**

<table>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</td><td colspan="3">Brčko distrikt BiH još uvijek nema usvojeno dugoročno tehničko rješenje u oblasti vodosnabdijevanja, kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda, što se u operativnom smislu pojavljuje kao nedostatak (prilikom realizacije pojedinačnih projekata na terenu) i najčešće ima za posljedicu pojedinačna, neracionalna i neharmonizovana tehnička rješenja. Iz ovog razloga u okviru ove mjere potrebno je: Izraditi dugoročni Koncept kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda i vodosnabdijevanja Brčko distrikta BiH; Izgraditi objekte Prve faze kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda Brčko distrikta (kolektor desna obala rijeke Brke, kolektor lijeva obala rijeke Brke, kolektor desna obala rijeke Save i PPOV za tzv. gradski dio Brčko distrikta BiH), kapaciteta PPOV = 60.000 ES; Izgraditi objekte prve faze GTC Plazulje-Brod-Potočari (cjevovod Plazulje - Potočari, PS Potočari i rezervoar Potočari); Rekonstruisati dio kanalizacijske mreže koji je izgrađen od betonskih cijevi i rekonstruisati dio vodovodne mreže koji je izgrađen od starih AC i PVC cijevi, kao i realizovati druge projekte u oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama na cijeloj teritoriji Brčko distrikta BiH.</td></tr>
<tr><td>Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">3.2.2.1 Koncept vodosnabdijevanja Brčko distrikta BiH
3.2.2.2 Koncept kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda Brčko distrikta BiH
3.2.2.3 Izgradnja kolektora desna obala rijeke Brke, lijeva obala rijeke Brke, desna obala rijeke Save i PPOV
3.2.2.4 Izgradnja objekata prve faze GTC Plazulje - Potočari (cjevovod, PS Potočari, rezervoar Potočari i spojevi na postojeću vodovodnu mrežu)
3.2.2.5 Rekonstrukcija kanalizacijske mreže
3.2.2.6 Rekonstrukcija vodovodne mreže</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
Do kraja 2023. godine izrađena 2 konceptualna rješenja u dijelu kanalisanja i prečišćavanja otpadnih voda i u dijelu vodosnabdijevanja.
Do kraja 2025. godine izgrađeni kolektori na desnoj i lijevoj obali rijeke Brke, a do kraja 2027. godine izgrađen kolektor na desnoj obali rijeke Save i PPOV.
Do kraja 2027. godine izgrađeni objekti prve faze GTC Plazulje – Potočari i osigurano snabdijevanje naselja na istočnom dijelu Brčko distrikta BiH.</td></tr>
<tr><td>Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
<tr><td></td><td>1. Broj konceptualnih rješenja vodosnabdijevanja
2. Broj konceptualnih rješenja kanalisanja otpadnih voda
3. Dužina izgrađenih kolektora, km
4. Dužina izgrađenog transportnog cjevovoda, km
5. Dužina rekonstruisane kanalizacijske mreže, km
6. Dužina rekonstruisane vodovodne mreže, km</td><td>- 0
- 0
- 0
- 0
- 0
- 0</td><td>- 1
- 1
- 20
- 14
- 2,5
- 10</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Izgradnjom i rekonstrukcijom infrastrukturnih objekata koji su predmet ove mjere stvaraju se pretpostavke za održivi razvoj Brčko distrikta BiH, sigurnost u vodosnabdijevanju gradskog dijela, pretpostavke za vodosnabdijevanje istočnog dijela Brčko distrikta BiH, pretpostavke za vodosnabdijevanje industrijskih zona koje gravitiraju GTC, štite se podzemne vode i tlo u smislu kvaliteta, ostvaruje se unapređenje općih uvjeta stanja životne sredine, te u</td></tr>
</table>

	krajnjoj liniji kvalitetu života svih građana Brčko distrikta BiH.
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 500.000 KM (Izvor: 50% Proračun BDBiH, 50% Ostali) Iznos: 500.000 KM (Izvor: 50% Proračun BDBiH, 50% Ostali) Iznos: 29.000.000 KM (Izvor: 20% Proračun BDBiH, 80% Ostali) Iznos: 8.000.000 KM (Izvor: 100% Ostali) Iznos: 8.000.000 KM (izvor: 100% Ostali) Iznos: 12.000.000 KM (Izvor: 100% Ostali) **UKUPNO IZNOS-MJERA: 60.000.000 KM** **Izvor: (10% Proračun, 90% Ostali, kredit i dr.)**
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH, Odjel za komunalne poslove
Nositelji mjere	Vlada BDBiH, Odjel za komunalne poslove, JP „Komunalno Brčko“ d.o.o.
Ciljne skupine	Potencijalni investitori - industrijske zone, građani Brčko distrikta BiH

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**	
Prioritet	**3.2 UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM**	
Naziv mjere	**3.2.3 Izgradnja i rekonstrukcija elektroenergetske infrastrukture**	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	U okviru ove mjere potrebno je izgraditi 35 kV kablovski vod koji će uspostaviti „energetski prsten na 35 kV i 10 kV naponskim nivoima“ čime će se osigurati uspostava potpunog energetskog prstena koji trenutno ne postoji i stvorit će se uvjeti napajanja krajnjih kupaca električne energije bez prekida. Polaganjem 10/20 kV kablovskog voda od ČTS35/10 Brčko III do TS10(20)/04 CENTAR 1 omogućit će se izgradnja nove trafostanice CENTAR 1 većeg kapaciteta, a stvorit će se i preduvjeti za izgradnju potrebnih novih TS Izgradnja ili zamjena postojećih TS10(20)/04 630 kVA (10 kom) i TS10(20)/04 1000 kVA (10 kom.) kako bi se osiguralo napajanje krajnjih kupaca električne energije Potrebno je u gradskim sredinama nadzemnu NN mrežu kablirati gdje je to moguće ili izgraditi novu gdje je potrebno i rekonstruisati staru NN mrežu. U pogledu plinofikacije, Brčko distrikt BiH za sada nema strateških projekata, međutim, pokrenute su ozbiljne inicijative za projektiranje i izgradnju transportnog plinovoda Bijeljina – Banja Luka koji prolazi preko teritorije Brčko distrikta BiH, čime se stvaraju mogućnosti za snabdijevanjem prirodnim plinom Brčko distrikta BiH. Republika Srpska je nadležna za projektiranje i izgradnju transportnog plinovoda. Obaveze Brčko distrikta su da učestvuje u određivanju trase i davanje saglasnosti na istu kao i njeno unošenje u prostorno-plansku dokumentaciju. Brčko distrikt BiH treba da odredi položaj mjerno regulacione stanice (MRS) uradi projektnu dokumentaciju na distributivnom nivou za snabdijevanjem cijele teritorije. Također, Brčko distrikt BiH treba da institucionalno riješi problem ODS (Operator distributivnog sustava za prirodni olin) u skladu sa zahtjevima regulatora.	
Ključni strateški projekti	3.2.3.1 Izgradnja 35 kV kablovskog voda od ČTS 35/10 Brčko I do ČTS 35/10 Brčko III sa pripadajućim optičkim vodom 3.2.3.2 Izgradnja 10/20 kV	Očekivani krajnji rezultat projekta Do kraja 2023. godine položiti 35 kV kablovski vod čime će se osigurati

	kablovskog voda od ČTS35/10 Brčko III do TS10(20)/04 Centar 1 3.2.3.3 Izgradnja novih i zamjena postojećih TS10(20)/04 3.2.3.4 Kabliranje i izgradnja NN mreže u Brčko distriktu BiH 3.2.3.5 Potpora u izgradnji plinovoda Bijeljina - Banja Luka i stvaranje mogućnosti za priključenje BDBiH na transportni plinovod (MRS) 3.2.3.6 Izrada strateškog dokumenta plinofikacije BDBiH i konkretnih tehničkih projekata plinofikacije BDBiH	stvaranje energetskog prstena i besprekidnog napajanja. Do kraja 2023. godine položiti 10/20kV kablovski vod čime će se osigurati napajanje nove TS Centar 1 i daljnji razvoj napajanja. Do kraja 2027. godine izgrađene nove nedostajuće TS10(20)/04 kao i zamjena starih radi proširivanja kapaciteta. Do kraja 2027. godine kablirati nadzemne NN mreže u gradskim sredinama, kao izgraditi nove ili rekonstruisati stare niskonaponske mreže. Do kraja 2023. godine izgrađen plinovod na teritoriji BDBiH sa definiranom MRS. Do kraja 2023. godine izrađena dokumentacija plinofikacije BDBiH Do kraja 2027. godine definirani i izgrađeni glavni distributivni pravci u BDBiH.

Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
	1. Broj izgrađenih ili zamijenjenih TS10(20)/04 2. Dužina kablirane ili izgrađene NN mreže, m 3. Broj izgrađenih MRS na plinovodu	- 0 - 0 - 0	- 20 - 10000 - 1

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Intenzivnom infrastrukturnom izgradnjom elektroenergetske i plinske infrastrukture stvaraju se pretpostavke za održivi razvoj Brčko distrikta BiH, te za unapređenje stanja životne sredine, kvalitetu života svih građana Brčko distrikta BiH, a posebno pretpostavke za intenzivniji gospodarski razvoj i investicije koje zahtijevaju diverzifikovane izvore energije.
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 760,500 KM; Izvor: 100% Proračun BDBiH, Iznos: 152,100 KM; Izvor: 100% Proračun BDBiH, Iznos: 3,000,000 KM; Izvor: 100% Proračun BDBiH, Iznos: 1,000,000 KM; Izvor: 100% Proračun BDBiH, Iznos: 1,500,000 KM, Izvor: 50% Proračun BDBiH, 50% Ostali Iznos: 20,000,000 KM, Izvor: 20% Proračun BDBiH, 80% Ostali **UKUPNO IZNOS - MJERA: 26.500.000 KM** **Izvor: (40% Proračun BDBiH, 60% Ostali)**
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH – Odjel za komunalne poslove
Nositelji mjere	Vlada BDBiH – Odjel za komunalne poslove, Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, JP „Komunalno Brčko“ d.o.o. Brčko distrikt BiH
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH, investitori

<table>
<tr><td>Veza sa strateškim ciljem</td><td colspan="3">3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA</td></tr>
<tr><td>Prioritet</td><td colspan="3">3.2 UNAPREĐENJE STANJA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I ODGOVORNO UPRAVLJANJE PROSTOROM</td></tr>
<tr><td>Naziv mjere</td><td colspan="3">3.2.4 IZGRADNJA I OPREMANJE PROMETNE I DRUGE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE</td></tr>
<tr><td>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*</td><td colspan="3">Jedan od ključnih problema vezanih za infrastrukturu i odvijanje saobraćaja u gradu riješen je izgradnjom zaobilaznice oko Brčkog. Za poboljšanje i lakše odvijanje saobraćaja, u postupku je eksproprijacija zemljišta za potrebe izgradnje minizaobilaznice „Čardaklije“ kroz stambeno naselje Rijeke. Zaobilaznica će u značajnoj mjeri olakšati i rasteretiti gradski saobraćaj i doprinijeti bržem odvijanju saobraćaja. Nastavak izgradnje 5 kružnih tokova i nastavak izgradnje Bulevara mira riješit će probleme „uskog grlo“ ulaska vozila u grad. Sanacijom postojećeg mosta - granični prelaz sa Republikom Hrvatskom na rijeci Savi.
Planirane izgradnje autoputa Sarajevo – Beograd, Tuzla – Orašje, Banja Luka – Beograd (trasa kroz Brčko distrikt BiH) i izgradnjom novog mosta prema Gunji (Republika Hrvatska) kojim bi se ponovo uspostavio saobraćaj za teretna vozila kao i rekonstrukcijom željezničke infrastrukture i unapređenjem plovnog puta i kapaciteta JP „Luka Brčko“ značajno se doprinosi unapređenju prometa ljudi i roba u Brčko distriktu BiH i okruženju.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ključni strateški projekti</td><td colspan="2">3.2.4.1 Izgradnja mini obilaznice „Čardaklije“ kroz stambeno naselje Rijeke
3.2.4.2 Nastavak izgradnje novih kružnih tokova i nastavak izgradnje Bulevara Mira
3.2.4.3 Izgradnja saobraćajnice od mosta na Brci (kod Izbora) do Antunović pumpe
3.2.4.4 Sanacija postojećeg mosta - granični prelaz sa Republikom Hrvatskom na rijeci Savi
3.2.4.5 Nastavak rješavanja oborinske odvodnje oba podvožnjaka
3.2.4.6 Planiranje izgradnje trase autoputa kroz BDBiH
3.2.4.7 Rehabilitacija dijela magistralnih puteva
3.2.4.8 Rehabilitacija dijela regionalnih puteva
3.2.4.9 Rehabilitacija dijela lokalnih puteva</td><td>Očekivani krajnji rezultat projekta
Do kraja 2027. godine izgrađeno 5 novih kružnih tokova.
Do kraja 2027. godine saniran postojeći most Brčko – Gunja.
Do kraja 2027. godine zaustavljeno bujično plavljenje glavnih saobraćajnica u gradskom području.
Do kraja 2027. izgrađena trasa autoputa kroz BDBiH.
Do kraja 2027. izvršena rehabilitacija 15 km magistralnih puteva, 12 km regionalnih puteva i 15 km lokalnih puteva.</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">Indikatori za praćenje rezultata mjere</td><td>Indikatori (izlaznog rezultata)</td><td>Polazne vrijednosti**</td><td>Ciljne vrijednosti***</td></tr>
<tr><td>1. Dužina izgrađenih puteva, km/godišnje
2. Dužina rekonstruisanih puteva i ulica, km/godišnje</td><td>5
34</td><td>8
50</td></tr>
<tr><td>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</td><td colspan="3">Intenzivnom infrastrukturnom izgradnjom prometne komunalne infrastrukture stvaraju se pretpostavke za održivi razvoj Brčko distrikta BiH, te za unapređenje stanja životne sredine i kvalitetu života svih građana Brčko distrikta BiH, povećanje prihoda u saobraćajnom sektoru te brži i ekonomičniji transport ljudi i roba.</td></tr>
</table>

Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 965.000,00 KM (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 2.500.000,00 KM (Izvor[89]: 100% Proračun BDBiH) Iznos[90]: 2.300.000,00 KM.(Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 1.595.000,00 KM (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 1.800.000,00 KM (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 4.000.000,00 KM za studije i projektnu dokumentaciju (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 3.760.000,00 KM (2022-2024) (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 2.000.000,00 KM (2022-2024) (Izvor: 100% Proračun BDBiH) Iznos: 1.900.000,00 KM (2022-2024) (Izvor: 100% Proračun BDBiH) **UKUPNO IZNOS-MJERA: 20.820.000 KM** **Izvor: 100% Proračun BDBiH**
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH – Odjel za javne poslove
Nositelji mjere	Vlada BDBiH – Odjel za javne poslove, Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, JP „Putevi Brčko“ d.o.o. Brčko distrikt BiH
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH, građani istočnog dijela Brčko distrikta BiH

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**		
Prioritet	**3.3 UČINKOVITO KORIŠTENJE ENERGIJE**		
Naziv mjere	**3.3.1 UNAPREĐENJE ENERGETSKE UČINKOVITOSTI JAVNE RASVJETE I OBJEKATA**		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	U okviru ove mjere potrebno s ciljem poboljšanja energetske učinkovitosti i smanjenja troškova potrebno je rekonstruisati i modernizovati (upravljanje i kontrola) sustav javne rasvjete BDBiH. Ovo unapređenje sustava javne rasvjete podrazumijeva smanjenje i zamjenu postojećih neefikasnih rasvjetnih tijela sa energetski efikasnijim tijelima, ali i unapređenje i sustava upravljanja i kontrole javne rasvjete i sa time vezane potrošnje energije. Putem ove mjere potrebno je Izvršiti utopljavanje i rekonstrukciju osvjetljenja u javnim zgradama koje su u vlasništvu Brčko distrikta BiH radi postizanja energetske učinkovitosti i smanjenja troškova za grijanje i potrošnju električne energije. Također, potrebno je pružiti svaku stručnu u materijalnu potporu u mjerama energetske učinkovitosti kolektivnih i individualnih stambenih objekata građana ali i energetske učinkovitosti u industriji (privredi) Brčko distrikta BiH.		
Ključni strateški projekti	3.3.1.1 Sanacija, rekonstrukcija i modernizacija Javne rasvjete 3.3.1.2 Utopljavanje zgrada i rekonstrukcija osvjetljenja u javnim zgradama u BDBiH	Očekivani krajnji rezultat projekta	
		Do kraja 2025. godine, rekonstruisan sustav javne rasvjete u Brčko distriktu BiH. Do kraja 2027. godine utopljeno 20% javnih objekata.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****

[89] Okvirni iznos. Neto dobit po Skupštinskoj Odluci.
[90] Bez troškova eksproprijacije zemljišta, namjenska sredstva Proračuna BDBiH nisu utvrđena.

	1. Ukupan broj rasvjetnih tijela, kom. 2. Troškovi održavanja javne rasvjete, KM/godišnje 3. Broj javnih objekata u kojima se primjenjuju mjere energetske učinkovitosti	- 19100 - 255.700 - 0	- 18000 - 50.000 - 10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Unapređenjem postojećeg stanja energetske učinkovitosti umanjuju se financijska sredstva za trošak energenata, te smanjuje emisija štetnih plinova u atmosferu, također smanjenjem energetske zavisnosti Brčko distrikta u pogledu u mogućnosti korištenje više izvora energije doprinosi stvaranju uvjeta za ekonomski prosperitet i opći razvoj zajednice.		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 7.000.000 KM, Izvor: 40% Proračun BDBiH, 60% Ostali Iznos: 4.200.000 KM (600,000 KM/godišnje); Izvor: 80% Proračun BDBiH, 20% Ostali **UKUPNO IZNOS - MJERA: 11.200.000 KM** **Izvor: (50% Proračun BDBiH, 50% Ostali, kredit i dr.)**		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH – Odjel za komunalne poslove		
Nositelji mjere	Vlada BDBiH – Odjel za komunalne poslove, JP „Komunalno Brčko“, Ured za upravljanje javnom imovinom, Odjel za javne poslove		
Ciljne skupine	Građani Brčko distrikta BiH		

Veza sa strateškim ciljem	**3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM, PRIRODNIM I KOMUNALNIM INFRASTRUKTURNIM RESURSIMA**	
Prioritet	**3.3 UČINKOVITO KORIŠTENJE ENERGIJE**	
Naziv mjere	**3.3.2 SMANJENJE ENERGETSKE ZAVISNOSTI ZAJEDNICE I EMISIJE PLINOVA**	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Ovom mjerom se umanjuje negativan utjecaj industrije na životnu sredinu s jedne strane, pomaže zajednici u diversifikaciji energenata i korištenju obnovljivih izvora energije (OIE), te pomaže poslovnim subjektima da postepeno izvrše transformaciju svog poslovanja, tako da ono postane ekološki prihvatljivo i skladnije uklopljeno u rastuće globalne zahtjeve za energetskom efikasnošću i korištenjem energije iz obnovljivih izvora, koji sve više postaju uvjet bez kojeg se ne može poslovati u međunarodnim lancima vrijednosti. Mjera, između ostalog, uključuje i sljedeće skupine aktivnosti: kreiranje akcijskog plana za „ozelenjavanje“ MSP i industrije; organiziranje obuka za energetske menadžere u industriji, uz njihovo certificiranje; sufinanciranje energetskih pregleda i uvođenja standarda energetskog menadžmenta u industrijskim poduzećima (poput ISO 50001:2015 i dr.); eventualno uvođenje taksi za emisije CO_2 i formiranje revolving fonda (dijelom iz tih sredstava) za sufinanciranje projekata energetske učinkovitosti i ulaganja u obnovljive izvore energije od strane poduzeća.	
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta
	3.3.2.1 Izrada akcijskog plana smanjenja emisija stakleničkih plinova	Do kraja 2022. izrađen Akcijski plan smanjenja emisija stakleničkih plinova.
	3.3.2.2 Uspostavljanje revolving fonda za unapređenje energetske učinkovitosti MSP	Do 2024. godine uspostavljen revolving fond za sufinanciranje projekata energetske učinkovitosti.

Indikatori za praćenje rezultata mjere	**Indikatori (izlaznog rezultata)**	**Polazne vrijednosti****	**Ciljne vrijednosti*****
	1. Broj poduzeća za energetskim menadžerima, energetskim auditom i/ili odgovarajućim standardom 2. Broj podržanih projekata za ulaganja u EE i OIE, godišnje	- 0 - 0	- 30 - 10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provođenje ove mjere u srednjem i dugom roku treba da dovede do rasta bruto dodane vrijednosti, zahvaljujući energetskim uštedama i većoj konkurentnosti u globalnim lancima vrijednosti. Također, realizacija mjere treba da dovede do rasta prihoda od izvoza, kao i do napretka BiH u implementaciji *Small Business Act* (SBA, dimenzije 9).		
Indikativna financijska konstrukcija sa izvorima financiranja	Iznos: 50.000 KM godišnje (za prve 3 godine); 150.000 KM godišnje (za preostale 4 godine); Izvor: Sredstva podsticaja po Zakonu o podsticanju gospodarstva BDBiH (za prve 3 godine; Namjenski revolving fond za sufinanciranje projekata EE i OIE (za preostale 4 godine) **UKUPNO IZNOS - MJERA: 750.000 KM** **Izvor: (20% Proračun BDBiH, 80% Ostali, revolving i namjenski fondovi i kredit i dr.)**		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Vlada BDBiH – Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu		
Nositelji mjere	Vlada BDBiH – Odjel Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu, Direkcija za financije, Pružatelji usluga za razvoj poslovanja (u oblasti EE i OIE)		
Ciljne skupine	Gospodarstvenici, Građani Brčko distrikta BiH		